

John Wesley
PRÉDIKÁCIÓK III.

John Wesley

PRÉDIKÁCIÓK

III.

Fordította
Bedőné Kriszt Éva

Szerkesztette és a lapalji jegyzeteket összeállította
Pásztor Péter

Szakmailag ellenőrizte
Hecker Frigyes

Názáreti Egyház Alapítvány

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült
The Works of John Wesley, Vol. V-VI.
Schmul Publishers, Salem, Ohio, 1978

A szövegben előforduló versrészleteket (ha másképp nincs
feltüntetve) fordította
Petrőczy Éva

© Názáreti Egyház Alapítvány, Budapest, 2007
Hungarian translation © Bedőné Kriszt Éva, 2005

Borítóterv
Nazarene Publishing House, Kansas City, MO

A kiadvány az alábbi egyházak és missziós szervezetek közös munkája nyomán
jött létre

*Felebarát Keresztyén Alapítvány (OMS International), Free Methodist Church,
Magyarországi Metodista Egyház, Názáreti Egyház, Údvadsereg Szabadegyház,
World Gospel Mission Hungary Alapítvány*

Kiadja a Názáreti Egyház Alapítvány
Nyomtatás és kötés a Szekszárdi Nyomda Kft.-ben készült
Felelős vezető: Vadász József
ISBN 978-963-00-4777-7 Ö
ISBN 978-963-06-4009-1

A SZERKESZTŐ JEGYZETE

Ma John Wesley világos, következetes és közérthető igehirdetési stílusát igazában csak élő mai magyar nyelven lehet visszaadni. Ez azonban azt is kívánta, hogy a bibliai idézeteknél az új protestáns fordítást használjuk. Ugyanakkor idézeteit Wesley az 1611-es *Authorized Version*-ből (Jóváhagyott változat) vette, mely felfogásában sokszor közelebb áll Károli Gáspár magyar fordításához. Így az egyes igehelyeknél az AV-nek leginkább megfelelő változatot idéztük, tehát általában az új protestáns fordítást, néha az átdolgozott Károlit (ez a ma közkezen forgó Károli), ritkán az eredeti Károlit (Tótfalusi Aranyas Bibliája) is, illetve itt-ott Wesley vagy az AV változatát magyarítottuk angolból.

Jelek és rövidítések:

() Wesley által jelölt igehelyek;

[] Wesley által jelöletlen igehelyek;

† az átdolgozott Károli;

‡ az eredeti Károli (Tótfalusi Aranyas Bibliája);

♦ Wesley tulajdon jegyzetei;

* a szerkesztő jegyzetei;

BCP: Book of Common Prayer (A közös imádság könyve [anglikán ima-könyv]).

Homilies: *Certain Sermons or Homilies appointed to be read in Churches in the time of the Late Queen Elizabeth* (A megboldogult Erzsébet királynő idején a templomokban felmondásra jóváhagyott prédikációk vagy homíliák; 1623), Oxford University Press, 1840.

Előszó

A kedves olvasó John Wesley Prédikációk című háromkötetes magyar kiadásának utolsó kötetét tartja a kezében. Hosszú és fáradságos volt az út, amit megtettünk, hogy ez a három kötet magyar nyelven is hozzáférhető legyen.

Nyolc évvel ezelőtt fogant meg a gondolat hat, Magyarországon hosszabb vagy rövidebb ideje tevékenykedő wesleyánus egyház és missziós szervezet vezetőinek fejében, hogy közös munkával nem csak azt tudjuk bemutatni ennek a világnak, hogy a krisztusi szeretet és egység létezik, hanem közös erőfeszítéssel, más önállóan talán nehezebben kivitelezhető feladatokat is megvalósíthatunk. Ilyen közös feladattá vált John Wesley 52 prédikációjának kiadása is. A választás azért esett az angol nyelven „alap prédikációknak” nevezett prédikációgyűjtemény kiadására, mert ezek azok a prédikációk, amelyek összefoglalják Wesley tanításának lényegét, és így kiindulópontként szolgálnak minden Wesley teológiáját követő egyház számára. Egy másik fontos érv a prédikációk kiadását illetően az, hogy mindig célravezetőbb elsődleges forrásokból szerezzünk információt, mint mások által feldolgozott és sokszor sajátos értelmezéssel papírra vetett gondolatokra támaszkodni.

Bár az első két kötetben 53 prédikációról tettünk említést, ami megfelel a Wesley által 1771-ben kiadott második kiadásban szereplő prédikációkkal, mégis úgy döntöttünk, hogy az 53. prédikációt melynek címe *On The Death of The Rev. Mr. George Whitefield* [A nt. George Whitefield úr halálára] nem jelentjük meg. Ezzel azonban nem vagyunk egyedül. Az angol nyelvterületen megjelenő kiadványok többségéből szintén kimarad ez, a George Whitefield temetésén elhangzott prédikáció. Mi is ezt a gyakorlatot követtük, és így csak a kifejezetten Wesley tanítását tartalmazó prédikációkat adjuk közre magyar nyelven.

A három kötet kiadása meglehetősen hosszú folyamatnak bizonyult. Ennek oka részben, hogy a munka egy részét önkéntes felajánlásból végeztük, és időnként nem volt könnyű időt szorítani az egyéb feladatok mellett, hogy a kötetek munkálataival is foglalkozzunk. Az a tény azonban, hogy a kedves olvasó most e sorokat olvassa, azt jelzi, hogy a munka befejeződött és a harmadik, egyben utolsó kötet is elkészült, és ennek kapcsán szeretnénk köszönetünket kifejezni mindazoknak, akik segítségére voltak a három kötet megjelenésének. Mindezek előtt köszönetet szeretnénk mondani a fordítónak, Bedőné Kriszt Évának lelkiismeretes munkájáért, a szerkesztőnek Pásztor Péternek, aki nagy tapasztalattal formálta a szöveget úgy, hogy ízes magyarsággal megszólalva valamit

vissza tudjunk adni az eredeti szöveg nyelvezetéből. Köszönjük Hecker Frigyes, nyugalmazott metodista szuperintendens alapos szaklektori munkáját. Végül hálásak vagyunk a Wesley Egyházi Szövetség tagszervezeteinek munkájáért és anyagi támogatásáért.

Reméljük, hogy a prédikációk olvasása még így 250 év távlatából is frissnek és aktuálisnak fog hatni minden kedves olvasó számára.

Gusztin Imre
Wesley Egyházi Szövetség
Irodalmi Bizottság

A TÖRVÉNY EREDETE, TERMÉSZETE, JELLEMZŐI ÉS HASZNAI

(THE ORIGINAL, NATURE, PROPERTIES, AND USE OF THE LAW)

„A törvény tehát szent, a parancsolat is szent, igaz és jó.”
(Róma 7,12)

1. Nemigen akad még egy ilyen kevésbé értett kérdése a vallás egész területének. A levél jámbor olvasója általában azt a magyarázatot kapja, hogy „törvényen» Szent Pál a zsidó törvényt érti”, és mivel úgy véli, hogy az órá nem vonatkozik, különösebb gondolkodás nélkül továbbhalad. Mások azonban nem elégszenek meg ezzel a magyarázattal, és ama megfontolásból, hogy a levél a rómaiakhoz íródott, arra a következtetésre jutnak, hogy az apostol az ősi római törvényre utal a fejezet elején. Mivel azonban ez semmivel sem érinti közelebbről őket, mint a Mózes rituális törvénye, túl sok gondolatot nem pazarolnak arra, ami feltevésük szerint alkalomszerűen, pusztán valamely más kérdés szemléltetésekként jön szóba.

2. Aki azonban gondosan megfigyeli az apostol okfejtését, nem éri be ilyen semmitmondó magyarázatokkal. És minél alaposabban megfontolja a szavakat, annál inkább meggyőződik róla, hogy Szent Pál az e fejezetben említett „törvényen” sem Róma ősi törvényére, sem pedig a mózesi törvényre nem gondol. Ez világossá válik mindazok számára, akik figyelemmel kísérik gondolatmenetét. Szent Pál így kezdi a fejezetet: „Vagy nem veszitek tudomásul, testvéreim, pedig a törvényt ismerőkhöz szólok,” azokhoz, akiket ifjúságuktól kezdve oktattak a törvényre, „hogy a törvény addig uralkodik az emberen, amíg él?” Micsoda? Csak Róma törvénye? Vagy a mózesi törvény? Nem, semmi esetre sem, hanem az *erkölcsi* törvény. „Például,” hogy egy egyszerű esetet hozzon föl, „a férjes asszony is, amíg él a férje, hozzá van kötve az (erkölcsi) törvény szerint; de ha meghal a férfi, akkor fel van mentve a törvény hatálya alól, amely a férjéhez kötötte. Amíg tehát él a

(Róm 7,1)

- (7,2-3) férje, házasságtörőnek számít, ha más férfié lesz, de ha meghalt a férje, megszabadul a törvényes kötöttségtől, és már nem házasságtörő, ha más férfié lesz”. Ebből az egyedi esetből kiindulva az apostol általános következtetést von le: „Ugyanígy ti is, testvéreim,” az egyértelmű hasonlóság alapján „meghaltatok a törvény számára,” az egész mózesi üdvintézmény számára, „a Krisztus” értetek feláldozott „teste által,” amely új intézkedés alá von beneteket, „s ezért” feddhetetlenül „másé vagytok”: „azé, aki feltámadt a halottak közül,” és ezzel bizonyítékát adta a változtatáshoz való jogának, „hogy gyümölcsöt teremjünk Istennek”. És ezt most képesek vagyunk megtenni, holott azelőtt képtelenek voltunk rá:
- (7,4) „Mert amíg test szerint éltünk,” a test, azaz a romlott természet hatalma alatt (ami szükségképpen így volt, amíg meg nem ismer-tük a Krisztus feltámadásának erejét), „a bűnök törvény által szí-tott szenvedélyei”, amelyeket a mózesi törvény mutatott meg és szított fel, nem pedig legyőzött, „hatottak tagjainkban,” törtek elő különféle módokon, „amelyek a halálnak termettek gyümöl-csöt”. „Most azonban, miután meghaltunk annak a számára, ami fogva tartott minket,” az egész üdvintézmény olyan most, mintha halott lenne, és semmivel sincs több hatalma felettünk, mint hol-tában a férjnek a felesége fölött, „megszabadultunk a törvénytől,” az egész erkölcsi és rituális üdvrendtől, „úgyhogy az új életben a Lélek szerint,” új lelki üdvintézkedés szerint, „szolgálunk” annak, aki meghalt értünk és feltámadt, „nem pedig az Írás betűje szerint, mint a régiben,” pusztán külső szolgálattal, a mózesi üdvintézmény betűje szerint.
- [Fil 3,10]
- (Róm 7,5)
- (7,6)
3. Idáig elmenvén annak bizonyításában, hogy a keresztyén üdv-rend eltörölte a zsidót, és hogy maga az erkölcsi törvény, noha teljesen soha el nem múlhat, a régitől mégis eltérő alapokon nyugszik, az apostol most megáll, hogy felvessen és megválaszoljon egy ellenvetést. „Mit mondjunk tehát? A törvény bűn?” Erre a következtetésre juthatnak némelyek azon szavak félreértéséből, hogy „a bűnök törvény által szított szenvedélyei”. „Szó sincs róla!” jelenti ki az apostol, ezt nem mondhatjuk. „Sőt” a törvény kibékít-hetetlen ellensége a bűnnek, felkutatja azt, bárhol van is. „A bűnt nem ismerném, ha nem ismertem volna meg a törvény által, és a kívánságot”, a gonosz vágyat „sem ismerném, ha a törvény nem mondaná: »Ne kívánd!«” Minekutána ezt a következő négy vers-ben bővebben kifejti, fűzi hozzá az iménti esetet magában foglaló erkölcsi törvényre különösen vonatkozó általános következtetést: „A törvény tehát szent, a parancsolat is szent, igaz és jó”.
- (7,7)

4. Hogy megmagyarázzam és érvényre juttassam e mély (kevésbé értett és kevésbé figyelembe vett) szavakat, igyekszem megmutatni először is e törvény eredetét, másodsor a természetét, harmadszor a jellemzőit, hogy ugyanis szent, igaz és jó, negyedszer pedig a hasznát.

I. 1. Igyekszem tehát először megmutatni a gyakran „törvénynek” mondott erkölcsi törvény eredetét. Nos, némelyek elképzelésétől eltérően nem olyan kései ez az intézmény, hogy a Mózes korából származnék. Nőé már jóval előtte kijelentette az embereknek, Énok pedig még őelőtte*. De az eredetét még korábbra vezethetjük vissza, a világ megalapításán túl arra az embernek valójában ismeretlen, ámde az örökkévalóság krónikájában kétségkívül feljegyzett korra, amikor először „együtt vigadoztak” az éppen létre hívott „hajnali csillagok”. Tetszett a nagy Teremtőnek, hogy értelmes lényekké tegye emez elsőszülött fiait**, hogy ismerjék azt, aki alkotta őket. E végett felruházta őket a gondolkodás képességével, hogy megkülönböztessék az igazságot a hamiságtól, a jót a rossztól; ennek szükségszerű következményeképpen pedig szabadságot adott nekik, vagyis képességet arra, hogy az egyiket válasszák, a másikat pedig elutasítsák. Ily módon képessé tettek arra is, hogy szabadon és önként szolgálják őt; mely szolgálat önmagában hordozza jutalmát amellet, hogy igen kedves és kegyelmes Uruk szemében.

[Jób 38,7]

2. Hogy az általa adományozott képességeikkel, különösképpen értelmükkel és szabadságukkal élhessenek, törvényt adott nekik – minden igazságnak tökéletes mintáját, amennyire véges lény felfoghatja, és tökéletes mintáját minden jónak is, amennyire angyali elme azt magáévá tenni képes. Nagylelkű Kormányzójuknak ugyancsak szándékában állt ezzel állandóvá tennie boldogságuk szüntelen növekedését, minthogy minden egyes, a törvény iránt engedelmes cselekedet mind tökéletesbítette természetüket, mind pedig méltóvá tette őket a magasabb jutalomra, amelyet az igaz Bíró megad annak idején.

[2Tim 4,8]

3. Amidőn Isten az általa megszabott időben az értelmes lények új rendjét alkotta meg, amidőn a föld porából embert formált, élet lehetőségét lehelvén orrába, és így élő lélekké tette őt, akkor őt is hasonlatosképpen felruházta az erővel, hogy válasszon jó és rossz között; ugyanazt a törvényt adta eme szabad, értelmes terem-

[1Móz 2,7]

* Vö. ApCsel 15,1–20 és 1Móz 9,12–17; ld. még 2Pt 2,5 és Zsid 11,7. Énokhoz lásd Bölcs 4,10 és Júd 14, illetve Énok 106–7 és Sir 44,16.

** Ti. az angyalokat, ld. 1Móz 6,2,4; Jób 38,7 és Zsolt 82,6.

ménynek, mint elsőszülött gyermekeinek – nem kőtáblákra vagy bármely más romlandó anyagra írta, hanem ujjával a szívébe véste, beleírta az emberek és angyalok lelkének legbensejébe, hogy soha ne legyen távol tőlük, soha ne legyen érthetetlen nekik, hanem mindig közel legyen, és mindig tiszta fénnel világítson, akárcsak a nap az égbolt közepén.

4. Ez tehát az Isten törvényének eredete. Az emberre nézvést a törvény egykorú az ember természetével. Az Isten idősebb fiaira nézvést azonban teljes dicsőségében ragyogott, „mielőtt hegyek születtek, mielőtt a föld és a világ létrejött”. De nem telt bele sok idő, az ember fellázadt Isten ellen, és e dicsőséges törvény megszegésével kevés híján kitörölte azt szívéből, mert amilyen mértékben „lelki szemei” *meghomályosodtak*, ugyanúgy lelke is „elidegenedett az Istennek tetsző lélettől”. Isten mégsem vetette meg saját keze munkáját, hanem szeretett Fiában megbékélve az emberrel bizonyos fokig újra beírta a törvényt bűnös, elsötétült teremtménye szívébe. „Ember,” az Úr újból „megmondta neked, hogy mi a jó,” (bár nem úgy, mint kezdetben) „hogy élj törvény szerint, törekedj szeretetre, és légy alázatos Isteneddel szemben”.

5. Márpedig ezt nemcsak első szüleinknek mutatta meg, hanem hasonlóképpen minden utódukna „az igazi világosság” által, amely eljött a világba, és „amely megvilágosít minden embert”. E világosság ellenére azonban az idők során minden test „rossz útra tért a földön”, Isten azonban kiválasztotta az emberiségből saját népét, melynek tökéletesebb ismeretet adott törvényéről. Annak főbb pontjait pedig, minthogy lassú felfogásúak voltak, két kőtáblára felírta, és megparancsolta, hogy azt az atyák tanítsák meg gyermekeiknek nemzedékről nemzedékre.

6. Így történt tehát, hogy Isten törvényét immár ismerik azok, akik mit sem tudnak Istenről. Fülük hallásával hallanak azokról a dolgokról, amelyek régtől fogva megíráttak a mi tanulságunkra. Csakhogy ez nem elegendő. Ők ilyenképpen fel nem foghatják annak szélességét és hosszúságát, magasságát és mélységét. Ezt csakis Isten nyilatkoztathatja ki Lelke által. És ő ezt megteszi minden igaz hívőnek Izráel egész népének tett kegyelmes ígérete következtében: „Eljön az az idő – így szól az Úr –, amikor új szövetséget kötök Izráel és Júda házával, és [...] ilyen lesz az a szövetség, amelyet Izráel házával fogok kötni: [...] Törvényemet a belsejükbé helyezem, szívébe írom be. Én Istenük leszek, ők pedig népem lesznek”.

II. 1. Másodszor a törvény természetét szándékozom megmutatni, ama törvényét, amely eredetileg az angyaloknak adatott

[Zsolt 90,2]

[Ef 1,18]

[Ef 4,18]

[Mik 6,8]

[Jn 1,9]

[1Móz 6,12]

[1Pt 2,9]

[ld. Jób 42,5; Róm
15,4†]

[Ef 3,18]

[1Kor 2,10]

(Jer 31,31.33)

meg a mennyben és az embernek a paradicsomban, és amelyet Isten irgalmas ígérete szerint újból beír minden igaz hívő szívébe. Ennek érdekében először is meg kell jegyeznem, hogy bár a „törvényt” és a „parancsolatot” olykor különbözőnek vesszük (a parancsolatot a törvény részének mondván), a textus mégis azonos jelentésű, egy és ugyanazon dologra utaló kifejezéseként használja őket. Viszont sem emezen, sem amason nem érthetjük a rituális törvényt.

A fent idézett szavakban nem a rituális törvényről mondja az apostol: „A bűnt nem ismerném, ha nem ismertem volna meg a törvény által”: ez túlságosan nyilvánvaló ahhoz, hogy bizonyítani kelljen. Azt sem a rituális törvény mondja az ezt közvetlenül követő szavakban: „Ne kívánd!”. A rituális törvénynek tehát nincs helye a mostani vizsgálódásban.

[Róm 7,7; 2Móz 20,17]

2. A textusban említett törvényen ugyancsak nem érthetjük a mózesi üdvintézményt. Igaz, hogy a szó olykor ilyen értelemben is használatos, mint amidőn az apostol így szól a galatákhöz: „Azt a szövetséget, amelyet korábban megerősített az Isten” (ti. Ábrahámval, a hívők atyjával), „a négyszázharminc esztendő múlva keletkezett törvény” (azaz a mózesi üdvintézmény) „nem teszi érvénytelenné”.

(Gal 3,17)

Textusunk azonban nem engedi ezt, hiszen az apostol soha nem oszt ilyen nagy dicséretet arra a tökéletlen és homályos intézményre. Sehol nem mondja a mózesit *lelki* törvénynek vagy „szentnek, igaznak és jónak”. Az sem igaz, hogy Isten azt fogja beírni azok szívébe, akiknek „bűneiről többé nem emlékeznek meg”. Marad tehát, hogy „a törvény”, kiváltképpen így nevezve nem más, mint az erkölcsi törvény.

[Jer 31,33] [Zsid 8,12; 10,17]

3. Nos, ez a törvény romolhatatlan képe az örökkévalóságban lakozó Magasságosnak és Szentségesnek. Ő, akit teljes valójában ember nem látott és nem láthat, ebben válik láthatóvá emberek és angyalok előtt. Benne fedi fel arcát, benne nyilatkozik meg teremtményei előtt, amennyire azok képesek ezt elhordozni, ő nyilatkozik meg benne, hogy életet adjon, ne pedig elpusztítsa azt, és hogy teremtményei megláthassák őt és éljenek. Benne Isten a szívét tárja fel az ember előtt. Sőt bizonyos értelemben áll erre a törvényre az is, amit az apostol a Fiúról mond: „az Isten dicsőségének a kisugárzása” vagy felragyogása, „és lényének képmása”.

[Ézs 57,15]

[Zsid 1,3]

4. „Ha az erény”, mondta volt az ókori pogány, „olyan alakot ölt-hetne, hogy szemünkkel láthatnánk, milyen csodálatos szeretetre

[2Kor 3,18]
[Ef 1,18] gyújtana bennünket!”* Vajha megtehetné! Csakhogy bizony megtette. Az Isten törvénye minden erény summája, olyan alakot ölt, amelyet fedetlen arccal szemlélhetnek mindazok, akiknek szemét Isten megvilágosította. Mi a törvény, ha nem a látható formát öltött isteni erény és bölcsesség? Mi, ha nem a jóság és az igazság eredeti, a meg nem teremtett elmében öröktől fogva lakozó eszméi, amelyek most oly köntösben állíttatnak elő, hogy még az emberi értelemnek is föltűnjenek?

5. Ha más oldalról vizsgáljuk meg, Isten törvénye nem más, mint a legfelsőbb, változhatatlan értelem, megmásíthatatlan igazság, a létező vagy valaha megalkotott dolgok örökkévaló összhangja. Tudván tudom, hogy mily hiányosak, sőt tökéletlenek ezek az emberi kifejezések, miképpen a többi is, midőn homályos képekkel igyekszünk Isten mélységes dolgait kiábrázolni. Létezésünk mostani, gyermeki szakaszában azonban ennél jobb eszköz, sőt más eszköz nem áll ehhez rendelkezésünkre. Mint ahogy most még „töredékes az ismeretünk”, úgy a „prófétálásunk”, vagyis az Isten dolgairól való beszédünk is szükségképpen „töredékes”. Amíg ez agyagházban lakunk, „a sötétség miatt” nem tudjuk az értelem szerint rendezni szavainkat. Amíg „gyermek” vagyok, úgy szólok, „mint gyermek”. De hamarosan elhagyom „a gyermeki dolgokat”. Mert „amikor eljön a tökéletes, eltöröltetik a töredékes”.

[1Kor 13,9]
[Jób 4,19]
[Jób 37,18]
[1Kor 13,10–11]

6. Ámde térjünk vissza. Az Isten törvénye (emberi módon szólva) az örökkévaló elme másolata, az isteni természet hasonmása, sőt az örökkévaló Atya legszebb sarja, bölcsessége lényegének legragyogóbb kiáradása, a Magasságos látható szépsége. Benne gyönyörködnek és azt csodálják a kerúbok, a szeráfok és az összes mennyei seregek, amiképpen minden bölcs hívő is, és benne látja dicsőségét és örömét Isten földön élő minden józan gondolkodású gyermeke.

III. 1. Ilyen tehát az Isten örökké áldott törvényének a természete. Harmadszor a tulajdonságait óhajtom elősorolni. Nem mindet ugyan, hiszen az egy angyal bölcsességét is meghaladná, csak azokat, melyeket a textus említ. Ez a három pedig ez: „szent, igaz és jó”. Először tehát „a törvény szent”.

2. E kifejezéssel az apostol nem annyira a törvény hatására utal, hanem inkább a természetére. Amiként Szent Jakab is, aki más kifejezéssel, de ugyanerről így beszél: „A felülről való bölcsesség” (amely nem más, mint ez a törvény a szívünkbe írva) „először is tiszta” – ἀγνή –, érintetlen, hibátlan, belsőleg és lényegileg szent.

(Jak 3,17)

* Ld. Cicero: *De Officiis* [A kötelességekről], I 5.

Következésképpen pedig, amikor beleíródik az életünkbe és lelkünkbe, ez (mondja ugyanez az apostol) ἠθροικία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος, „tisza és szeplőtlen kegyesség”, vagy Isten tiszta, minden szennytől ment imádata. (1,27)

3. Valóban a legteljesebb mértékben tiszta, érintetlen, szent. Máskülönbem nem lehetne közvetlen sarja, még kevésbé hű képmása Istennek, aki maga a szentség. Tiszta minden bűntől, a gonosz érintésétől is ment, makulátlan. Érintetlen szűz, képtelen bármely tisztátalanságra, a szennyel vagy szentségtelennel való bármiféle keveredésre. Semmiféle bűnnel nem vállal közösséget, mert hiszen „mi köze van a világosságnak a sötétséghez?” Ahogy a bűn természeténél fogva ellenségeskedés Istennel, úgy az ő törvénye ellenségeskedés a bűnnel. [2Kor 6,14] [vö. Róm 8,7]

4. Az apostol éppen ennél fogva utasítja vissza oly irtózáttal az istenkáromló feltevést, hogy az Isten törvénye maga bűn, vagy a bűn oka. „Távol legyen”, hogy azt feltételezzük, hogy a törvény a bűn oka, mert felfedi azt, mert megvilágítja és napvilágra hozza a sötétség titkait. Igaz, hogy általa (miként az apostol a 13. versben megállapítja) látszik meg „a bűn mivolta”. Leesik minden álarca, lelepleződik eredeti, torz valósága. Igaz az is, hogy „a bűn fokozott mértékben lesz bűnné a parancsolat által”. Szembesítve immár a világossággal és bölcsességgel, megfosztva még a tudatlanság gyatra ürügétől is, elveszíti mentségét és álcáját, s még sokkal utálatosabbá válik Isten és ember szemében. Sőt az is áll, hogy „a bűn... a jó által hoz rám halált”, az által, ami tiszta és szent maga is. Amikor világosság derül rá, annál inkább tombol: ha korlátozzák, annál nagyobb hévvel tör ki. Így az apostol, olyan ember nevében szólva, aki bűnéről meggyőződött, de még nem szabadult meg attól, ezt mondja: „a bűn ösztönzést kapott” az azt felfedő, megzabolázni akaró „parancsolat által”, lerázta a zabolát, és annál inkább „mindenféle kívánságot szított fel bennem”, mindenféle esztelen és káros kívánságot, amelyeket a parancsolat igyekezett féken tartani. Így a parancsolat eljöttével „életre kelt a bűn”. És annál inkább háborgott s dühöngött. Ez azonban nem a parancsolaton ejt foltot. Ha a bűn a parancsolatot gyalázza is, bepiszkítani nem tudja. Ez pedig csak azt bizonyítja, hogy az emberi szív „csalárdabb... mindennél”. Isten törvénye azonban akkor is „szent”. [Róm 7,7 †] [1Kor 4,5] [Róm 7,13] [Róm 7,11] [1Tim 6,9] [Róm 7,9] [Jer 17,9]

5. Másodszor pedig a törvény igaz. Mindeneknek megadja a maga jussát. Pontosán előírja, mi a helyes, mit kell tenni, mondanivaló vagy gondolni, akár Alkotónkkal, akár önmagunkkal vagy bármely más teremtményével kapcsolatban. Minden tekintetben

megfelel a dolgok, az egész világegyetem és minden egyén természetének. Illik mindegyikük összes körülményére és az egymáshoz való mindennemű viszonyukra, a kezdettől fogva létezőkre éppen úgy, miként a rá következő időszakban létrejöttekre. Tökéletesen egyezik a dolgok akár lényegi, akár járulékos összhangjával. Velük soha össze nem ütközik, kapcsolata velük soha meg nem szakad. Ilyen értelemben nincs semmi *önkéntes* Isten törvényében: jóllehet annak egésze és minden egyes része is teljességgel az ő akaratától függ, úgyszólván a „legyen meg a te akaratod” a legfőbb egyetemes törvény mind a földön, mind a mennyben.

[Mt 6,10; 26,42]

6. „De vajon az Isten akarata az oka a törvényének? Az ő akaratából fakad a jó és a rossz? Azért jó valami, mert Isten akarja? Vagy azért akarja, mert jó?”

Sajnos, ez a nevezetes kérdés inkább kíváncsiságunkat csiklandozza, mintsem hasznunkra válik. És talán taglalásának megszokott modora sem igazán felel meg a mindenség Alkotóját és Kormányóját a teremtmény részéről megillető tiszteletnek. Nem tisztességes az embernek számon kérnie a mindenek fölött való Istent! Mindazáltal, kellő áhítattal és tisztelettel szólhatunk róla egy keveset. Az Úr bocsássa meg nekünk, ha vétünk a szólásban!

7. Olybá tűnik föl tehát, a baj abból származik, hogy Isten akaratát meg akarjuk különböztetni Istentől. Ha ezt nem tesszük, nincsen semmi baj. Hiszen aligha kételkedhet abban bárki is, hogy Isten törvényének Isten az oka. Isten akarata azonban maga Isten. Isten, amint így vagy úgy akar valamit. Következésképpen azzal, hogy Isten akaratából származik a törvénye, vagy pedig azzal, hogy Istenből magából származik a törvénye, egy és ugyanazt mondjuk.

8. Hanem: ha a törvény – a jó és a rossz megváltozhatatlan rendje – a dolgok természetétől és összhangjától függ, és ezek egymáshoz való lényegi viszonyától (nem mondom, hogy örök viszonyuktól, mert aligha ellentmondás nem lenne az időben létező dolgok örök viszonyáról értekezni); ha, mondom, ez a dolgok természetétől és viszonyától függ, akkor Istentől vagy Isten akaratától kell függenie, mert a dolgok maguk, minden viszonyukkal együtt, az ő keze munkái. Minden az ő akaratából, az ő kedve szerint „lett és teremtetett”.

[Jel 4,11]

9. Azt azonban megengedhetjük (aminél többért viszont megfontolt ember aligha kardoskodhat), hogy minden egyes külön esetben Isten azért akarja ezt és ezt (például, hogy az ember tisztelje a szüleit), mert az helyes, az felel meg a dolgok összhangjának és egymáshoz való viszonyának.

10. A törvény tehát helyes és igaz minden dologra nézvést. És jó is, csakúgy, mint igaz. Ezt könnyűszerrel leszűrhetjük, ha a forrásra gondolunk, amelyből ered. Mert mi az a forrás, ha nem az Isten jósága? Mi, ha nem csakis jósága indította arra, hogy saját isteni képmását adja a szent angyaloknak? Mi másnak tulajdoníthatnánk, hogy az embert is felruházta saját természetének ugyanilyen másolatával? És ha nem ez a gyengéd szeretet, hát mi készítette őt ismét arra, hogy a bukott embernek kinyilatkoztassa akaratát? Akár Ádámnak, akár bármely utódjának, aki ugyanúgy „híjával van az Isten dicsőségének”? Nem tiszta szeretet volt-e, ami arra indította, hogy törvényét az embereknek adja, minekutána elméjükre sötétség borult? Arra, hogy prófétáit elküldje, hogy hirdessék ezt a törvényt a vak és oktalan emberfiaknak? Kétségkívül jósága támasztotta Énókot és Nóét, hogy legyenek az igazság hirdetői, és Ábrahámot, a barátját, Izsákot és Jákóbot, hogy bizonyosságot tegyenek igazságáról. Amidőn „sötétség borította a földet, és sűrű homály a nemzeteket”, csakis a jósága adott írott törvényt Mózesnek és rajta keresztül választott népének. Szeretete magyarázta meg ez élő beszédekét Dávid és az őt követő összes próféták által, mígnem, amidőn eljött az idő teljessége, elküldte egyszülött Fiát, nem azért, hogy „érvénytelenné tegye a törvényt, hanem hogy betöltse”, és megerősítse minden vesszőjét és iótáját, s hogy miután beírta azt minden gyermeke szívébe, és minden ellenségét lábai alá vetette, közbenjáró országát átadja az Atyának, hogy „Isten legyen minden mindenkben”.

[Róm 3,23]

[Ef 4,18]

[Ézs 60,2]

[Mt 5,17]

[1Kor 15,24.28]

11. Ez a törvény tehát, amelyet Isten jósága adott először, és őrzött meg minden időben, a forráshoz hasonlóan, amelyből fakad, jósággal és jóindulattal teljes. Kedves és szelíd; (a zsoltáros szavaival) „édesebb a méznél, a csurgatott méznél is”. Megkapó és nyájas. Mindent magában foglal, „ami szeretetreméltó, ami jó hírű. Ha valami nemes és dicséretes” Isten és az ő szent angyalai előtt, az ebben áll: a törvényben van az isteni bölcsesség és ismeret és szeretet minden kincse elrejtve.

[Zsolt 19,11]

[Fil 4,8]

[Kol 2,3]

12. És jó a törvény a hatását tekintve is, miként a természetében is. Amilyen a fa, olyanok a gyümölcsei. Isten szívbe írott törvénye az „igazság, a béke és a bizonyosság” örök gyümölcsét termi. Azaz a törvény maga az igazság, mely minden értelmet meghaladó békességgel tölti meg a lelket, és okot ad rá, hogy szüntelen örvendzünk Isten előtti tiszta lelkiismeretünk bizonyágtételében. A törvény nem annyira ígérete, mint inkább „foglalója örökségünk-

[Ézs 32,17]

[Fil 4,7]

[2Kor 1,12]

[Ef 1,14] nek”, mivel részét képezi a megváltott tulajdonnak*. A törvény által válik nyilvánvalóvá Isten a testünkben, és hozza el az örök életet, tiszta és tökéletes szeretettel biztosítva bennünket, hogy [Ef 4,30] „el vagyunk pecsételve a váltság napjára”, hogy „könyörületes [Mal 3,17] lesz hozzánk, amilyen könyörületes az ember a fiához, aki tiszta [1Pt 5,4] teli őt”, és hogy vár ránk „a dicsőség hervadhatatlan koszorúja”.

IV. 1. Már csak az maradt hátra, hogy negyedszer és utoljára a törvény hasznát taglaljam. Az első haszna pedig vitathatatlanul az, hogy büntudatra ébreszti a világot. Ez a munka valójában a Szentléleké, aki ezt el tudja végezni bármiféle eszköz nélkül is, vagy bármely, neki tetsző eszköz révén is, még ha az önmagában elégtelen vagy alkalmatlan is arra, hogy ilyen eredményt hozzon. És ennek megfelelően vannak, akiknek szíve minden látható ok vagy bármiféle külső eszköz nélkül egy szemvillanás alatt összetörik, akár betegek, akár egészségesek. Más pedig (koronként egy-egy) akkor ébredt rá, hogy „Isten haragja rajta marad”, amikor meghallotta, hogy „Isten... Krisztusban megbékéltette a világot önmagával”. Isten Lelkének általános módszere azonban az, hogy a törvény által büntudatra ébreszti a bűnösöket. Minthogy a lelkiismeret által elevenre tapint, a legtöbb esetben megtörnek a legkeményebbek is. Isten ígéjének ez a része: Ζών [...] καὶ ἐνεργής, „élő és ható”, étellel és erővel teli és „élesebb minden kétélű kardnál”. Isten és küldöttei kezében keresztülhasít a csalárd szív minden zugáig, „áthatol az elme és a lélek,” sőt úgyszólván „az ízületek és a velők szétválásáig”. Így lepleződik le a bűnös önmaga előtt. Leszaggattatnak fügefalevelei, és meglátja, hogy ő „a nyomorult, a szánalmas és a szegény, a vak és a mezítelen”. A törvény büntudatot ébreszt mindenfelől. Az ember velejéig bűnösnek érzi magát. Nincs mivel fizetnie. „Szája elnémul”, mert „Isten ítélete alá esik”.

[vö. Róm 3,19†]

2. A törvény első haszna tehát, hogy lesújt a bűnösre; elpusztítja azt az életet és erőt, amiben bízunk; és meggyőzi őt arról, hogy halott, noha él; hogy nemcsak halálra van ítélve, hanem meg is halt Istennek, nincs benne lelki élet, „halott vétkei és bűnei miatt”. [Ef 2,1] A második haszna az, hogy az élethez, Krisztushoz vezet, hogy élhessen. Igaz, e két feladat teljesítése során inkább a szigorú iskolamester szerepét viszi. Erővel hajt bennünket inkább, semmint, hogy szeretettel vonzana. Mégis mindennek forrása a szeretet. A szeretet lelke az, amely ilyen fájdalmas módon megfoszt a testbe vetett bizodalmunktól, amely nem hagy egy törött nádszálat sem

* Így az AV.

nekünk, hogy arra támaszkodjunk, és így rákényszeríti a bűnöst, (Ézs 36,6)
akitől mindent elvett, hogy lelke keserűségében felkiáltson, vagy
szíve mélyén felsóhajtson így:

*Uram, minden mentségem feladom,
Ha meg nem halsz, bűnöm a kárhozatba von.**

3. A törvény harmadik haszna, hogy életben tart. E nagyszerű eszköz segítségével készíti fel a hívót az áldott Lélek arra, hogy még többet közölhessen vele Isten életéből.

Sajnos, eme nagy és fontos igazságot nemhogy a világ, sokan olyanok sem értik kellőképpen, akiket Isten kihívott a világból, akik hit által bizonyosan Isten gyermekei. Sokuk megkérdőjelezhetetlen igazságként hirdeti, hogy amidőn Krisztushoz térünk, végeztünk is a törvénnyel, és hogy „a törvény vége” *ebben* az értelemben „Krisztus minden hívőnek...”. „A törvény vége”. Valóban az, „minden hívőnek igazságára”, megigazulására. Így a törvény valóban véget ér. Nem igazít meg senkit, csak odavisz Krisztushoz, aki viszont más szempontból a „vége” vagy „végcélja” a törvénynek – a pont, mely felé az szüntelenül mutat. Amikor azonban őhozá vitt bennünket, van még egy feladata, mégpedig, hogy megtartson nála. Mert minél többet látnak meg a hívők annak magasságából és mélységéből és hosszúságából és szélességéből, annál inkább készíti őket egymás buzdítására:

[Róm 10,4†]

*Jussunk hát mind egészen
Istenünk nyájas közelébe;
Ki-ki az ő gazdag honába térjen,
Malasztjára a visszhang jóságunk zenéje.***

4. Megengedve tehát, hogy minden hívő végzett a törvénnyel, amennyiben a zsidó szertartások törvényét vagy akár az egész mózesi üdvintézményt jelenti (mivel ezeket Krisztus „eltüntette az útból”), sőt azt is megengedve, hogy nincs többé dolgunk az erkölcsi törvénnyel sem mint megigazulásunk elnyerésének eszközével (hiszen „ingyen” igazultunk meg Isten „kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által”), egy másik értelemben mégsem végeztünk teljesen e törvénnyel. Hiszen még mindig kimondhatatlanul hasznos, először is azért, mert tudatára ébreszt a bűnnek,

[vö. 2Thessz 2,7]

[Róm 3,24†]

* John és Charles Wesley: „Galatians iii.2” [Gal 3,2].

** John és Charles Wesley: „At Parting” [Végóra].

mely még ott maradt szívünkben és életünkben, s így Krisztus közelében tart, hogy vére minden pillanatban megtisztíthasson; másodsor pedig azért, mert a törvény erőt merít a Főből minden élő tag számára, hogy azok ilyenképpen őtöle megerősödvén megcselekedjék törvénye parancsolatait; harmadszor pedig a törvény megszilárdítja reménységünket, hogy amit megparancsol, és amit még nem tudtunk teljesíteni, teljesítsük, és hogy kegyelmet kapjunk kegyelemre, míg végképp birtokába nem lépünk ígéretei teljességének.

[Jn 1,16]

5. Milyen tökéletesen egybecseng ez minden igaz hívő tapasztalatával! Midőn az így kiált fel: „Mennyire szeretem törvényedet! Egész nap azon elmélkedem”, napról-napra többet lát meg bűnöségéből emez isteni tükörben. Egyre világosabban látja, hogy még mindig minden tekintetben bűnös, hogy sem szíve nem igaz, sem pedig útja nem helyes Isten szemében, és ez minden percben Krisztushoz küldi. Ebből megéri, mit jelent az, ami így van megírva: „Készíttess homlokdísz színaranyból, és véssd rá: Az Úrnak szentelt! Legyen Áron” (a mi nagy Főpapunk előképe) „homlokán és hordozza Áron a szent dolgokban elkövetett bűnök terhét, amelyeket Izráel fiai a különféle szent ajándékokkal kapcsolatban követnek el” (ily távol állnak imáink vagy szent dolgaink attól, hogy többi bűnünkért engesztelést szerezzenek); „legyen mindig a homlokán, hogy kedvesek legyenek ők az Úr előtt”.

[Zsolt 119,97]

[2Móz 28,36.38]

6. Hadd világítsam meg ezt egyetlen példával. A törvény azt mondja: „Ne ölj!”, és ezzel (Urunk tanítása szerint) megtiltja nemcsak a külső cselekedetet, hanem minden szeretetlen szót vagy gondolatot is. Mármint, minél tovább vizsgálom e tökéletes törvényt, annál inkább érzem, mennyire nem felelek meg mértékének, és minél inkább így érzek, annál inkább érzem szükségét annak, hogy vére engesztelést szerezzen minden bűnömért, és Lelke megtisztítsa szívemet, hogy általa „tökéletes és hibátlan legyek, minden fogyatkozás nélkül”.

[2Móz 20,13]

[Mt 5,21–22]

[Jak 1,4]

7. Így tehát ugyanúgy nem nélkülözhetem a törvényt egy pillanatra sem, ahogyan Krisztust sem, hiszen most legalább annyira akarom, hogy Krisztusnál tartson engem, amennyire akartam, hogy őhozzá vigyen. Máskülönben e gonosz és hitetlen szív azonnal „elszakadna az élő Istentől”. Valóban az egyik szüntelenül a másikhoz küld – a törvény Krisztushoz, Krisztus pedig a törvényhez. Egyfelől a törvény magassága és mélysége arra kényszerít, hogy meneküljek Istennek Krisztusban megjelent szeretetéhez, másfelől pedig Isten Krisztusban megjelent szeretete az „arany-nál, sőt a színarany-nál is” értékesebbé teszi számomra a törvényt,

[Zsid 3,12]

[Zsolt 119,127]

hiszen immár tudom, hogy annak minden része kegyelmes ígéret, amelyet az én Uram idejekorán beteljesít.

8. Ki vagy tehát, ó, ember, aki „a törvényt rágalmazod, és a törvény felett ítélsz”? Aki egy rangba sorolod azt a bűnnel, a Sátánnal és a halállal, és velük együtt a pokolra küldöd azt? Jakab apostol olyan nagy gonoszszágnak tekintette a törvény fölött való ítélezést vagy a törvény rágalmazását, hogy nem tudta a testvéreink fölötti ítékezés bűnének súlyos voltát másképpen erőteljesebben hangsúlyozni, minthogy rámutasson: emez amaz is magában foglalja. Így most már, teszi hozzá, „nem megtartója, hanem ítéltőbírája vagy a törvénynek”. Ítéltőbírája annak, amit Isten arra rendelt, hogy téged megítéljen. Krisztus ítélőszékébe ülsz tehát, és ledöntöd a végzést, amely szerint ítélni fog a világ fölött! Ó, lásd be, mennyire rászedett a Sátán! Ami az eljövendőt illeti, Isten kegyelmének ezen áldott eszközéről könnyelműséget soha ne gondolj vagy mondj, madárijesztőt pedig végképp ne csinálj belőle! Bizony, inkább szeresd és becsüld annak kedvéért, akitől származik, és akihez vezet. Legyen az Krisztus keresztyén után legfőbb örömed és dicsőséged! Hirdesd dicséretét és tisztességét minden ember előtt!

[Jak 4,11]

[2Kor 2,10]

9. Ha pedig szilárd meggyőződésed, hogy Istentől származik, hogy minden utánozható tökéletességének másolata, és hogy „szent, igaz és jó”, de különösképpen a hívőknek, akkor ahelyett, hogy szennyes dologként lerontod, azon igyekezz, hogy mindinkább ragaszkodj hozzá. Soha ne távozzon el tőled az irgalmasság és igazság törvénye, az Isten és emberek iránti szeretet, az alázat, szelídség és tisztaság törvénye. „Kösd azokat a nyakadba, írd fel a szíved táblájára!” Maradj a törvény mellett, ha közel akarsz maradni Krisztushoz, és ragadd meg erősen, el ne engedd! Hadd vezessen téged mindig az engesztelő vérhez, hadd szilárdítsa meg mindig reménységedet, mígnem „beteljesül a törvény” minden „igazsága” benned, te pedig beteljesedsz „az Istennek mindent átfogó teljességéig”.

[Péld 3,3]

[Róm 8,4†]

[Ef 3,19†]

10. Ha pedig Urad már betöltötte igéjét, ha már beírta „törvényét a szívedbe”, akkor állj meg szilárdan „a szabadságban, melyre Krisztus megszabadított”. Nemcsak a zsidó szertartásoktól, a bűn büntethetőségétől és a pokoltól való félelemtől szabadultál meg (ezek olyannyira távol állnak a keresztyén szabadság egészétől, hogy annak csak legkisebb és legalacsonyabb rendű részét képezik), hanem, ami ettől végtelenül több: a bűn hatalmától, az ördögnek való szolgálattól, az Isten megbántásától. Ó, állj meg szilárdan ebben a szabadságban, amellyel összehasonlítva a többi még említ-

[Róm 2,15]

[Gal 5,1†]

tésre sem méltó! Maradj meg az Isten iránti szeretetben teljes szívedből, és szolgálj őt minden erőddel! Ez a tökéletes szabadság: így tartani meg az ő törvényét, és feddhetetlenül járni minden parancsolatában. „Ne engedjétek magatokat újra a szolgaság igájába fogni”. Nem a zsidó szolgaság igájába, de nem is a pokoltól való félelem szolgaságának igájába: bízom benne, hogy ezek távol állnak tőled. De vigyázz, nehogy újra igájába hajtson téged a bűn, a törvény bármilyen külső vagy belső megszegése! Irtózz a bűntől sokkal inkább, mint a haláltól vagy a pokoltól; irtózz magától a bűntől még sokkal inkább, mint annak büntetésétől. Óvakodj a gőg, a vágy, a harag, minden gonosz indulat, szó vagy cselekedet kötelékétől. „Nézz fel Jézusra”, és ehhez nézz bele egyre többet „a szabadság tökéletes törvényébe, és maradj meg mellette”, így növekedhetsz nap mint nap „a kegyelemben és a mi Urunk, üdvözítő Jézus Krisztusunk ismeretében”.

[Lk 1,6†]
[Gal 5,1]

[Zsid 12,2]
[Jak 1,25]

[2Pt 3,18]

A HIT ÁLTAL ÉRVÉNYRE JUTTATOTT TÖRVÉNY I.

(THE LAW ESTABLISHED THROUGH FAITH I)

„Érvénytelenné tesszük tehát a törvényt a hit által? Szó sincs róla!
Sőt inkább érvényt szerzünk a törvénynek.” (Róma 3,31)

1. Miután Szent Pál e levele elején megfogalmazza általános tételét, mely szerint a Krisztus „evangéliuma [...] Isten ereje [...] minden hívőnek üdvösségére” – ama hatalmas eszköz, melynek segítségével Isten minden hívőt részesít a jelen és eljövendő üdvösségben –, továbbmenve rámutat, hogy az ég alatt nincs is más módja az emberek üdvözülésének. Különösképpen a bűn büntetőségétől való megváltásról beszél, amelyet általában megigazulásnak nevez. Hogy pedig erre minden embernek szüksége van, hogy senki nem vallhatja magát ártatlannak, azt különféle, zsidóknak és pogányoknak szóló általános érvekkel bizonyítja. Így jut arra a következtetésre (a 3. fejezet 19. versében), hogy „minden száznak,” akár zsidóé, akár pogányé, el kell „némulnia”, hogy ne mentegetőzzék és igazolgassa magát tovább, hanem „az egész világot Isten ítélje meg”. Ezért, mondja, a saját engedelmességéből, „a törvény cselekedeteiből nem fog megigazulni egyetlen halandó sem őelőtte”. „Most pedig a törvény nélkül”, a mi törvény iránti megelőző engedelmisségünkötől függetlenül „jelent meg Isten igazsága”, mégpedig Istennek igazsága a Jézus „Krisztusban való hit által minden hívőnek. Mert nincs különbség” az emberek között sem a tekintetben, hogy szükségük van a megigazulásra, sem abban, hogy mi módon nyerik azt el. „Mindenki vétkezett, és híjával van az Isten dicsőségének”, az Isten dicsőséges képmásának, melyre teremtett: de mindnyájukat (akik elnyerik) „ingyen igazítja meg [...] kegyelméből, miután megváltotta őket a Krisztus Jézus által”, „mert az Isten őt rendelte engesztelő áldozatul azoknak, akik az ő vérében hisznek [...], mert ahogyan ő igaz, igazzá teszi azt is, aki Jézusban hisz”, hogy igazságosságának bármilyen kétségebe vonása nélkül irgalmat gyakorolhasson vele az engesztel-

[Róm 1,16]

[vö. ApCsel 4,12]

(3,20)

(3,21)

(3,22)

(3,23)

(3,24)

(3,25)

(3,26)

lés miatt. „Hiszen azt tartjuk” (ez volt az álláspont, amit érvényre juttatni törekedett), „hogy hit által igazul meg az ember, a törvény cselekvésétől függetlenül”.

(3,28)

2. Nem volt nehéz előre látni a lehetséges ellenvetést, melyet fel is hoztak minden korban, mégpedig azt, hogy ha azt mondjuk: „a törvény cselekvésétől függetlenül” igazulunk meg, eltöröljük a törvényt. Az apostol, anélkül, hogy formális vitába bocsátkozna, egyszerűen tagadja a vádat. „Érvénytelenné tesszük tehát a törvényt a hit által?” – kérdi. „Szó sincs róla! Sőt inkább érvényt szerzünk a törvénynek”.

3. Egyesek furcsa elképzelését, mely szerint Szent Pál csak a *rituális* törvényt érti azon, hogy „az ember a törvény cselekvésétől függetlenül” igazul meg, éppen ezek a szavak cáfolják leginkább. Mert hát Szent Pál a *rituális* törvénynek szerzett érvényt? Nyilvánvalóan nem. Azt a törvényt „érvénytelenné tette”, és ezt nyíltan ki is mondta. Csak az *erkölcsi* törvény lehetett az, amiről igazán azt mondhatta: „nem tesszük érvénytelenné, sőt inkább érvényt szerzünk” neki „a hit által”.

4. Ebben azonban nincs mindenki egy véleményen vele. Sokan elutasítják ezt. Az egyház minden korszakában számosan állították, még a „keresztén” nevet viselők is, hogy az „egyszer s mindenkorra a szentekre bízott” hitnek az volt a célja, hogy teljes egészében érvénytelenné tegye a törvényt. Nem kímélték ők jobban sem az erkölcsi törvényt, sem a szertartásokét, hanem azon voltak, hogy úgyszólván mindkettőt „darabokra vagdalják az Úr előtt”, hevesen bizonygatva: „Ha bármiféle törvényt érvényre juttatsz, akkor »Krisztus semmit sem használ neked [...], elszakadtál a Krisztustól, a kegyelemből pedig kiestél«”.

[Júd 3]

[1Sám 15,33†]

[Gal 5,2.4]

5. De emez emberek buzgósága vajon a megismerés szerint való-e? Tekintetbe vették-e a törvény és a hit kapcsolatát? És azt, hogy szoros kötelékük miatt az egyik elpusztítása valójában mindkettő elpusztítását jelenti? Hogy az erkölcsi törvényt eltörölni igazság szerint annyi, mint eltörölni a hitet és törvényt együttesen, mivel így nem marad megfelelő eszköz sem arra, hogy a hitre elvezessen bennünket, sem arra, hogy „felgerjessze az Isten kegyelmi ajándékát” a lelkünkben?

[Róm 10,2†]

[2Tim 1,6]

[Kol 2,6†]

6. Illendő tehát, hogy mindazok, akik Krisztushoz akarnak jönni, vagy őbenne óhajtnak járni, akit elfogadtak, óvakodjanak attól, hogy „érvénytelenné tegyék a törvényt a hit által”. Hogy ez ellen hathatósan felvértezzük magunkat, elébb azt kell megvizsgálunk, hogy a leggyakrabban mi módon érvénytelenítjük hit által a tör-

vényt; másodszer pedig, hogyan követhetjük az apostol példáját, hogy hit által szerezzünk érvényt a törvénynek.

1. Vizsgáljuk meg először, melyek a leggyakoribb módjai a törvény hit által való érvénytelenítésének. Nos, egy prédikátor úgy teheti érvénytelenné mind az egészet egy csapásra, hogy egyáltalán nem prédikál róla. Ez ugyanolyan, mintha kitörölné azt az Isten ígéből. Különösen így van ez, ha szándékosan tesz így, ha rendszert csinál belőle, hogy „nem prédikálja a törvényt”, és ha magát „a törvény hirdetője” kifejezést is rosszállóan alkalmazza, mintha az egyet jelentene „az evangélium ellenségével”.

2. Mindez a törvény természetével, tulajdonságaival és hasznával kapcsolatos mélyeséges tudatlanságból fakad, és vagy azt bizonyítja, hogy akik így cselekszenek, nem ismerik Krisztust, tökéletesen idegen tőlük az élő hit, vagy legalábbis azt, hogy még csupán kis-korúak Krisztusban, és mint ilyenek, „járatlanok az igazság ígében”.

[Zsid 5,13]

3. Ürügyül legfőképpen azt hozzák föl, hogy az evangélium hirdetése (vagyis, miként gondolni vélik, kizárólag a Krisztus szenvedéseiről és érdemeiről való beszéd) a törvény minden célját betölti. Ezt azonban mi a leghatározottabban tagadjuk. Ez már a törvény legelső céljának sem felel meg, hogy ugyanis meggyőzze az embereket a bűnről, hogy felébressze azokat, akik még mindig a pokol szélén szenderegnek. Hébe-hóba talán akadt kivétel. Ezer közül egyet, ha felébresztett az evangélium. De ez nem általános szabály. Az általános módszer az, hogy Isten a bűnösöket a törvénnyel és csakis a törvénnyel ébreszti büntudatra. Az evangélium eszközét Isten nem erre a célra rendelte, és a mi Urunk sem erre használta. A Szentírás sehol nem engedélyezi illetén alkalmazását, és sehol nem ad okot rá, hogy azt hathatósan higgyük. Arra sincs okunk, hogy ezt várjuk a dolog természetéből. Ahogy Urunk maga jegyezte meg: „Nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, hanem a betegeknek”. Dőreség tehát orvost ajánlani azoknak, akik egészségesek, vagy legalábbis annak képzelik magukat. Először meg kell őket győzni róla, hogy betegek, máskülönben aligha köszönik meg erőfeszítéseidet. Ugyanígy dőreség Krisztust ajánlani azoknak, akiknek a szíve ép, nem tört össze soha még. Így a szó szoros értelmében „gyöngyeidet dobnád oda a disznók elé”. Azok pedig kétségkívül „lábukkal szétapossák azokat”, és csak azt kapod, amire okkal számíthatsz tőlük, ha „megfordulva szét-tépnék”.

[Mt 9,12]

[7,6]

4. „Ha a Szentírás nem parancsolja is meg, hogy Krisztust a nemtörődöm bűnösnek ajánljuk, nincsenek-e mégis igei példák

rá?” Szerintem nincsenek: én nem tudok egyről sem. Legjobb tudásom szerint egyetlen példát sem lehet említeni, sem a négy evangéliumból, sem az Apostolok Cselekedeteiből. És az apostolok összes írásainak egyetlen szakaszával sem lehet alátámasztani, hogy bármelyikük ezt gyakorolta volna.

5. „De vajon Pál apostol nem azt mondja-e a korinthusiakhoz (1Kor 1,23) írt első levelében: »a megfeszített Krisztust hirdetjük«, a másodikban pedig: »nem önmagunkat hirdetjük, hanem Krisztus Jézust, az Urat«”?

Beleegyezzünk abba, hogy a kérdés eldöntésében erre az alapra helyezkedjünk: az apostol nyomdokain kell haladnunk, az ő példáját kell követnünk. Ahogyan Szent Pál prédikált, úgy prédikálj te is, és a vitának vége.

Mert noha bizonyosak vagyunk benne, hogy ugyanolyan tökéletes módon *hirdette Krisztust*, mint maga az apostolok fejedelme, mégis ki *hirdette a törvényt* többször, mint Szent Pál? Ő tehát nem gondolta, hogy az evangélium megfelel ennek a célnak.

6. Szent Pál legelső lejegyzett prédikációja e szavakkal zárul: „és mindabból, amiből Mózes törvénye által nem igazulhattatok meg, őáltala mindenki megigazul, aki hisz. Vigyázzatok tehát, hogy ne következzen az, amit megmondott az Úr a próféták által: Lásátok meg, ti gúnyolódók, és ámuljatok el, és semmisüljétek meg, mert olyasmit viszek véghez napjaitokban, amelyet el sem hinnétek, ha valaki elbeszelné nektek.” Mármost nyilvánvaló, hogy ez nem más, mint a törvény hirdetése abban az értelemben, ahogy érted ezt a szót, jóllehet hallgatói zömmel, ha ugyan nem teljes egészében, „zsidók és [...] istenfélő prozeliták” voltak, és éppen ezért sokuk már legalábbis bizonyos mértékig büntudatra ébredt. Az apostol először emlékezteti őket, hogy Mózes törvénye által nem igazulhatnak meg, hanem csak a Krisztusba vetett hit által, azután pedig az Isten ítéletével csakugyan megfenyegeti őket, ami a törvény legszorosabban vett hirdetése.

7. A következő, a lisztrai pogányokhoz szóló igehirdetésében Krisztusnak még a nevét sem találjuk. Az egésznek az a lényege, hogy a pogányok a „hiábavalóktól az élő Istenhez térjenek” [†]. Most pedig valld meg az igazat. Gondolod, hogy ha te lettél volna ott, te sokkal jobban tudtál volna prédikálni, mint ő? Nem csodálkoznék, ha azt gondolnád, hogy rossz prédikálása miatt *bántak oly kegyetlenül* vele, s hogy a *megkövezése* jogos ítélet volt rajta, amiért nem *Krisztust hirdette!*

8. A börtönőrnek, midőn „berohant, és remegve borult Pál és Szilász elé, majd [...] ezt kérdezte: »Uraim, mit kell cselekednem,

hogy üdvözüljek?«,” valóban így válaszolt: „Higgy az Úr Jézusban!” És hasonló esetben, midőn valaki ilyen mélységesen meggyőződött bűnéről, ki ne mondta volna ugyanezt? Az athéniakhoz azonban egészen más hangon beszélt, megfedtte őket babonáságukért, tudatlanságukért és bálványimádásukért, majd az eljövendő ítéletre és a halottak feltámadására való tekintettel megtérésre intette őket erősen. Hasonlóképpen, midőn „Félix hívatta Pált”, hogy „meghallgassa őt a Krisztus Jézusban való hitről”, ahelyett, hogy *a te elgondolásod szerint* hirdette volna Krisztust (ami a kormányzót aligha gúnyolódásra vagy ellenkezésre és káromlásra nem készítette volna), „az igazságról és önmegtartóztatásról meg a jövőendő ítéletről kezdett beszélni”, míg nem „Félix” (bármilyen kemény volt is) „megrémült”. Eredj, és haladj nyomdokain! *Hirdesd* Krisztust a nemtörődöm bűnösnek úgy, hogy „az igazságról és önmegtartóztatásról meg a jövőendő ítéletről” beszélsz!

(ApCsel 16,29–31)

(ApCsel 17,22–31) (ApCsel 24, 24–25)

9. Ha te azt mondd: „De a leveleiben másképpen *hirdette Krisztust*”, én azt válaszolom: (1) ott nem prédikált egyáltalán, legalábbis nem a szó mostani értelmében; mert e helyütt a „*prédikálás*” gyülekezet előtt való beszédet jelent. Ezt félretéve azonban az a válaszom, hogy (2) a levelei nem hitetleneknek szólnak, nem olyanoknak, akikről most beszélünk, hanem „az Isten szentjeinek”, akik Rómában, Korinthusban, Filippiben és másutt éltek. Mármost nem kérdés, hogy ezeknek eleve többet beszélt Krisztusról, mint azoknak, akik Isten nélkül vannak a világban. Mégis (3) mindegyik levelét megtöltötte a törvénnyel, még a rómaiakhoz és a galatákhoz írt levelet is, mégpedig mindkettőben éppen azt teszi, amit te a törvény hirdetésének nevezel, és teszi ezt ott hívőknek és hitetleneknek egyaránt.

[Róm 1,7]

10. Ebből világos, hogy nem tudod, mit jelent az apostol szerinti „Krisztus-hirdetés”. Mert az kétségtelen, hogy Szent Pál a maga ítélete szerint Krisztust prédikálta mind Félixnek, mind Antiókhiaiban, Lisztrában és Athénben: ezek példájából minden gondolkodó embernek arra a következtetésre kell jutnia, hogy a Krisztus apostoli prédikálása nemcsak a Krisztus bűnösök iránti szeretetének hirdetését foglalja magában, hanem annak hirdetését is, hogy tűz lángjában fog megjelenni a mennyből. Bizony azt, a szó teljes szentírási jelentésében. Krisztust hirdetni annyi, mint mindazt prédikálni, amit akár az Ó-, akár az Újszövetségben kijelentett, úgyhogy éppen olyan valóságosan Krisztust prédikálsz, midőn azt mondd: „Pokolra jutnak a gonoszok, oda minden nép, a mely

[2Thessz 1,7–8]

[Jn 1,29] elfeledkezik Istenről”*, mint amidőn azt mondod: „Íme, az Isten Báránya, aki hordozza a világ bűnét!”.

11. Jól jegyezd meg hát: „Krisztust prédikálni” annyi, mint hirdetni mindazt, amit Krisztus mondott: minden ígéretét, minden fenyegetését és parancsát, mindazt, ami Könyvében meg van írva. Így tudni fogod, hogyan kell prédikálnod Krisztust a törvény érvénytelenítése nélkül.

12. „De vajon a legnagyobb áldás nem azokat az igehirdetéseket kíséri, amelyekben különösképpen Krisztus érdemeit és szenvedéseit hirdetjük?”

Alighanem az ilyeneket kíséri a legnagyobb áldás, mert midőn gyászolók vagy hívők gyülekezetének prédikálunk, az ilyen igehirdetésünk felel meg a legjobban a hallgatók állapotának. Legáltalában ezek nyújtják a legtöbb vigaszt. De nem mindig ez a legnagyobb áldás. Időnként sokkal nagyobb áldást nyerhetek olyan igehirdetésből, amely a szívemig hatol, és porig aláz. Nem is nyernék ilyen vigasztalást, ha folyvást csak a Krisztus szenvedéseiről szóló prédikációkat mondanék vagy hallanék. Ezek az állandó ismétléstől elveszítenék erejüket, egyre laposabbá és élettellembbé válnának, mígnem végül üres szócsépléssé fajulnának, híjával volnának minden léleknek, életnek vagy erénynek. Az ilyen „Krisztus-hirdetés” idővel érvénytelenné teszi az evangéliumot és a törvényt egyaránt.

[Ef 2,8] II. 1. A törvény hit által való érvénytelenítésének a második módja nem más, mint annak tanítása, hogy a hit szükségtelenné teszi a szentséget. Ez az út ezer apró ösvényre ágazik szét, és sokan járnak rajta. Bizony kevesen tudják teljesen elkerülni, kevesen vannak, akik „hit által való üdvösségükről” meggyőződtek, és előbb-utóbb többé-kevésbé rá ne térnének e mellékútra.

2. E mellékútra tévednek mindazok, akik, ha határozott látásuk nem is az, hogy a Krisztusba vetett hit teljesen szükségtelenné teszi törvényének megtartását, mégis vagy azt feltételezik, hogy (1) a szentség kevésbé szükséges most, mint Krisztus eljövele előtt; vagy hogy (2) kevesebb szükséges belőle, vagy pedig, hogy (3) kevésbé szükséges a hívők, mint mások számára. Sőt így vannak ezzel mindazok, akik noha általában véve helyesen vélekednek, mégis úgy gondolják, hogy bizonyos esetekben nagyobb szabadságot engedhetnek meg maguknak, mint hitre jutásuk előtt. Tulajdonképpen már maga a *szabadság* szó illetén („az engedelmességtől vagy szentségtől való szabadság” értelmében vett) hasz-

* Zsolt 9,18 (BCP).

nálata azonnal megmutatja nézetük torz voltát, és hogy éppen abban vétkesek, amit oly távol képzeltek maguktól, nevezetesen, hogy „érvénytelenné teszik a törvényt a hit által”, azt feltételezve, hogy a hit helyettesíti a szentséget.

3. Akik ezt kifejezetten tanítják, azok mindenekelőtt azt hozzák föl mentségül, hogy immár a kegyelem, nem pedig a cselekedetek szövetségében élünk. Következésképpen nem kénytelenek a törvény cselekedeteit betölteni.

De vajon ki élt valaha is a cselekedetek szövetségében? Senki, csak Ádám, amíg bűnbe nem esett. Ő teljesen és egészében ama szövetségbe tartozott, amely tökéletes és egyetemes engedelmességet követelt meg az elfogadás egyetlen feltételeként, és amelyben nem volt engedmény a legapróbb vétségre sem. De soha senki más nem tartozott ebbe, sem zsidó, sem pogány, sem Krisztus előtt, sem azóta. Ádám minden fia a kegyelem szövetségében élt és él. Elfogadásuk módja ez: Isten ingyen kegyelme Krisztus érdemei által megbocsátja a bűneit mindazoknak, akik hisznek, olyan hittel hisznek, amely a szeretet által munkálkodva teljes engedelmességet és szentséget eredményez.

4. A dolog tehát nem úgy áll, ahogyan feltételezted, hogy *egykor* az embereknek sokkal inkább kellett engedelmeskedniük Istennek, vagy törvényének cselekedeteit munkálniuk, mint *ma*. Ezt a feltételezést semmivel sem lehet igazolni. Ellenben ha a cselekedetek törvénye alá estünk volna, azokat a cselekedeteket teljesíteniük is kellett volna ahhoz, hogy Isten elfogadjon bennünket. Most azonban a jó cselekedetek, noha ugyanolyan szükségesek, mint eddig, elfogadásunknak nem előfeltételei, hanem következményei. A hit szövetségének természete tehát nem ad semmilyen alapot vagy bátorítást arra, hogy az engedelmességet bármilyen szinten vagy mértékben, illetve a szentséget bármilyen fokon vagy részben félretegyük.

5. „De vajon nem »hit által igazul meg az ember, a törvény cselekvésétől függetlenül«?» Kétségkívül hit által: mind a rituális törvény, mind az erkölcsi törvény cselekvésétől függetlenül. Adná Isten, hogy ez minden embernek meggyőződése legyen! Ez számtalan gonoszságot megelőzne: különösképpen az antinomizmust,* mert általánosságban szólva a farizeusok maguk hozzák létre az antinomistákat. Azzal, hogy a Szentírással oly kézzelfoghatóan ellentétes végletbe esnek, másokat a fordított végletbe hajszolnak. Amazok a cselekedetektől való megigazulásra törekedve úgy

[Róm 3,28]

* Törvényellenesség – a szerk.

megijeszti emezeket, hogy semmi helyet nem hagynak a cselekedeteknek.

6. Az igazság azonban a kettő között található. Kétségkívül „hit által igazultunk meg”. Ez az egész keresztyén épület szegletköve. „A törvény cselekvésétől függetlenül” igazultunk meg, minthogy ez nem előfeltétele a megigazulásnak. Csakhogy megigazító hitünk azonnal ezt a gyümölcsöt termi. Ha tehát nem követik hitünket jó cselekedetek, vagyis teljes belső és külső szentség, nyilvánvaló, hogy a hitünk mit sem ér – még bűneinkben vagyunk. Ezért tehát az, hogy „hit által igazultunk meg”, mégpedig cselekedetektől független hit által, nem ad okot arra, hogy „érvénytelenné tegyük a törvényt a hit által”, vagy hogy azt képzeljük, a hit felmentést ad a szentség bármilyen fajtája vagy mértéke alól.

[1Kor 15,17]

7. „De vajon Szent Pál nem kifejezetten azt mondja-e: »Annak, aki nem munkálkodik, hanem hisz abban, aki az istentelen megigazítja, az ő hite tulajdoníttatik igazságul«? Nem az következik ebből, hogy a hit az igazság helyébe lép a hívő ember életében? Ha viszont a hit az igazság vagy szentség helyett van, akkor mi szükség rájuk?»

[Róm 4,5†]

Belátjuk, hogy ez a kérdés lényegbe vág, és valójában rajta áll az egész antinomizmus. Cáfolata mégsem igényel hosszas töprengést. Elismerjük, hogy (1) Isten „megigazítja az istentelent”, azt, aki addig az óráig teljesen istentelen, tele van minden gonosszággal, nincsen benne semmi jó; hogy (2) megigazítja az istentelent, azt, aki „nem munkálkodik”, s aki addig a pillanatig semmi jó cselekedetet nem vitt véghez, nem is tud: hiszen rossz fa nem hozhat jó gyümölcsöt; hogy (3) „egyedül hit által” igazítja meg, mindenféle előzőleg benne levő jóság vagy igazság nélkül; és hogy (4) akkor a „hite tulajdoníttatik” neki „igazságul”, azaz *megelőző igazságul*, vagyis Isten Krisztus érdeméért úgy fogadja el azt, aki hisz, mintha már betöltött volna minden igazságot. De hogy vonatkozik ez a kérdésedre? Az apostol nem mondja sem itt, sem másutt, hogy ez a hit *utólagos igazságként* tulajdoníttatik neki. Tanít arról, hogy nincs igazság a hit *előtt*, de hol tanítja, hogy nincs *utána* sem? Megerősíti, hogy a szentség nem *előzheti meg* a megigazulást, de azt nem, hogy nem is kell azt *követnie*. Szent Pál tehát semmi módon nem hagyja jóvá „a törvény érvénytelenítését” olyan tanítással, hogy a hit szükségtelenné teszi a szentséget.

[Mt 7,18]

III. 1. Ezen felül van a törvény hit által való érvénytelenítésének még egy módja, mely az előzőeknél sokkalta gyakrabban fordul elő. Ez pedig nem más, mint maga a gyakorlása, midőn ugyan *elveinkben nem*, de a *valóságban* érvénytelenné tesszük; midőn

úgy élünk, akárha az volna a hit célja, hogy felmentsen minket a szentség alól.

Felette nagy komolysággal óv bennünket ettől az apostol jól ismert szavaival: „Mit tegyünk tehát? Vétkezzünk, mert nem a törvény, hanem a kegyelem uralma alatt élünk? Szó sincs róla!” Alaposan meg kell fontolnunk ezt a figyelmeztetést, mivelhogy páratlanul fontos.

[Róm 6,15]

2. „A törvény uralma” kifejezés jelentheti itt: (1) a rituális törvény betartásának kötelezettségét, (2) az egész mózesi üdvintézménynek való megfelelés kötelezettségét; (3) a teljes erkölcsi törvény teljesítésének kötelezettségét mint az Isten általi elfogadásunk feltételét; illetve azt, hogy (4) az Isten haragja és átká alatt élünk, örök halálra vagyunk ítélve, s hogy a bűn és a kárhoztatás tudata, a rémület és a szolgálai félelem kínozz minket szüntelen.

3. Mármost, noha a hívő nem „Isten törvénye nélkül, hanem Krisztus törvénye szerint” él, attól a pillanattól kezdve, hogy hisz, nem tartozik „a törvény uralma” alá egyik fenti értelemben sem. Ellenkezőleg, „a kegyelem uralma alatt”, egy jóságosabb, kegyelmes törvény alatt él. Mivel nem tartozik már sem a rituális törvény, sem pedig a mózesi üdvintézmény uralma alá; mivel elfogadása feltételeként még az erkölcsi törvényt sem köteles betartani, megmenekül Isten haragjától és átkától, a bűn és a kárhoztatás tudatától, a haláltól és pokoltól való félelemtől és rettegéstől, amely miatt „egész” addigi „életében rab volt”. Ráadásul most (amire eddig „a törvény uralma alatt” képtelen volt) önként, egyetemes engedelmisséget tanúsít. Engedelmes, nem a szolgálai félelemtől indítva, hanem nemesebb elv alapján, nevezetesen: Istennek a szívében uralkodó kegyelme által, amely arra készíti, hogy minden tettét szeretetben vigye véghez.

[IKor 9,21]

[Zsid 2,15]

4. Hogy is van ez? A cselekvésnek emez evangéliumi elve erőtelenebb volna, mint a törvényi? Kevésbé engedelmeskedünk Istennek fiúi szeretetünkből, mint tettük szolgálai félelmünkből?

Jó lenne, ha nem ez volna az általános; ha ez a gyakorlati antinomizmus, a törvény hit által való érvénytelenítésének ez a megfontolatlan módja nem fertőzné meg hívők ezreit.

Téged nem fertőzött meg? Vizsgáld meg magad őszintén és alaposan! Teszel-e most olyat, amit nem mertél megtenni, amikor „a törvény uralma alatt” voltál, azaz (ahogy általánosságban szoktuk mondani) „büntudatban éltél”?

Példának okáért: akkor nem engedted a mohóságnak. Csak a szükségeset vetted magadhoz, és azt is a legszerényebb ételből. Nem adsz-e magadnak nagyobb szabadságot most? Nem engedsz-e

meg magadnak egy *kicsit* többet? Ó, vigyázz, nehogy vétkezz, „mert nem a törvény, hanem a kegyelem uralma alatt élsz”!

[1Jn 2,16]

5. Midőn még csak büntudatban éltél, nem mertél a legkisebb mértékben sem engedni a szem kívánságának. Semmit sem tettél volna, se nagyot, se kicsit csak azért, hogy kíváncsiságodat kielégítsd. Csak a tisztaságra és a szükségességre ügyeltél, vagy legfeljebb igen szerény mértékben a kényelemre, akár a bútorzat, akár a ruházat tekintetében; mindenféle feleslegességtől, cicomától, divatos előkelősdtől irtóztál és iszonyodtál.

Most is utálod mindezt? Olyan érzékeny-e még a lelkiismereted e dolgokban, mint volt akkor? Ugyanazt a szabályt követed-e most is mind bútor, mind ruha tekintetében, megvetve minden cicomát, minden feleslegességet, mindent, ami haszontalan, mindent, ami pusztán díszes, akármilyen divatos is? Nem vetted-e inkább vissza azt, amit egyszer eldobtál, és amivel nem tudtál akkor úgy élni, hogy ne bántsa a lelkiismeretedet? És nem tanultad-e meg azt mondani: „Ó, nem vagyok én *olyan lelkiismeretes!*” Adná Isten, hogy az legyél! Akkor nem vétkeznél így azért, mert „nem a törvény, hanem a kegyelem uralma alatt élsz”!

6. Egykor kínosan ügyeltél arra is, nehogy szembe dicsérj valakit, és még inkább, nehogy mások *téged* megdicsérjenek. Tördőfés-ként hatolt ez a szívedbe, nem tudtad elviselni, egyedül az Istentől jövő tisztességet kerested. Az ilyen haszontalan beszédet, a nem épületes társalgást nem tűrhatted. Iszonyodtál minden hiábavaló csevegéstől, minden léha beszédétől; gyűlölted és féltél tőle, mert mélységesen tudatában voltál az idő értékének, minden drága elillanó percnak. Hasonlóképpen rettegtél és iszonyodtál minden pazarlástól, mert pénzedet csak az idődnél tartottad kevesebbre, és rettegtél, nehogy hűtlen sáfárnak találtass még a hamis mammonon is.

[Lk 16, 8–11]

Most is halálos méregnek tekinted a dicséretet, amit csak lelked kárára oszthatsz és kaphatsz? Még mindig rettegsz és irtózol minden nem épületes társalgástól, még mindig azon igyekezel, hogy kihasználj minden pillanatot, hogy az ne múljon el anélkül, hogy jobbá tegyen téged, mint ahogy rád talált? Nem vagy-e kevésbé óvatos a pénzköltésben és az időtöltésben? Most sem költekezel úgy, ahogy nem tudtál volna egykor? Ó, jaj! Hogyan lett „az, ami jólétedet szolgálta volna, csapdává!” Hogyhogy: „vétkeztél, mert nem a törvény, hanem a kegyelem uralma alatt élsz”!

[Zsolt 69,23;

ApCsel 27,34]

[Júd 4]

7. Isten őrizzen attól, hogy az „Isten kegyelmét” továbbra is „kicsapongásra” használjuk! Ó, emlékezz vissza, milyen világosan és határozottan tudatában voltál e bűneidnek! Együttal teljesen

bizonyos voltál afelől is, hogy kitől származik büntudatod. A világ azt mondta neked, hogy tévhitben élsz, de te tudtad, hogy az Isten hangja szólt. E dolgokban akkor nem voltál *túlzottan lelkiismeretes*, hanem most nem vagy *eléggé lelkiismeretes*. Isten azért tartott hosszabb ideig ama fájdalmas iskolában, hogy okulj belőle. És máris elfelejtetted tanulságait? Ó, emlékezz vissza rájuk, mielőtt még túl késő lenne! Hiába szenvedtél volna oly sokat? Hiszem, hogy még nem hiába. Emlékezz büntudatodra most a fájdalom nélkül! Vond le a tanulságot a pálca nélkül! Ne jelentsen neked most kevesebbet az Isten kegyelme, mint jelentett akkor izzó haragja! A szeretet gyengébb indíték, mint a félelem? Ha nem, legyen ez változhatatlan szabályod: „Most, hogy a *kegyelem uralma alatt* élek, nem teszek meg semmit, amit nem mertem megtenni, midőn a *törvény uralma alatt* éltem.”

8. Nem zárhatom le ezt a részt anélkül, hogy figyelmeztetnék: vizsgálj meg magad ugyanígy a mulasztásos bűnökre nézvést is. Éppen olyan tisztán tartod magad ezektől most, hogy a *kegyelem uralma alatt* élsz, mint amikor a *törvény alatt éltél*? Milyen szorgalmas voltál akkor az Isten igéjének hallgatásában! Elmulasztottál-e egyetlen alkalmat is? Nem abban voltál-e foglalatossá éjjel és nappal? Távol tartott volna-e egy kicsiny akadály is? Kisebb elintéznivaló? Vendég? Múló rosszullet? A puha ágy? Sötét vagy hideg reggel? Nem böjtöltél-e gyakran akkor? Vagy nem gyakoroltad-e az önmegtartóztatást, ahogy csak erődből telt? Nem töltöttél-e sok időt imádságban (hideg és elnehezült szívvel bár), miközben a pokol szája tátongott alattad? Nem emeled fel szavad és nem nélkülöztél még az ismeretlen Istenért is? Nem álltál-e ki bátran ügye mellett? Dorgáltad a bűnösöket? És vállaltad nyíltan az igazságot e parázna nemzetség előtt? Most pedig Krisztusban hívő vagy? Megvan benned „a hit, amely legyőzi a világot”? Micsoda? Kevésbé vagy buzgó Mestered iránt most, mint voltál, amikor nem ismerted őt? Alábbhagyott szorgalmad a böjtölésben, imádkozásban, igéjének hallgatásában? A bűnösök Istenhez való hívogatásában? Ó, tarts bünbánatot! Lásd meg és érezd át fájdalmas veszteségedet! Emlékezzél vissza tehát, honnan estél ki! Sirasd hűtlenségedet! Majd pedig térj meg, és cselekedd az előbbiekhöz hasonló cselekedeteidet, nehogy, ha továbbra is „érvénytelené teszed a törvényt a hit által”, Isten kivágjon, és „a hűtlenek sorsára juttasson”!

[Mk 8,38]

[1Jn 5,4]

[Jel 2,5]

(Jel 2,5)

[Lk 12,46]

A HIT ÁLTAL ÉRVÉNYRE JUTTATOTT TÖRVÉNY II.

(THE LAW ESTABLISHED THROUGH FAITH II)

„Érvénytelenné tesszük tehát a törvényt a hit által? Szó sincs róla!
Sőt inkább érvényt szerzünk a törvénynek.” (Róma 3,31)

1. Az előző prédikációban megmutattam, melyek a törvény hit által való érvénytelenítésének a leggyakoribb módjai. Nevezetesen először is az, amidőn egyáltalán nem prédikáljuk, amivel voltaképpen egy csapásra érvénytelenítjük is, és tesszük ezt a „Krisztus hirdetésének” és az evangélium felmagasztalásának örve alatt, pedig igazság szerint ezzel semmissé tesszük mindkettőt. Másodsor, ha azt tanítjuk (közvetlenül vagy közvetve), hogy a hit szükségtelenné teszi a szentséget, hogy az immár kevésbé szükséges, vagy kevesebb szükséges belőle, mint Krisztus eljövele előtt; hogy kevésbé szükséges számunkra, mivel hiszünk, mint lenne máskülönben; vagy hogy a keresztyén szabadság nem más, mint a szentség bármilyen fajtájától vagy mértékétől való szabadság – így torzítva el a nagy igazságot, amely szerint mi immár *a kegyelem*, nem pedig a *cselekedetek szövetségében* élünk, amely szerint az ember „hit által igazul meg, a törvény cselekvésétől függetlenül”, és hogy „annak, aki nem munkálkodik, hanem hisz abban, aki az istentelent megigazítja, az ő hite tulajdoníttatik igazságnak”. Harmadszor pedig amidőn a gyakorlatban tesszük ezt: ha elveinkben ugyan nem, de a gyakorlatban érvénytelenné tesszük a törvényt; ha úgy élünk vagy cselekszünk, akárha a hit célja az volna, hogy felmentsen a szentség alól; ha szabadságot engedélyezünk magunknak a bűnben, mondván, hogy „nem a törvény, hanem a kegyelem uralma alatt élünk”. Már csak az van hátra, hogy megvizsgáljuk a kérdést: jobb példát mi módon követhetünk; hogyan mondhatjuk el az apostollal együtt: „Érvénytelenné tesszük tehát a törvényt a hit által? Szó sincs róla! Sőt inkább érvényt szerzünk a törvénynek.”

[Róm 3,28]

[4,5†]

[6,15]

2. Valóban nem a régi rituális törvénynek szerzünk érvényt: tudjuk, hogy az örökre eltöröltetett. Még kevésbé szerzünk érvényt az egész mózesi üdvintézménynek – ezt, mint tudjuk, Urunk „oda-szegezte a keresztfára”. Még csak nem is úgy szerzünk érvényt az erkölcsi törvénynek (amit, féltő, túl sokan tesznek), mintha annak betöltése, az összes parancsolat megtartása, feltétele volna megigazulásunknak. Ha ez így volna, bizony nem igazulna meg „egyetlen halandó sem őelőtte”. Ha mindezt elismerjük is, az apostol felfogása szerint mégiscsak „érvényt szerzünk a törvénynek”, az erkölcsi törvénynek.

[Kol 2,14]

[Róm 3,20]

I. 1. „Érvényt szerzünk a törvénynek” először is tanításunkban: arra törekedve, hogy teljes tartalmában hirdessük, minden részét ugyanúgy megmagyarázzuk és alkalmazzuk, amiképpen nagy Tanítónk tette földi életében. Úgy szerzünk érvényt a törvénynek, hogyha követjük Szent Péter tanácsát: „ha valaki prédikál, úgy mondja szavait, mint Isten igéit”, miként a régi idők szent emberei szóltak és írtak a Szentlélektől indítatva a mi tanulásunkra; és amiként áldott Urunk apostolai tették ugyanazon Lélek vezetése által. Érvényt szerzünk a törvénynek, valahányszor Urunk nevében szólunk, nem hallgatva el hallgatóink elől semmit, megszorítás és fenntartás nélkül hirdetjük nekik az Isten teljes akaratát. Hogy pedig még hathatósabban szerezzünk érvényt annak, világos beszédet használunk. „Mi nem olyanok vagyunk, mint sokan, akik nyereszkednek – *καπηλεύοντες* – Isten igéjével”, nem hamisítjuk meg (mint az üzerek rossz borukat), nem vegyítjük, nem lágyítjuk, hogy a hallgatók ízlésének jobban megfeleljen. „Hanem mint akik tiszta szívből, sőt Istenből szólunk Isten előtt Krisztus által”, mivel nincs más célunk, csak hogy „az igazság nyílt hirdetésével ajánljuk magunkat minden ember lelkiismeretének az Isten előtt”.

[1Pt 4,11]

[2Pt 1,21]

[ApCsel 20,27]

[2Kor 2,17]

[4,2]

2. Érvényt szerzünk tehát a törvénynek tanításunk által, midőn így nyíltan hirdetjük minden embernek, és tesszük ezt azzal a teljességgel, amellyel kaptuk azt áldott Urunktól és apostolaitól, midőn magasságában és mélységében, hosszúságában és szélességében közöljük azt. Akkor szerzünk érvényt a törvénynek, hogyha kifejtjük minden részét, minden benne foglalt parancsolatot, nemcsak teljes szó szerinti értelmében, hanem a lelki értelmében is; nemcsak az általa tiltott vagy előírt külső cselekedetekre, hanem a belső kútfőre, a szív gondolataira, vágyaira és szándékaira vonatkoztatva is.

[Ef 3,18]

(Mt 7,17–18)

3. És ezt tesszük csakugyan annál is inkább, mivel nemcsak rendkívül fontos – hiszen az összes gyümölcs, minden szó és cselekedet szükségképpen szüntelenül romlott, ha a fa rossz, ha a szív

indulatai és hajlamai nem helyesek Isten szemében –, hanem azért is, mert minden fontosságuk ellenére az emberek kevésbé veszik figyelembe vagy értik meg e dolgokat; oly kevésbé, hogy igazán elmondhatjuk a törvényről is, midőn teljes lelki értelmét nézzük, hogy titok, mely „örök idők és nemzedékek óta rejtve volt”. Teljességgel el volt rejtve a pogány világ előtt. Híres bölcsességükkel nem sikerült kitalálni sem „az Isten titkát”, sem Isten törvényét, még betű szerint sem, nemhogy lélek szerint. „Értetlen szívük” egyre inkább „elsötétedett. Akik azt állították magukról, hogy bölcssek, azok bolonddá lettek”. Ami pedig a törvény lelki értelmét illeti, az csaknem ugyanígy el volt rejtve a zsidó nép nagy része előtt is. Éppen azok, akik oly gyorsak voltak kijelenteni másokról, hogy „ez a sokaság, amely nem ismeri a törvényt, átkozott!”, saját maguk fölött mondtak ezzel ítéletet, minthogy ugyanazon átok, ugyanazon rettenetes tudatlanság sújtotta őket. Tanúsítja ezt, hogy Urunk szüntelen dorgálta a legbölcsebbjeiket durva félremagyarázásaik miatt. Tanúsítja ezt a körükben általánosan bevett nézet, hogy csak a tál külsejét kell megtisztítaniuk, hogyha tizedet adnak a mentából, kaporból és köményből, a külsőségekben való aprólékos engesztelést szerez a belső szentségtelenségért, az igazságosság és irgalom, a hűség és az Isten-szeretet teljes hiányáért.

[Kol 1,26]

[Jób 11,7]

[Róm 1,21–22]

[Jn 7,49]

Sőt olyannyira el volt rejtve a törvény lelki értelme legbölcsebbjeik előtt is, hogy az egyik legkiválóbb rabbijuk a zsolttáros szavait: „Ha álnok szándék lett volna szívemben, nem hallgatott volna meg az Úr”, ilyenképpen magyarázta: „Vagyis, ha az álnokság csak a szívemben van, ha nem követek el külső gonoszságot, az Úr azt nem veszi figyelembe, nem büntet meg, csak ha sort keríték a külső cselekedetre is!”

[Mt 23,23–25]

[Zsolt 66,18]

4. De ó, jaj! Isten törvénye, annak belső lelki értelme nemcsak a zsidók vagy pogányok előtt van elrejtve, hanem még az úgynevezett keresztyén világ előtt is, legalábbis annak túlnyomó része előtt. Isten parancsolatainak lelki értelme még mindig rejtély öleltük is. És ez nemcsak azokban az országokban figyelhető meg, amelyeket elborít Róma sötétsége és tudatlansága. Hanem túlságosan is bizonyos, hogy még az úgynevezett „reformált keresztyének” többsége sem ismeri tiszta és lelki mivoltában Krisztus törvényét.

5. Így van az, hogy mind a mai napig „a farizeusok és írástudók” – azok, akik megőrzik a kegyesség látszatát, de híjával vannak az erejének, és akik magukat bölcseknek képzelik és igazaknak tartják – megbotránkoznak e beszéden; mélységesen megbotránkoznak, ha a szív kegyességéről beszélünk, különösen pedig, ha rámutatunk, hogy e nélkül, még ha a szegényeknek az

[Mt 15,1]

[2Tim 3,5] [Ézs 5,21] [Mt 15,12]

- egész vagyónukat szétosztjuk is”, semmi hasznunk belőle. Nem is lehet, hogy meg ne botránkozzanak, mert mi nem szólhatunk mást, csak az igazságot, ahogy az megvalósult Jézusban. Ők vagy meghallják, vagy nem, a mi dolgunk az, hogy saját lelkünket mentjük meg. Ami Isten Könyvében meg van írva, mindazt hirdetniük kell, nem az emberek, hanem Isten tetszésének megfelelően. Nem csak az összes ígéretet, hanem az összes figyelmeztetést is el kell mondanunk, amit abban találunk. Midőn elbeszéljük mindazokat az áldásokat és jogokat, amiket Isten elkészített az ő gyermekei számára, tanítanunk is kell mindazt, amit megparancsolt. És tudjuk, hogy ezeknek mindnek megvan a maga haszna: akár az alvók felébresztésében, a tudatlanok tanításában, a bátortalanok biztatásában, akár a szentek építésében és tökéletesítésében. Tudjuk, hogy „a teljes Írás Istentől ihletett, és hasznos” vagy „a tanításra”, vagy „a feddésre”, vagy „a megjobbításra”, vagy pedig „az igazságban való nevelésre”, és hogy miközben az Isten a lelkében végzi munkáját, „az Isten emberének” szüksége van az Írás minden részére, hogy végül „tökéletes legyen [...], minden jó cselekedetre felkészített”.
6. A mi feladatunk, hogy így „prédikáljuk Krisztust”, azaz minden kinyilatkoztatását hirdessük. Valóban minden szegyenkezés nélkül, sőt Isten különös áldásától kísérve, terjeszthetjük a mi Urunk Jézus Krisztus szeretetét. Szólhatunk különösképpen az Úrról mint „a mi igazságunkról”. Bőven taglalhatjuk, hogy „Isten” kegyelme „Krisztusban megbékéltette a világot önmagával”. Alkalmos időben átadhatjuk magunkat a Fiú dicséretének, akit az Úr „mindnyájunk vétkéért” sújtott, és aki „a mi vétkeink miatt kapott sebeket”, hogy „az ő sebei árán gyógyuljunk meg”. Mégsem prédikálnánk Krisztust az igéjének megfelelően, ha teljesen erre szorítkoznánk. Mi magunk nem vagyunk tiszták Isten előtt, ha nem hirdetjük őt minden tisztében. Ahhoz, hogy szegyényt nem valló „munkásként” prédikáljuk Krisztust, nemcsak mint a mi nagy Főpapunkat kell őt hirdetniük, aki az „emberek közül [...] az emberekért rendeltetett Isten szolgálatára”, s így „megbékéltetett minket” Istennel „az ő vére által”, és „mindenkor él, hogy esedezzek értünk”, hanem mint az Úr prófétáját is, akit „nekünk Isten bölcsességé” tett, aki velünk van „minden napon”, igéje és Lelke által elvezet minket „a teljes igazságra”; sőt hirdetniük kell őt mint királyt, aki Király marad örökké, aki törvényt ad mindazoknak, akiket vérével megvásárolt, aki helyreállítja Isten képmására azokat, akiket először visszafogadott kegyelmébe, aki uralkodik minden hívő szívben mindaddig, amíg maga alá nem vet
- [1Kor 13,3]
[Ef 4,21]
[Ez 14,14,20; 33,9]
[1Thessz 2,4]
[Mt 28,20]
[1Thessz 5,14] [Ef 4,12]
[2Tím 3,16–17]
[Jer 23,6; 33,16]
[2Kor 5,19]
[Ézs 53,5–6]
[2Tím 2,15]
[Zsid 5,1]
[Róm 5,9–10]
[Zsid 7,25]
[1Kor 1,30] [Mt 28,20] [Jn 16,13]
[Zsolt 10,16]
[Jel 5,9]

„mindeneket”, amíg minden bűnt végleg el nem töröl, és el nem hozza az „örökké tartó igazságot”.

[Fil 3,21]

II. 1. Másodszor akkor szerzünk érvényt a törvénynek, ha úgy prédikáljuk a Krisztusba vetett hitet, mint amely nem helyettesíti, hanem létrehozza a szentséget: létrehozza a szív és az élet mindennemű, tiltó és előíró szentségét.

[Dán 9,24]

Éppen ezért hangoztatjuk szüntelen (amit gyakran és komolyan figyelembe kellene venniük mindazoknak, akik nem akarják „érvénytelenné tenni a törvényt a hit által”), hogy a hit maga, a keresztyén hit, Isten választottainak hite, az Isten munkálkodásába vetett hit továbbra is csak szolgálóleánya marad a szeretetnek.

Bármily dicsőséges és tisztességre méltó is, nem a hit a parancsolat végcélja. Ezt a tisztességet Isten egyedül a szeretetnek adta meg. A szeretet az Isten minden parancsolatának végcélja. A szeretet végett, csakis a végett van Isten minden rendelkezése, a világ kezdetétől a dolgok megsemmisüléséig. És ez így marad az ég és a föld elmúlása után is, mert egyedül „a szeretet” az, ami „soha el nem múlik”. A hit teljesen elmúlik, el fogja nyelni a látás, az Isten örökkévaló látása. A szeretetre azonban még akkor is áll, hogy

[1Tim 1,5]

[Mt 5,18]

[1Kor 13,8]

*Egyedül örök csak az irgalom,
Úr pusztító időn, romboló akaraton,
Végtelen jóságát dicsérni nem szűnünk,
Boldog-dicsőn itt él velünk.**

2. Kiváló dolgokat mondanak a hitről, és bárki, aki részesült benne, méltán mondhatja az apostollal együtt: „Hála legyen az Istennek kimondhatatlan ajándékáért”. De a szeretettel egybevetve, a hit elveszíti minden kiválóságát. Amit Szent Pál az evangéliumnak a törvényét felülmúló dicsőségéről megállapít, joggal mondhatjuk a szeretetnek a hitét felülmúló dicsőségére is: „Sőt ami ott dicsőséges volt, már nem is dicsőséges az azt felülmúló dicsőség miatt. Ha ugyanis a múlandó dicsőséges, mennyivel inkább dicsőséges a maradandó”. Bizony, a még el nem múlt hit minden dicsősége abból fakad, hogy szeretetet terem. Ez az a nagyszerű, időben való eszköz, amelyet Isten az örök cél végett rendelt.

[2Kor 9,15]

[2Kor 3,10–11]

3. Akik oly szertelenül felmagasztalják a hitet, hogy az már mindent elnyel, és akik úgyannyira félreértik annak természetét, hogy

* Matthew Prior: „Charity” [Szeretet].

azt képzelik róla: a szeretet helyébe léphet, vegyék figyelembe azt is, hogy amiképpen a szeretet létezik majd a hit után is, úgy létezett jóval előtte is. Az angyalok, akik megteremtésük pillanatától fogva láthatták mennyei Atyjuk arcát, nem szorultak rá az általános értelemben vett hitre, mivel az a nem látható dolgok létéről való meggyőződés. A szorosabb értelemben vett hitre: a Jézus vérébe vetett hitre sem volt szükségük, mivel ő nem az angyalok, hanem csak az Ábrahám magvainak természetét vette magára. Ezért tehát a világ teremtése előtt nem volt helye a hitnek sem általános, sem szorosabb értelmében. A szeretetnek azonban volt. Az öröktől fogva létezett Istenben, a szeretet végtelen tengerében. A szeretetet Isten beoltotta minden gyermekébe teremtése pillanatában. Valahányan egyszerre kapták meg kegyelmes Teremtőtől a lét és a szeretet ajándékát.

[Mt 18,10]

[Zsid 11,1]

4. Az sem bizonyos (akármilyen leleményesen és hihetően fejtették is sokan), hogy a hit, legalábbis a szó általános értelmében, létezett a paradicsomban. Igen valószínű a Szentírásban található rövid és tömör leírásból, hogy Ádám, mielőtt fellázadt Isten ellen, látásban járt vele, nem hitben.

[2Kor 5,7]

*Úgy nézte őt, erős és tiszta szemmel,
Akár a sas a tündöklő napot,
Úgy megtelhetett Istenarc-szerellemmel,
Miként a legbölcsebb angyalok.**

(2Móz 33,11)

[33,20]

Színről színre beszélhetett vele, akinek orcáját mi ma nem láthatjuk úgy, hogy életben maradjunk, következőképpen nem volt szüksége a látást pótló hitre.

5. Másfelől az teljesen bizonyos, hogy a szorosabb értelemben vett hit akkor még nem létezett. Mert az szükségképpen feltételezi a bűnt és Istennek a bűnös ellen kinyilatkoztatott haragját, ami nélkül nem kellene bűnért való engesztelés a bűnös Istennel való megbékélése végett. Következőképpen, minthogy a bűneset előtt nem volt szükség engesztelésre, nem volt helye az engesztelésbe vetett hitnek: az ember ekkor tiszta volt a bűn minden foltjától, szent, amiképpen Isten az. A szeretet azonban akkor is betöltötte a szívét. Vetélytárs nélkül uralkodott benne. És csak amikor a szeretet a bűn miatt elveszett, akkor adatott a hit; nem önmagáért, és nem is avégett, hogy azután is létezzen, hogy betöltötte rendeltetését – nevezetesen, hogy visszaállította az embert

* Sir John J. Davies: „*Nosce Teipsum, Of Human Knowledge*” [Nosce te ipsum – Ismerd meg tenmagadat – Az emberi tudásról], 1599.

a szeretetbe, amelyből kiesett. A bűnesetkor nyerte tehát ezt a korábban teljességgel szükségtelen, a nem látható dolgok felől való meggyőződést, ezt az üdvözítő szeretetbe vetett bizodalmat, amelynek semmiféle helye nem lehetett addig, míg el nem hangzott az ígéret, hogy az asszony magva fog taposni a kígyó fejére.

6. Isten eredetileg tehát avégett rendelte a hitet, hogy helyreállítsa a szeretet törvényét. Eppen ezért, amikor így szólunk, nem lebecsüljük, és nem megfosztjuk az azt megillető dicsérettől, hanem ellenkezőleg: felmutatjuk valódi értékét, a jogos mértékben magasztaljuk fel, és éppen azt a helyet adjuk át számára, amelyet Isten bölcsessége jelölt ki neki kezdettől fogva. Eme nagyszerű eszköz állítja helyre a szent szeretetet, amelyben az ember eredetileg teremtett. Ebből következik, hogy habár a hitnek önmagában nincs értéke (mint ahogy egyetlen más eszköznek sincs), mivel eme célhoz elvezet – tehát újból érvényt szerez a szeretet törvényének szívünkben –, és mivel a dolgok jelenvaló állapota szerint ez az egyetlen eszköz az ég alatt ennek elérésére, ebből a szempontból felfoghatatlan áldás az ember számára, és kimondhatatlan értéke van Isten szemében.

[Zsid 11,1]

[IMóz 3,15]

III. 1. Ez pedig természetszerűleg indít bennünket arra, hogy harmadszor megvizsgáljuk a „törvény érvényesítésének” legfontosabb módját: nevezetesen azt, ahogyan saját szívünkben és életünkben szerzünk neki érvényt. Ha ezt nem tesszük, mit érne az összes többi? Érvényt szerezhethünk neki tanításunkban, prédikálhatjuk teljes egészében, megmagyarázhatjuk és bizonyíthatjuk minden egyes részét. Feltárhatjuk a legmélyebb lelki értelmét, hirdethetjük az Isten országának titkait, prédikálhatjuk Krisztust minden tisztében, és terjeszthetjük a Krisztusba vetett hitet, mint amely feltárja összes szeretetkincsét. Hiábavaló azonban minden erőmegfeszítésünk, mert ha a szívünkben nem szerzünk érvényt az általunk prédikált törvénynek, semmivel sem érünk többet Isten szemében, mint „a zengő érc vagy pengő cimbalom”. Csak arra mennénk összes prédikálásunkkal, hogy növelje kárhoztatásunkat.

[Mt 13,11]

2. Legfőbb vizsgálónivalónk tehát ez: hogyan szerezhethünk érvényt a törvénynek saját szívünkben úgy, hogy teljessé legyen hatása életünkben? Csakis hit által.

[IKor 13,1]

Egyedül a hit képes hathatósan megfelelni e célnak, miként naponta megtapasztalhatjuk. Mert ha hitben járunk, nem pedig látásban, gyorsan haladunk előre a szentség útján. Miközben nem a láthatókra, hanem a láthatatlanokra nézünk állhatatosan, egyre inkább megfeszítettünk a világ számára, a világ pedig a mi szá-

[2Kor 5,7] munkra. Függesztjük lelki szemeinket szüntelenül az örökkévaló,
 [4,18] nem pedig az ideig való dolgokra, és ragaszkodásunk egyre-másra
 [Gal 6,14] Az általános értelemben vett hit eszköze tehát a legközvetlenebb-
 [2Kor 4,18] bül és leghathatósabbban segíti elő a teljes igazságot és valóságos
 [Kol 3,2] szentséget, illetve juttatja érvényre a szent és lelki törvényt a hívők
 szívében.

3. A szűken vett hit, a bűnbocsátó Istenbe vetett bizodalom révén
 azonban még gyümölcsözőbben szerzünk érvényt törvényének a
 szívében. Mert nincs semmi más, ami olyan erősen indítana ben-
 nünket Isten szeretetére, mint amidőn megérezzük Isten szeretetét
 Krisztusban. Midőn az erről való meggyőződés a szívébe hasít,
 ennél erőteljesebben semmi nem készíti rá, hogy odaadjuk szívün-
 ket annak, aki értünk adatott. És a háládatos Isten-szeretet eme
 kútfejből fakad a testvérszeretet. Nem is tehetjük meg, hogy ne
 szeressük felebarátunkat, ha igazán hiszünk a szeretetnek, mely-
 lyel Isten szeretett bennünket. Nos, a hiten és az Isten-szereteten
 alapuló, emberek iránti szeretet „nem tesz rosszat a felebarátnak”.
 Következésképpen a szeretet, miként az apostol megállapítja, a
 teljes tiltó „törvény betöltése”. „Mert azt, hogy ne paráználkodj,
 [Róm 13,10] ne ölj, ne lopj, ne kívánd, és minden más parancsolatot ez az ige
 foglalja össze: »Szeresd felebarátodat, mint magadat«. Azonkívül
 a szeretet nem elégszik meg pusztán azzal, hogy ne tegyen rossz-
 szat a felebarátnak. Szüntelen sarkall, hogy jót tegyünk: hogy ami-
 ként időnk és lehetőségünk engedi, tegyünk jót minden lehetséges
 [13,9] módon és mértékben minden emberrel. Ezért tehát a szeretet
 betölti Isten előíró törvényeit is csakúgy, mint a tiltókat.

4. A hit azonban nem is csupán a külső vonatkozásokban tölti be
 [Gal 6,10] a tiltó vagy előíró törvényt, hanem szeretet által belsőleg munkál-
 kodik a szív megtisztításán, hogy az minden hitvány ragaszkodás-
 tól ment legyen. „Akiben megvan ez a” hit*, „megtisztítja magát,
 mint ahogyan ő is tiszta” – megtisztítja magát minden földi, érzéki
 vágytól, minden hitvány és szertelen ragaszkodástól; sőt ama testi
 gondolkodás egészétől is, ami ellenségeskedés Istennel. Ugyan-
 akkor ha a hit tökéletes munkát végez, betölti őt minden jósággal,
 [vö. 1Jn 3,3] igazsággal és egyenességgel. Az egész mennyországot hozza el a

[Róm 8,7]

lelkébe, és arra készíti, hogy a világoosságban járjon, mint ahogy
 Isten is a világoosságban van.

5. Törekedjünk tehát érvényt szerezni a törvénynek önnönma-
 gunkban; ne vétkezzünk mondván, hogy „a kegyelem uralma alatt

* Wesley szándékosan szúrja be a „hit” szót a „reménység” helyébe.

élünk”, hanem az általa kapott összes erőt használjuk fel arra, hogy „betöltsünk minden igazságot”. Felidézve, milyen világosságot kaptunk Istentől, amidőn Lelke bűnünk tudatára ébresztett minket, vigyázzunk, hogy ki ne oltuk ezt a fényt. Ragaszkodjunk ahhoz, amit akkor elértünk. Semmi ne bírhatson rá minket, hogy újból felépítsük, amit egyszer már leromboltunk magunkban; hogy visszavegyünk bármit, kicsi vagy nagy dolgot, amiről akkor világosan megláttuk, hogy nem Isten dicsőségére vagy saját lelkünk épülésére van; vagy hogy elmulassunk megtenni bármit, kicsi vagy nagy dolgot, amelyet nem mulaszthattunk el anélkül, hogy lelkiismeretünk megrótt volna érte. Hogy növeljük és tökéletesítsük a világosságot, amely korábban megvolt, adjuk most hozzá a hit világosságát! Isten előbbi ajándékának megerősítésére érezzük át mélyebben, bármit is mutatott nekünk akkor, legyen fogékonyabb a lelkiismeretünk és kifinomultabb a bűnnel szembeni érzékenységünk. Most már nem félelemben, hanem örömben járva, az örökkévaló dolgok világos és biztos látásában, úgy tekintünk az élvezetekre, vagyonra, dicséretre – minden földi dologra –, mint buborékokra a víz színén; semmit sem tartva fontosnak, semmit kívánatosnak, semmit méltónak a megfontolásra, csak azt, ami „a kárpit mögött” van, ahol Jézus ül „az Istennek jobbján”.

[1Jn 1,7]

[Róm 6,15]

[Mt 3,15]

6. *Te* el tudod mondani: „Irgalmas vagy gonoszságaimmal szemben, és bűneimről nem emlékezel meg többé”? Akkor a jövőben legyen gondod rá, hogy repülj a bűn elől, akárcsak a kígyó elől! Mert felette nagyon bűnösnek látod! Milyen kimondhatatlanul utálatosnak! Ellenben milyen nyájasnak tűnik fel most neked Isten szent és tökéletes akarata! Nos tehát munkálkodj azon, hogy Isten akarata kiteljesedjen benned, általad és rajtad. Vigyázz és imádkozz, hogy ne vétkezz többé, ismerd föl és kerüld törvényének legapróbb megszegését is! Amiképpen a felkelő nap fényében meglátod az elébb nem is sejtett apró porszemeket, azonképpen, ahogy az igazság napja beragyogja a szívedet, fölismered az eddig észre sem vett bűnöket. Azért teljes buzgósággal járj minden tekintetben ama világosság szerint, amit kaptál. Ne lankadj igyekezetedben, hogy több világosságot kaphass nap mint nap, többet az Isten ismeretéből és szeretetéből, többet a Krisztus Lelkéből, többet az életéből és feltámadásának erejéből. Élj tehát mindamaz ismerettel, szeretettel, erővel és étellel, amit már megnyertél. Így haladsz előbbre szüntelen, hitről hitre. Így növekszel napról-napra a szent szeretetben, mígnem a hitet elnyeli a látás, és a szeretet törvénye érvényre jut az egész örökkévalóságban.

[Zsid 6,19] [Kol 3,1]

[Zsid 8,12]

[Jel 12,14]

[Mal 3,20]

[Fil 3,10]

A RAJONGÁS TERMÉSZETE

(THE NATURE OF ENTHUSIASM)

„Fesztusz hangosan így kiáltott: »Bolond vagy te, Pál!«”
(ApCsel 26,24)

1. És ezt mondja az egész világ, az Istent nem ismerő emberek sokasága mindazokról, akik Pál vallásához tartoznak, mindenkiről, aki őt követi, amiképpen ő is követte Krisztust. Igaz, hogy van olyanfajta vallás – még keresztyénségnek is mondják –, amelyet lehet gyakorolni az ilyen gyanú árnyéka nélkül, és amelyről általában elismerik, hogy a józan értelem határait nem hágja át. Ez a formák vallásossága, amely az illendően és előírásosan végrehajtott külsődleges kötelességek sorából áll. Ehhez csatolhatunk még némi ortodoxiát, a helyes nézetek rendszerét, sőt egy kevés pogány erkölcsöt is. Így sem fogják túl sokan kijelenteni: „A sok *vallásosság* örütségbe visz”. Ha azonban a szív kegyességére törekszel, ha igazságról, békességről és a Szentlélekben való örömről szólsz, nem sok idő kell hozzá, hogy *rád* is kimondják az ítéletet: „Bolond vagy”.

[vö. ApCsel 26,24]
[Róm 14,17]

2. És aligha akarnak hízelegni ezzel a világ fiai. Most az egyszer úgy is értik, ahogy mondják. Nemcsak állítják, de szívből hiszik is, hogy magánkívül van, aki csak azt mondja, hogy szívébe áradt az Isten szeretete a neki adatott Szentlélek által, és hogy Isten megadta neki, hogy kimondhatatlan, dicsőült örömmel örvendezzen Krisztusban. Ha valaki tényleg Istennek él, és meghalt minden dolognak itt alant, ha szüntelenül látja azt, aki láthatatlan, és ennek megfelelően hitben, nem látásban jár, akkor azt mondják, napnál világosabb: „agyára ment a sok *vallásosság*”.

[Róm 5,5]

[1Pt 1,8]
[Róm 6,11] [Zsid 11,27] [2Kor 5,7]

3. Könnyű megállapítani, hogy az a jól körülhatárolt dolog, amit a világ bolondságnak nevez, nem más, mint minden időben való dolog teljes megvetése, az örök dolgok állhatatos keresése, a láthatatlan dolgok felől való isteni meggyőződés, az Isten kegyelmében való örvendezés és az ő Lelkének bizonyágtétele a mi lelkünkkel

[Zsid 11,1]

[Róm 8,16] együtt arról, hogy az Isten gyermekei vagyunk. Vagyis igazság szerint a Jézus Krisztus vallásának egész lelke és élete és ereje.

4. Azt persze megengedik, hogy egyébiránt az illető úgy viseli magát, és úgy beszél, mint akinek ép az esze. Másként értelmes ember: egyedül ezekben a dolgokban bomlik meg a feje. Ezért tehát beismerik, hogy a bolondság sajátos fajtája jellemzi őt. És ennek megfelelően szokásuk azt külön szóval *rajongásnak* nevezni.

5. E kifejezést szerfelett gyakran használják; alig is marad el némelyek szájáról. Bármily gyakran hangzik el, jelentését ritkán értik. Éppen ezért talán nem elfogadhatatlan a komoly emberek számára, mindazok számára, akik érteni kívánják, amit mondanak vagy hallanak, hogy megpróbáljam megmagyarázni e szó jelentését, és megmutatni, miben áll a „rajongás”*. Vehetik ezt bátorításnak azok, akiket igaztalanul gyanúsítanak vele, és hasznára válhat azoknak, akiket jogosan vádolnak vele – vagy legalábbis azoknak, akik ilyenek lennének, ha nem óvnák tőle őket.

6. Ami magát a szót illeti, azt általában mindenki elfogadja, hogy a görögből származik. Csak magának a görög *ἐνθουσιασμός* szónak az eredetét nem tudja senki megfejteti. Egyesek megkísérelték az *ἐν Θεῷ*, azaz „Istenben” kifejezésre visszavezetni, mivel minden rajongás Istenre utal. De ez meglehetősen erőltetett, kevés hasonlóság lévén a származék és az eredeti között. Mások az *ἐν θυσίᾳ*, vagyis az „áldozatban” kifejezés mellett kardoskodnak, mondván, hogy a régi idők entuziasztái az áldozatbemutató alkalmával vad elragadtatásban törtek ki. Meglehet, koholmány az egész, s a szó csupán e megszállottak lármájára utal.

7. Talán az egyik oka annak, hogy e különös szót oly sok nyelv megtartotta, az, hogy az emberek a jelentését illetően sem tudtak jobban megegyezni, mint eredetét illetően. Azért vették tehát át a görög szót, mert nem értették: nem fordították le saját nyelvükre, mert nem tudták, hogyan kellene visszaadniuk e bizonytalan, pontatlan értelmű szót, amelyhez nem kapcsolódott világos jelentés.

8. Éppen ezért egyáltalán nem meglepő, hogy manapság oly különbözőképpen fogják föl; más-más emberek más-más módon,

* Az angol a görög eredetű „enthusiasm” („entuziazmus”, magyarul: elragadtatás, megszállottság, lelkesedés vagy rajongás) szót használja, mellyel a vallásháborúk után és a felvilágosodás idején, azaz Wesley korában, főként rosszálló szándékkal éltek. Ezt a felfogást tükrözi a magyar „vallási rajongás” kifejezés is, habár ez később, a nyelvújítás nyomán alakult ki. Korábban a jelenséget magyarul is „entuziazmusnak” mondták. Ennek főként „entuziaszta” formáját őrizte meg máig a köznyelv.

egymással ellentétesen értelmezik. Némelyek helyeslő kifejezésnek veszik, mint amely olyan isteni benyomást vagy sugallatot takar, amely felette áll az összes természetes képességnek, és időlegesen, részben vagy egészben felfüggeszti mind az értelem, mind pedig a külső érzékek működését. A szónak ebben az értelmében mind a régi idők prófétáit, mind az apostolokat joggal nevezhetjük „rajongóknak”, minthogy időről-időre úgy betöltötte őket a Lélek, és olyannyira e szívükben lakozó hatása alá kerültek, hogy saját értelmük, érzékeik és összes természetes képességük működése félbeszakadt, őket teljességgel Isten ereje mozgatta, és kizárólag „a Szentlélektől indítatva szólaltak meg”.

[2Pt 1,21]

9. Mások semleges jelentésűnek veszik a szót, erkölcsileg nem tartják sem jónak, sem rossznak. Ilyen értelemben beszélnek a költők, különösen Homérosz és Vergilius rajongásáról. Ezt nemrégiben egy kiváló szerző kiterjesztette, azt állítván, hogy nincs is hivatását – bármilyen hivatását – kimagasló fokon gyakorló személy, akinek vérmérsékletében ne volna jelen a rajongás erőteljes vonása. Rajongáson ezek, úgy tűnik, a gondolkodás szokatlan élénkségét, a lélek rendkívüli buzgóságát, a közönséges emberekből hiányzó elevenséget és erőt értik, amely higgadt gondolkodással elérhetetlen magaslatokba emeli föl a lelket.

10. Csakhogy sem emez, sem amaz nem az az értelem, amelyben a rajongás szót leggyakrabban használják. Az emberek többsége, ha másban nem is, abban legalább egyetért, hogy ez valami gonosz dolog, és nyilvánvalóan így éreznek mindazok, akik a szív vallásosságát rajongásnak mondják. Ennek megfelelően én is gonosz dologként, csapásként, ha ugyan nem vétségként taglalom a következőkben.

11. Ami a rajongás természetét illeti, azt kétségkívül egyfajta elmezavarnak kell mondanunk, olyan rendellenességnek, amely erősen gátolja az értelem gyakorlását. Sőt időnként egészen mellőzi azt: nemcsak elhomályosítja, hanem be is zárja az értelem szeméit*. Ezért joggal tekinthetjük az örültség egyik válfajának: inkább örültségnek, mint bolondságnak, hiszen szigorúan véve az bolond, aki helytelen következtetésre jut helyes kiindulópontokból, az örült viszont helyes következtetésre jut, ámde helytelen kiindulópontokból. Márpedig éppen ezt teszi a rajongó. Tegyük föl, hogy kiindulópontja igaz, akkor szükségképpen levonja a megfelelő következtetéseket. De hibája abban áll, hogy a premisszái

[vö. Ef 1,18#]

* Így az AV.

hamisak. Másnak képzei magát, mint ami. És ezért, rossz irányban indulván, minél tovább megy, annál inkább eltévelyedik.

12. Szigorúan véve tehát minden rajongó örült. Az ő örültsége azonban nem közönséges, hanem vallásos örültség. Vallásosságát nem úgy értem, mintha az bármiféle részét képezné a vallásnak. Épp ellenkezőleg: a vallás az ép elme lelkülete, következőképpen szöges ellentétben áll az örültség minden fajtájával. Hanem úgy értem, hogy a vallást teszi tárgyává, a vallás körül forog. Így tehát a rajongó általában a vallásról, Istenről vagy az Isten dolgairól beszél, de oly módon teszi ezt, hogy minden világos fejű keresztyén felismeri elmezavarát. A rajongást tehát általánosságban véve valahogy így jellemezhetnénk: vallásos örültség, amely valamiféle tévesen elképzelt isteni hatásból vagy sugallatból fakad, legalábbis abból, hogy Istennek tulajdonítanak valamit, amit nem lenne szabad neki tulajdonítani, vagy hogy Istentől várnak valamit, amit nem lenne szabad tőle várni.

13. A rajongásnak számtalan fajtája van. A legelterjedtebbeket és ezért legveszedelmesebbeket igyekszem néhány fő pontban összefoglalni, hogy könnyebb legyen megérteni és elkerülni őket.

Elsőként az azokra jellemző rajongást kell említenem, akik azt képzelik, bírják a *kegyelmet*, pedig dehogy bírják. Némelyek tehát úgy vélik – holott nincs így –, hogy kezükben „van megváltásuk és bűneik bocsánata” Krisztusban. Ezek rendszerint olyanok, akikben nem gyökerezett meg az ige, akik nem bánták meg mélyen bűnüket, vagy nem ébredtek igazán büntudatra. Ezért „azonnal örömmel fogadják az ígét”. És a magok, „mert nem voltak mélyen a földben,” nem vitte munka azokat szívük mélyére, „azonnal kihajtanak”. Holmi felszínes változás azonnal bekövetkezik, és a meg nem tört szívük büszkeségéhez és mérhetetlen önszeretetükhöz illő könnyű örömmel együtt azonmód meggyőzi őket afelől, hogy már „megízlelték az Isten felséges beszédét és a jövődő világ erőit”.

14. Ez voltaképpen példa a rajongás első fajtájára: örültség, mely ama képzelgésből fakad, hogy bírják a *kegyelmet*, pedig dehogy bírják, és ilyenképpen csak saját lelküket csapják be. Joggal nevezhetjük ezt örültségnek, hiszen e nyomorultak okoskodása megállná a helyét, ha kiindulási pontjuk jó volna; minthogy azonban ez pusztán saját képzeletük szüleménye, minden, amit reá építenek, összeomlik.

Minden ábrándjuk alapja ez: csak képzelik magukról, hogy hisznek Krisztusban. Ha meglenne bennük ez a hit, királyai és papjai volnának „a mi Istenünknek”, bírnák a „rendíthetetlen országot”.

[vö. Kol 1,14]

[Mk 4,17]

[4,16]

[Mt 13,5]

[Zsid 6,5]

[Jel 1,6†] [Zsid
12,28]

De nincs meg bennük ez a hit. Következésképpen egész további magatartásuk oly távol áll az igazságtól és józanságtól, mint a közönséges őrülté, aki földi királynak képzei magát, és akként beszél és cselekszik.

15. Sok más rajongó tartozik e fajtához. Ilyen például a vallásos vagy (ami valószínűbb) az általa vallásosnak mondott nézetek és istentiszteleti módok vakbuzgó híve. Ő is szentül meg van győződve, hogy híve Jézusnak, bajnoka a szenteknek egyszer s mindenkorra megadatott hitnek. Ennek megfelelően egész magatartása eme hiábavaló képzelődésén alapul. Ha igaznak ismerhetnénk el feltevését, lenne tűrhető mentsége magatartására; csakhogy ez nyilvánvalóan megbomlott agyának és háborgó szívének az eredménye.

[Júd 3†]

16. Az efféle rajongók közül mégis azok vannak a legtöbben, akik keresztyénnek képzelik magukat, de nem azok. Nemcsak országunk, hanem a föld legtöbb emberlakta térsége hemzseg tőlük. Hogy nem keresztyének, ez a napnál is világosabb és tagadhatatlan, amennyiben hiszünk az Isten beszédének. Mert a keresztyének szentek, ők pedig nem azok. A keresztyének Istent, ők pedig a világot szeretik. A keresztyének aláztosak, ők pedig gőgösek. A keresztyének gyengédek, ők pedig hirtelenek. A keresztyénekben megvan az az indulat, mely a Krisztus Jézusban megvolt, ők pedig a lehető legtávolabb állnak attól. Következésképpen éppúgy nem keresztyének, mint amiképpen nem is arkangyalok. Mégis keresztyénnek hiszik magukat, és több indokot fel tudnak hozni erre. Mert *annak nevezik őket*, amióta csak az eszüket tudják. Sok évvel ezelőtt „megkeresztelték” őket. Magukévá tették a „keresztyén nézeteket”, melyeket közönségesen csak keresztyén vagy egyetemes hitnek nevezünk. Tártják a „keresztyén istentiszteleti szokásokat”, ahogy atyáik tették örelőttük. Élik az úgynevezett becsületes „keresztyén életüket”, akárcsak felebarátaik. És ki merészelné azt gondolni vagy mondani, hogy ezek az emberek nem keresztyének? Noha szemernyi valódi hitük sincs Krisztusban, sem valódi belső szentségük! Soha meg nem ízlelték az Isten szeretetét, és nem „lettek részeseivé a Szentléleknek”!

[Fil 2,5]

[Zsid 6,4]

17. Ó, nyomorult önámítók! Keresztyének aztán nem vagytok! Rajongók viszont annál inkább. Orvosok, gyógyítsátok meg magatokat! Ám először ismerjétek fel betegségeketek: életetek merő rajongás, hiszen összevág amaz elképzelésteekkel, hogy megkaptátok Isten kegyelmét, pedig dehogy kaptátok. Hatalmas tévedések következtében nap nap után tévelyegték, oly tulajdonság nevében szólván és cselekedvén, amely semmilyen módon nem sajátotok. Ebből fakad ama nyilvánvaló, óriási ellentmondás, amely áthatja

[ld. Lk 4,23]

egész magatartásokat, a valóságos pogányságokat és a vélt keresztyénségeket különös egyvelegét. Mégis, mivel oly hatalmas többség áll a ti oldalatokon, mindig azt fogjátok állítani pusztán a számok miatt, hogy csakis ti vagytok épeszűek, mindenki elme-háborodott, aki nem olyan, mint ti. Ez azonban mit sem változtat a dolgok természetén. Isten és a szent angyalai szemében – sőt az Isten földön élő összes gyermekének szemében – valamenyien eszelősek vagytok, merő rajongók. Nemde? Nemde pusztán árnyékként jártok-keltek, nemde vajmi kevés közöttök a valláshoz, boldogsághoz? Nemde „hiába vesződtök”? Csapások alatt, melyek ugyanolyan képzeletbeliek, mint a boldogságok vagy a vallások? Nemde nagyok vagy jók hiszitek magatokat? Nagyon okosnak és nagyon bölcsnek! Meddig? Talán míg a halál észre nem térít – hogy sírjátok esztelenségeitekért mindörökre!

[vö. Zsolt 39,7]

18. A rajongás egy másik fajtája azoké, akik azt hitetik el magukkal, hogy olyan Istentől való *ajándékaik* vannak, amik pedig nincsenek. Így képzelték némelyek magukról, hogy csodatévő erőt kaptak, hogy szavukkal vagy érintésükkel betegeket gyógyítsanak, vagy a vakok látását visszaadják, sőt hogy halottakat támasszanak föl – ennek egy hírhedt esetére még élénken emlékezhetünk a magunk életéből. Mások prófétálásra vállalkoztak, bekövetkező dolgok megjövendölésére, mégpedig a leghatározottabb bizonyossággal és pontossággal. Egy kis idő azonban rendszerint meggyőzi ezeket a rajongókat. Amikor a pusztán tények ellentmondanak a jövendöléseiknek, a tapasztalat elvégzi, amit az ész nem tudott, és a tények kijózanítják őket.

[1Kor 12,28]

19. Ugyanebbe a csoportba tartoznak azok, akik prédikálás vagy imádkozás közben azt képzelik magukról, hogy oly mértékben állnak Isten Lelkének hatása alatt, amilyenben márpedig nem állnak. Tudván tudom, hogy Isten nélkül semmit sem tudunk cselekedni, különösképpen nyilvános szolgálatunkban nem, hogy teljesen hiábavaló minden prédikálásunk, ha az ő ereje nem támogat benne, amiként imádságunk is az, hacsak Lelke nem siet segítségünkre erőtlenségünkben. Tudván tudom, hogyha nem a Lélek által prédikálunk vagy imádkozunk, hiábavaló minden fáradozásunk, hiszen a szabadító tetteket ő maga viszi véghez a földön,* mindet mindenkiiben. Ez azonban nem érinti a fenti kérdést. Jól lehet Isten Lelkének van valóságos hatása, képzelt hatása is van, és sokan összetévesztik egyiket a másikkal. Sokan hiszik magukról, hogy ama hatás alatt állnak, amikor nem állnak alatta, amikor az

[Jn 15,5]

[Róm 8,26]

[1Kor 12,6]

* Ld. Zsolt 74,12 (BCP).

távol van tőlük. Sokan mások pedig úgy vélik, hogy nagyobb mértékben állnak ama hatás alatt, mint ahogy valójában. Félő, ezek közé számláltnak mindazok, akik úgy képzelik, hogy Isten diktál minden egyes szót, amit kimondanak, és hogy következképpen lehetetlenség, hogy bármit is helytelenül szóljanak, akár a szólás tárgyára, akár annak módjára nézve. Ismeretes, hány ilyesféle rajongó jelent meg e mostani évszázadban is, s hogy némelyek úgy parancsolgatnak, ahogyan Szent Pál vagy az apostolok soha.

20. A rajongásnak ugyanezen fajtájával – habár kisebb mértékben – találkozunk gyakran a magányos természetű emberekben. Ők is hasonlóképpen azt képzelik magukról, hogy a Lélek befolyásolja vagy vezeti őket, amikor pedig nem.

Azt megengedem, „akiben nincs a Krisztus Lelke, az nem az övé”, és hogyha valahányszor jót gondolunk, szólunk vagy cselekszünk, azt csakis amaz áldott Lélek segítségével által tehetjük. De hányan tulajdonítanak neki vagy várnak tőle dolgokat, minden értelmes vagy igei alapot nélkülözve!

[Róm 8,9]

Az ilyenek képzelik azt, hogy „valóságos útmutatásokat” kapnak (vagy kell kapniuk) Istentől, nemcsak a fontos, hanem a jelentéktelen ügyekben, az élet apró-cseprő dolgaiban. Holott ezekben az esetekben Isten a saját értelmünket adta vezetőül, noha Lelkének „titkos segítségét” soha nem zárja ki.

21. Ez a fajta rajongás különösen azokat veszélyezteti, akik azt várják, hogy Isten olyan módon vezesse őket akár lelki dolgokban, akár a hétköznapi életben, amit joggal neveznek *rendkívülinek*. Értem ezen a látomásokról vagy álmokról, erőteljes benyomások vagy az elmét hirtelen érő sugallatok útján való vezetést. Nem tagadom, hogy Isten így nyilatkoztatta ki akaratát hajdanán, vagy hogy ezt most is megteheti. Sőt hiszem, hogy meg is teszi, némely igen ritka esetben. De mily gyakran tévednek ebben az emberek! Hogy félrevezeti őket a felfuvalkodottság és a túlfűtött képzelet, hogy olyan sugallatokat, benyomásokat, álmokat és látomásokat tulajdonítsanak Istennek, amelyek teljességgel méltatlanok őhozzá! Mármost ez szintiszta rajongás; éppoly távol áll a vallástól, akár az igazságtól vagy a józanságtól.

22. Talán néhányan felteszik a kérdést: „Akkor hát nem kell megkérdeznünk, hogy *mi az Isten akarata* minden egyes dolgunkban? Vajon nem az ő akaratához kellene mérnünk minden cselekedetünket? Kétségkívül ahhoz. De hogyan kérdezheti ezt meg józan keresztyén? Hogyan tudhatja meg »az Isten akaratát«?” Nem természetfölötti álmokat várva. Nem azt kívánva, hogy Isten látomásokban nyilatkoztassa ki akaratát. Nem a „különleges

benyomásokat” vagy az elméjét hirtelen érő sugallatokat keresve. Nem: hanem úgy, hogy Isten beszédéhez fordul. „A tanításhoz és a bizonyoságtételhez”. Ez az általános módszer annak megismerésére, hogy „mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes”.

[Ézs 8,20†]
[Róm 12,2]

23. „De honnan tudom meg, mi az Isten akarata ebben és ebben a sajátos esetben? Jellegét tekintve a szóban forgó dolog semleges, és így nem határozza meg a Szentírás.” Erre azt felelem: a Szentírás ad általános szabályt, ami minden egyes esetre vonatkoztatható: „Az az Isten akarata, hogy megszentelődjünk”. Az ő akarata, hogy kívül és belül szentek legyünk, hogy *jók legyünk* és mindenféle *jót tegyünk*, a lehető legnagyobb mértékben. Ez idáig biztos talajon járunk. Ez világos, akár a nap. Ahhoz tehát, hogy megtudjuk, mi Isten akarata egy bizonyos esetben, csak ezt az általános szabályt kell alkalmaznunk.

[1Thessz 4,3†]

24. Tegyük fel, hogy egy józan gondolkodású embernek azt javasolják, hogy nősüljön meg, vagy fogjon új vállalkozásba. Hogy megtudja, ez megfelel-e Isten akaratának – miután meggyőződött róla: „Isten akarata rám nézve az, hogy olyan szent legyek, és annyi jót tegyek, amint tőlem telik” –, már csak azt kell megkérdeznie: „Melyik állapotban lehetek a legszentebb, és tehetem a legtöbb jót?” Ezt pedig részben az értelem, részben a tapasztalat segítségével tudja meghatározni. A tapasztalat megmondja, milyen alkalmat biztosít jelenlegi állapota arra, hogy jó legyen, és jót tegyen; az értelem pedig megmutatja, mi lesz bizonyára vagy valószínűleg a javasolt állapotban. Ezeket összehasonlítva meg kell ítélnie, hogy a kettő közül melyik járulna hozzá a leginkább ahhoz, hogy jó legyen, és jót tegyen; és ha ezt tudja, bizonyos lehet az Isten akaratában.

25. Ezenközben, a tudakozódás egész folyamata alatt feltételezzük a Lélek segítségét. Csakugyan nem könnyű megmondani, hányféleképpen közvetíti segítségét. Emlékezetünkbe idézhet számos körülményt, másokat pedig erősebb és tisztább megvilágításba helyezhet, észrevétlenül megnyithatja elménket a meggyőződés befogadására, és a meggyőződést megszilárdíthatja szívünkben. És mindamellet, hogy sok ilyesfajta körülmény egybehangozón amellet szól, ami az ő szemében kedves, még adhat olyan kimondhatatlan békességet az elménkbe, szeretetének oly szokatlan mértékét, ami már nem hagy kétséget afelől, hogy ez, éppen ez az Isten akarata ránk nézve.

26. Ez az egyszerű, igei, értelmes módja annak, hogy megtudjuk, mi az Isten akarata egy bizonyos esetben. Tekintettel azonban arra,

hogy mily ritkán választják ezt a módot, és hogy a rajongásnak milyen áradata zúdul szükségképpen azokra, akik nem a Szentírásnak és nem a józan észnek megfelelően kísérlik meg Isten akaratát megismerni, kívánatos lenne magát a kifejezést is sokkal óvatosabban használni. Hogy némelyek a legjelentéktlenebb alkalmakkor is az Isten akaratát emlegetik, ezzel nyilvánvalóan a harmadik parancsolatot szegik meg. Durva módja ez az Isten neve hiábavaló kimondásának, és az iránta való durva tiszteletlenségre vall. Nem lenne akkor sokkal jobb más kifejezéseket használni, amelyekkel szemben nem állnak meg az ilyen ellenvetések? Például: ahelyett, hogy bármely sajátos esetben azt mondjuk: „Meg akarom tudni, mi az Isten akarata”, nem lenne-e jobb azt mondanunk: „Meg akarom tudni, mi lesz leginkább a javamra, és mi tesz a leghasznosabbá”. Ez a fajta beszéd világos és kifogástalan. Ezzel világosan és igeszerűen zárhatjuk le a kérdést, és mindezt a rajongás veszélye nélkül.

27. A rajongás egy harmadik, igen elterjedt fajtája (ha ugyan nem esik egybe az előbbivel) azoké, akik úgy gondolják, hogy a célt elérhetik eszköz nélkül is, az Isten közvetlen ereje által. Ha az eszközöket a Gondviselés valóban visszatartaná, akkor nem érhetné őket vád. Isten az ilyen természetű esetekben képes saját közvetlen erejét gyakorolni, és néha meg is teszi. Akik azonban ezt várják, amikor pedig a rendelkezésükre állnak az eszközök, és nem használják őket, azokat joggal nevezhetjük rajongóknak. Ilyenek azok, akik azt hiszik, hogy megérthetik a Szentírást anélkül, hogy olvasnák azt, és elmélnének rajta; igen, anélkül, hogy élnének a rendelkezésükre álló összes ilyen segítséggel, amely aligha a cél felé nem vinné őket. Ilyenek azok, akik *szándékosan* úgy szólnak nyilvános gyülekezet előtt, hogy nem készültek föl rá. Azért mondom, hogy „szándékosan”, mert lehetnek olyan körülmények, amelyek időnként ezt a felkészülést lehetetlenné teszik. Aki azonban *megveti* az építő beszéd nagyszerű eszközeit, ennyiben rajongó.

28. Talán meg kellene említenem azt, amit némelyek a rajongás negyedik fajtájaként tartanak számon, nevezetesen azt, amikor valaki azt képzei a dolgokról, hogy Isten gondviselésének köszönheti őket, pedig nem annak köszönhetőek. Bennem azonban kétségek vannak efelől. Nem tudom, mely dolgok azok, amelyek nem Isten gondviselésének köszönhetőek, amelyek ne volnának elrendelésének vagy legalábbis kormányzásának akár közvetlenül, akár közvetve részesei. Azt hiszem, semmi nem ilyen, csak a bűn; sőt még a mások bűnében is az Isten irántam való gondviselését

[Lk 12,7]
[Mt 10,29]
[Mt 18,14]

látom. Nem mondom, hogy *általános gondviselését*, mert ez szerintem csak hangzatos kifejezés, ami semmit sem jelent. Ha pedig van *egyedi gondviselés*, annak mindenre és mindenkire ki kell terjednie. Így értette Urunk is, különben soha nem mondhatta volna: „Nektek pedig még a hajatok szálai is mind meg vannak számlálva”. És „egy veréb sem esik le a földre”, ha „a ti mennyei Atyátok nem akarja”. Ha viszont ez így van, ha Isten *praesidet universis tanquam singulis, et singulis tanquam universis*, azaz az egész világmindenséget úgy kormányozza, mint minden egyes személyt, és minden egyes személyt úgy, mint az egész világmindenséget, akkor mi az (saját bűneink kivételével), amit nem Isten gondviselésének kellene tulajdonítanunk? Úgyhogy megítélésem szerint itt nincs helye a rajongás vádjának.

29. Ha válaszul azt mondja valaki, a vád abban áll: „Amikor ezt a Gondviselésnek tulajdonítod, azt képzeled magadról, hogy a mennyország különös kegyeltje vagy”, én így felelek: „Megfelejtkezel imént mondott szavaimról: *Praesidet universis tanquam singulis* – Isten gondviselése kormányoz a világon minden embert ugyanúgy, amiképpen minden egyes személyt. Nem érted, hogy aki e hitben mindent, ami őt éri, a gondviselésnek tulajdonít, az semmivel sem teszi magát jobban a mennyország kegyeltjévé, mint amennyire ezt feltételezi bárki másról az ég alatt? Éppen ezért ilyen alapon nincs okod őt rajongással vádolni.

[Ef 4,24]
[1Pt 5,5]

30. A rajongás minden fajtája ellen kötelességünk a legnagyobb buzgósággal óvni magunkat, tekintettel szörnyűséges következményeire, melyeket oly sokszor előidézett, és amelyek valójában természetszerűleg fakadtak belőle. Közvetlenül belőle származik a gőg, mely szüntelenül táplálja saját forrását, és ezáltal egyre inkább elidegenít bennünket az isteni élettől és az Isten kegyelmétől. A gőg elapasztja a hit és szeretet, az igazság és valóságos szentség kútfejét, mivel ezek mind a kegyelemből fakadnak. Isten azonban „a gőgösöknek ellenáll”, és csak „az alázatosoknak [...] ad kegyelmet”.

31. A gőggel együtt természetszerűleg felüti a fejét az önfejűség és makacsság lelkülete, úgyhogy bármely hibába vagy tévedésbe esik is a rajongó, csekély remény van gyógyulására. Hiszen az értelem nem fog rajta (ahogy joggal és gyakran megjegyzték), aki úgy képzelet, hogy őt magasabb rendű vezér – az Isten közvetlen bölcsessége – kormányozza. Ahogy pedig növekszik a büszkeségben, úgy kell növekednie az önfejűségben és a makacsságban is. Egyre kevésbé lehet meggyőzni, kevésbé hajlik mások szavára, egyre

jobban ragaszkodik saját véleményéhez és saját akaratához, míg teljességgel meg nem keményedik és mozdíthatatlanná nem lesz.

32. Miután így megmakacsolta magát mind Isten kegyelmével, mind az emberektől jövő minden tanáccsal és segítséggel szemben, útmutatásért csakis saját szívére és a gőg fiainak királyára* hagyatkozhat. Nem csoda tehát, ha napról napra egyre inkább meggyökereszik és megerősödik az egész emberiség megvetésében, a dühödt haragban, mindenféle szeretetlen hajlamban, mindenfajta földi és ördögi indulatban. Nincs miért meglepődnünk a borzalmas külső következményeken, amelyek az ilyen hajlamokból fakadtak minden korban: mindennemű gonoszságon, a sötétség mindama cselekedetein, amelyeket magukat keresztyénnek nevezők követtek el kapzsiságukban, és amelyeket még a pogányok sem igen neveznek néven.

[Jób 41,26]

Ilyen természete, ilyen szörnyű hatása van a sokfejű szörnyetegnek: a rajongásnak! Mindezeket megfontolva immár levonhatunk néhány kézenfekvő következtetést a magunk gyakorlatára nézvést.

33. Először is jóllehet a rajongás gyakran használt, ámde annál ritkábban megértett szó, *te óvakodj attól, hogy olyasmiről beszélj, amiről mit sem tudsz; ne használd a szót, amíg meg nem érted.* Mint minden másban, itt is tanulj meg elébb gondolkodni, s csak utána szólani. Először fogd föl e nehéz szó értelmét, és csak akkor használd, ha valóban a szükség kívánja.

34. Másodsor, mivel még a tudomány és műveltség emberei is – hát még az egyszerű emberek – oly ritkán értik ezt a homályos, kétértelmű szót, vagy alkotnak határozott képet jelentéséről: óvakodj bárkit rajongónak nevezni vagy vélni szóbeszéd alapján. Ez utóbbi soha nem szolgáltat elegendő alapot arra, hogy bárkit is bármiféle becsmérő kifejezéssel illessünk; legkevésbé ad alapot az olyan sötét, becsmérő kifejezés használatára, mint ez is. Minél nagyobb gonoszságot takar, annál elővigyázatosabban alkalmazd bárkire is; bőséges bizonyíték nélkül ily súlyos váddal illetni valakit nem fér össze sem az igazságossággal, sem az irgalommal.

35. Ha viszont a rajongás ily nagy gonoszság, vigyázz, te magad ne gabalyodj bele! Vigyázz és imádkozz, hogy kísértésbe ne ess! Könnyen megkörnyékezi a rajongás azokat, akik Istent félik vagy szeretik. Ó, vigyázz, ne gondold magad többnek, mint amennyinek gondolnod kell! Ne képzeld magadról, hogy elérted Isten kegyelmét, melyet még nem értél el! Lehet sok örömed, lehet benned

[Mt 26,41]

[Róm 12,3]

* Így az AV.

valamennyi szeretet is, és lehet, hogy még sincs élő hited. Kiálts Istenhez, hogy ne hagyja, bármily vak is vagy, hogy letérj az útról; soha ne véld magad Krisztusban hívőnek, amíg Krisztus ki nem nyilatkoztatja magát benned, és míg Lelke bizonyóságot nem tesz a te lelkeddel együtt arról, hogy Isten gyermeke vagy.

[8,16]

36. Vigyázz, hogy ne légy heves, mások felett ítélkező rajongó! Ne gondold, hogy Isten arra hívott el (ellentétben annak lelkületével, akit Mesterednek mondasz), hogy emberek életét elveszítsd, ahelyett, hogy megmentened őket. Soha ne is álmodj arról, hogy másokat Isten útjára kényszeríts! Gondolkodj, és hagyj másokat is gondolkodni. A vallás dolgaiban soha nyomást ne gyakorolj senkire! Még a legnagyobb tévelygőket se „kényszerítsd bejönni”, hanem csak az értelem, az igazság és a szeretet segítségével.

[Lk 9,56]

[14,23]

37. Vigyázz, hogy ne állj be a rajongók közönséges hordájába azt képzelve, hogy keresztyén vagy, amikor pedig nem vagy az. Ne merészeld felvenni a tiszteletre méltó nevet, ha nincs világos, igei alapod hozzá, ha nincs meg benned az az indulat, amely Krisztusban megvolt, és nem élsz úgy, ahogy ő élt.

[Fil 2,5] [1Jn

2,6]

38. Vigyázz, ne ess a rajongás második fajtájába azt képzelve, hogy olyan *ajándékaid* vannak Istentől, amilyenek pedig nincsenek. Ne bízz semmiféle látomásban vagy álomban, hirtelen sugallatban vagy erős megézésben. Ne feledd: nem ezek segítségével kell megtudnod, mi „az Isten akarata” bármely konkrét esetben, hanem az egyszerű igei mérték alkalmazásával, a tapasztalat és az értelem segítségével és Isten Lelkének szokásos támogatásával. Ne vedd ok nélkül szádra Isten nevét: ne beszélj „Isten akaratáról” minden jelentéktelen alkalommal. Hanem szavaidat és cselekedeteidet mérsékelje mindenkor tisztelet és istenfélelem.

39. Végül pedig vigyázz, ne képzelj, hogy a célt elérheted az annak megfelelő eszköz nélkül. Isten *képes* célba juttatni minden eszköz nélkül is, de nincs okod azt gondolni, hogy így is tesz. Éppen ezért szüntelenül és gondosan élj mindazon eszközökkel, amelyeket ő arra jelölt, hogy kegyelmének rendes útjai-módjai legyenek. Élj minden eszközzel, amelyet akár az értelem, akár a Szentírás úgy ajánl, mint amely hozzásegít (Istennek Krisztusban levő ingyen szeretete által) Isten bármely ajándékának akár elnyeréséhez, akár növeléséhez. Így várd a naponkénti növekedést ama szent és tiszta vallásban, amelyet a világ mindig rajongásnak nevezett, és annak is fog nevezni, amely azonban mindazoknak, akik megmenekülnek a valódi rajongástól – a pusztán névleges keresztyénségtől –, nem más, mint az Isten ereje és az Isten bölcsessége,

[1Kor 1,24]

a Felséges dicsőséges képmása, az igazság és békeesség, az örök
életre buzgó víz forrása!

[Jn 4,14]

INTÉS VAKBUZGÓSÁG ELLEN

(A CAUTION AGAINST BIGOTRY)

„János ezt mondta neki: »Mester, láttunk valakit, aki a te nevedben űz ki ördögöket, és eltiltottuk, mert nem követett minket«. Jézus azonban ezt mondta: »Ne tiltsátok el!«” (Márk 9,38-39)

1. Az ezeket megelőző versekben azt olvassuk, hogy miután a tizenkettő azon vitatkozott, „hogya ki a legnagyobb”, Jézus „kézen fogva egy kisgyermeket, közjük állította, átölelte, majd ezt mondta nekik: »Aki az ilyen kisgyermek közül egyet is befogad az én nevemért, az engem fogad be; és aki engem befogad, az nem engem fogad be, hanem azt, aki engem elküldött.«.” „János pedig felelt neki” (azaz arra utalva szolt, amit Urunk az imént mondott): „Mester, láttunk valakit, aki a te nevedben űz ki ördögöket, és eltiltottuk, mert nem követett minket”. Akárha azt mondta volna: „Nemde elfogadnunk kellett volna inkább? Őt befogadva téged fogadnunk be? Nem lett volna szabad eltiltanunk? Nem tettük jól?” „Jézus azonban ezt mondta: »Ne tiltsátok el.«.”

2. Ugyanezt a szakaszt idézi Szent Lukács is, és csaknem azonos szavakkal. De feltehetjük a kérdést: „Hogyan érint ez minket? Hiszen manapság senki sem »űz ördögöket«. Nem vonatott-e viszsza ez a fajta hatalom az egyháztól már 1200 vagy 1400 esztendeje? Akkor hát mennyiben érint *bennünket* ez az eset vagy Urunk ezzel kapcsolatos utasítása?”

3. Talán közelebről is érint, mint ahogy azt általában hinni vélnénk, a szóban forgó eset nem lévén szokatlan. Hogy a lehető legnagyobb hasznunk származzék belőle, szándékom szerint megmutatom először, hogy milyen értelemben „űz (vagy űzhet) ördögöket” ma az ember; másodsor mit érthetünk azon, hogy „nem követett minket”. Harmadszor pedig megmagyarázom Urunk útmutatását: „Ne tiltsátok el”; végül pedig levonom a következtést mindebből.

I. 1. Az elsőképpen tehát azt óhajtom megmutatni, milyen értelemben úznak vagy úzhatnak ördögöket az emberek.

Annak érdekében, hogy a lehető legtisztábban lássuk ezt, emlékeztünkbe kell idéznünk, hogy (a Szentírás bizonyága szerint) amiképpen Isten a világosság gyermekeiben lakozik és munkálkodik, úgy az ördög a sötétség fiaiban lakozik és munkálkodik. Ahogy a Szentlélek bírja a jó emberek lelkét, úgy bírja a gonosz lélek a gonoszok lelkét. Ennélfogva nevezi az apostol „e világ istenének” – a világias emberek fölötti korlátlan hatalma miatt. Ennélfogva nevezi őt áldott Urunk „e világ fejedelmének” – ennyire teljes az uralma a világ fölött. És ennélfogva mondja Szent János is: „Tudjuk, hogy Istentől vagyunk”, és mindazok, akik nem Istentől vannak, „az egész világ év τῷ ποιηρῷ κείται – nemcsak „a gonosz hatalmában van”, hanem „a gonoszban van” –, őbenne él és mozog, ahogy Istenben élnek és mozognak, akik nem a világból vannak.

2. Mert az ördögöt nemcsak úgy kell tekinteni, mint „ordító oroszlánt”, amely „szertejár, keresve, kit nyeljen el”, nem pusztán úgy, mint ravasz ellenséget, aki rajtaüt szerencsétlen lelkeken, és „foglyul ejti őket, hogy akarátát teljesítsék”, hanem úgy is, mint aki bennük lakozik és jár-ke, aki „a sötétség” vagy gonoszság „világának ura”, a világias emberek és minden sötét tervük és cselekedetük ura, mert bitorolja a szívüket, ott állítja fel trónját, és minden gondolatot az iránta való engedelmességre szorít. „Az erős fegyveres” így „őrzi a maga palotáját”; és amikor ez a „tisztátalan lélek” egyszer „kimegy az emberből”, gyakran visszatér, csak hogy együtt „hét, magánál is gonoszabb lélekkel, és azok bemennek, és ott laknak”. És tisztátalan lélek nem is lehet rest a lakhelyén. Szüntelenül „serénykedik” az „engedetlenség fiaiban”. Erővel és hatalommal munkál bennük, átformálja őket saját hasonlatosságára, kitörli az Isten képének minden maradványát, és készséggé teszi őket minden gonosz szóra és cselekedetre.

3. Vitathatatlan igazság tehát, hogy e világ istene és fejedelme bírja mindazokat, akik nem ismerik Istent. Csak bitorlásának mai módja különbözik attól, ahogy azt a régi időkben tette. Akkoriban gyakorta gyötörte testüket is a lelkükkel együtt, mégpedig nyíltan, mindenféle álarc nélkül; ma csak a lelküket kínozza (egyes ritka eseteket kivéve), és azt is olyan rejtett módon, amennyire csak lehetséges. E különbség oka nyilvánvaló. Akkor az volt a célja, hogy a babonaságba űzze az emberiséget. Éppen ezért olyan nyíltan működött, ahogy csak tudott. *Velünk* viszont az a célja, hogy hűtlenségre bírjon. Ezért munkálkodik olyan rejtve, amennyire csak tud: minél titokzatosabb, annál diadalmasabb.

4. Ha azonban hihetünk az íróknak, ma is vannak olyan országok, ahol ugyanolyan nyíltan munkálkodik, mint annak előtte. „De miért csak a vad és barbár országokban? Itáliában, Franciaországban vagy Angliában miért nem?” Igen egyszerű ok miatt: ismeri embereit. És tudja, hogy melyikkel mit kell tennie. A lappföldieknek álarc nélkül jelenik meg, mert a babonaság és durva bálványimádás igájába akarja hajtani őket. Veletek viszont másféle célja van. Azt akarja elérni, hogy önmagatokat bálványozzátok, hogy bölcsebbnek lássátok magatokat Istennél is, az Isten minden beszédénél is. Mármost ahhoz, hogy ezt elérje, nem szabad saját alakjában megjelenie. Ezzel meghiúsítaná tervét. Ehelyett arra használja minden ravaszságát, hogy te a létét tagadd, míg végleg magához nem láncol.

5. Ezért tehát, bár különféle módokon, mégis ugyanolyan korlátlanul uralkodik az egyik országon, mint a másikon. A víg talján hitetlent ugyanolyan biztosan tartja fogai közt, mint a vad tatárt. Emez is, amaz is ugyanolyan mélyen alszik az oroszlán szájában, és az bölcsebb annál, semhogy álmukból felébressze őket. Úgyhogy egyelőre csak játszik velük, hogy azután, ha kedve tartja, felfalja őket.

E világ istene ugyanolyan szorosan a markában tartja angol imádóit, mint a lappföldieket. Nem is az a dolga, hogy elijessze őket, hogy a menny Istenéhez szökjenek. A sötétség fejedelme tehát nem jelenik meg, amíg csak uralja engedelmes alattvalóit. A hódító annál biztosabban tartja fogva rabjait, minél szabadabbnak hiszik azok magukat. Így aztán „az erős fegyveres őrzi a maga palotáját, biztonságban van a vagyona”: sem a deista, sem a névleges keresztyén nem sejtí, hogy maga is odabenn van; úgyhogy tökéletes békében megférnek vele.

[Lk 11,21]

6. Ő pedig ezenközben erővel munkál bennük. Megvakítja értelmük szemeit, hogy a Krisztus dicsőséges evangéliumának fénye ne ragyoghasson rájuk. Lelküket saját gyalázatos szenvedélyeik béklyóival láncolja a földhöz és a pokolhoz. A világ szeretetével, a pénz, a gyönyör, a dicséret szeretetével kötözi őket a földhöz. A góg, irigység, harag, gyűlölet, bosszúállás segítségével pedig lelküket a pokol felé vezetí; és teszi annál biztosabban, akadálytalanabban, minthogy nem is tudják, hogy egyáltalán munkálkodik.

[2Kor 4,4] [Róm 1,26]

7. De mily könnyű felismerni az okot a következményeiből! Ezek időnként az égbe kiáltanak, és nyilvánvalóak. Ilyenek voltak a legkifinomultabb pogány népeknél is. Nem is kell messzebb menni, csak nézd meg a csodálatra méltó, erényes rómaiakat. És meglátod, hogy tudásuk és dicsőségük csúcán „tele vannak min-

[Róm 1,29–31]

denféle hamissággal, gonoszsággal, kapzsisággal, viszálykodással, álnoksággal, rosszindulattal; besúgók, rágalmozók, istengyűlölők, gőgösek, dicsekvők, találékonyak a rosszban, szüleiknek engedetlenek, kíméletlenek, szőszegők, szeretetlenek és irgalmatlanok”.

8. E jellemzés legerőteljesebb részeit alátámasztja valaki, akit némelyek kifogástalanabb tanúnak vélhetnek. Nos, az ő pogány társukra, Cassius Dióra gondolok, aki megfigyelte volt, hogy Caesar Galliából való hazatérése előtt nemcsak a falánkság és mindenféle kicsapongás tobzódott nyíltan és szemérmetlenül, nemcsak a hazugság, igazságtalanság és irgalmatlanság harapózott el mind a nyilvános tereken, mind a családokban, hanem Róma minden szegletében úgy elszaporodtak a legfelháborítóbb rablások, fosztogatások és gyilkosságok, hogy kevesen mentek el otthonról végrendelkezés nélkül, nem tudván, hogy visszatérnek-e élve.

9. Ugyanilyen égbekiáltók és nyilvánvalók az ördög cselekedetei sok (ha ugyan nem az összes) mai pogány között. A krik, csiroki, csikaszó és a déli gyarmataink határán élő más indiánok *természetes vallása* (nem néhány emberé, hanem egész nemzeteké) abból áll, hogy foglyaikat reggeltől estig kínozzák, majd végül elevenen megsütik, továbbá abból, hogy a legcsekélyebb véletlen ingerlésre hátulról lenyilazzák bármely honfitársukat. Sőt elterjedt gyakorlat közöttük, hogy ha a fiú úgy gondolja, apja túl sokáig él, kilocsantja az agyát, az anya pedig, ha belefáradt a gyermekei gondozásába, követ köt a nyakukra, és hármat-négyet egymás után bedob a folyóba.*

10. Csak kívánhatnók, hogy a pogányokon kívül senki más ne gyakorolja az ördög ily égbekiáltó, nyilvánvaló cselekedeteit. De ezt nem mernénk állítani. Még a kegyetlenség és vérontás tekintetében is mily kevéssé maradtak el mögöttük a keresztyének! És nem is csak a spanyolok vagy portugálok, akik ezeket mészároltak le Dél-Amerikában. Nemcsak a hollandok a kelet-indiai szigeteken vagy a franciák Észak-Amerikában, rendre a spanyolok nyomdokaiba lépve. Saját honfitársaink is vérben gázoltak, és egész nemzeteket irtottak ki: világosan bizonyítva ezzel, milyen lélek lakik és működik az engedetlenség fiaiban.

11. E szörnyetegek csaknem észrevétlenné teszik előttünk az ördögnek tulajdon országunkban véghezvitt munkáit. De ó, jaj! Itt sem nyithatjuk ki szemünket anélkül, hogy mindenfelől azokat ne látnánk. Csekély bizonyítéka-e a hatalmának, hogy közönséges

* Wesley járt ugyan Amerikában, de az indiánokról csak közvetett, a korabeli szóbeszédén alapuló ismeretei voltak.

átkozódók, részegesek, kéjencek, házasságtörők, tolvajok, rablók, fajtalanok, gyilkosok hemzsegnek szerte az országban? Milyen diadalmasan uralkodik e világ fejedelme az engedetlenség minde-me fiain!

12. Kevésbé nyíltan, de nem kevésbé hathatósan munkálkodik a viszálykodókban, pletykálkodókban, hazugokban, rágalmazókban; a zsarnokokban és zsarolókban; az esküszegőkben, azokban, akik elárulnak barátot, becsületet, lelkiismeretet s hazát. Ráadásul még ők merészelnek beszélni vallásról és lelkiismeretről! A becsületről, erényről, hazafiasságról! Ámde a Sátánt ugyanúgy nem tudják becsapni, amiképpen Istent se! A Sátán is ismeri az övéit, és nagy sokaságon uralkodik: nagy sokaságon minden nemzetből és népből.

[vö. Jel 7,9]

13. Mindezeket megfontolva azonmód megértheted, milyen értelemben úzhatnak ördögöket ma is az emberek, és bizony mondom, így úzi ki őket Krisztus minden szolgája ma is, ha „az Úr akarata célhoz jut vele”.

[Ézs 53,10]

Az Istennek az igéjét kísérő ereje által bűnbánatra juttatja ezeket a bűnösöket: teljes belső és külső változásra indítja őket – csupa gonoszból csupa jóra. Ez pedig helyesen értve annyi, mint „ördögöket úzni” a lelkekből, amelyekben eddig lakoztak. Az erős fegyveres nem tudja tovább őrizni a palotáját. Nála erősebb tört ellene, kiúzta őt, és saját maga vette birtokba azt, és Isten hajlékává tette Lelke által. Itt véget ér a Sátán ereje, és Isten Fia „az ördög munkáit lerontja”. A bűnös értelme most megvilágosodott, és szívét kedvesen magához vonja Isten. Vágyai megnemesednek, indulatai megtisztulnak, és a Szentlélekkel megtelve növekszik a kegyelemben, míg meg nem szentelődik mind szívében, mind pedig egész társalkodásában.

[Lk 11,21–22]

[Ef 2,22]

[1Jn 3,8]

[ApCsel 4,8]

[2Pt 3,18]

14. Mindez valójában Isten műve. Egyedül Isten képes kiúzni a Sátánt. De általában tetszik neki ezt az ember által elvégeztetnie, mint aki eszköz a kezében, s akiről utóbb azt mondják, hogy „ördögöket úz ki az ő nevében,” az ő erejével és hatalmával. És azt küld e nagy munkára, akit küldeni akar, de rendszerint olyat, akire az ember sose gondolt volna. Mert „az ő gondolatai nem a mi gondolataink, és az ő utai nem a mi utaink”. Ennek megfelelően a gyengéket választja ki, hogy megszégyenítse az erőseket, és a bolondokat, hogy megszégyenítse a bölcséket: nyilván avégett, hogy saját magának adja meg a dicsőséget, hogy „egyetlen ember se dicsekedjék az Isten színe előtt”.

[vö. 2Móz 4,13]

[Ézs 55,8]

[1Kor 1,27]

[1Kor 1,29]

II. 1. De nem kell-e eltíltanunk azt, aki „ördögöket úz”, ha „nem követ minket”? Az apostol, olybá tetszik, így gondolta, és

így is járt el, míg Mestere elé nem tárta az ügyet. „Eltiltottuk,” mondta, „mert nem követ minket”, melyet bőségesen elegendő oknak vélt. Hogy mit értsünk a „nem követ minket” kifejezésen, ezt kell a következőkben meggondolnunk.

[Mt 9,38] A legközönségesebb körülmény, amit érthetünk rajta, ez: „Nincs velünk külső kapcsolata. Nem egymással karöltve munkálkodunk. Nem segítőtársunk az evangélium ügyében.” És csakugyan, midőn Urunk jónak látja, hogy sok munkást küldjön aratásába, azok nem tudnak mindnyájan egymásnak alárendelve vagy egymással tár-sulva tevékenykedni. Sőt nem ismerhetik egymást, még csak nem is tudhatnak egymásról mindannyian. Sokan szükségképpen az aratás különböző szakaszaiban munkálkodnak, kölcsönös érintkezés híján egyáltalán nem is ismerik egymást, akárha különböző korokban élnének. Akit nem ismerünk, rá kétségkívül mondhatjuk: „Nem követ minket”.

[Zsolt 122,6] 2. E kifejezés második értelme lehet az, hogy „nem hozzánk tartozik”. Régtől fogva szomorú megfigyelése mindazoknak, akik békét kívánnak Jeruzsálemnek, hogy oly sok különféle párt létezik még mindig azok között, akik valamennyien keresztyénnek tartják magukat. Ez különösen megfigyelhető saját honfitársainkban, akiket szünet nélkül apró-cseprő kérdések, a vallást sokszor alig érintő kérdések osztanak meg. A legjelentéktelenebb körülmények is különböző pártokat hoztak létre, amelyek sok nemzedéken keresztül fennmaradtak. Tagjaik azonmód kifogást emelnének a másik oldalon állóval szemben: „Nem követ minket”.

[ApCsel 4,32] 3. Harmadszor ez a kifejezés jelentheti ezt: „különbözik tőlünk *vallási nézeteinket* tekintve”. Volt idő, midőn az összes keresztyén szívben és lélekben egy volt. Ily nagy kegyelem volt rajtuk, amidőn először megtöltek Szentlélekkel. De mily rövid ideig tartott ez az áldás! Mily hamar elveszítették az egyetértést, felütötte fejét a véleménykülönbség, még a Krisztus egyházában is! Éspedig nem névleges, hanem igaz keresztyének között, sőt vezetőik, maguk az apostolok között! És az akkor kialakult szakadás nemigen szűnt meg azóta se. Amíg a földön éltek, Isten templomának még az oszlopai sem látszottak szót érteni egymással, különösen a rituális törvény dolgában. Nincs tehát semmi meglepő abban, hogy manapság a vélemények végtelen sok változata terjedt el a keresztyén egyházban. Alkalmasint ebből az következik, hogy valahányszor valakit „ördögöket űzni” látunk, az olyasvalaki lesz, aki ebben az értelemben „nem követ minket,” aki nem osztja véleményünket. Aligha képzelhetjük, hogy mindenben, akár a vallás tekintetében is egyetértsen velünk. Sőt bizonyára eltér a nézete a miénktől több

fontos kérdés, például az erkölcsi törvény természete vagy haszna, az Isten örökkévaló rendelkezései, kegyelmének elégséges és hathatós volta, illetve gyermekeinek állhatatossága tekintetében.

4. Negyedszer különbözhet tőlünk nemcsak véleményében, hanem hasonlóképpen a gyakorlat némely pontját tekintve is. Talán nem helyesli az istentisztelet azon módját, amelyet mi gyakorlunk gyülekezetünkben, és úgy ítélheti meg, hogy lelkének inkább válik előnyére az, ami Kálvintól vagy Luther Mártontól származik. Sok kifogást emelhet ama liturgiával szemben, amelyet mi minden másnál jobbnak tartunk; sok kétely merülhet fel benne az egyház-kormányzásnak azon formáját illetően is, amelyet mi gondolunk apostolinak és igeinek. Esetleg még ennél is távolabb áll tőlünk: lelkiismereti elvek miatt tartózkodhat több általunk Krisztusnak tulajdonított rendeléstől. Vagy ha mégis egyetértünk ezek isteni szereztetésében, még mindig maradhat köztünk különbség abban, hogy azokat kinek és hogyan szolgáltassuk ki. Mármost eme különbségek bármelyike elkerülhetetlenül azzal jár, hogy annak, aki így különbözik tőlünk, e pontokra való tekintettel távol kell tartania magát a mi társaságunktól. Így tehát „nem követ minket”, vagy ahogyan ma mondanánk, „nem a mi egyházunkból való”.

5. De ennél sokkal súlyosabb értelemben „nem követ minket” az, aki nemhogy más egyházhoz, hanem olyan egyházhoz tartozik, amelyet sok tekintetben igeellenesnek és keresztyénellenesnek tartunk: olyan egyházhoz, amelynek tanítását teljesen hamisnak és tévesnek, gyakorlatát pedig veszedelmesen hitványnak hisszük, és amely szerintünk égbekiáltó babonáságban és bálványimádásban vétkes, továbbá amely számos cikkelyt hozzátett a hithez, mely egyszer s mindenkorra megadatott a szenteknek, amely Istennek egy egész parancsolatát elvetette, szokásaival pedig semmissé tett több másikat, és amely az ősegyház iránti legnagyobb tisztelet és legszigorúbb hasonlóság látszatát keltve mégis számtalan újítást vezetett be, amelyeket sem a régmúlt, sem a Szentírás nem igazol. Mármost egészen bizonyosan „nem követ minket” az, aki ily nagy távolságra van tőlünk.

[Júd 3†]

6. Lehet azonban még ennél is nagyobb a különbség. Aki nézetében vagy gyakorlatában eltér tőlünk, annak alighanem az érzelmei állnak távolabb tőlünk, mint az ítélete. Pedig az egyik nagyon is természetesen és igen gyakran következik a másíkból.

A véleménykülönbözések ritkán maradnak annyiban. Rendszerint átterjednek az érzelmekekre is, hogy azután igaz barátokat is szétválasszanak. Nincsen is mélyebb és kibékíthetlenebb ellenségeskedés, mint az, amely a vallási nézeteltérésekből fakad.

Ezért van az, hogy az ember legelkeseredettebb ellensége a saját házanépe. Ezért támad az apa saját gyermekei ellen, a gyermekek pedig szülei ellen, talán még a halálba is kergetik egymást, miközben mindvégig azt hiszik, hogy Istennek tetsző szolgálatot végeznek. Éppen ezért nem várhatunk mást, mint hogy akik akár vallásos nézetükben, akár gyakorlatukban eltérnek tőlünk, azok rövidesen élesen, sőt keservesen szembefordulnak velünk, egyre mélyebb előítélettel viseltetnek irántunk, mígnem végül ugyanolyan rossz véleményük lesz személyünkről, mint nézeteinkről. Csaknem szükségképpen ugyanúgy fognak szólni rólunk, ahogy gondolkodnak. Szembehelyezkednek velünk, és amennyire rajtuk áll, hátráltatják a munkánkat, minthogy szemükben az nem az Isten, hanem az ember vagy az ördög munkájának tetszik. Aki ilyen módon gondolkodik, szól és cselekszik, az a szó legmélyebb értelmében „nem követ minket”.

7. Valójában nem gondolom, hogy az a személy, akiről az apostol a textusban beszél (noha a Szentírás sem itt, sem másutt bővebben nem számol be róla), ilyen messzire ment volna. Nincs okunk feltételezni, hogy bármilyen lényegi nézetkülönbség támadt volna közte és az apostolok között, még kevésbé, hogy bármiféle előítélettel viseltetett volna akár velük, akár Mesterükkel szemben. Úgy tűnik, ennyit kikövetkeztethetünk Urunk saját szavaiból, melyek közvetlen a textust követik: „nincsen senki, aki csodát tesz az én nevemben, és ugyanakkor gyalázni tudna engem”. De én szándékosan helyeztem a kérdést a legerősebb megvilágításba, hozzáadva mindeme könnyen elképzelhető körülményeket, hogy figyelmessek a kísértés erejére, és hogy semmi szín alatt ne engedjünk annak, és soha ne harcoljunk Isten ellen.

[vö. ApCsel 5,39]

III. 1. Tegyük fel tehát, hogy valaki nem társalkodik velünk, tegyük fel, hogy nem a mi pártunkhoz tartozik, tegyük fel, hogy kivált a mi egyházunkból, sőt erősen eltér tőlünk mind véleményében, mind gyakorlatában és érzéseiben, mégis, ha azt látjuk, hogy ez az ember „ördögöket űz”, Jézus azt mondja: „Ne tiltsátok el”. Urunknak ezt a fontos útmutatását fogom harmadsorban megmagyarázni.

2. Ha látjuk, hogy ez az ember ördögöket űz – jó, ha ilyen esetben elhisszük, amit saját szemünkkel látunk, ha nem hazudtoljuk meg saját érzéseinket. Nemigen ismeri az emberi természetet, aki nem látja be azonnal, hogy mennyire vonakodnánk elhinni, hogy bárki „ördögöket űz”, ha a fent felsorolt értelmezések mindegyike vagy legtöbbje szerint „nem követ minket”. Már-már azt mondtam, hogy bármelyike szerint, hiszen könnyen megtudhatjuk már

abból is, ami saját keblünkben zajlik, milyen kelletlenül ismer el az ember bármi jót azokról, akik nem értenek mindenben egyet vele.

3. „De hát mi az elégséges, elfogadható bizonyíték arra, hogy valaki (a fenti értelemben) ördögöket űz?” A válasz egyszerű. Van egyértelmű bizonyíték először is arra, hogy a megszabadított személy nyíltan, égbekiáltó bűnökben élt? Másodszor arra, hogy most nem így van, hogy levetette bűneit, és keresztyén életet él? Harmadszor pedig arra, hogy ezt a változást az munkálta, hogy hallotta ezt a valakit prédikálni? Ha ezt a három jellemzőt világosan és tagadhatatlanul megtalálod, akkor elégséges és elfogadható bizonyítékok van rá – amit figyelmen kívül hagynod szándékos bűn lenne –, hogy ez az ember ördögöket űz.

4. Akkor hát „ne tiltsd el”. Vigyázz, hogyan próbálsz akadályozni őt tekintélyeddel, magyarázataiddal vagy rábeszélésseddel. Semmiféleképpen ne gátold meg abban, hogy használja mindazt az erőt, amit Isten adott neki. Ha *tekintélyed* van előtte, ne használod azt Isten munkájának hátráltatására. Ne *magyarázd el* neki, miért nem szabad a Jézus nevében szólnia többé. A Sátán ezt biztosan megteszi, nem kell neki szekundálnod. Ne *beszélj rá*, hogy hagyjon fel a munkával. Ha enged az ördögnek és neked, sok lélek elveszhet vétkei miatt, de vérüket Isten tőled fogja számon kérni.

[Ef 4,27]

[2Sám 4,11; Ez

3,18]

5. „De mi van akkor, ha az illető, aki ördögöket űz, csupán *laikus*? Akkor sem kell eltiltanom?”

Megáll-e ez? Elfogadható bizonyíték van-e rá, hogy ez az ember „ördögöket űz (vagy űzött)”? Ha igen, ne tiltsd el; ne tedd, a lelked üdvére, ne tedd! Nem azok által végzi-e Isten a munkáját, akiken keresztül akarja? „Senki sem képes megtenni ezeket, hacsak nincs vele az Isten!” – hacsak Isten nem éppen ezért küldte. Ha pedig Isten küldte, te visszahívd őt? Te megtiltod neki, hogy menjen?

[Jn 3,2]

6. „Igen ám, csak nem tudok róla, hogy Isten küldte.” „Ebben az a csodálatos,” (mondhatja küldetésének bármely pecsétje, bárki, akít ő vezetett el a Sátántól Istenhez) „hogy ti nem tudjátok, honnan való, mégis megnyitotta a szememet... Ha ő nem volna Istentől való, semmit sem tudott volna tenni!” Ha kételkedsz a tényben, küldess a szüleiért, küldess a testvéreiért, barátaiért, ismerőseiért. Ha viszont nem kételkedhetsz benne, ha kénytelen vagy elismerni, hogy „nyilvánvaló csoda történt”, akkor lesz-e lelkiismereted, merszed megkövetelni Isten küldöttétől, hogy „többé ne szóljon az ő nevében”?

[1Kor 9,2]

[Jn 9,30-33]

[ApCsel 4,16-17]

7. Megengedem, hogy *alkalmasabb*, ha bárkinek, aki az Isten nevében prédikál, külső és belső elhívása is van, de hogy ez *feltétlenül szükséges* volna, azt vitatom.

„Nemde világosan megmondja a Szentírás: »Senki sem szeresheti meg önmagának ezt a tisztességet, csak az, akit az Isten hív el, mint Áront is«?»
(Zsid 5,4)

[Zsid 5,1] Számtalanszor idézték e textust ez oknál fogva, igazukat alátámasztandó. Csakhogy aligha szerencsés használata ez ennek a versnek. Hiszen először is Áront egyáltalán nem prédikálásra hívta el Isten. Arra hívta el, hogy „ajándékokat és áldozatokat mutasson be a bűnökért”. Ez volt az ő sajátos munkája. Másodszor ezek az emberek egyáltalán nem mutatnak be áldozatot, hanem csak prédikálnak, amit Áron nem tett. Éppen ezért nem lehet olyan ígét találni az egész Bibliában, amely ennél távolabb lenne a céltól.

8. „De mi volt az apostoli kor gyakorlata?” Könnyűszerrel meg tudhatod az Apostolok cselekedeteiből. A nyolcadik fejezetben ezt olvassuk: „nagy üldözés kezdődött a jeruzsálemi gyülekezet ellen, és az apostolok kivételével mind szétszóródtak Júdea és Samária területén”. „Akik pedig szétszóródtak, elmentek és hirdették az ígét”. Mármost ezek mindegyike vajon külsőleg is elhívott a prédikálásra? Senki értelmes ember nem gondolhatja így. Íme tehát a vitathatatlan bizonyíték arra, mi volt az apostoli kor gyakorlata. Itt láthatsz nemcsak egy, hanem egész seregnyi „laikus prédikátort”, olyanokat, akiket maga Isten küldött.
(ApCsel 8,1)
(8,4)

9. Csakugyan olyannyira távol áll az apostoli kor gyakorlata attól, hogy azt a gondolatot ébressze bennünk, mely szerint *tilos* az embernek felszentelés nélkül prédikálnia, hogy okunk van azt hinni: ezt egyenesen *szükségesnek* tekintették. Pál apostol gyakorlata és útmutatása minden bizonnyal az volt, hogy felszentelés előtt mindenkit „meg kell vizsgálni”. Miként mondja, „ezeket is,” tudniillik a diakónusokat, „meg kell vizsgálni előbb, csak akkor szolgáljanak”. Megvizsgálni? Mi módon? Úgy, hogy megmagyarázatunk velük egy-egy görög mondatot? És felteszünk néhány közhelyes kérdést? Ó, bámulatos bizonyítványa Krisztus szolgájának! Nem, hanem úgy, hogy világos, nyilvános próbának vetjük alá (miként azt még mindig gyakorolja a legtöbb protestáns egyház Európában) nemcsak életük szentségét és feddhetetlenségét, hanem azt is, hogy bírják-e azon ajándékokat, melyek teljességgel és elengedhetetlenül szükségesek Krisztus egyházának építéséhez.
(1Tim 3,10)

10. „De mi van akkor, ha valaki bírja ezeket? És bűnbánatra segített bűnösöket? És a püspök mégsem hajlandó felszentelni?”

Akkor a püspök eltiltja őt az „ördögűzéstől”. Én azonban nem merem eltiltani. Közzé is tettem indokaimat az egész világnak. Mégis vannak, akik erősködnek, hogy én is eltiltsam őket. Te, aki erősködsz, felelj hát érveimre! Nem tudok róla, hogy valaha is megtette volna bárki, akár csak színlelésből is. Néhányan ugyan nagyon gyengének és komolytalannak mondták őket. És ezzel igen nagy körültekintésről tettek bizonyosságot. Mert sokkalta könnyebb lenézni – legalábbis látszólag lenézni – egy érvet, mint megválaszolni. Amíg azonban ez meg nem történik, azt mondom, hogy amennyiben elfogadható bizonyítékom van rá, hogy valaki tényleg ördögöket űz, akármit tesznek is mások, én nem merem eltiltani őt, nehogy Isten ellen harcolónak találtassam.

[ApCsel 5,39]

11. És bárki vagy, aki féled Istent, te se „tiltsd el őt”, akár közvetlenül, akár közvetetten. Ezt sokféleképpen lehet tenni. Közvetetten eltiltod őt, ha akár teljesen tagadod, akár lenézed és lekicsinyled a munkát, amit Isten a keze nyomán véghez vitt. Közvetetten eltiltod őt, amikor elbátortalanítod munkájában azáltal, hogy vitába kényszeríted róla, kifogásokat emelsz ellene, vagy olyan következményekkel ijesztgeted őt, amelyek aligha következnek be. Eltiltod őt, amikor szeretetlen vagy iránta szavaidban vagy viselkedésedben; és még inkább, amikor másoknak rosszálló vagy megvető módon szólsz róla, amikor megpróbálsz őt bárki előtt gyűlöletesnek vagy megvetésre méltónak feltüntetni. Folyvást eltiltod őt, midőn rossz hírért kelted, vagy semmibe veszed fáradozását. Ő, ne tiltsd el őt semelyik módon, de úgy se, hogy megtiltod másoknak, hogy hallgassák őt, hogy elveszed a bűnösök kedvét attól, hogy hallgassák az igét, amely megmentheti a lelküket.

[ld. Mk 6,2]

12. Bizony, ha teljes egészében és teljes értelmében követni akarod Urunk útmutatását, emlékezz szavaira: „Aki nincs velem, az ellenem van, és aki nem gyűjt velem, az szétszór”*. Aki nem gyűjt embereket az Isten országába, az bizonyosan szétszórja őket. Mert ebben a háborúban nem lehet semleges senki: mindenki vagy Isten, vagy a Sátán oldalán áll. Te Isten oldalán állsz? Akkor nem tiltasz el senkit, aki „ördögöket űz”, hanem minden erőddel azon fáradozol, hogy segítsd erőfeszítéseit. Készségesen elismered az Isten munkáját, és megvallod annak nagyszerű voltát. Elmozdítasz, amennyire lehetséges, minden akadályt és nehézséget az útból. Erősíted a kezeit úgy, hogy tisztelettel beszélsz róla mindenki előtt, és megerősíted ama dolgokat, amelyeket láttál és hallottál. Bátorítasz másokat arra, hogy figyeljenek szavára, hogy

[vö. Lk 11,23]

[1Sám 23,16†]

[ApCsel 4,20]

* Így az AV.

hallgassák azt, akit Isten küldött. És nem mulasztod el a gyöngéd szeretet tényleges bizonyítékát kimutatni felé, ahogy Isten arra lehetőséget ad.

IV. 1. Ha szántsándékkal elmulasztjuk ezeket megtenni, ha akár közvetlenül, akár közvetetten eltiltjuk azt, aki „nem követ minket”, bizony mondom, „vakbuzgók” vagyunk. Erre a következtetésre jutottam az elmondottakból. Hanem a „vakbuzgóság” szót, bármily gyakran használják is, attól tartok, csaknem épp oly kevéssé értik, mint a „rajongást”. A vakbuzgóság nem más, mint tulajdon pártunk, nézetünk, egyházunk és vallásunk iránti túlzottan erős szeretet vagy ragaszkodás. Következésképpen vakbuzgó az, aki úgyannyira szereti ezeket együtt vagy külön, oly erősen ragaszkodik hozzájuk, hogy eltilt bárkit, aki ördögöket űz, csak azért, mert különbözik tőle eme jellemzők bármelyikében vagy mindegyikében.

2. Őrizkedj hát ettől! Vigyázz először is, hogy ne bizonyulj vakbuzgónak azáltal, hogy vonakodsz elhinni, hogy bárki, aki különbözik tőled, valóban ördögöket űz. Másodszor, ha pedig e tekintetben tiszta vagy, ha elismered a tényt, akkor vizsgáld meg magad: „Nem vagyok-e vétkes vakbuzgóságban azáltal, hogy közvetlenül vagy közvetetten eltiltok valakit? Nem tiltok-e el valakit közvetlenül amiatt, hogy nem az én pártom tagja? Hogy nem egyezik az én nézeteimmel? Vagy hogy nem ugyanazon vallásos rend szerint imádja Istent, mint amit én az atyáimtól örököltem?”

3. Vizsgálj meg magad: „Nem tiltok-e el valakit még közvetetten se ez okok miatt? Nem sajnálom-e, hogy Isten igazol és megáld olyan embert, aki ily téves nézeteket vall? Nem kedvetlenítem-e el, mivel nem az én egyházamhoz tartozik? Azzal, hogy vitatkozom vele erről, kifogásokat emelek, és homályos következményekkel zavarom meg elméjét? Nem mutatok ki semmiféle haragot, megvetést vagy szeretetlenséget akár szavaimban, akár cselekedeteimben? Nem rovom föl a háta mögött (valós vagy vélt) hibáit? Hiányosságait vagy gyengeségeit? Nem gátolom-e a bűnösöket abban, hogy hallgassák szavát?” Ha e dolgok közül bármelyiket teszed, bizony mondom, vakbuzgó vagy.

4. „Vizsgálj meg, Uram, és próbálj meg, kutasd át szívemet-lelkemet!” „Nézd meg, nem járok-e a vakbuzgóság útján, és vezess az örökkévalóság útján”. Ahhoz, hogy alaposan megvizsgálhassuk magunkat, vegyünk olyan példát, amely elevenbe vág. Mi lenne, ha azt látnám, hogy egy pápista, egy ariánus vagy egy szociniánus ördögöket űz? Ha ezt látom, őt sem tilthatom el anélkül, hogy vakbuzgónak bizonyuljak. Sőt ha feltehetjük, hogy látok egy zsi-

[1Kor 11,28]

[Zsolt 26,2]

[vö. 139,24]

dót, egy deistát vagy egy törököt, amint ugyanezt teszi, ha őt akár közvetlenül, akár közvetetten eltiltanám, akkor is ugyanúgy vakbuzgónak bizonyulnék.

5. Ó, tartsd távol magad ettől! Igen ám, de azzal se elégedj meg, hogy nem tiltasz el senkit az ördögűzéstől. Jó dolog eddig eljutni, de ne állj meg itt! Ha el akarsz kerülni minden vakbuzgóságot, menj tovább! Minden ilyen esetben, bárki legyen is az eszköz, ismerd el benne Isten ujját. És ne csak ismerd el, hanem örülj a munkájának, és áldd az ő nevét hálaadással. Bátorítsd, bárkit tetszik is Istennek használnia, hogy teljesen odaszánja magát e feladatra. Jót szólj róla, bárhol vagy is, védj meg személyét és küldetését. Ha teheted, bővítsd hatáskörét. Mutasd ki neki jóságodat szóban és tettben. És ne szűnj meg Istenhez kiáltani érte, hogy megmenthesse mind önmagát, mind pedig hallgatóit.

[1Tim 4,16]

6. Már csak egy intést szükséges hozzátennem. Soha ne gondold, hogy mások vakbuzgósága mentség a tiédre. Nem lehetetlen, hogy valaki, aki maga ördögöket űz, neked ugyanakkor megtiltja, hogy így tegyél. Figyeld csak meg, hogy épp ez esetről beszél a textus. Az apostolok megtiltották valaki másnak, hogy ugyanazt tegye, amit ők maguk tettek. De te óvakodj a visszavágástól! Nem dolgozol rosszal fizetned a rosszért. Ha más nem veszi figyelembe Urunk útmutatását, az nem ok arra, hogy te is elmulaszd betartani! Nem az; hagyd rá összes vakbuzgóságát! Ha ő *téged* eltilt is, te ne tiltsd el *őt*. Inkább fáradozz és vigyázz és imádkozz többet, hogy megbizonyíthasd szeretetedet iránta. Ha mindenféle rosszat hazudik *rólad*, te mondd *róla* mindenféle jót (ami igaz). Utánozd ezzel egy nagyszerű ember dicsőséges mondását (ó, bárcsak mindig ugyanez a lélek áradt volna belőle!): „Nevezzen bár Luther száz ördögnek is, akkor is tisztelni fogom őt mint Isten küldöttét”.*

[1Thessz 5,15]

[Mt 26,41]

[Mt 5,11]

* Kálvin levele Bullingerhez, lásd Opera, XI 586:774.

AZ EGYETEMES LELKÜLET

(CATHOLIC SPIRIT)*

„Onnan továbbmenve összetalálkozott Jehónádákkal, Rékáb fiával. Köszöntötte, és azt kérdezte tőle: Olyan őszinte szívvel vagy-e irántam, amilyen őszinte szívvel vagyok én teirántad? Jehónádáb így felelt: Igen! Ha igen – mondta Jéhu – add a kezéd!”
(2Királyok 10,15)

1. Akik óriási hátralékokat halmoztak föl ama tartozásukat illetően, hogy a szeretet minden embernek kijár, még azok is megengedik, hogy a királyi törvény: „Szeresd felebarátodat, mint magadat” magától értetődik mindazoknak, akik csak hallják. Éspedig nem a régi idők zelótáinak szánalmas magyarázata szerint, hogy tudniillik „szeresd felebarátodat”, rokonodat, ismerősödet, barátodat, „és gyűlöld ellenségedet”. Nem így. Hanem amiként Urunk hirdette volt: „Én pedig azt mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok azokért, akik üldöznek titeket, hogy legyetek” – és az egész emberiség szemében annak lássatok – „mennyei Atyátoknak fiai, aki felhossa napját gonoszokra és jókra, és esőt ad igazaknak és hamisaknak”.

[Jak 2,8; 3Móz
19,18; Mt 19,19
stb.]

[Mt 5,43–45]

2. Ám az is bizonyos, hogy van egy sajátos szeretet, amellyel azoknak tartozunk, akik Istent szeretik. „A szentekben, akik a földön élnek, és a dicsőségekben telik minden kedvem” – miként mondja Dávid. Egy nálánál nagyobb pedig ezt: „Új parancsolatot adok nektek: hogy szeressétek egymást: ahogyan én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást! Arról fogja megtudni mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást”. Ehhez a szeretethez ragaszkodik oly gyakran és nyomatékosan János apostol. „Ez az az üzenet,” mint mondja, „amelyet kezdet-

[Zsolt 16,3]

[Jn 13,34–35]

* N.B. az angolszász protestáns hagyomány megőrizte a „katolikus” (καθολικός) szó eredeti, felekezetiére nem utaló jelentését, melyet magyarul az „egyetemes”, „általános” vagy régiesen: „közönséges” szóval szoktunk visszaadni.

- (1Jn 3,11) től fogva hallottatok, hogy szeressük egymást”. „Abból ismerjük a szeretetet, hogy ő az életét adta értünk; ezért mi is tartozunk azzal”, ha a szeretet erre szólítana fel bennünket, „hogymint életünket adjuk testvéreinkért”. Majd később: „Szeretteim, szeressük egymást; mert a szeretet Istentől van, aki pedig nem szeret, az nem ismerte meg az Istent, mert Isten szeretet”. „Nem az, ahogy mi szeretjük Istent, hanem az, hogy ő szeretett minket, és elküldte a Fiát engesztelő áldozatul bűneinkért. Szeretteim, ha így szeretett minket Isten, akkor mi is tartozunk azzal, hogy szeressük egymást”.
- (3,16)
- (4,7-8)
- (4,10-11)
- [3,23]
3. Ezt minden ember helyesli. De gyakorolja is mindenki? A mindennapok tapasztalata az ellenkezőjére vall. Hol vannak még a keresztyének is, akik „szeretik egymást, ahogyan erre parancsot adott nekünk”? Mily sok akadály áll az útban! A két legnagyobb általános akadály ez: először is, hogy az emberek nem tudnak hasonlóképpen gondolkodni; másodszer pedig ennek következtében nem képesek hasonlóképpen élni, és életmódjuk kisebb-nagyobb dolgokban eltér érzéseik különbözőségének mértéke szerint.

4. Habár a vélemények vagy az istentiszteleti mód különbözősége meggátolhatja a teljes külső egységet, azért meg kell-e gátolnia a szívbeli egységet? Noha nem tudunk hasonlóképpen gondolkodni, azért nem szerethetünk-e hasonlóképpen? Nem lehetünk-e egyik szívünkben, noha nem vagyunk egy véleményen? Minden kétséget kizáróan lehetünk. Ebben egyesülhet Isten összes gyermeke, tekintet nélkül a kisebb különbözőségekre. Ha ezek megmaradnak is, ők attól még segíthetik egymást szeretetben és jó cselekedetekben.

5. Bizonyára e tekintetben magának Jéhúnak a példája – jelleme bármilyen kétes volt is – megérdemli, hogy minden komoly keresztyén felfigyeljen rá, és kövesse. „Onnan továbbmenve összetalálok Jehónádábal, Rékáb fiával. Köszöntötte, és azt kérdezte tőle: Olyan őszinte szívvel vagy-e irántam, amilyen őszinte szívvel vagyok én teirántad? Jehónádáb így felelt: Igen! Ha igen – mondta Jéhú – add a kezéd!” A textus természetesen oszlik két részre. Az első Jéhúnak Jehónádábhoz intézett kérdése: „Olyan őszinte szívvel vagy-e irántam, amilyen őszinte szívvel vagyok én teirántad?” A második a Jehónádáb igenlő válaszára tett ajánlata: „Ha igen, add a kezéd!”

I. 1. Először tehát vizsgáljuk meg a kérdést, amit Jéhú tett fel Jehónádábnak: „Olyan őszinte szívvel vagy-e irántam, amilyen őszinte szívvel vagyok én teirántad?”

A legelső, amire felfigyelhetünk e szavakban, hogy Jéhú nem kérdezősködik Jehónádáb nézetei felől. Pedig bizonyosan bírt néhányat, néhány elég szokatlan, valóban sajátos nézetet, és olyanokat is, amelyek közvetlenül kihatottak a gyakorlatra, és amelyekre oly nagy hangsúlyt fektetett, hogy ráparancsolta azokat fiainak fiaira, és valamennyi utódjára. Ez nyilvánvaló ama beszámolóból, amelyet sok évvel a halála után Jeremiás írt. „Magam mellé vettem tehát Jaazanját, továbbá a testvéreit, és valamennyi fiát: a rékábiak egész háza népét..., és borral telt kelyheket és poharakat tettem [eléjük], és ezt mondtam nekik: Igyatok bort! De ők így feleltek: Nem iszunk bort, mert a mi őszünk, Jónádáb, Rékáb fia” (aki apja iránti szeretetből és tiszteletből alkalmasint azt óhajtotta, hogy leszármazottai annak nevét viseljék) „ezt parancsolta nekünk: Ne igyatok bort soha, se ti, se a fiaitok! Házat se építetek, gabonát se vessetek, szőlőt se ültessetek, birtokotok se legyen! Hanem sátorban lakjatok egész életetekben... Engedelmeskedtünk tehát, és mindent úgy tettünk, ahogyan őszünk, Jónádáb parancsolta”.

(*Jer 35,3–10*)

2. És Jéhú (noha úgy tűnik, szokása volt, hogy világi és vallási dolgokban egyaránt „eszeveszetten hajtson”) mégsem törődik egyáltalán ezekkel a dolgokkal, hanem hagyja, hogy Jónádáb menjen a maga feje után. És láthatóan egyikük sem háborgatta a legkevésbé sem a másikat a nézetei miatt.

[*2Kír 9,20*]

3. Könnyen meglehet, hogy sok jó embernek vannak manapság is furcsa nézetei, és némelyük akár olyan különc is lehet, mint amilyen Jónádáb volt. És bizonyos, hogy mindaddig, amíg csak „töredékes az ismeretünk”, az emberek nem fognak mindent hasonlóképpen látni. Az az emberi értelem jelenvaló gyengeségének és hiányosságának elkerülhetetlen következménye, hogy a különböző emberek eltérő véleményen vannak mind a vallásra, mind pedig a hétköznapi életre nézve. Így volt ez a világ kezdete óta, és így lesz, „amíg a mindenség újjáteremtése meg nem történik”.

[*1Kor 13,12*]

4. Sőt továbbmenve: noha minden ember szükségképpen igaznak hiszi minden egyes vallott nézetét (mert nem igaznak hinni egy nézetet annyi, mint nem is vallani), mégsem lehet egy ember sem bizonyos összes nézetei igaz mivolta felől. Nem, sőt minden értelmes ember ennek ellenkezőjében bizonyos, tudván, hogy *humanum est errare et nescire* – tudatlannak lenni sok minden felől, és tévedni néhány dologban az emberi állapot szükségszerű velejárója. Ezért tehát tisztán látja, hogy maga is ebben az állapotban van. Tudja, hogy általában véve téved, habár tévedésének részleteit nem ismeri, talán nem is ismerheti.

[*ApCsel 3,21*]

5. Megítélésem szerint aligha ismerheti. Mert ki a megmondhatója annak, hogy meddig terjeszkedhet a győzhetetlen tudatlanság? Vagy (ami ugyanez) a győzhetetlen előítélet, amely gyakran oly szilárdan rögzül a legérzékenyebb elmében is, hogy később már lehetetlen kitépni, hisz oly mély gyökeret eresztett. És minden járulékos körülmény ismerete híján ki a megmondhatója annak, hogy mennyiben büntetendő valamely tévedés? Hiszen minden vétek szükségképpen feltételezi az akarat valamelyes hozzájárulását – amiről viszont csak a szívek vizsgálója tud ítélezni.

[Jer 17,10]

6. A bölcs ember megadja tehát másoknak a gondolkodás ama szabadságát, amelyet ő maga másoktól megkapni kíván; és nem erősködik jobban, hogy mások átvegyék az ő nézeteit, mint amennyire szeretné, hogy mások erősködjének azon, hogy ő átvegye az övékét. Elviseli azokat, akik különböznek tőle, és akivel szeretetteljes egységben óhajt lenni, annak csak ezt az egy kérdést teszi fel: „Olyan őszinte szívvel vagy-e irántam, amilyen őszinte szívvel vagyok én teirántad?”

7. Megfigyelhetjük másodszer, hogy nincs kérdezősködés Jehónádáb istentiszteleti szokása iránt sem, noha e tekintetben is alighanem nagy különbség volt közöttük. Mert joggal hihetjük, hogy Jehónádáb, akárcsak minden utódja, Jeruzsálemben imádta Istent, Jéhú pedig nem; ő az államügyek intézését előbbre valónak tartotta a vallásnál. Éppen ezért, noha levágta a Baal imádóit, és „kipusztította a Baalt Izráelből, nem tágított... az aranyborjúk” imádatától, a „Jeroboám” kényelmes „vétkeitől”.

(2Kír 10,28–29)

8. De még az egyenes szívű emberek között is, akik „arra törek-szenek, hogy lelkiismeretük mindenkor tiszta legyen”, elkerülhetetlen, hogy amíg különféle nézetek vannak, addig különféle módjai legyenek az istentiszteletnek is; tekintve, hogy a nézetek különfélesége szükségképpen magában foglalja a gyakorlat különféleségét. És amiképpen soha másban nem különböztek úgy az emberek, mint a Legfőbb Lényről alkotott véleményükben, úgy nem különböztek egymástól semmiben annyira, mint imádásának módjában. Ha ez csak a pogány világban lett volna így, abban nem volna semmi meglepő, hiszen tudjuk, hogy ők „saját bölcsességük útján nem ismerték meg Istent”, ezért tehát azt sem tudhatták, hogyan imádják őt. De nem különös, hogy még a keresztyén világban is, noha ők mindnyájan egyetértenek azon általános kijelentéssel: „Az Isten Lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk”, az istentiszteletnek sajátos módjai csaknem annyifélék, mint a pogányok között?

[ApCsel 24,16]

[1Kor 1,21]

[Jn 4,24]

9. És hogyan válasszunk ily nagy sokféleségből? Más ebben minket nem helyettesíthet, más nem írhatja elő számunkra, hogy mi mit tegyünk. Hanem mindenkinek tulajdon lelkiismerete útmutatását kell követnie Isten szentségében és tisztaságában. Legyen bizonyos a maga meggyőződésében, és aztán cselekedjék legjobb tudása szerint. Egyetlen teremtménynek sincs hatalma rá, hogy egy másikat arra kényszerítsen, hogy az ő szabálya szerint éljen. Isten nem adott jogot egyetlen emberfiának sem arra, hogy testvérei lelkiismeretén uralkodjék. Hanem mindenki ítélje meg saját maga, mert mindenki maga fog önmagáról számot adni az Istennek.

[2Kor 1,12]

[Róm 14,5]

[14,12]

10. Következésképpen noha Krisztus minden követőjét magának a keresztyén intézménynek a természete kötelezi arra, hogy valamely gyülekezetnek vagy szokásos nevén egyháznak tagja legyen (ami sajátos istentiszteleti módra utal, hiszen „járnak-e ketten együtt, ha nem egyeztek meg?”), mégsem kényszeríthető senki a saját lelkiismeretén kívül semmiféle földi hatalom által, hogy ezt vagy azt a gyülekezetet, ezt vagy azt a sajátos istentiszteleti módot válassza a másikkal szemben. Tudom, hogy az általános föltevés szerint születésünk helye megszabja, mely egyházhoz tartozunk; aki tehát például Angliában születik, annak az „anglikánnak” nevezett egyházhoz kell tartoznia, és következőképpen ennek az egyháznak az előírásai szerint kell Istent imádnia. Magam is buzgón vallottam ezt a nézetet egykor, de ma már sok okot látok arra, hogy e buzgóságomat féken tartsam. Attól tartok, ez olyan nehézségekkel jár, amelyeket értelmes ember sem igen tud leküzdeni. Ezek közül alighanem az a legsúlyosabb, hogyha ezt a szabályt betartják, soha nem lehetett volna megreformálni az egyházat a pápaság alól, hiszen ez teljesen semmissé teszi az önálló vélemény jogát, melyen az egész reformáció áll.

[Ám 3,3]

11. Én nem merészelem tehát ráerőltetni senki másra a magam istentiszteleti szokását. Hiszem, hogy az az igazán ősi és apostoli. Az én hitem azonban nem törvény más számára. Akivel tehát egy akarok lenni szeretetben, attól nem azt kérdezem: „Az én egyházamhoz tartozol-e? Az én gyülekezetemhez? Az egyházi kormányzás ugyanazon formáját és ugyanazon egyházi tisztségviselőket fogadod-e el, mint én? Csatlakozol-e ahhoz az imádsághoz, amely által én imádom Istent?” Nem azt kérdezem: „Ugyanolyan testtartással és módon veszed-e magadhoz az Úr vacsoráját, ahogy én teszem?” Sem nem azt, hogy a keresztség kiszolgáltatását tekintve egyetértesz-e velem a keresztelendők kezeseinek elfogadására, a kiszolgáltatás módjára vagy a keresztelendők korára nézve. Sőt

[ApCsel 24,25] még azt sem kérdezem tőled (bármily világos is az én meggyőződésefem efelől), hogy elfogadod-e egyáltalán a keresztséget és az úrvacsorát. Hagyjuk e dolgokat várni: ha szükséges, találunk rá módot, hogy beszéljünk róluk. Az egyetlen kérdésem jelenleg ez: „Olyan őszinte szívvel vagy-e irántam, amilyen őszinte szívvel vagyok én teirántad?”

12. De mit is takar valójában ez a kérdés? Nem arra gondolok, hogy mit értett rajta Jéhú, hanem mit kell értenie rajta Krisztus követőjének, amikor felteszi ezt bármelyik testvérének.

Az első dolog, amit takar, ez: „Őszinte-e a szíved Isten előtt? Hiszel-e lényében és tökéletességében? Örökkévalóságában, hatalmasságában, bölcsességében, erejében, igazságosságában, irgalmasságában és igazságában? Hiszed-e, hogy „hatalmas szavával hordozza a mindenséget”? És hogy a legapróbbat, még a legártalmasabbat is a saját dicsőségére és az őt szeretők javára igazgatja? Van-e isteni bizonyosságod, természetfeletti meggyőződésed az Isten dolgairól? „Hitben jársz-e, nem pedig látásban”? „Nem az ideig valókra nézel, hanem az örökkévalókra”?

[Zsid 1,3] 13. Hiszel-e az Úr Jézus Krisztusban, aki „Isten mindenek felett, áldott legyen mindörökké”? „Kinyilatkoztatott-e” a lelkedben? Tudsz-e „Jézus Krisztusról, róla is, mint a megfeszítettéről”? Őbenne maradsz-e, és ő tebenned? Krisztus „kiformálódott-e a szívedben hit által”? Teljességgel megtagadva minden saját cselekedetedet, saját igazságodat, „alávetted-e magadat az Isten igazságának”, amely „a Krisztusban való hit által” van? „Őbenne vagy-e, mint akinek nincs saját igazsága, hanem a hit által van igazsága”? És őáltala „harcolod a hit nemes harcát, és ragadod meg az örök életet”?

[vö. Gal 5,6] 14. A hited ἐνεργεμένη δι' ἀγάπης? – megtelik-e a szeretet erejével? Szereted-e Istent? Nem mondom, hogy „mindenek felett”, mert az nem igei és nem is világos kifejezés, hanem „teljes szívedből, teljes elmédből, teljes lelkedből, és minden erődből”? Egyedül benne keresed minden boldogságodat? És megtalálod-e, amit keresel? Szíved szüntelenül „magasztalja az Urat, és lelked ujjong Isten, a te Megtartód előtt”? Megtanulván, hogy „mindenért hálát adj”, gyönyörűségedet leled-e a háládatosságban? Isten körül forog lelked minden gondolata? Órá irányul minden vágyad? Ennek megfelelően „gyűjtesz-e magadnak kincseket a mennyben”, és „kárnak és szemétnak ítélsz-e minden” mást? Az Isten-szeretetet kiűzte-e a világ sze-

* Vö. Zsolt 147,1 (BCP).

retetét a szívedből? „Keresztre feszítettél-e a világ számára”? [Gal 6,14]
 Akkor „meghaltál” mindennek itt alant, és „a te életed el van rejtve a Krisztussal együtt az Istenben”. [Kol 3,3]

15. Azon töröd-e magadat, hogy „annak akaratát tegyed, aki elküldött”? Azét, aki elküldött, hogy itt tartózkodj egy ideig, hogy néhány napot idegen földön tölts el, míg, elvégezve a munkát, amit ő rád bízott, vissza nem térsz Atyád házába? Az a te eledeled és italod, „hogy a te mennyei Atyád akaratát cselekedd”? „Tiszta-e a szemed” minden dologban? Mindig órá függeszted tekinteted? Mindig „Jézusra nézel fel”? Órá mutatsz minden cselekedetedben? Minden fáradozásodban, foglalatosságodban, magatartásodban? Csak Isten dicsőségére törekszel mindenben? „Amit pedig szólsz vagy cselekszel, mind az Úr Jézus nevében” teszed, „hálát adva az Atya Istennek őáltala”? [Jn 6,38]
 [17,4]
 [4,34] [Mt 7,21]
 [6,22]
 [Zsid 12,2]
 [Kol 3,17]

16. Isten iránti szereteted arra indít-e, hogy „félelemmel szolgál” őt? Hogy „reszketve vigadjál”? Jobban tartasz-e Isten nemetszésétől, mint akár a haláltól, akár a pokoltól? Semmi nem olyan szörnyű neked, mint a gondolat, hogy „az ő dicsőséges szemeit ingereld”? Ezért aztán „gyűlölsz-e minden hamis ösvényt”, az ő szent és tökéletes törvényének minden egyes áthágását? És „arra törekszel-e, hogy lelkiismereted mindenkor tiszta legyen Isten és emberek előtt”? [Zsolt 2,11]
 [Ézs 3,8†]
 [Zsolt 119,104]
 [ApCsel 24,16]

17. Őszinte a szíved felebarátod iránt? Úgy „szereted-e” kivétel nélkül az összes embert, „mint magadat”? „Ha azokat szereted, akik téged szeretnek, mi a jutalmad?” „Szereted-e ellenségeidet”? Telve van-e lelked jóindulattal, szelíd szeretettel irántuk? Szereted-e még az Isten ellenségeit is? A hálátlanokat és szentségtelenekeket? Megindul-e a szíved rajtuk? „Kívánod-e”, hogy (időlegesen) „te magad legyél átok” érettük? És kimutatod-e ezt úgy, hogy „szereted ellenségeidet, és imádkozol azokért, akik üldöznek”? [3Móz 19,18]
 [Lk 6,32] [Mt 5,44]
 [Róm 9,3†]
 [Mt 5,44]

18. Kimutatod-e cselekedeteiddel szeretetedet? Amíg időd van, és amint lehetőséged nyílik rá, valóban „jót teszel-e mindenkivel” – felebaráttal és idegennel, baráttal és ellenséggel, jókkal és gonoszokkal? Megteszed velük mindazt a jót, amit tudsz? Szükségükben igyekszel-e őket ellátni, segítesz-e rajtuk testben és lélekben, ahogy csak erődből telik? Ha ilyen a hozzáállásod – ha csak őszintén ez az óhajod, és erre törekszel, míg el nem éred –, akkor azt mondhatja minden keresztyén: „olyan őszinte szívvel vagy irántam, mint amilyen őszinte szívvel vagyok én teirántad”. [Gal 6,10]

II. 1. „Ha igen, add a kezed”. Ezt én nem úgy értem, hogy „fogadd el az én véleményemet”. Erre semmi szükség. Nem várom el, és nem is kívánom ezt. De úgy sem, hogy „én fogadom el a

te véleményedet”. Ezt nem tehetem. Ez nem az én döntésemén múlik. Éppúgy nem tudok akaratom szerint gondolkodni, mint látni vagy hallani. Tarts ki a magad véleménye mellett, ahogy én is kitartok a magamé mellett, mégpedig ugyanolyan állhatatosan, mint eddig. Meg sem kell próbálnod hozzám átállni vagy engem magadhoz átállítani. Nem óhajtom megvitatni ezeket a dolgokat, de még hallani vagy szólni sem felőlük. Hagyjunk békét a véleményeknek mindkét oldalán. Csak „add a kezéd”!

2. Nem úgy értem: „Tedd magadévá az én istentiszteleti szokásomat”, vagy „én magamévá teszem a tiédet”. Ez ugyanúgy a te magad vagy az én magam döntésén áll. Mindkettőnknek úgy kell cselekednünk, ahogy bizonyosak vagyunk a magunk meggyőződésében. Te ragaszkodj ahhoz, ami szerinted tetszik Istennek, és én is így teszek. Az egyházkormányzás püspöki formáját én igeinek és apostolinak hiszem. Ha te a presbiteriánus vagy az önálló gyülekezeti formát gondold jobbnak, gondold csak úgy, és cselekedj aszerint. Én úgy hiszem, hogy a csecsemőket meg kell keresztelni, akár alámerítés, akár meghintés által. Ha neked más a meggyőződésed, legyen úgy, és kövesd a tulajdon meggyőződésedet. Nekem igen hasznosnak tetszenek a kötött formájú imádságok, különösen nagy gyülekezetben. Ha te úgy ítéled meg, hogy hasznosabb a rögtönzött imádság, cselekedj ítéletednek megfelelően. Véleményem szerint nem szabad megtagadni a vizet az emberektől, hogy megkeresztelkedhessenek, és fontos kenyeret ennem és bort innom Mesterem halálának emlékére. Ha azonban te nem vagy erről meggyőződve, cselekedj a neked adott világosság szerint. Egyetlen percig sem óhajtok perelni veled egyik fenti kérdésről sem. Tegyük félre ezeket az apróbb ügyeket mind. Soha ne kerüljenek eléink. „Ha olyan szívvel vagy irántam, mint én teirántad”, ha szereted Istent és az embereket, nem kérdezek többet, csak „add a kezéd”.

3. Először is úgy értem ezt, hogy szeress engem. Éspedig nem csak úgy, ahogy az összes embert szereted, nem csak úgy, ahogy az ellenségeidet vagy az Isten ellenségeit szereted, akik gyűlölnek vagy „üldöznak” téged, nem csak úgy, mint egy idegent, akiről nem tudsz sem jót, sem rosszat. Ezzel én nem elégszem meg. Nem, „ha olyan őszinte szívvel vagy irántam, mint én teirántad”, akkor szeress engem valóban gyöngéd szeretettel, mint oly barátot, aki közelebb áll a testvérnél; mint testvéredet Krisztusban; mint polgártársadat az új Jeruzsálemben; mint bajtársadat, aki veled egy háborúban, üdvösségünk egyazon fejedelme alatt harcol. Szeress,

[Róm 14,5]

[ApCsel 10,47]

[Mt 5,44]

[Zsid 2,10]

mint aki társad a Jézus királyságában és tűrésében, és örökostársad az ő dicsőségében.

[Jel 1,9†]

[vö. Róm 8,17]

4. Szeress (de nagyobb mértékben, mint ahogy az emberiség zömét szereted) azzal a szeretettel, amely „türelmes, jóságos”; elnéző, ha tudatlan vagyok, vagy az útról letévedek; hordozza, nem pedig növeli terhetem; szelíd, gyengéd és együtt érző; „nem irigykedik”, ha Isten bármikor jónak látja, hogy munkájában engem sikeresebbé tegyen, mint téged. Szeress azzal a szeretettel, amely „nem gerjed haragra” ostobaságaim vagy gyengeségeim fölött, sőt még afölött sem, ha (időnként úgy tűnik föl szemedben, mintha) nem Isten akarata szerint cselekednék. Szeress úgy, hogy „nem rovod fel nekem a rosszat”, hogy félretesz minden féltékenységet és rosszindulatú gyanakvást. Szeress azzal a szeretettel, amely „mindent elfedez”; soha nem mutatja fel hibáimat vagy erőtlenségeimet; „mindent hisz”, mindig kész a legjobbat feltételezni, a legigazságosabban magyarázni minden szavamat és cselekedetemet; „mindent remél”: vagy azt, hogy a szóban forgó dolog soha nem történt meg, vagy hogy nem a mondott körülmények szerint történt, vagy hogy legalább jó szándékkal tették, vagy pedig hirtelen kísértés nyomán. És holtig reméli, hogy mindazt, ami helytelen, kegyelméből Isten helyreállítja, azt pedig, ami hiányzik, pótolja irgalmának gazdagságával a Krisztus Jézusban.

[IKor 13,4]

[13,5]

[13,7]

5. Másodszor úgy értem ezt, hogy ajánlj engem Istennek minden imádságodban, harcolj vele értem, hogy gyorsan helyreállítsa, amit helytelennek lát bennem, és pótolja, ami hiányzik belőlem. Amint a legrövidebb úton a kegyelem királyi székéhez járulsz, könyörögj ahhoz, aki akkor jelen van veled, hogy a szívem még inkább olyan legyen, mint a tiéd, még őszintébb Isten és emberek iránt egyformán; hogy még teljesebb meggyőződésem legyen a láthatatlan dolgok felől, és tisztább látásom az Isten szeretetéről Krisztus Jézusban; hogy még szilárdabban járjak a hitben, nem pedig a látásban, és még buzgóbban ragadjam meg az örök életet. Imádkozz, hogy az Isten és emberek iránti szeretet még bővebben áradjon a szívembe, hogy még elszántabban cselekedjem az én mennyei Atyám akaratát; törekedjem a jó cselekedetekre; és még gondosabban óvakodjam a gonoszság minden formájától.

[ApCsel 20,32]

[Zsid 4,16]

[Zsid 11,1]

[2Kor 5,7]

[Mt 12,50] [Tit 2,14]

6. Harmadszor úgy értem ezt, hogy buzdíts a szeretetre és jó cselekedetekre. Imádságod mellett, ahogy alkalmad nyílik rá, szólj nekem szeretetben bármiről, ami hited szerint lelkem egészségét szolgálja. Bátoríts a munkában, amelyre Isten hívott el, és taníts, hogyan végezhetném azt még tökéletesebben. Sőt „verj engem szeretetből, és fedj meg”, ha úgy tűnik föl neked, hogy bármi-

[Zsid 10,24]

[Zsolt 141,5]

[Jn 6,38] ben inkább saját akaratomat teszem, mint annak akaratát, aki elküldött engem. Ó, szólj, és ne hallgass, ha valami szerinted helyreigazíthatja hibáimat, megerősíthet, építhet szeretetben, vagy bármi módon alkalmasabbá tehet arra, hogy a Mester használjon engem.

[1Jn 3,18] 7. Végül pedig úgy értem ezt, hogy ne csak szóval szeress engem, hanem cselekedettel és valóságosan. Amennyire lelkiismereted engedi (megőrizve továbbra is saját nézeteidet, és saját istentiszteleti szokásodat), végezd velem együtt az Isten munkáját, és haladjunk kéz a kézben. Eddig pedig bizonyosan elmehetsz. Szólj tisztelettel, akárhol vagy is, az Isten munkájáról, akárki által végzi is, és szólj kedvesen az ő küldötteiről. Ha pedig erődből telik, ne csak együtt érezz velük, amikor nehézségben vagy nyomorúságban vannak, hanem nyújts nekik szíves és hathatós segítséget, hogy dicsőíthessék Istent érted.

[Gal 1,24] 8. Két dolgot kell megfontolni a mostaniak tekintetében. Az egyik, hogy bármiféle szeretetet, a szeretet bármiféle szolgálatát, bármiféle lelki vagy időleges segítséget várok el attól, aki olyan őszinte szívvel van irántam, mint én őiránta, ugyanazt – az Isten kegyelme által, tehetségemhez mérten – kész vagyok neki adni. A másik: a kérést nemcsak magamért mondtam, hanem mindazokért, akiknek szíve őszinte Isten és ember iránt, hogy mindnyájan úgy szerethessük egymást, ahogy Krisztus szeretett bennünket.

[Jn 13,34] III. 1. Egy következtetést levonhatunk az elhangzottakból. Megtudhatjuk belőlük, mi „az egyetemes lelkület”.

Aligha akad még egy olyan kifejezés, amelyet ennél durvábban félreértelmeztek vagy veszedelmesebben alkalmaztak volna. Aki azonban higgadtan megfontolja az előbbi megfigyeléseket, könnyűszerrel helyreigazíthatja minden félreértelmezését, és megakadályozhatja a helytelen alkalmazásokat vele kapcsolatban.

Mert először is ebből megtudhatjuk, hogy az egyetemes lelkület nem *teológiai engedékenység**. Nem közömbösség minden nézet iránt. Ez a pokol fajzata, nem pedig a mennyország sarja. A gondolkodás illetén bizonytalansága, a „mindenféle tanítás szelében való ide-oda hányódás és sodródás” nagy átok, nem áldás, kibékíthetetlen ellensége, nem pedig barátja az igazi egyetemes lelkületnek. A valóban egyetemes lelkületű ember egyáltalán nem bizonytalan már a vallását illetően. Olyan mozdíthatatlan, akár

[Ef 4,14]

* Ebben az összefüggésben az eredeti a „latitudinarianism” (engedékenység) vagy „latitudinarian” (engedékeny) szót használja, amely a XVII. századi heves vallási vitákat követő vallási türelem sajátos angol kifejezése.

a nap, a keresztyén tan fő ágaira vonatkozó véleményében. Igaz, hogy mindig kész meghallgatni és mérlegelni bármit, ami elvei ellen felhozható. De ez nem jelent, nem is okoz semmiféle ingadozást a saját véleményében. Nem sántikál kétfelé, és nem is kísérletezik a kétféle nézet hiábavaló összeolvasztásával. Jól gondoljátok meg ezt ti, akik nem tudjátok, minémű lélek lakik bennetek, akik csak azért valljátok magatokat egyetemes lelkületű embereknek, mert zavaros a fejetek, mert teljesen homályba borult az elmétek, mert nincsenek szilárd, kiegyensúlyozott elveitek, hanem azon vagytok, hogy mindenféle nézetet összevegyítsetek. Biztosítalak titeket, hogy egészen eltévelyedtetek: nem tudjátok, merre jártok. Azt gondoljátok, magát a Krisztus lelkét öltöttétek magatokra, holott valójában közelebb álltok az antikrisztus lelkéhez. Eredjete el először, és tanuljátok meg a Krisztus evangéliumának alapjait, csak azután tanuljátok meg, hogyan legyetek igazán egyetemes lelkületűek.

[1Kir 18,21]

2. Másodszor az elhangzottakból megtudhatjuk, hogy az egyetemes lelkület nem is valamiféle *gyakorlati egyházi engedékenység*. Nem a nyilvános istentisztelet vagy annak külsőleges végrehajtási módja iránti közömbösség. Ez ugyanúgy átok lenne, nem áldás. Nemhogy segítsége lenne, hanem amíg csak megmarad, gátat vet az Isten lélekben és igazságban történő imáadásának. Az igazán egyetemes lelkületű emberben azonban, miután mindent megmért a szentély mérlegén, egyáltalán nincs semmi kétely, semmi aggály amaz istentiszteleti mód felől, amelyben részt vesz. Világos meggyőződése, hogy *ez a fajta* istentisztelet igei és ésszerű egyaránt. Nem ismer olyat a világon, amely igeibb, sem olyat, amely ésszerűbb. Éppen ezért, ahelyett, hogy ide-oda kószálna, váltig ragaszkodik ehhez, és dicsőíti Istent azért, hogy így tehet.

[Jn 4,23–24]

3. Harmadszor megtudhatjuk ebből, hogy az egyetemes lelkület nem jelent közömbösséget az összes gyülekezet iránt. Ez a valósi engedékenység egy másik, az előbbinél cseppet sem kevésbé képtelen és Szentírás-ellenes fajtája. De ez távol áll az igazán egyetemes lelkületű embertől. Ő a gyülekezete tekintetében éppoly határozott, mint elveire nézve. Csatlakozott egy gyülekezet-hez, nemcsak lélekben, hanem a keresztyén közösséggyakorlás összes külső kötelékét vállalva. Itt részesedik az Isten által rendelt kegyelmi eszközökben. Itt vesz úrvacsorát. Itt önti ki lelkét, midőn nyilvánosan imádkozik, és kapcsolódik be a nyilvános dicséretbe és hálaadásba. Itt hallgatja örömmel a békéltetés ígését, az Isten kegyelmének evangéliumát. Legközelebbi, leginkább szeretett testvéreivel együtt itt keresi Istent böjtöléssel ünnepélyes alkal-

[Zsol 42,5]

[2Kor 5,19]

makkor. Őket vigyázza különösen szeretetben, ahogy ők is vigyázzák az ő lelkét, hitben intve, buzdítva, vigasztalva, megfeddve és mindenféle módon építve egymást. Úgy tekinti őket, mint saját háza népét, és éppen ezért az Istentől kapott képessége szerint természetesen törődik velük, gondoskodik mindenükről, ami az életre és a kegyességre való.

[1Tim 5,8]

[2Pt 1,3]

[Ef 4,21]

[2Kor 6,11]

4. Jóllehet hitelveit tekintve határozott abban, amit a Jézusban megvalósult igazságnak hisz, jóllehet töretlenül ragaszkodik Isten imádásának azon módjához, melyet Isten szemében a legkedvesebbnek ítél, és jóllehet egy bizonyos gyülekezethez fűzik a leggyengédebb és legszorosabb szálak, szívét kitárja az egész emberiség, ismerősök és ismeretlenek előtt, továbbá erős, szívből jövő szeretettel ölel át felebarátot és idegent, barátot és ellenséget. Ez az egyetemes vagy általános szeretet. És akiben ez megvan, abban az egyetemes lelkület él. Mert egyedül a szeretet teszi méltóvá e névre – az egyetemes lelkület tehát nem más, mint egyetemes szeretet.

5. A szó legszorosabb értelmében véve tehát az egyetemes lelkületű ember az, aki a fent leírt módon „kezét adja” mindazoknak, akiknek „szíve őszinte, ahogy az ő szíve” is az. Az, aki tudja magasztalni és dicsérni Istent a neki megadott kiváltságokért: az Isten dolgainak ismeretét tekintve imádásának igaz, biblikus módjáért, de mindenekelőtt az istenfélő és igazságot cselekvő gyülekezetével való egységéért. Az, aki emez áldásokat féltő gonddal őrzi, aki jobban vigyáz rájuk, mint a szeme fényére, ugyanakkor mint barátait, az Úrban való testvéreit, Krisztus tagjait és Isten gyermekeit, az Isten földi királyságában való társait és az ő örök királyságában való örökös társait szereti mindazokat (bármilyenek is nézeteik, istentiszteletük vagy gyülekezetük), akik hisznek az Úr Jézus Krisztusban, akik szeretik az Istent és az embert, akik örülnek, ha örömet szerezhetnek Istennek, és félnek őt megbántani, ezért gondosan őrizkednek a gonosztól, és jó cselekedetekre töreksenek. Az a valóban egyetemes lelkületű ember, aki mindeme társai gondját szüntelen a szíven viseli, személyük iránt kimondhatatlan gyengédséggel viseltet, és jólétüket óhajtva nem szűnik meg Istennek ajánlani őket imádságban és képviselni ügyüket az emberek előtt, és aki szívhez szólóan beszél hozzájuk, minden szavával igyekezvén megerősíteni kezüket Istenben. Minden lelki és földi dologban teljes erejéből segítségükre van. Kész „áldozatot hozni, sőt magát is feláldozni” értük, sőt „az életét adni értük”.

[ApCsel 10,35]

[Tit 2,14]

[2Krn 32,6]

[1Sám 23,16†]

[2Kor 12,15]

[Jn 13,37]

6. Te, ó Isten embere, gondolkodj el mindezekben. Ha már ezen az úton jársz, menj tovább. Ha korábban elvétted az ösvényt, áldd Istent, aki visszahozott téged. És most fúsd meg az előtted levő pályát, az egyetemes szeretet királyi útját. Vigyázz, nehogy meginogj ítéletedben, vagy kevés hely legyen a szívedben. Hanem haladj egyenletesen, a szenteknek egyszer megadatott és a szeretetben megalapozott hitben meggyökerezve, az igaz, egyetemes szeretetben, míg a szeretet téged is mindörökkön örökké meg nem emészt.

[Zsid 12,1]

[2Kor 6,12]

[Júd 3]

[Ef 3,17]

A KERESZTYÉN TÖKÉLETESSÉG

(CHRISTIAN PERFECTION)

„Nem mondom, hogy már elértem, vagy hogy már tökéletes volnék.”
(Filippi 3,12†)

1. Aligha van a Szentírásban olyan kifejezés, amely ennél több botránkozást okozott volna. Sokan nem szenvedhetik a „tökéletes” szót. Irtóznak már a hallásától is. Aki pedig a „tökéleteséget prédikálja” (miként mondani szokás), vagyis azt állítja, hogy az ebben az életben elérhető, az felette igen kiteszi magát annak, hogy a pogánynál vagy a vámszedőnél is rosszabbnak tekintsék.

[Mt 18,17]

2. Következésképpen némelyek azt javasolják, hogy hagyjunk föl eme kifejezések használatával, „mivel oly sok botránkozást okoztak”. De vajon nem használja-e ezeket Isten igéje? Ha igen, milyen hatalomnál fogva hagyhatja el őket Isten bármely követe, még ha mindenki megbotránkozik is? Nem így tanultuk a Krisztust, és az ördögnek sem adhatunk ily módon helyet. Amit Isten mondott, azt mondjuk mi is, akár hallgatnak rá, akár nem törődnek vele az emberek: tudván, hogy Krisztus bármely szolgája csak akkor lehet „mindenki véretől tiszta”, ha „nem vonakodott attól, hogy hirdesse nekik az Isten teljes akaratát”.

[Mt 26,33]

[Ef 4,20] [4,27]

[Ez 2,5.7; 3,11]

[ApCsel 20,26–27]

3. Ezért tehát nem hagyhatjuk el eme kifejezéseket, hiszen látjuk, hogy azok Isten, nem pedig az ember beszédét képezik. Értelmüket ellenben szabad, sőt kell is magyaráznunk, hogy az őszinte szívűek ne térjenek el se jobbra, se balra mennyei elhívásuk jutalmától. Annál is inkább szükséges ezt tennünk, mert az említett versben az apostol úgy szól magáról, mint aki nem tökéletes: „Nem mondom, hogy már tökéletes volnék,” mondja. Hanem közvetlenül ezután, a tizenötödik versben mégis tökéletesnek állítja magamagát, sőt megannyi más embert is. „Akik tehát tökéletesek vagyunk,” írja, „így gondolkozunk”.

[1Thessz 2,13]

[5Móz 5,32]

[Fil 3,14]

[3,12†]

[3,15]

4. Azért tehát, hogy elhárítsuk a látszólagos ellentmondásból fakadó nehézséget, valamint hogy világosságot gyűjtsünk azoknak,

[Zsid 12,13] akik törekednek a cél felé, és hogy a sánta meg ne botoljon, igyekszem megmutatni, hogy

először is milyen értelemben *nem* tökéletesek a keresztyének, másodszer pedig milyen értelemben *azok*.

I. 1. Elsőként azt kívánom megmutatni, milyen értelemben *nem tökéletesek* a keresztyének. Mind a tapasztalat, mind a Szentírás alapján úgy tűnik föl, hogy először is *nem tökéletesek* az ismeretlenben: *nem olyan* tökéletesek ebben az életben, hogy mentek volnának a tudatlanságtól. A jelenvaló világról, miként megannyian mások, tudhatnak sok mindent; az eljövendő világra nézve pedig ismerik az Isten kinyilatkoztatta általános igazságokat. Hasonlóképpen azt is tudják (amit „a nem lelki ember nem fogad el... ,mert csak lelki módon lehet [...] megítélni”)*, „milyen nagy szeretetet tanúsított irántuk az Atya: Isten gyermekeinek nevezik őket”. Ismerik Lelkének „mérhetetlen hatalmát rajtuk”, és gondviselésének bölcsességét, mellyel igazgatja minden ösvényüket, és elvégzi, hogy minden javukra szolgáljon. Sőt tudják, mit vár tőlük az Úr életük minden helyzetében, és hogyan lehet „lelkiismeretük tiszta Isten és emberek előtt”.

[vö. 1Kor 2,14]

[1Jn 3,1]

[Ef 1,19]

[Róm 8,28]

[ApCsel 24,16]

2. Megszámlálhatatlanok mégis azok a dolgok, amelyeket *nem* tudnak. Magát „a Mindenhatót *nem* tudják megtalálni”. „Ímé, ezek az ő útainak részei; ám az ő hatalmának mennydörgését ki érthetné meg?” Azt *nem* mondom, hogy *nem* érthetik, hogyan lehetnek „hárman..., akik bizonyosságot tesznek a mennyben: az Atya, az Ige és a Szent Lélek: és ez a három egy”, vagy hogy az Isten örökkévaló Fia hogyan „vett fel szolgálai formát”, de az isteni természetnek egyetlen tulajdonságát, egyetlen mozzanatát sem foghatják föl. És *nem* is az ő dolguk, hogy „tudjanak az időkről és alkalmakról”, amikor Isten bevégzi hatalmas tetteit a földön; *nem*, *nem* kell tudniuk még azokról sem, amelyeket szolgálai, a próféták által a világ kezdete óta részben kijelentett már. Még kevésbé tudják, hogy Isten „betöltve választottainak számát” mikor hozza el országát, hogy mikor következik el az, hogy „az egek recsegve roppogva elmúlnak, az elemek égve felbomlanak”.

[Jób 37,23]

[Jób 26,14†]

[1Jn 5,7†]

[Fil 2,7]

(ApCsel 1,7)

[Mk 13,20]

[2Pt 3,10]

[Zsolt 97,2]

[Jn 13,7]

3. Sokszor még annak sem ismerik az okát, ahogy az Úr jelenleg rendelkezik az emberek fiairól, hanem kénytelenek abban megnyugodni, hogy noha „felhő és sűrű köd van körülötte, igazság és jog trónjának támasza”. Sőt gyakorta a velük való bánásmódjáról is azt mondja nekik az Úr: „Amit én teszek, most még *nem* érted, de később majd megérted”. És mily keveset tudnak a szemük

* Vö. AV †.

előtt lévő dolgokról, az ő kezének látható munkáiról is! Arról, hogy „kiterjesztette északot a kieltenség fölött, megerősítette a földet a semmiség fölött”, ahogy e hatalmas gépezet minden egyes részét titokzatos, törhetetlen láncsal fogja össze. Ily nagy a tudatlansága, ily csekély az ismerete még a legkiválóbb embereknek is!

[Jób 26,7]

4. Ebben az életben tehát senki sem oly tökéletes, hogy ment volna a tudatlanságtól. Ugyancsak nem ment, másodszor, a tévedéstől, ami ennek valójában csaknem elkerülhetetlen következménye; minthogy akikben csak „töredékes az ismeret”, azok nagyon is hajlamosak tévedni a nem ismert dolgok felől. Való igaz, hogy Isten gyermekei nem tévednek az üdvösséghez nélkülözhetetlen dolgok felől. Nem állítják, hogy „sötétség világosság, és a világosság a sötétség”, és nem „követik a halált életük vesztére”. Mert „Istentől tanítottak”, és az út, amelyet ő tanít nekik, a szentség útja, oly egyszerű, hogy „még a bolond sem téved el” rajta. Az üdvösséghez nem nélkülözhetetlen dolgokban azonban tévednek, még-hozzá gyakran. A legkiválóbb és legbölcsebb emberek is gyakorta tévednek még a tényeket illetően is: a megtörtént dolgokat nem létezőnek, meg nem történeteket létezőnek vélvén. Vagy tegyük fel, hogy nem tévednek magával a ténnyel kapcsolatosan, tévedhetnek annak körülményeire nézve, azokat vagy azok többségét egészen másnak véve, mint amilyenek valójában voltak. Ebből pedig csak további tévedések fakadnak. Így hihetik a múlt vagy a jelen gonosz tetteit jóknak, a jókat pedig rosszaknak. És így az igazságtól eltérően ítélik meg az emberek jellemét; és pedig nemcsak úgy, hogy a jó embereket a valóságosnál jobbaknak vagy a rosszakat rosszabbaknak gondolják, hanem úgy is, hogy a rosszakat jóknak, a szenteket és feddhetetleneket pedig rossznak tartják.

[IKor 13,9]

[Ézs 5,20] [Bölcs 1,12] [Jn 6,45; 1Thessz 4,9] [Ézs 35,8†]

5. Azonkívül a Szentírással kapcsolatban, bármennyire igyekeznek is elkerülni, még a legkiválóbbak is hajlamosak tévedni, és tévednek is nap nap után, különösen azon részeire nézve, amelyek kevésbé közvetlenül kapcsolódnak a gyakorlati élethez. Így aztán még Isten gyermekei sem értenek egyet sok igehely értelmezésében; véleménykülönbségük mindazáltal nem bizonyítja, hogy a másik nem Isten gyermeke. Hanem csupán azt bizonyítja, hogy éppúgy nem várhatjuk el élő embertől a *tévedhetetlenséget*, mint a *mindentudást*.

6. Ha valaki azt az ellenvetést hozza fel a fenti két pontban foglaltakkal szemben, hogy Szent János így szól hittestvéreihez: „Néktek kenetek van a Szenttől, és mindent tudtok”, erre napnál világosabb a válasz: „mindent tudtok, ami szükséges lelketek épsegéhez”. Hogy ezt a mindentudást az apostol soha nem szándékozta

(1Jn 2,20†)

ennél tágabban értelmezni, hogy soha nem mondhatta végső értelemben, az világosan kitetszik először is abból, hogy máskülönben a tanítványt „mesterénél feljebbvalónak” mondta volna; mint-hogy emberként maga Krisztus sem tudott mindent: „Azt a napot viszont, vagy azt az órát senki nem tudja: sem az ég angyalai, sem a Fiú, hanem csak az Atya egyedül”. Másodszor pedig világosan kiténik ez az apostolnak az e verset követő szavaiból: „Ezt azokról írtam nektek, akik megtévesztenek titeket”, illetve gyakran ismételt figyelmeztetéséből: „senki meg ne tévesszen titeket”, amely teljességgel szükségtelen lett volna, ha azok, akiknek kenetük volt a Szenttől, nem lettek volna hajlamosak nemcsak a tudatlanságra, hanem a tévedésre is.

7. Még a keresztyének sem *olyan* tökéletesek tehát, hogy mentek legyenek akár a tudatlanságtól, akár a tévedéstől. Harmadszor pedig, hozzátehetjük, nem mentek a gyengeségtől sem. Csakhogy vigyázzunk, hogy helyesen értsük ezt a szót. Ne adjuk eme szelíd nevet ismert bűnöknek, amiképpen szokásuk némelyeknek. Így, miképpen mondja valaki: „mindenkinek megvan a maga gyengeje: nekem a részegesség”. Egy másvalakinek a tisztátalanság; egy harmadiknak, hogy Isten nevét hiába mondja ki; ismét másnak pedig az, hogy testvérét bolondnak nevezi, vagy hogy „a gonoszért gonosszal fizet”. Világos, hogy akik így szóltok, ha meg nem tértek, mindnyájan a holtak hazájába szálltok alá elevenen gyengeségeitekkel együtt. Ezeken azonban nem csak azokat értem, amelyeket helyénvalóan nevezünk „testi gyengeségeknek”, hanem valamenyi nem erkölcsi természetű, külső és belső tökéletlenséget. Ilyen az értelem gyengesége vagy lassúsága, a homályos vagy kusza fel-fogás, az összefüggéstelen gondolkodás, a képzelet túlságos élénk-sége vagy szokatlan nehézkessége. Ilyen (hogy több hasonlót ne említsünk) a jó vagy biztos emlékezőtehetség hiánya. Ilyenek, bár más csoportba tartoznak, azok, amelyek rendszerint némiképpen ezekből következnek: nevezetesen a lassú beszéd, helytelen nyelv-használat, az esetlen kiejtés – amikhez még ezer névtelen hiányosságát sorolhatnánk fel a társalkodásnak vagy viselkedésnek. Ezek azok a gyengeségek, amelyek kisebb-nagyobb mértékben a legkiválóbb emberekben is megtalálhatók. És ezektől senki nem remélhet tökéletes szabadulást, míg a lélek vissza nem tér Isten-hez, aki adta.

8. Addig azonban azt sem remélhetjük, hogy egészen megszabadulunk a kísértéstől. Ez a fajta tökéletesség nem része ennek az életnek. Igaz, hogy vannak, akik mivel gátlástalanul mindenféle tisztátalan tevékenységre vetemednek nyereségvágyukban, alig

veszik észre a kísértéseket, nem állnak ellent nekik, s így látszatra kísértés nélkül élnek. Sokan vannak olyanok is, akiket a lelkek bölcs ellensége, látva, hogy mélyen alszanak a kegyesség holt lát-szatában, nem kísért durva bűnnel, nehogy felébredjenek, mielőtt az örökkévaló lángba belezuhanak. Tudom, hogy vannak Isten-nek olyan gyermekei is, akik „megigazulván ingyen... a Krisztus Jézusban való váltság által”, jelenleg nem érznek kísértést. Isten azt mondta ellenségeiknek: „Ne nyúljatok fölkejtjeimhez, prófé-táimat se bántsátok!”. És ez időszak alatt, amely tarthat hetekig vagy hónapokig, őket „a föld magaslatain járhatja”, mintegy „sas-szárnyakon”, a gonosz minden tüzes nyila fölött hordozza. Ez az állapot azonban nem tart örökké, amit megtudhatunk már csak abból a meggondolásból is, hogy maga az Isten Fia, földi testének napjaiban élete végéig kísértetett. Ezt várhatja tehát az ő szolgálja is, mert „elég neki, hogy olyanná legyen, mint a mestere”.

[Ézs 33,14†]

[Róm 3,24†]

[1Krón 16,22;

Zsolt 105,15]

[5Móz 32,13†]

[2Móz 19,4] [Ef

6,16]

[Zsid 5,7†]

[Mt 10,25]

9. A keresztyén tökéletesség tehát nem jelent (mint ahogy néhányan gondolni vélik) mentességet sem a tudatlanságtól vagy téve-déstől, sem a gyengeségektől vagy kísértésektől. Valójában csupán egy másik kifejezés a szentségre. Ez ugyanannak a dolognak két elnevezése. Így mindenki, aki tökéletes, szent, és mindenki, aki szent, az igei értelemben tökéletes. Mégis megfigyelhetjük végül, hogy ebben az értelemben sincs végső tökéletesség itt a földön. Nincs a tökéletességnek, úgymond, „legmagasabb foka”; nincs semmi olyasmi, ami nem tenné lehetővé a folytonos növekedést. Úgyhogy bármennyit ért is el valaki, bármilyen mértékben tökéle-tes is, „növekednie” kell „a kegyelemben”, naponta előrébb lépnie Istenének, Megváltójának ismeretében és szeretetében.

[2Pt 3,18]

II. 1. Akkor hát milyen értelemben tökéletesek a keresztyének? Ezt igyekszem bemutatni a második részben. Azt azonban előre le kell szögeznünk, hogy a keresztyén életnek is megvannak a maga különböző szakaszai, akárcsak a testi életnek: hiszen Isten gyermekei közül egyesek még csak újszülöttek, mások pedig már nagyobb tökéletességre jutottak. Ennek megfelelően foglalkozik Szent János első levelében külön-külön azokkal, akiket gyerme-keknek, ifjakknak, illetve apáknak nevez. „Írok nektek, gyerme-kek,” mondja az apostol, „mert megbocsáttattak bűneitek”, mert idáig eljutottatok, „megigazulván ingyen”, és „békességetek van Istennel a mi Urunk Jézus Krisztus által”. „Írok nektek, ifjak, mert legyőztétek a gonoszt”, vagy (ahogy később hozzáteszi) „mert erő-sek vagytok, és Isten igéje lakik bennetek”. Kioltottátok a gonosz minden tüzes nyilát, a kételyeket és félelmeket, melyekkel az megzavarta első békességeteket, és már „bennetek lakik” Isten

[1Jn 2,12kk)

[Róm 3,24†]

[5,1]

[Ef 6,16]

[ld. 1Kor 3,16]

bizonyágtétele, hogy bűneitek megbocsáttattak. „Írok nektek, apák, mert ismeritek azt, aki kezdettől fogva van”. Megismertétek lelketek legmélyén mind az Atyát, mind a Fiút, mind a Krisztus Lelkét. Ti már eljutottatok „a felnőttkorra, a Krisztus teljességét elérő nagykorúságra”.

[Ef 4,13]

2. Főként ez utóbbiakról szólok az igemagyarázat utolsó részében, mert tulajdonképpen csak őket lehet keresztyéneknek nevezni. Ámbár abban az értelemben még a Krisztusban kiskorúak is tökéletesek vagy (a szintén többféleképpen értett kifejezéssel élve) „Istentől születettek”, hogy először is ne vétkezzenek. Ha bármiféle kétely merül fel az Isten fiainak eme kiváltságát illetően, a kérdést nem lehet elvont, a végtelenségig nyújtható és a lényegét érintetlenül hagyó okoskodásokkal eldönteni. Nem oldhatjuk meg ennek vagy annak a személynek a tapasztalata alapján sem. Vélhetik úgy sokan, hogy nem vétkeznek, pedig éppenséggel vétkeznek, csakhogy ez se így, se úgy nem bizonyít semmit. „A tanításra és a bizonyágtételre” hivatkozunk. „Az Isten legyen igaz, minden ember pedig hazug”. Az ő igéjéhez és egyedül az ő igéjéhez tartjuk magunkat. Altala ítéltessünk meg.

[IKor 3,1]

[1Jn 3,9]

[Ézs 8,20†]

[Róm 3,4†]

3. Mármost Isten ígéje világosan kijelenti, hogy még akik a leg-
elemibb értelemben véve megigazultak, újjászülettek, azok sem „maradhatnak a bűnben”, nem élhetnek tovább benne; hogy „egyé-
lettek vele [Krisztussal] halálának hasonlóságában”; hogy „óemberük
megfeszítettetted vele, hogy megsemmisüljön a bűn hatalmában álló
test, hogy többé ne szolgáljanak a bűnnek”; hogy meghalván Krisz-
tussal, „megszabadultak a bűntől”; hogy „meghaltak a bűnnek, de
élnek az Istennek”; hogy „a bűn nem fog uralkodni rajtuk, mert nem
a törvény, hanem a kegyelem uralma alatt élnek”; és ők, „miután...
megszabadultak a bűntől, az igazság szolgálivá lettek”.

(Róm 6,1–2)

(6,5)

(6,6–7)

(Róm 6,11)

(6,14)

(6,18)

4. A legkevesebb, amit emez ígéken érthetünk, az, hogy a szó-
ban forgó személyek, azaz a valódi keresztyének vagy Krisztusban
hívók a külső bűntől szabadultak meg. És ugyanazt a szabadságot,
amit Szent Pál itt oly sokféle kifejezéssel ír le, Szent Péter így jut-
tatja kifejezésre: „aki testileg szenved, az elszakad a bűntől, hogy
többé ne emberi vágyak, hanem az Isten akarata szerint éljen”.
Mert ennek, „a bűntől való elszakadásnak”, ha a legszűkebb értel-
mében vesszük, mint amely csak a külső magatartásra vonatko-
zik, mindenképpen a külső cselekedettől, a törvény bármely külső
megszegésétől való elszakadást kell jelentenie.

(1Pt 4,1–2)

5. A legfelreérthetlenebbek azonban Szent János jól ismert
szavai, melyeket első levelének harmadik fejezetében olvashatunk:
„Aki a bűnt cselekszi, az az ördögtől van, mert az ördög cselekszi a

(1Jn 3,8–9)

bűnt kezdettől fogva. Azért jelent meg az Isten Fia, hogy az ördög munkáit lerontsa. Aki az Istentől született, az nem cselekszik bűnt, mert az ő magja van benne, és nem vétkezhet, mert az Istentől született”. Valamint azok, amelyeket az ötödik fejezet tizennyolcadik versében találunk: „Tudjuk, hogy aki Istentől született, nem vétkezik, sőt aki Istentől született, az vigyáz magára, és a gonosz meg sem érinti”.

[5,18]

6. Valóban szokás mondani, hogy ez csupán azt jelenti, hogy *szándékosan* nem vétkezik, vagy nem *szokásszerűen* vétkezik, vagy *nem úgy, mint mások; vagy nem úgy, mint azelőtt*. De ki mondja ezt? Szent János? Nem. Szó sincs ilyesmiről az ígékben, sem az egész fejezetben, sem az egész levelében, sem írásai bármely részében. Nos, akkor pedig a legjobb módja az ilyen vakmerő kijelentés megválaszolásának, ha egyszerűen tagadjuk. Ha pedig valaki a fentieket be tudja bizonyítani Isten ígéből, mutassa fel döntő érveit.

7. És van is egyfajta, az Isten ígében feljegyzett példákából vett érv, amit gyakorta felhoznak e különös állítások alátámasztására. „Ugyan!” – mondják. „Nem vétkezett-e maga Ábrahám is, amikor megmászta az igazságot, és letagadta a feleségét? Nem vétkezett-e Mózes, amikor megharagította Istent a »versengés vizeinél«? Sőt hogy egy példában összefoglaljuk mindet, nem vétkezett-e maga Dávid is, az Isten »szíve szerint való férfi«, a hettita Úriás dolgában, méghozzá gyilkosságot és házasságtörést elkövetve?” Bizony, vétkezett. Ez mind igaz. De milyen következtetést vonnál le ebből? Először is, elismerhetjük, hogy Dávid életének nagy részében az egyik legszentebb ember volt a zsidók között. Másodsor pedig, hogy a zsidók között legszentebb emberek is *vétkeztek néha*. De ha ebből arra a következtetésre jutsz, hogy *minden keresztyén vétkezik, és vétkeznie kell, amíg csak él*, ezt a következtetést teljességgel tagadjuk. Ez soha nem következik a mondottakból.

[1Móz 12,13]

[4Móz 20,13†;

Zsolt 106,32]

[ApCsel 13,22]

(2Sám 11)

8. Akik így érvelnek, azok valószínűleg soha nem vették figyelembe Urunk kijelentését: „Bizony, mondom néktek: nem támadt asszonytól születettek között nagyobb Keresztelő Jánosnál; de aki a legkisebb a mennyek országában, nagyobb nála”. Valójában attól tartok, hogy némelyek azt képzelik, „a mennyek országa” itt az örökkévaló dicsőség országát jelenti. Mintha az Isten Fia éppen azt fedte volna fel előttük, hogy a legkisebb megdicsőült szent a mennyben nagyobb, mint bármely földi ember! Ezt kimondani is elég megfelelő cáfolatához. Éppen ezért nem férhet hozzá kétség, hogy „a mennyek országa” itt (ahogy a következő versben is, amely azt mondja róla: „elragadják az erőszakosok”), vagy Szent Lukács kifejezése, „az Isten országa” nem más, mint az Isten földi

(Mt 11,11)

királysága, melynek részese minden igaz Krisztusban hívő, minden valódi keresztyén. Ezekkel a szavakkal tehát Urunk két dolgot jelent ki. Először is, hogy mielőtt ő eljött testben, az emberek között nem volt senki nagyobb Keresztelő Jánosnál, amiből nyilvánvalóan következik, hogy sem Ábrahám, sem Dávid, sem egyik zsidó nem volt nagyobb Jánosnál. Urunk másodszor azt jelenti ki itt, hogy aki a legkisebb az Isten országában (abban az országban, amelyet felállítani eljött a földre, és amelyet most „elragadnak az erőszakosok”), az nagyobb, mint János. Ebből világosan következik, hogy azok közül, akiknek Krisztus a királyuk, a legkisebb is nagyobb, mint Ábrahám vagy Dávid vagy bármelyik valaha volt zsidó. Ezek egyike sem volt nagyobb, mint János. De nála nagyobb az, aki a legkisebb közülük. Nem „nagyobb próféta” (ahogy egyesek magyarázták a szót), hiszen ez nyilvánvalóan meghamisítja a valóságot, hanem az Isten kegyelmében és a mi Urunk Jézus Krisztus ismeretében nagyobb. Ezért tehát nem mérhetjük össze a valódi keresztyének kiváltságait a zsidóknak korábban adatottakkal. Elismerjük, hogy az ő „szolgálatuk” (avagy üdvintézményük) „dicsőséges” volt, a miénk azonban „dicsőségesebb”. Aki tehát a keresztyénség üdvintézményét a zsidó fokra akarja leszállítani, aki csak kigyűjtögeti a gyengeségnek a törvényben és a prófétákban feljegyzett példáit, és azokból arra a következtetésre jut, hogy akik „magukra öltötték Krisztust”, azok sem ruháztattak fel nagyobb erővel, az „tévelyeg, mivel nem ismeri sem az Írásokat, sem az Isten hatalmát”.

[2Kor 3,8–9]

[Gal 3,27]

[Lk 24,49]

[Mt 22,29]

9. „De vajon nem tartalmaz-e a Szentírás olyan állítást, amely mégis ezt bizonyítja, jöllehet eme példákból ezt a következtetést levonni nem lehet is? Nem mondja-e ki világosan Isten ígéje: »Még az igaz is napjában hétszer vétkezik«?” Azt felelem, nem. A Szentírás nem mond semmi ilyesmit. Nincs ilyen ige az egész Bibliában. Az, amelyikre ezzel láthatóan utalni akartak, a Példabeszédek huszonnegyedik fejezetének tizenhatodik verse, amely így szól: „Mert ha hétszer elesik is az igaz, mégis fölkel”. Itt azonban egészen másról van szó. Mert először is, a „napjában” szó nem szerepel itt. Úgyhogy ha egy igaz ember hétszer esik el életében, ez az ige legfeljebb azt igazolja. Másodszor itt egyáltalán nincs szó „bűnbeesésről”, hanem csak az „ideig való nyomorúságról”. Ez teljesen nyilvánvaló az előző versből, amely így szól: „Ne ólálkodj, te bűnös, az igaz lakóhelyénél, ne pusztítsd el nyugvóhelyét!” Ezt követi ez: „Mert ha hétszer elesik is az igaz, mégis fölkel, de a bűnösök elbuknak a bajban”. Akárha azt mondta volna: „Isten őt

[Péld 24,15]

megszabadítja bajából. De ha te elesel, senki sem lesz, aki téged megszabadítson.”

10. Másutt azonban, folytatódik az ellenvetés, Salamon világosan kimondja: „Nincs ember, aki ne vétkeznék”, sőt: „Bizony nincs olyan igaz ember a földön, aki csak jót cselekedne, és nem vétkezne”. Erre azt felelem: kétséggkívül így volt ez Salamon idején. Igen, így volt ez Ádámtól Mózesig, Mózesről Salamonig, és Salamontól Krisztusig. *Akkor* nem volt senki, aki ne vétkezett volna. Attól a naptól fogva, hogy a bűn bejött a világba, nem volt igaz ember a földön, aki jót cselekedett, és ne vétkezett volna, *míg-nem* megjelent az Isten Fia, hogy „el vegye bűneinket”. Vitathatatlanul igaz, hogy „ameddig az örökös kiskorú, addig semmiben sem különbözik a szolgától”. És így ők (a régi idők szent emberei, akik a zsidó üdvintézmény alatt éltek) az egyház csecsemő-korszakában „a világ elemei alá voltak vetve szolgaságra. De amikor eljött az idő teljessége, Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született a törvénynek alávetve, hogy a törvény alatt levőket megváltsa, hogy Isten fiaivá legyenek”, hogy elnyerjék a kegyelmet, amely „most nyilvánvalóvá lett a mi Üdvözítőnk, Krisztus Jézus megjelenése által, aki megtörte a halál erejét, és az evangélium által világosságra hozta az elmúlhatatlan életet”. Most már tehát „nem szolgák, hanem fiak”. Úgyhogy bármilyen volt is a törvény alatt élők esete, bizton állíthatjuk Szent Jánossal, hogy mióta az evangélium megadatott, „aki Istentől született, nem vétkezik”.

(1Kír 8,46; 2Krón 6,36)

(Préd 7,20)

[1Jn 3,5]

[Gal 4,1]

[4,3-5]

(2Tim 1,10)

[Gal 4,7]

[1Jn 5,18]

11. Igen fontos meggondolni, méghozzá az általában szokásosnál alaposabban a zsidó és a keresztyén üdvintézmény közötti óriási különbséget és ennek alapját, melyet ugyanez az apostol evangéliumának hetedik fejezetében ír le, a harmincnyolcadik versről kezdődően. Miután idézi áldott Urunk szavait: „Aki hisz énbennem, ahogy az Írás mondta, annak belsejéből élő víz folyamai ömlenek”, azonnal hozzáteszi: „Ezt pedig a Lélekről mondta” – οὐ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πισεύοντες εἰς αὐτόν –, „akit a benne hívők fognak kapni, mert még nem adatott a Lélek, mivel Jézus még nem dicsőült meg”. Mármost az apostol nem értheti ezen (ahogy némelyek tanították), hogy a Szentlélek csodatévő ereje nem adatott még. Hiszen az megadatott: Urunk minden tanítványát felruházta vele, amikor először kiküldte őket, hogy hirdessék az evangéliumot. Akkor „hatalmat adott nekik a tisztátalan lelkek felett, hogy kiűzzék azokat”, hogy „gyógyítsanak meg betegeket”, sőt hogy „támasszanak fel halottakat”. Nem adatott még azonban a Szentlélek a megszentelő kegyelmében, ahogy adatott a Jézus megdicsőülése után. Amikor „felment a magasságba, és foglyo-

[Jn 7,38–39]

[Mt 10,1.8]

[Zsolt 68,19]
[ApCsel 2,1]
[1,4] kat vitt fogva”, akkor „kapta meg ez ajándékokat az emberekért, még a lázadókért is, hogy az Úr Isten közöttük lakjon”* . „Amikor pedig eljött a pünkösöd napja”, akkor történt először, hogy „akik várták az Atya ígését”, a nekik adott Szentlélek által felettébb diadalmaskodhattak a bűn felett.

[1Pt 4,2,6] 12. Hogy a bűntől való eme nagy szabadulás nem adatott meg, míg Jézus meg nem dicsőült, azt Szent Péter is félreérthetetlenül tanúsítja, midőn „testben élő” testvéreiről szólva, mint akik már „elérték hitük célját, lelkük üdvösségét”, hozzáteszi: „Ezt az üdvösséget keresték és kutatták a próféták, akik a nektek szánt kegyelemről (vagyis a kegyelem törvényéről) prófétáltak, kutatva, hogy melyik vagy milyen időről tett kijelentést a Krisztus bennük levő Lelke, amikor előre bizonyágot tett a Krisztusra váró szenvedésekről, és az ezeket követő dicsőségről (a dicsőséges üdvösségről). Ők azt a kijelentést kapták, hogy nem maguknak, hanem nektek szolgálnak azokkal, amikről most az evangélium hirdetői prédikálnak nektek a mennyből (ti. Pünkösöd napján és így minden nemzedéknek, valamennyi igaz hívő szívébe) küldött Szentlélek által”. Erre, vagyis a „kegyelemre, amelyet Jézus Krisztus megjelenésekor kaptak”, joggal alapozhatja az apostol határozott intelmét: „Ezért tehát elméteket felkészítve...,” mivel ő, a Szent hívott el titeket, „magatok is szentek legyetek egész magatartásotokban”.

(1Pt 1,9–15)

[Zak 12,8] 13. Akik mindezeket kellőképpen megfontolták, azoknak el kell ismerniük, hogy a zsidó üdvintézmény alatt élők Ószövetségben leírt kiváltságai semmiféleképpen nem foghatók a keresztyének kiváltságaihoz, tekintve, hogy az idők teljessége immár eljött, a Szentlélek immár megadatott, az Isten nagy üdvösségét a Jézus Krisztus megjelenése immár elhozta az embereknek. A mennyeknek országát immár megalapította a földön; ezzel kapcsolatban az Isten Lelke régen kijelentette (Dávid ilyen távol állt attól, hogy a keresztyén tökéletesség mércéje vagy példája legyen): „Olyan lesz közöttük még a botladozó is azon a napon, mint Dávid. Dávid háza pedig előttük jár, mint Isten, mint az Úr angyala”.

[1Kor 9,26] 14. Ha tehát azt akarod bebizonyítani, hogy az apostol szavait, tudniillik „aki Istentől született, az nem vétkezik”, nem egyszerű, természetes, nyilvánvaló jelentésükben kell érteni, akkor az Újszövetségből kell bizonyítékokat vened, máskülönben úgy öklözlöl, mint aki a levegőbe vág. Az első ilyen bizonyítékot pedig azok közül, amelyeket általában felhoznak, az Újszövetségben lejegyzett példák közül emelik ki. „Maguk az apostolok

* Így az AV.

is (mondják ezek) vétkeztek, mégpedig a legnagyobbak, Péter és Pál is: Szent Pál a Barnabással való éles vitájában, Szent Péter pedig antiókhiai alakoskodásával”. Nos, tegyük fel, hogy akkor Péter is, Pál is vétkezett. Milyen következtetést akarsz ebből levonni? Hogy az összes többi apostol vétkezett néha? Erre szemernyi bizonyítékod sincsen. Vagy talán azt a következtetést akarod levonni, hogy az apostoli korban élt összes többi keresztyén vétkezett? Egyre rosszabb. Ilyen következtetést, gondolhatnánk, ép elmével senki ember ki nem fundálna. Netán így okoskods: „Ha az apostolok közül ketten vétkeztek egyszer, akkor minden korban, minden más keresztyén vétkezik, és vétkezni fog, amíg csak él”? Ó, jaj, testvérem! Ilyen okfejtést még egy közönséges képességű gyermek is szégyellne. Ha egy kicsit is adsz az érvekre, azt a következtetést végképp nem szűrheted le, hogy mindenkinek vétkeznie *kell*. Nem! Isten óvjon az ilyen beszédőtől. A vétkezés szükségessége soha nem nehezedett rájuk. Nekik az Isten kegyelme elegendő volt. És elegendő ma *minékünk* is. A *rajtuk* esett kísértéssel együtt ott volt a szabadulás is, mint ahogyan minden ember lelke számára *ott van* minden kísértésben; úgyhogy ha valakit megkísért a bűn, nem *kell* engednie, mert senkit sem ér nagyobb kísértés, mint amit el bír viselni.

[ApCsel 15,39]

[Gal 2,11–14]

(ld. 2Kor 12,9)

[1Kor 10,13]

15. „Igen ám, de Szent Pál háromszor könyörgött az Úrnak, és mégsem tudott megszabadulni a kísértésétől”. Igen, de azt fontoljuk meg, amit ő maga mondott, betű szerinti fordításban: „Tövis adatott a testembe: a Sátán angyala, hogy gyötörjön. Emiatt háromszor kértem az Urat, hogy távozzék az (vagy ő) el tőlem. De ő ezt mondta nekem: »Elég neked az én kegyelmem, mert az én erőm erőtlenség által ér célhoz.« Legszívesebben tehát az erőtlenségeimmel dicsekszem, hogy a Krisztus ereje lakozzék bennem. Ezért örömöm telik erőtlenségekben..., mert amikor erőtlen vagyok, akkor vagyok erős”.

[2Kor 12,7–10]

16. Minthogy ez az ige a bűn pártolónak egyik mentsvára, helyénvaló gondosan mérlegelnünk. Állapítsuk meg tehát először is: semmi sem vall rá, hogy ez a tövis, bármi volt is, bűn elkövetésére indította volna Szent Pált, még kevésbé helyezte őt annak szüksége alá, hogy így tegyen. Ebből tehát soha nem lehet bizonyítani, hogy minden keresztyénnek vétkeznie *kell*. Másodszor az egyházatyáktól tudjuk, testi fájdalom volt: „gyötörő fejfájás”, mondta volt Tertullianus, és ezzel mind Aranyszájú Szent János, mind Szent Jeromos egyetért. Szent Cyprianus némiképpen általánosabban fogalmaz a „sok és fájdalmas testi kín” szót használván. Harmadszor ezzel pontosan egyeznek az apostol saját szavai:

„Tövis... a testembe, hogy gyötörjön, kínozzon és bántson... Az én erőm erőtlenség által ér célhoz” – e szó (erőtlenség) nem kevesebb, mint négy alkalommal jelenik meg csupán e két versben. De, negyedszer, bármi volt is ez, nem lehetett sem belső, sem külső bűn. Nem lehetett külső megnyilvánulása, de még belső megmozdulása sem a gőgnek, haragnak vagy vágnak. Ez minden kétséget kizáróan kitűnik a közvetlenül ezt követő szavakból: „Legszívesebben tehát az erőtlenségeimmel dicsekszem, hogy a Krisztus ereje lakozzék bennem”. Micsoda? Hogy gőggel, haraggal, vágygal dicsekedett volna? Hogy ez erőtlenségek által lakoznék őbenne a Krisztus ereje? Így folytatja: „Ezért öröömöm telik erőtlenségekben..., mert amikor erőtlen vagyok, akkor vagyok erős”; vagyis amikor erőtlen vagyok *testben*, akkor erős vagyok *lélekben*. De merészelné-e bárki is azt mondani: „Amikor erőtlenné tesz a gőg vagy a vágy, akkor vagyok erős lélekben”? Tanúul hívlak benneteket mind e mai napon, kik úgy találjátok, hogy Krisztus ereje bennetek lakozik, *ti* tudtok dicsekedni a haraggal, gőggel vagy vágygal? *Nektek* örömtök telik ezekben az erőtlenségekben? *Ezek* az erőtlenségek tesznek erőssé? Nem ugranátok-e a pokolba, ha lehetne, hogy ezektől megszabaduljatok? Akkor ítéltétek meg a magatok példáján, dicsekedhetett-e ezekkel az apostol, vagy öröme telhetett-e bennük! Gondoljuk meg végezetül, hogy ez a tövis „több mint 14 évvel” azelőtt adatott neki, hogy ezt a levelet megírta, s magát a levelet évekkal azelőtt írta, hogy pályafutását bevégezte volna. Úgyhogy ez után még hosszú út állt előtte, sok csatát kellett megvívnia, sok győzelmet aratnia, nagy növekedést nyernie Isten minden ajándékában és Jézus Krisztus ismeretében. Ezért tehát bármiféle lelki erőtlenségből (ha ilyen lett volna), amit *abban az időben* érzett, semmiképpen nem következethetünk

[2Kor 12,2]

(Filem 9)

17. „De vajon nem mond-e ennek kereken ellent Szent Jakab? Ő ugyanis ezt mondta: »Mert sokat vétkezünk mindnyájan«. És vétkezni nem ugyanaz-e, mint a bűnt elkövetni?” Itt, elismerem, ugyanaz. Elismerem, hogy *az itt említett személyek* valóban vétkeztek; hogy *mindannyian sok bűnt* követtek el. De kik is „az itt említett személyek”? Nos, az a „sok mester” vagy „tanító”, akiket nem Isten küldött (alkalmasint ugyanazok a „hiábavaló emberek”

(Jak 3,2)

[3,1]

akik az előző fejezetben élesen bírált „cselekedetek nélküli hitet” tanították), nem maga az apostol, nem is a valódi keresztyének. [2,17†]

Hogy a „mi” szócskába (ebbe a minden, akár ihletett, akár egyéb írásban gyakorta használt beszédalakzatba) az apostol semmiképpen nem érthette bele magát vagy bármely más igaz hívőt, az nyilvánvaló először is ugyanezen szó használatából a kilencedik versben: „Ezzel (mondja az apostol) áldjuk az Urat és Atyát, és ezzel átkozzuk az... embereket. Ugyanabból a szájból jön ki az áldás és az átok.” Igaz, de nem az apostol szájából, sem senkiéből, aki Krisztusban új teremtés. Másodszor az idézett szakaszt közvetlenül megelőző és azzal nyilván egybefüggő versből: „Testvéreim, ne legyetek sokan tanítók, hiszen tudjátok, hogy súlyosabb ítéletben lesz részünk. Mert sokat vétkezünk mindnyájan”. „Mi!” Kik? Nem az apostolok, nem az igaz hívők, hanem azok, akik tudják, hogy „súlyosabb ítéletben lesz részük” a sok vétkezés miatt. Ez azonban nem szólhat magáról az apostolról vagy bárkiről, aki az ő nyomdokain halad, hiszen tudvalevő: „Nincs tehát most már semmiféle kárhoztató ítélet azok ellen, akik a Krisztus Jézusban vannak, akik nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint”. Sőt harmadszor maga a vers bizonyítja, hogy a „vétkezünk mindnyájan” nem mondható sem az összes emberről, sem az összes keresztyénről, mert azonnal szóba hoz az apostol egy olyan embert, aki „nem vétkezik”, ahogy az előbb említett módon „mi” viszont vétkeztünk, és akit ezektől kimondottam megkülönböztet az író, „tökéletesnek” is nevezve őt. [3,9–10] [2Kor 5,17] [Jak 3,1–2] [Róm 8,1]

18. Ilyen világosan magyarázza Szent Jakab saját magát, és határozza meg tulajdon szavainak értelmét. Ha valaki mégis kételkednék, a Szent Jakab után sok évvel későbben író Szent János teljesen vitán felül helyezi a kérdést a fentebb idézett világos kijelentésekkel. Itt azonban újabb nehézség merülhet fel. Hogyan egyeztetjük össze Szent Jánost magamagával? Egy helyütt kijelenti: „Aki az Istentől született, az nem cselekszik bűnt”. Ismét másutt ezt írja: „Tudjuk, hogy aki Istentől született, nem vétkezik”. Egy harmadik helyen ellenben ezt állítja: „Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk, önmagunkat csaljuk meg, és nincs meg bennünk az igazság”. Majd pedig: „Ha azt mondjuk, hogy nem vagyunk bűnösök, hazugá tesszük őt, és nincs meg bennünk az ő igéje.” [1Jn 3,9] [5,18] [1,8] [1,10]

19. Amilyen nagy nehézségnek tetszhet ez elsőre, oly gyorsan semmivé lesz, ha meggondoljuk először is, hogy a tizedik vers adja meg a nyolcadik értelmét: az előbbi versben a „ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk” szavakat az utóbbi vers következő szavai magyarázzák: „ha azt mondjuk, hogy nem vétkeztünk”. Másod- [1,10†]

[vö. 2Kor 13,2] szor a mostan vizsgált kérdés nem az, hogy *előzőleg vétkeztünk-e vagy sem*, és eme versek egyike sem állítja, hogy most is *vétkezünk, vagy bűnt követünk el*. Harmadszor pedig a kilencedik vers magyarázza mind a nyolcadikat, mind a tizediket: „Ha megvalljuk bűneinket, hű és igaz ő: megbocsátja bűneinket, és megtisztít minket minden gonoszságtól”. Akárha ezt mondta volna az apostol: „Már mondtam korábban: »Jézus Krisztus vére megtisztít minket minden bűntől«. De ne mondja senki, hogy neki erre nincs szüksége, neki nincs bűne, amiből meg kellene tisztulnia. Ha ezt mondjuk: »nincsen bűnünk«, avagy »nem vagyunk bűnösök«, becsapjuk magunkat, és Istent hazuggá tesszük. Ha viszont megvalljuk bűneinket, ő hű és igaz, nemcsak megbocsátja bűneinket, hanem meg is tisztít bennünket minden hamisságtól, hogy elmehessünk, és többé ne vétkezzünk”.

[1Jn 1,9]

[ld. Jn 8,11]

20. Szent János tehát igenis összhangban van mind önmagával, mind a többi szent íróval, amiként ez még nyilvánvalóbbá válik, ha az idevágó összes állítást röviden áttekintjük. Először kijelenti: „Jézus Krisztus vére megtisztít minket minden bűntől”. Másodsor: „Senki nem mondhatja: nem vétkeztem, nincs bűnöm, amiből meg kellene tisztulnom”. Harmadszor: „Isten azonban kész megbocsátani múltbeli bűneinket, és megszabadítani tőlük a jövődőben”. Negyedszer: „Ezt azért írom nektek,” mondja az apostol, „hogy ne vétkezzetek; ha pedig vétkezik valaki”, vagy „vétkezett” (hiszen így is vissza lehet adni a szót), nem kell megmaradnia a bűnben, minthogy „van pártfogónk az Atyánál: az igaz Jézus Krisztus”. Eddig minden világos. De hogy ilyen fontos kérdéssel kapcsolatban semmi kétely ne maradjon, az apostol visszatér a kérdéshez a harmadik fejezetben, és főként a maga magyarázatát tisztázza. „Gyermekeim,” mondja, „senki meg ne tévesszen titeket (akárha bátorítottam volna a bűnben maradókat): aki az igazságot cselekszi, az igaz, mint ahogyan ő is igaz. Aki a bűnt cselekszi, az az ördögtől van, mert az ördög cselekszi a bűnt kezdettől fogva. Azért jelent meg az Isten Fia, hogy az ördög munkáit lerontsa. Aki az Istentől született, az nem cselekszik bűnt, mert az ő magja van benne, és nem vétkezhet, mert az Istentől született. Erről ismerhetők meg az Isten gyermekei és az ördög gyermekei”. Ezzel az utolsó ihletett író a kérdést, ami oktalanebbakban talán még ébreszthetett némi kételyt, végképpen eldönti, és a legvilágosabb módon lezárja. Összhangban tehát mind Szent János tanításával, mind pedig az újszövetség szándékával, ez a végső következtetésünk: „A keresztyén ember tökéletes úgyannyira, hogy ne vétkezzék”.

[1Jn 2,1]

(1Jn 3,7–10)

21. Ez minden keresztyén dicsőséges kiváltsága; igen az, még ha „Krisztusban kiskorú” is. De csak akik „erősek az Úrban”, és „legyőzték a gonoszt”, vagy még inkább, akik „ismerik azt, aki kezdettől fogva van”, azokról lehet állítani, hogy másodszer olyan értelemben is tökéletesek, hogy megszabadultak a gonosz gondolatoktól és gonosz indulatoktól. Itt azonban vegyük figyelembe, hogy a gonosszal kapcsolatos gondolatok nem mindig gonosz gondolatok; hogy egy bűnnel kapcsolatos gondolat és egy bűnös gondolat merőben különbözik. Gondolhat például valaki egy gyilkosságra, amit másvalaki követett el, ez még nem gonosz vagy bűnös gondolat. Így a mi áldott Urunk is kétségkívül gondolt rá, vagy megértette, miről beszélt az ördög, amikor így szólt hozzá: „Mindezt neked adom, ha leborulva imádsz engem.” Mégsem volt benne semmi gonosz vagy bűnös gondolat, valójában nem is volt képes ilyesmire. És ebből az is következik, hogy így vannak ezzel a valódi keresztyének is; mert „mikor tökéletes lesz, mindenki olyan lesz, mint a mestere”. Ezért tehát ha ő mentes volt a gonosz vagy bűnös gondolatoktól, ők is azok.

[1Kor 3,1][Ef 6,10]

[1Jn 2,13]

[Mt 4,9]

(Lk 6,40†)

22. És csakugyan honnan származhatnak a gonosz gondolatok a szolgában, aki „olyan, mint a mestere”? „Az ember szívéből jönnek elő” (ha jönnek egyáltalán) „a gonosz gondolatok”. Ha pedig a szíve már nem gonosz, akkor többé nem jöhetnek elő belőle gonosz gondolatok. Ha rossz a fa, rossz a gyümölcse is. A fa azonban jó. A gyümölcse is jó tehát. Urunk maga tesz erről bizonyágot: „Minden jó fa jó gyümölcsöt terem. Nem hozhat a jó fa rossz gyümölcsöt, rossz fa sem hozhat jó gyümölcsöt”.

(Mk 7,21)

(Mt 12,33)

(7,17-18)

23. A valóságos keresztyének ugyanezen boldog kiváltságát erősíti meg Szent Pál a maga tapasztalatából kiindulva: „Hada-kozásunk fegyverei” – mint írja – „ugyanis nem testiek, hanem erősek az Isten kezében erődítmények lerombolására. Ezekkel rombolunk le minden képzelgést” (azaz „okoskodást”, miként a λογισμοῦς szó jelenti: a gőgnek és hitetlenségnek az Isten kijelentésével, ígéreteivel vagy ajándékaival szembeni minden okoskodását) „és minden magaslatot, amelyet az Isten ismeretével szemben emeltek, és foglyul ejtünk minden gondolatot a Krisztus iránti engedelmességre”.

(2Kor 10,4-5)

24. És ahogyan a keresztyének valóban mentesek a gonosz gondolatoktól, ugyanúgy mentesek másodszer a gonosz indulatoktól is. Ez nyilvánvaló magának Urunknak a már említett kijelentéséből: „Nem feljebbvaló a tanítvány az ő mesterénél; hanem mikor tökéletes lesz, mindenki olyan lesz, mint a mestere”. Éppen ez előtt fejtette ki Urunk a keresztyénség néhány legfennköltebb,

[Lk 6,40†]

test és vér számára legfájdalmasabb tanítását: „Nektek... ezt mondom: szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, akik gyűlölnék titeket; aki arcul üt, annak tartsd oda a másik arcodat is”. Mármost azt jól tudta, hogy ezeket a világ nem fogadja el, és ezért azonnal hozzátette: „A vak vezetheti-e a világtalant? Nem esnek-e mind a ketten verembe?” Akárha ezt mondta volna: „E dolgokról ne tanácskozz testtel és vérrel, olyan emberekkel, akikben nincs lelki látás, akiknek lelki szemeit Isten nem nyitotta meg, nehogy velük együtt elvesz”. A következő versben pedig a bolondokká lett bölcsek ellenünk lépten-nyomon felhozott, két nagy kifogását, hogy ugyanis ezek „súlyos és elhordozhatatlan terhek”, vagy hogy „igen magasak, nem tudjuk őket felfogni”, megcáfolja mondván: „Nem feljebbvaló a tanítvány az ő mesterénél”. Ha tehát szenvedtem, kövesd nyugodt szívvel a nyomdokaimat. És ne kételkedj, hogy én beteljesítem szavamat: „Mikor tökéletes lesz, mindenki olyan lesz, mint a mestere.” Mestere azonban mentes volt minden bűnös indulattól. Ilyen tehát a tanítvány is, vagyis minden valóságos keresztyén.

25. Ők mindnyájan elmondhatják Szent Pállal: „Krisztussal együtt keresztre vagyok feszítve: többé tehát nem én élek, hanem Krisztus él bennem”. Nos, ezek a szavak mind a belső, mind pedig a külső büntől való szabadulást leírják. Ezt fejezi ki a tagadás: „nem én élek”, vagyis a gonosz természetem, a bűn teste elpusztult, és ugyancsak ezt az igenlés: „Krisztus él bennem”, vagyis éppen ezért mindaz, ami szent, igazságos és jó, bennem van. Valójában e kettő, hogy ugyanis „Krisztus él bennem” és „nem én élek”, elválaszthatatlanul összekapcsolódik, hiszen „mi köze van a világosságnak a sötétséghez” vagy „Krisztusnak Beliálhoz”?

26. Aki tehát az igaz hívőkben él, „hit által megtisztította szívüket”; amennyiben mindenki, akiben megvan „Krisztus: remény-sége az eljövendő dicsőségnek”, „megtisztítja magát, mint ahogyan ő is tiszta”. Megtisztul a gógtól, mert Krisztus alázatos szívű volt. Tiszta az önfejtéstől és a kívánságtól, mert Krisztus csak az Atya akarátát kívánta cselekedni, és az ő munkáját bevégezni. És tiszta a szó köznapi értelmében vett haragtól, hiszen Krisztus szelíd és kedves volt, türelmes és hosszútűrő. Azért mondom: „a szó köznapi értelmében”, mert nem minden harag gonosz. Magáról Urunkról is olvassuk, hogy egyszer „haragosan végignézett rajtuk”. De mi módon haragosan? A rákövetkező szó megmutatja: □ συλλυπούμενος, ugyanakkor „sajnálta őket szívük keménysége miatt”. Ő tehát a *bűnre haragudott*, ugyanakkor *sajnálta a bűnösöket*; haragudott vagy bosszankodott a *vétek miatt*, de szánta a

vétkezőket. Haraggal, sőt gyűlölettel nézte a *dolgot*, bánattal és szeretettel a *személyt*. Menj el, és te is, aki tökéletes vagy, hasonlóképpen cselekedj. Így haragudj, és nem vétkezel: undorodj minden Isten elleni véték láttán, de szeresd és szánd a vétkezőt.

[Lk 10,37] [vö.

Ef 4,26]

[Mt 1,21]

27. Így „szabadítja meg” Jézus „népét bűneiből”, és pedig nemcsak a külső bűnökből, hanem szívük bűneiből is, a gonosz gondolatoktól és gonosz indulatoktól is. „Igaz,” mondják némelyek, „így szabadít meg minket bűneinkből, de nem a halálunk előtt, nem ezen a világon”. De ezt hogyan egyeztethetjük össze Szent János egyértelmű szavaival? „Abban lett teljessé a szeretet közöttünk, hogy bizalommal tekinthetünk az ítélet napja felé, mert ahogyan ő van, úgy vagyunk mi is *ebben a világban*”. Az apostol itt minden kétséget kizáróan saját magáról és más, élő keresztyénekről beszél, akikről (akárha előre látta és megdönteni szándékozta volna ezt a kifogást) határozottan azt állítja, hogy nemcsak halálukkor vagy az után, hanem „ebben a világban” olyanok, mint Mesterük.

(1Jn 4,17)

28. Ezzel teljes egészében egybehangzanak e levél első fejezetének igéi is: „Az Isten világosság, és nincs benne semmi sötétség... Ha... a világosságban járunk, ahogyan ő maga a világosságban van, akkor közösségünk van egymással, és Jézusnak, az ő Fíának vére megtisztít minket minden bűntől”. Majd pedig: „Ha megvalljuk bűneinket, hű és igaz ő: megbocsátja bűneinket, és megtisztít minket minden gonoszságtól”. Mármost az apostol itt is nyilvánvalóan az „ebben a világban” véghez vitt szabadulásról beszél. Mert nem azt mondja: „Krisztus vére meg fog tisztítani” (a halál órájában vagy az ítélet napján), hanem azt, hogy „megtisztít (jelen időben) minket (élő keresztyéneket) minden bűntől”. Ugyanilyen nyilvánvaló az is, hogy ha *bármely bűn* megmarad, nem tisztultunk meg *minden bűntől*. Ha *bármely* gonoszság megmarad a lélekben, az nem tisztult meg *minden* gonoszságtól. Ne mondja senki, mert a maga lelke ellen vét, hogy ez csak a megigazulásunkra vagy a bűn büntethetőségétől való megtisztításunkra vonatkozik. Először is azért, mert ez összekeverné azt, amit az apostol világosan megkülönböztet, először „bűneink bocsánatát”, majd utána „a mi gonoszságtól való megtisztításunkat” említve. Másodszor mert ez a lehető legerőteljesebb módon alátámasztaná a cselekedetek által történő megigazulást. Ez a teljes belső és külső szentséget feltételezné a megigazulást megelőzően. Hiszen ha a megtisztítás, amiről itt szó van, nem más, mint a bűn büntethetőségétől való megtisztításunk, akkor a bűntől nem tisztulunk meg, azaz nem igazulhatunk meg, hacsak nem „járunk a világosságban, ahogyan ő maga is a világosságban van”. Így tehát meg kell maradnunk azon

(1,5–9)

[1Jn 1,9]

[1,7]

állításunknál, hogy a keresztyének már ebben a világban megszabadulnak minden bűntől, minden gonoszságtól; hogy most már tökéletesek úgyannyira, hogy ne vétkezzenek, és mentesek legyenek a gonosz gondolatoktól és gonosz indulatoktól.

[Lk 1,70] 29. Így teljesítette be az Úr azokat, amelyeket kijelentett szent prófétái által örök időktől fogva: különösen Mózes által, amikor az így szólt: „szívedet és utódaid szívét körülmetéli Istened, az Úr, szeretni fogod Istenedet, az Urat teljes szívedből és teljes lelkedből”;

(5Móz 30,6)

[Zsolt 51,12]

Dávid által, amikor az így kiáltott fel: „tisztá szívét teremts bennem, Istenem, és az erős lelket újítsd meg bennem”; legemlékezetesebben pedig Ezékiel által, mikor az ezt mondta: „tisztá vizet hintek rátok, hogy megtisztuljatok. Minden tisztátalanságotoktól és minden bálványotoktól megtisztítlak benneteket. Új szívet adok nektek, és új lelket adok belétek, és azt művelem veletek, hogy rendelkezéseim szerint éljetez, törvényeimet megtartsátok és teljesítsétek... Az én népem lesztok, én pedig Istenetek lesztek. Megszabadítlak benneteket minden tisztátalanságotoktól... Így szól az én Uram, az Úr: Amikor megtisztítlak benneteket minden bűnötöktől..., megtudják a népek..., hogy én, az Úr, építettem újjá a romba dőlt városokat... Én, az Úr, megmondtam, és meg is teszem!”

(Ez 36,25–

29.33.36)

30. „Mivel tehát ilyen ígéreteink vannak, szerettem”, mind a törvényben, mind a prófétákban, és mivel a prófétai szót megerősítette számunkra az evangéliumban áldott Urunk és az ő apostolai, „tisztítsuk meg magunkat minden testi és lelki tisztátalanságtól, és Isten félelmében tegyük teljessé a mi megszentelődésünket”. „Mivel még nem teljesebbé vált az ő nyugalma való bemenetel”

[2Kor 7,1]

[Zsid 4,1a]

[4,1]

(amelybe aki belép, az „megnyugodott a munkáitól”), „gondosan ügyeljünk arra, hogy közülünk senki le ne maradjon erről”. „Egyet tegyünk: ami mögöttünk van, azt elfelejtve, ami pedig előttünk van, annak nekifeszülve fussunk egyenest a cél felé, Isten mennyei elhívásának a Krisztus Jézusban adott jutalmáért”, hozzá kiáltva éjjel és nappal, mígnem mi is „megszabadulunk a romlandóság szolgaságából Isten gyermekeinek dicsőséges szabadságára”.

[Fil 3,14]

[Róm 8,21]

A MEGSZENTELŐDÉS ÍGÉRETE

(Ezékiel 36,25 stb.)

ÍRTA NT. CHARLES WESLEY

*Istene minden hatalomnak, igazságnak és kegyelemnek,
Ki korról-korra egy vagy és örök,
Kinek szava, midőn ég és föld megremegnek,
Szilárd marad majd mindenek fölött.*

*Terád tekint föl most nyugodt szívem,
És várja, hogy ígéreted beteljen végre,
Amelyre itt várok, híven,
S amely a Te örök szerelmednek pecsétje.*

*Magasztalom nagy és dicső neved,
S a gyarlót kiűzöm magamból,
Hogy hirdethessem én kegyelmedet,
S mindenki hallja, igazad hogyan szól.*

*E földi létből ha kiszólysz,
S ha engem felövez szent igazságod,
Meglátom földednek folyóit,
S számon Megváltóm neve léssen áldott.*

*Végezd be művedet, Uram,
Hajlítsd magadhoz lelkemet,
A szereteted legyen parttalan,
Véred szívem ereje lesz.*

*Most töltessék ki Szellemed,
Csütítsa szomjam és tisztára mosson,
S most, Atyám, égi permetek
Hulljanak bűneimre folyton.*

*Tűnjék rólam a szenny utolsó foltja is:
Bálványaim végezzék a gödörben,
Távoztasd elmém kártékony gondolatait,
S tedd: undok gőgömet összetörjem.*

*Adj nekem új, igaz szívet,
Amelyhez nem fér kétség, bánat és félelem,
Oly elmét, mely a Krisztusé lehet,
S hadd legyen Tiéd szellemem.*

*Ó, távoztasd e kőszívet!
(Törvényed ebben meg nem él!) ;
Ne bitorolja szegény testemet,
Ó, jaj, kőszívű ne légyek én!*

*Ragadd ki hát egy perc alatt
Húsomból a gyűlöletnek fészkrét,
Adj gyöngéd szívet, alázatosat,
Tisztát, hit és szeretet szent edényét.*

*Plántáld belém jó szellemed,
Egészség, szeretet és erő szellemét,
Plántáld belém dicső kegyelmedet,
Hogy a bűn lelkemen ne ütne rést.*

*Tedd, hogy Krisztussal járjam utamat,
S hogy megtartsam törvényedet,
Kövessem minden szavad,
Hűséges embered legyek.*

*Nem mondtad-é, ki nem hazudsz,
Hogy én törvényed őre lések?
Tudja, Uram, ki igazságra jut,
Hogy ők csak tévelyegnek, amíg tündöklük fényed.*

*Ó. Most, hogy nem kötöz a bűn,
Hadd legyek Igédnek heroldja!
Lényem, ím, nyugalmadba merül,
Tökéletes szerelmed – Kánaánként – mostantól körbefogja.*

*Hagyj engem ottan lakozni, örökkön;
Légy Istenem, s én szolgáló
Lehessek: rajtam pecséted örökadjon!
És öröklétem hadd valljon rád.*

*Lelkem maradvány mocskait
Törölje el kegyelmed;
Mindazt, mi bennem lakik,
A Megváltásnak általengedd.*

*Lelkem az ős-bűnből kimosd:
Hogy vissza más ne lökjön,
Ember vagy démonok! Érttem a Bárány vére folyt,
Hagytad, hogy értem kiömöljön!*

*Jézus, hintsed szívemre azt:
Tisztító véred csak egy cseppjét,
Amelytől bűnöm elmarad,
S eltölthet életed, Te, Szentség.*

*Atyám, jöjj, táplálj engem;
A Tőled kapott életet;
Lakozzék erőm élő kenyeredben,
Küldjenek mannát az egek.*

*Igaz ítéletnek minden gyümölcse,
Kamrád nem fogyó kincsei,
Általuk teljesen betöltve
Ne bántsanak az éhség kínjai.*

*Ne engedj többé ajkamról panaszt,
„Ó, én szegény, szegény”-t kiáltanom;
Tekintsd emésztő vágyamat,
Atyám, Te, gyermekid körébe vonj.*

*Fájdalmas szomjat, hiú örömet
Eltöröl drága jelenléted,
Míg csordultig telt lelkemben örök
A szeretet, ha tart, ha fogy az élet.*

*Szent, igaz, s igazságos Uram,
Várom, hogy bizonyítsam szándékom tökélyét,
Kegyes szavad ne várjam hasztalan,
Lelkemre tedd rá Szent Lelked pecsétjét!*

*Szent kegyelmedbe hadd találjak,
Melyben megengedsz bíznom, végig,
Adj most helyet a szív alázatának,
Ne nőjön gőgöm, föl, az égig.*

*Láttasd, mily bolond volt szívem,
Mikoron rám talált kegyelmed;
Mostantól, hogy a bűn nem kísért lelkemen,
Adj át a bűnbánatnak, szégyenemnek.*

*Nyisd fel hitem belső szemét,
Bocsásd le irgalmad ide,
S mind, mi vagyok, halálba lép,
Legyek csodálat, s szeretet gyermeke.*

*Forgasson fel és győzzön le kegyelmed;
Utáljam mostantól régi énem,
(Hatalom, fenség, imák esdekelnek,
Minden dicsőség Krisztusomhoz térjen!)*

*Hadd érjem el a tökély magasát,
Majd hulljak alá, a semmibe!
Zsugorodjék az én-világ,
Érezzem, Krisztus életem mindene.*

CSAPONGÓ GONDOLATOK

(WANDERING THOUGHTS)

„Foglyul ejtünk minden gondolatot a Krisztus iránti engedelmességre.” (2Korinthus 10,5)

1. De vajon úgy ejt-e foglyul Isten „minden gondolatot a Krisztus iránti engedelmességre”, hogy egyetlen csapongó gondolatnak se jusson hely elménkben mindaddig, amíg testben élünk? Némelyek emellett kardoskodtak, sőt azt állították, hogy senki sem lesz teljes a szeretetben, amíg értelmében nem válik oly tökéletessé, hogy minden csapongó, zűrzavaros gondolattal leszámoljon; amíg nemcsak minden indulata és érzelme szent, igaz és jó nem lesz, hanem

[Róm 7,12]

csakis bölcs és rendezett gondolatok nem támadnak elméjében.

2. Egyáltalán nem csekély fontossága van e kérdésnek. Hiszen azok közül, akik félik Istent, sőt szeretik őt, talán teljes szívükből, hányan szomorodtak meg miatta! E kérdés félreértése miatt nemhogy sokan megszorodtak, hanem lelkükben meg is sérültek! Hiábavaló, sőt ártalmas okoskodásoknak engedve lelassultak Isten felé haladásukban, és elerőtlenedtek az előttük levő pálya megfutásában. Mi több, sokan épp e dolog helytelen felfogása révén hajították sutba az Isten drága ajándékát. Az ilyen vélekedések előbb rászedték őket, hogy megkérdőjelezzék, majd pedig, hogy megtagadják Istennek a lelkükben végzett munkáját, amivel pedig megszorították az Isten Lelkét, és az visszavonult, hogy teljes sötétségben hagyja őket.

[Mk 12,30]

[Zsid 12,1]

[Ef 4,30]

3. Mi módon lehet tehát az, hogy bár mostanság tengernyi könyv jelenik meg mindenféle kérdésről, egy sem szól a csapongó-zavaros gondolatokról? Legalábbis olyan nincs, amely kicsit is megelégténe a komoly, higgadt elmét? Hogy ezt bizonyos mértékig megtegyem, szándékom a következő kérdéseket vizsgálni:

I. Melyek a különféle csapongó gondolatok fajtái?

II. Mik az általános kiváltó okaik?

III. Melyek bűnösök közülük, és melyek nem?

IV. Melyekből várhatunk és kérhetünk szabadulást?

I. 1. Először azt szándékozom megvizsgálni, melyek a különféle csapongó gondolatok fajtái. Az egyes fajtáknak végtelen a száma, de általában kétféle van belőlük: az Istentől eltávolodó és az éppen érintett kérdéstől elkalandozó gondolatok.

2. Ami az elsőt illeti, nos, minden gondolatunk természetből fogva ilyen. Hiszen szüntelenül eltántorgunk Istentől: nem gondolunk vele. Nem fogadjuk be elménkbe: együtt és külön-külön, miként az apostol megállapítja: „Isten nélkül élünk a világban”.

[Ef 2,12]

Csak azon jár az eszünk, amit szeretünk; minthogy nem szeretjük Istent, nem is gondolunk rá. Vagy ha mégis kénytelenek vagyunk időnként, egy darab ideig eltűnődni őrajta, örömet nem lelünk ebben, sőt – minthogy az ilyenfajta elmélkedések nemcsak hogy nem csigázzák fel kíváncsiságunkat, hanem egyenesen taszítanak és elriasztanak minket – amilyen hamar csak tudjuk, elhessegetjük őket, és visszatérünk dédelgetett vélekedéseinkhez. Úgyhogy a világ és a világ dolgai – hogy mit együnk, mit igyunk és mivel ruházkodjunk, mit lássunk, mit halljunk, mit szerezzünk meg, hogyan kedvezzünk érzékeinknek vagy képzeletünknek – lefoglalják minden időnket, és lekötik minden gondolatunkat. Ezért tehát amíg csak szeretjük a világot, vagyis amíg csak természetes állapotunkban vagyunk, reggeltől estig és estétől reggelig minden gondolatunk kusza, ide-oda csapong.

[Mt 6,25]

[ld. 1Jn 2,15]

3. Sokszor azonban nemcsak „Isten nélkül vagyunk a világban”, hanem „harcolunk is ellene”, minthogy természetből fogva minden emberben megvan a „test gondolata”: az „ellenségeskedés Istennel”. Nem csoda tehát, hogy az emberek fejében hemzsegnek a *hitetlen* gondolatok, mert vagy azt mondják szívükben: „Nincs Isten”, vagy pedig kétségbe vonják, ha ugyan nem tagadják erejét vagy bölcsességét, irgalmát, igazságosságát vagy szentségét. Nem csoda, hogy oly gyakran tamáskodnak gondviselésében, vagy legalábbis abban, hogy az minden eseményre kiterjed; vagy pedig, ha azt elismerik is, *zúgolódo* vagy *elégedetlen* nézeteket táplálnak. Ezekkel csaknem rokonságban állnak, gyakran összetartoznak a *felfuvalkodott és hiábavaló* képzelgéseik. Továbbá: időnként *dühös, rosszindulatú* vagy *bosszúálló* gondolatok fordulnak meg fejükben, máskor az érzéki vagy képzelt gyönyör ábrándképei tolnak elméjükbe, amitől a durva érzékiség még *durvább* és még *érezékibb* lesz. Mármost ezek mind nyíltan hadakoznak Istennel, és a szó legszorosabb értelmében csapongó-zavaros gondolatok.

[ApCsel 5,39]

[Róm 8,7]

[Zsolt 14,1]

[Lk 1,51][Róm 1,21]

4. Ezekből merőben különböznek azok a fajta csapongó gondolatok, melyek során nem a szív távolodik el Istentől, hanem az elme

kalandozik el attól kérdéstől, amellyel éppen foglalkozott. Példának okáért: leülök, hogy megvizsgáljam a textust megelőző vers szavait: „hadakozásunk fegyverei ugyanis nem testiek, hanem erősek az Isten kezében”. Azt gondolom: „Ennek így kellene lennie mindenkivel, akit keresztyénnek neveznek. De mennyire nem így van! Nézz csak szerte a keresztyénnek nevezett világban! Miféle fegyvereket használnak? Milyen hadakozásban buzgólkodnak,

[2Kor 10,4]

Míg mások a világban

Csak tépik egymást, háborúk poklában?*

Nézd, miként szeretik egymást ezek a keresztyének! Mennyivel különbek a törököknél és pogányoknál? Milyen utálatosságot találni a mohamedánok vagy hitetlenek között, amely ne volna meg a keresztyének között is?” – és így száguldoznak gondolataim ide-oda, mielőtt észrevenném. Nos, bizonyos értelemben ezek is csapongó, zavaros gondolatok, hiszen, noha Istentől nem távolodnak el, harcolni sem harcolnak ellene, az érintett kérdéstől mégis elkalandoznak!

II. A csapongó gondolatoknak ilyen tehát a természetük, ezek a fajtáik (inkább gyakorlatiasan, semmint bölceleti módon szólva). De általában mik a kiváltó okaik? Ezt vizsgáljuk a második részben.

1. Azt könnyű megállapítani, hogy az előbbi fajtájú, Istennel szemben álló vagy tőle eltávolodó gondolatokat rendszerint a bűnös indulatok váltják ki. Például: az érzéki embernek miért „nincs Isten minden gondolatában”, akárcsak egyetlen gondolatában is? Ennek egyszerű az oka: akár gazdag, akár szegény, akár tanult, akár tanulatlan, mindenképpen (habár nem közkeletű szóval): ateista, hiszen nem ismeri, és nem is szereti Istent. Miért távolodnak el gondolatai szüntelenül a világ felé? Mert bálványimádó. Valójában nem képet imád, nem fadarab előtt hajlong, mégis ugyanilyen kárhozatos bálványimadásba süllyed: szereti, azaz imádja a világot. A láthatókban, a megszerzés közben elmúló örömeiben keresi a boldogságot. Miért kalandoznak el folyvást gondolatai létcéljától, az Isten Krisztusban való megismerésétől? Mert hitetlen, mert nincs hite, vagy legalábbis nem több, mint az ördögnek. Így tehát mindeme csapongó, zavaros gondolatok természetes módon és könnyűszerrel fakadnak a hitelenség gonosz gyökeréből.

[Zsolt 10,4]

[1Jn 2,15] [2Kor 4,18]

[vö. Jak 2,19]

* Charles Wesley: „For Peace” [A békéért]..

2. Ugyanez áll más esetekre is: a gőg, a harag, a bosszúállás, a hiúság, a vágy és az irigység mind a maga természetéhez illő gondolatokat támaszt. Amiképpen valamennyi bűnös indulat, amelyre csak képes az emberi nem. Mindőjüket számba venni aligha lehetséges, de nem is szükséges. Elegendő megállapítani, hogy valahány gonosz indulat helyet talál a lélekben, annyi úton távolodik el a lélek Istentől, a csapongó, zavaros gondolatok legrosszabb fajtájától vezérelve.

3. A csapongó, zavaros gondolatok utóbbi fajtájának kiváló okai igen sokfélék lehetnek. Számosat okozhat a lélek és test természetes egyesülése. Mily gyors és mély hatást fejt ki az értelemre a beteg test! Legyen csupán a vér keringése rendezetlen az agyban, máris véget ér minden rendezett gondolkodás. Dühöngő őrülség származik belőle, majd pedig istenhozzád minden kiegyensúlyozott gondolatnak. De ha csak kicsit is kapkodó vagy izgatott a lélek, mindjárt ideig való elmezavar, eszméletvesztés vet gátat az egészséges gondolkodásnak. És vajon az elme nem ugyanilyen zavaros működését eredményezi-e az ideggyöngöseség? Így „a romlandó test ránehezedik az elmére, és mindenféle töprengésekre indítja azt”^{*}.

[Bölcs 9,15]

4. De csak betegség vagy különleges rendellenesség esetén okoz ilyet a test? Nem, többé-kevésbé mindig, még a tökéletes egészség állapotában is. Bármily egészséges is valaki, kisebb-nagyobb mértékben naponként hagymázos lesz. Mert vajon nem alszik-e? És míg alszik, nem álmodik-e? És akkor ki uralja a maga gondolatait, vagy képes azok rendjét és következetességét fenntartani? Ki tudja azokat egy dologhoz kötni, megakadályozni, hogy ide-oda szállongjanak?

5. De ha ébren vagyunk is, vajon mindig olyan éberek vagyunk-e, hogy biztosan tudjuk uralni gondolatainkat? Nem kényszerít-e elkerülhetetlenül ellentétes végletekre e gépezet, a test természete maga? Időnként túl fáradtak vagyunk, túl bágyadtak és egykedvűek ahhoz, hogy egy gondolatmenetet végigvigyünk. Időnként viszont túlságosan is élénkek vagyunk. A képzelet elszabadul, magával ragad, ide visz, oda von, akár akarjuk, akár nem; és mindez pusztán a testnedvek természetes váltakozásából vagy az idegek remegéséből fakad.

6. Ráadásul a gondolat hány elkalandozása eredhet azon különféle gondolattársításokból, amelyek teljességgel tudtunkon kívül és döntésunktől függetlenül keletkeznek! Hogy mi módon jönnek

^{*} Ld. AV.

létre ezek az összekapcsolódások, nem tudjuk megmondani: de létrejönnek, ezer különféle módon. Nem is áll hatalmában a legbölcsebb vagy legszentebb embereknek sem a gondolattársításokat megtörni, vagy ezek szükségszerű, nap mint nap megfigyelhető következményét meggátolni. Érintse csak láng a gyújtózsínort, azonnal végigfut rajta.

7. Összefoglalva: akármilyen, tőlünk telhető legnagyobb buzgósággal összpontosítjuk is figyelmünket valamely dologra, amint megjelenik a fájdalom vagy élvezet, különösen, ha erős, azonmód elvonja figyelmünket, és lefoglalja gondolatainkat. A legnyugodtabb elmélkedést is megzavarja, és eltereli az elmét legkedvesebb tárgyáról.

8. A csapongó gondolatok eme kiváltó okai belül rejlenek, természetünkbe beleszöve. Ugyanakkor hasonló természetességgel és szükségszerűséggel a külső dolgok különféle ösztökélései révén is támadhatnak. Bármilyen benyomás éri érzékelésünk szerveit, a szemet vagy fület, elménkben észleletet képez. És ennek megfelelően, bármit látunk vagy hallunk, félbeszakítja korábbi gondolatfűzésünket. Aki tehát szemünk láttára bármit tesz, vagy fülünk hallatára bármit mond, arra bírja elménket, hogy kisebb-nagyobb mértékben elkalandozzék az éppen latolgatott kérdéstől.

9. Ahhoz aligha férhet kétség, hogy ama gonosz lelkek, amelyek szüntelen „keresik, kit nyeljenek el”, kapva kapnak az előbb felsorolt okokon, hogy elménket lefoglalják vagy megzavarják. Hol az egyik, hol a másik eszközzel zaklatnak fel minket, kuszálják össze gondolatainkat, és amennyiben Isten megengedi nekik, szakítják félbe elmélkedéseinket, kiváltképpen a legfontosabb dolgokról való töprengéseinket. Nincs is ebben semmi különös: ismerik ők gondolataink forrását, tudják, hogy a test mely szerveitől függ leginkább a képzelet, az értelem és az elme valahány képessége. És ilyenképpen tisztában vannak vele, hogy eme szervek milyen befolyásolásával hogyan válthatják ki az azoktól függő működéseket.

[1Pr 5,8]

Vegyük még ehhez hozzá, hogy ezer gondolatot képesek az előző eszközök bármelyike nélkül is belénk oltani, hiszen ugyanolyan természetesen hat lélek a lélekre, mint anyag az anyagra. Ezeket figyelembe véve nem csodálhatjuk tehát, hogy gondolataink oly gyakran elkalandoznak bármely éppen fejünkben forgatott kérdéstől.

III. 1. Hogy mely csapongó gondolatok bűnösök, és melyek nem, ez a harmadik dolog, amelyet megvizsgálni óhajtok. Először is kétségkívül bűnösök mindazon gondolatok, melyek Istentől eltávolodnak, amelyek nem hagynak számára helyet elménkben.

Hiszen ezek voltaképpen ateizmusra vallanak, és általuk Isten nélkül élünk a világban. És még bűnösebbek azok, amelyek ellenkeznek Istennel, amelyek vele való szembehelyezkedést vagy ellenségeskedést jelentenek. Ilyenek a zúgolódó, elégedetlen gondolatok, amelyek tulajdonképpen azt mondják: „Nem akarjuk, hogy uralkodj rajtunk”; ilyen minden Isten lényére, jellemvonásaira vagy gondviselésére vonatkozó hitetlen gondolat. Ez utóbbin a világegyetemben lévő minden dolgot és személyt érintő *különleges* gondviselését értem, amely nélkül „egy veréb sem esik le a földre”, és amely a „hajunk szálait is mind számon tartja”. Mert ami a különlegestől megkülönböztetett (közönséges nevén) általános gondviselést illeti, az csupán illendően, jól hangzik, de semmit sem mond.

[vö. Lk 19,14]

[Mt 10,29–30]

2. Továbbá: minden gondolat, amely bűnös indulatokból támad, kétségkívül bűnös. Ilyenek például azok, amelyek bosszúvágyból, gőgből, vágyból vagy hiúságból származnak. „Rossz fa nem hozhat jó gyümölcsöt”: ha tehát rossz a fa, rossz a gyümölcse is.

[7,18] [12,33]

3. És bizonyos ilyenek azok is, amelyek bármiféle bűnös indulatot teremtenek vagy szítanak, amelyek vagy gőgöt, hiúságot, haragot, vagy a világ szeretetét, bármely más szentségtelen indulatot, szenvedélyt vagy érzelmet idéznek elő, megerősítenek vagy növelnek. Mert hiszen nemcsak az rossz, ami rosszból származik, hanem az is, ami ahhoz vezet; bármi, ami elidegeníti a lelket Istentől, és amitől az „földi, testi és ördögi” lesz vagy marad.

[Jak 3,15]

4. Úgyhogy még azok a gondolatok is, amelyeket gyengeség vagy betegség, a test természetes működése vagy az életadó egyesülés törvényei idéznek elő, ha mégoly ártalmatlanok is önmagukban, mégis bűnössé válnak, ha bármiféle bűnös indulatot, például: a test kívánságát, a szem kívánságát vagy az étellel való kérkedést idézik elő, táplálják vagy növelik. Hasonlóképpen bűnössé válnak azok a csapongó gondolatok, amelyeket mások szavai vagy cselekedetei váltanak ki, ha bármiféle hamis hajlandóságot kezdeményeznek vagy szorgalmaznak. Ugyanez áll persze azokra, amelyeket az ördög sugall vagy ültet belénk. Ha bármilyen földi vagy ördögi indulatot szolgálnak (és ezt teszik, amikor csak engedünk nekik, és mi így magunkévá tesszük azokat), akkor ugyanolyan bűnösök, mint az indulatok, amelyeket elősegítenek.

[1Jn 2,16]

5. Ez iménti esetektől eltekintve azonban a szó utóbbi értelmében vett csapongó gondolatok – vagyis az éppen fontolgatott kérdéstől elkalandozó gondolatok – semmivel sem bűnösebbek, mint a vér áramlása ereinkben vagy a testnedveké agyunkban. Ha kóros alkatból, esetleges gyengeségből vagy betegségből fakad-

nak, ugyanolyan ártalmatlanok, mint amikor valakinek gyenge a szervezete vagy egészségtelen a teste. És azt bizonyára senki nem kétli, hogy a rossz idegállapot, a láz, az akár átmeneti, akár tartós hagymáz megférhet a teljes ártatlansággal. És ha egészséges testtel egyesült lélekben – akár a test és a lélek természetes egyesüléséből, akár a test gondolkodást segítő szerveiben esetleg bekövetkező ezernyi változás bármelyikéből fakadóan – támadnának ilyen gondolatok, ezek mindig ugyanolyan tökéletesen ártalmatlanok, mint az őket kiváltó ok. És ilyenek akkor is, ha gondolataink rendszertelen, önkéntelen társításaiból erednek.

6. Ha gondolataink mások érzékeinkre gyakorolt különféle hatásai miatt kalandoznak el éppen érintett tárgyuktól, akkor is ugyanolyan ártalmatlanok maradnak: mert semmivel sem nagyobb bűn felfogni, amit látok és hallok, amit sokszor kénytelen vagyok meglátni, meghallani és felfogni, mint az, hogy van szemem és fülem. „De hogyha az ördög olt belénk csapongó gondolatokat, akkor azok a gondolatok nem rosszak-e?” Bosszantóak, és ilyen értelemben rosszak, de nem bűnösök. Nem tudom, hogy hallhatóan szól-e az ördög Urunkhoz, meglehet, csak belül szólította meg, amikor azt mondta: „Mindezt neked adom, ha leborulva imádsz engem”. De akár belülről, akár kívülről szólt, Urunk kétségkívül felfogta annak beszédét. Meggondolta szavait. De bűnös volt-e eme gondolata? Tudjuk, hogy nem. „Őbenne nem volt bűn,” sem cselekedeteiben, sem szavaiban, sem gondolataiban. Ugyanígy nincs semmi bűn ezer hasonló gondolatban, amelyet a Sátán beleolthat Urunk bármely követőjébe.

[Mt 4,9]

7. Ebből következik (bármit állítottak is meggondolatlan emberek, fájdalmat okozva azoknak, akiknek az Úr nem akar fájdalmat okozni), hogy eme csapongó gondolatok egyike sem összeegyeztethetetlen a teljes szeretettel. Ha igazán azok volnának, akkor nemcsak az éles fájdalommal, de még magával az alvással sem lehetnének összeegyeztethetők. Az éles fájdalom, hiszen valahányszor belénk hasít, bármin járt is az eszünk, megzavarja eszmélkedésünket, és természetes módon más irányba tereli gondolatainkat. És maga az alvás is, minthogy az nem más, mint az érzéketlenség és bódultság állapota, amelyben általában szerteszét kalandozó, elszabadult, vad és kusza gondolatok kavarnak. Ezek azonban minden bizonnyal összeegyeztethetők a tökéletes szeretettel: ezért az összes ilyenfajta csapongó gondolat úgyszintén.

[1Jn 3,5]

IV. 1. Az eddig megfigyeltekből könnyű világosan megválaszolnunk az utolsó kérdést, hogy ugyanis a csapongó gondolatok mely fajtájától várhatjuk és kérhetjük a szabadulást.

A csapongó, zavaros gondolatok első fajtájától, azoktól, amelyekben a szív eltávolodik Istentől; mindazoktól, amelyek az ő akaratával ellentétesek, vagy amelyek Isten nélkül hagynak bennünket a világban, vitathatatlanul megszabadul mindenki, aki teljessé lett a szeretetben. Ezt a szabadulást tehát várhatjuk, ezért imádkozhatunk, imádkoznunk is kell. Az ilyenfajta csapongó gondolatok hitetlenséget, ha ugyan nem Istennel szembeni ellenségeskedést jelentenek. E kettőt ő azonban elpusztítja, végérvényesen véget vet nekik. És csakugyan teljességgel megszabadulunk minden bűnös, csapongó gondolattól. Aki teljessé lett a szeretetben, megszabadult ezektől, máskülönben nem szabadult volna meg a bűntől. Emberek és ördögök mindenféle módra kísérteni fogják őket, de nem diadalmaskodhatnak rajtuk.

2. A csapongó gondolatok második fajtáját tekintve azonban egészen más a helyzet. Míg a kiváltó ok meg nem szűnik, esztelenség volna az okozat megszűnését várni. Ezek okai vagy előidézői ugyanis megmaradnak mindaddig, amíg testben élünk. Addig tehát minden okunk megvan azt hinni, hogy az okozatok is megmaradnak.

3. Magyarán szólva: tegyük föl, hogy egy lélek, bármily szent is, beteg testben lakozik, tegyük föl továbbá, hogy az agy olyannyira megbomlik, hogy dühöngő őrültség vesz erőt rajta, vajon nem vadul és összefüggéstelenül csaponganak-e gondolatai mindaddig, amíg e rendellenesség fennáll? Tegyük fel, hogy az a láz okozza az ideig való elmeháborodást, amit hagymáznak nevezünk: létezhet-e megokolt kapcsolat a gondolatok között, míg a hagymáz el nem múlik? Sőt tegyük fel, hogy az úgynevezett ideggyöngöség olyan fokra hág, hogy legalábbis részleges elmeháborodáshoz vezet, vajon nem szül-e ez ezernyi csapongó gondolatot? És nem maradnak-e meg eme kusza gondolatok mindaddig, míg fennáll az őket kiváltó rendellenesség?

4. Nem ugyanez áll-e a heves fájdalomból szükségképpen fakadó gondolatokra? Ezek mindaddig többé-kevésbé megmaradnak, amíg a természet áthághatatlan rendjének megfelelően a fájdalom tart. E rend jut érvényre akkor is, midőn a gondolatok zavartságát, kuszaságát vagy akadozását a felfogásnak, az ítélőképességnek vagy a képzeletnek a test természetes alkatából fakadó valamely hiányossága okozza.

És milyen sok zavart támaszthatnak megmagyarázhatatlan és akaratlan gondolattársításaink! Mármost ezek mind közvetlenül vagy közvetetten annak köszönhetőek, hogy a romlandó test ráne-

hezedik az elmére. Éppen ezért nem is várhatjuk, hogy ezek elmúljanak, amíg „ez a romlandó romolhatatlanságba nem öltözik”.

5. És csak amikor a porban fekszünk, akkor szabadulunk meg ama csapongó gondolatoktól, amelyeket az idéz elő, amit a körülöttünk lévőktől látunk és hallunk. Hogy mindezeket elkerüljük, ki kellene mennünk a világból. Mert amíg benne maradunk, amíg emberek vannak körülöttünk, és amíg van szemünk, hogy lássunk, és fülünk, hogy halljunk, a dolgok, amelyeket nap mint nap látunk és hallunk, bizony hatnak elménkre, és kisebb-nagyobb mértékben megzavarják és félbeszakítják előző eszmélkedéseinket.

[Bölcs 9,15]

[1Kor 15,54]

6. És amíg a gonosz lelkek ide-oda kóborolnak e nyomorúságos, felfordult világban, addig meg fogják támadni annak minden hús-vér lakóját (akár legyűrhetik őket, akár nem). Még azokat is zaklatják, akiket elpusztítani nem tudnak; támadnak, ha győzniük nem sikerül is. És nyughatatlan, fáradhatatlan ellenségeink ezen támadásaitól nem is várhatunk teljes szabadulást, míg el nem kötözünk oda, ahol „megszűnik a bűnösök nyugtalansága, megnyugszanak, akiknek erejük ellankadt”.

[5,10]

[5Móz 29,4†]

7. Mindezeket összevéve: szabadulást várni a gonosz lelkek által okozott csapongó, zavaros gondolatoktól annyi, mint azt várni, hogy az ördög meghaljon vagy elaludjon; vagy legalábbis, hogy ne járjon szerte, mint ordító oroszlán. Szabadulást várni azoktól a zavaroktól, amelyeket mások okoznak annyi, mint azt várni, hogy vagy az emberek múljanak el a földről, vagy *mi* zárkózzunk el tőlük teljesen, és semmiféle társalkodásunk ne legyen velük; vagy hogy szemünk ellenére ne lássunk, se fülünkkel ne halljunk, hanem legyünk olyan érzéketlenek, mint a fatönc vagy kődarab. És szabadulásért imádkozni azoktól, amelyeket a test idéz elő, valójában annyi, mint azért imádkozni, hogy elhagyhassuk a testet. Máskülönben lehetetlen vagy képtelen dolgokért imádkoznánk: azért, hogy Isten kibékítse az ellentéteket, és fenntartsa a romlandó testtel való egyesülésünket annak természetes, szükségképeni következményei nélkül. Akárha azért imádkoznánk, hogy legyünk egyszerre angyalok és emberek, halandók és halhatatlannok. Nem úgy van az, mert amidőn a halhatatlan eljön, a halandó akkor töröltetik el.

[Jób 3,17]

[1Pt 5,8]

8. Imádkozunk tehát inkább mind lélekkel, mind pedig értelemmel, hogy mindez „javunkra szolgáljon”, hogy elszenvedhesük természetünk minden erőtlenségét, az emberek megannyi zargatását, a gonosz lelkek valamennyi támadását és sugalmazását, és hogy mindezekben „felettébb diadalmaskodhassunk”. Imádkozunk, hogy megszabaduljunk minden büntől, hogy az

[vö. 1Kor 13,10;

15,54]

gyökerestül kiirtassék, hogy „megtisztuljunk minden testi és lelki tisztátalanságtól”, minden gonosz indulattól, szótól és cselekedettől, hogy képesek legyünk „szeretni az Urat, a mi Istenünket teljes szívünkben, teljes elménkben, teljes lelkünkben és minden erőnkben”, és hogy „a Lélek gyümölcse” mind megtalálható legyen bennünk – nemcsak a „szeretet, öröm, békesség”, hanem a „türelem, szívéesség, jóság, hűség, szelídség, önmegtartóztatás” is. Imádkozz, hogy ezek „meglegyenek és gyarapodjanak”, hogy egyre inkább növekedjenek benned, mígnem „dicsőségesen fogsz bemenni a mi Urunk és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus örök országába”.

[Mk 12,30]

[Gal 5,22-23]

[2Pt 1,8]

[2Pt 1,11]

A SÁTÁN MESTERKEDÉSEI

(SATAN'S DEVICES)

„Mert jól tudjuk az ő mesterségit.” (2Kor 2,11‡)

1. E világ ravasz istene, miként az ég csillagai, vagy mint a homokszemek a tenger partján, annyi fondorlattal igyekszik elpusztítani Isten gyermekeit, vagy ha elpusztítani nem tudja is, legalább gyötörje, kétségbe ejtse, és akadályozza őket az előttük levő pálya megfutásában. Megannyi mesterkedése közül azonban csak arról az egyről óhajtok beszélni (noha ezt az egyet különféle módokon alkalmazza), amellyel megkísérli az evangéliumot megosztani, és egyik részét a másikkal szembefordítva megdönteni.

[2Kor 4,4]

[vö. 1Móz 22,17]

[Zsid 12,1]

2. A mennyek belső országa, amely létrejön mindazok szívében, akik „megtérnek és hisznek az evangéliumban”, nem más, mint „igazság, béke és a Szentlélekben való öröm”. Még a Krisztusban kisdedek is tudják, hogy ezek részesévé válunk abban az órában, amikor hinni kezdünk Jézusban. Ám ezek csak zsengei az ő Lelkének: az aratás nem jött még el. Noha ezek az áldások felfoghatatlanul nagyok, bízunk benne, hogy ezeknél is nagyobbakat látunk még. Bízunk benne, hogy nemcsak úgy szeretjük majd az Urat, a mi Istenünket, ahogy most tesszük: gyenge, bár őszinte érzellemmel, hanem „teljes szívünkéből, teljes elménkéből, teljes lelkünkéből és minden erőnkéből”. Várjuk az erőt arra, hogy „mindenkor örüljünk”, hogy „szüntelenül imádkozzunk”, és „mindenért hálát adjunk”, tudván tudva, hogy „ez az Isten akarata Jézus Krisztus által a mi javunkra”.

[Mk 1,15]

[Róm 14,17]

[8,23]

[Mk 12,30]

[1Thessz 5,16–18]

3. Várjuk, hogy „teljessé legyünk a szeretetben”, abban a szeretetben, amely „kiűz” minden gyötrő „félelmet”, és minden vágyat, azt kivéve, hogy dicsőítsük őt, akit szeretünk, és hogy egyre inkább szeressük és szolgáljuk őt. Istennek, a mi Üdvözítőnknek tapasztalaton alapuló ismeretében és szeretetében olyan növekedést várunk, amely képessé tesz arra, hogy mindig „a világosságban járjunk, ahogyan ő maga a világosságban van”. Hisszük, hogy egé-

[1Jn 4,18]

[1,7]

szen meglesz bennünk „az az indulat, ami Krisztus Jézusban is megvolt”; hogy úgy fogunk szeretni minden embert, hogy készek legyünk az életünket adni értük; hogy e szeretet által megszabadulunk a haragtól és gőgtől, és minden szeretetlen indulattól. Várjuk, hogy „megtisztuljunk” minden bálványunktól, „minden testi vagy lelki tisztátalanságtól”, hogy „megszabaduljunk minden” külső vagy belső „tisztátalanságunktól”; és hogy tisztává legyünk, „mint ahogyan ő is tiszta”.

4. Bízunk annak ígéretében, aki nem hazudik, hogy bizonyosan eljön az idő, amikor minden szóval és cselekedettel az ő áldott akarátának engedelmeskedünk, „amint a mennyben, úgy a földön is”; amikor „minden beszédünk sóval fűszerezett” lesz, hogy „áldást hozzon azokra, akik hallják”; és hogy amikor „akár eszünk, akár iszunk, bármi mást cselekszünk, mindent Isten dicsőségére” tegyünk; és hogy amikor valamit szólunk vagy cselekszünk, mindent „az Úr Jézus nevében” tegyünk, „hálát adva az Atya Istennek őáltala”.

5. Mármost a Sátán legfőképpen azon mesterkedik, hogy lerombolja Isten első munkáját a lélekben, vagy legalábbis megakadályozza annak növekedését azáltal, hogy mi a nagyobb munkát várjuk. Ezért tehát először is az a szándékom, hogy rámutassak ebbéli igyekezetének különféle módjaira; másodszer pedig az, hogy megvizsgáljam, hogy miképpen háríthatjuk el a gonosz eme tüzes nyilait – hogyan emelkedhetünk még magasabbra azáltal, amivel bukásunkat akarta okozni.

I. 1. Először rámutatok a különféle módokra, ahogyan a Sátán igyekszik lerombolni Isten első munkáját a lélekben, vagy legalábbis megakadályozni annak növekedését azáltal, hogy mi a nagyobb munkát várjuk. Nos, igyekszik megrontani az Úrban való örömlenket saját gyarlóságunk, bűnösségünk, méltatlanságunk szem előtt tartásával és annak kiemelésével, hogy az eddiginél sokkal nagyobb változásnak *kell* elkövetkeznie, különben nem láthatjuk meg az Urat. Ha tudnánk, hogy így kell maradnunk, ahogy vagyunk, egészen halálunk napjáig, eme szükségességből talán némi vigaszt merítenénk (ha mégoly csekélyt is). Mivel azonban tudjuk: nem kell ebben az állapotban megmaradnunk, hiszen bizonyosságunk van az eljövendő nagyobb változás felől – és hogy ha nem töröltetik el a bűn teljesen ebben az életben, akkor nem láthatjuk meg Istent a dicsőségben –, ravasz ellenünk gyakran elrontja az örömet, amit máskülönben éreznénk amiatt, amit már elértünk, azáltal, hogy torzítva tárja eléink, amit még nem értünk el, csakúgy, mint az elérés feltétlen szükségességét. Úgyanyira,

hogy nem tudunk örülni annak, amink van, mert több van, ami még nem a miénk. Nem tudjuk igazán megízlelni Isten jóságát, aki oly nagy dolgokat tett értünk, mivel sokkal nagyobb dolgok is vannak, amelyeket ez idáig nem tett meg. Hasonlóképpen minél inkább ráébreszt bennünket Isten mostani szentségtelenségünkre, és minél hevesebb vágyat érzünk a szívünkben a teljes szentségre, amit megígért, annál nagyobb a kísértés, hogy kisebb jelentőséget tulajdonítsunk Isten mostani ajándékainak, és alábecsüljük azt, amit már megkaptunk, amiatt, amit még nem kaptunk meg.

2. Ha pedig ez sikerül az ördögnek, ha el tudja rontani örömlenket, rövidesen aláássa békességünket is. Azt súgja fülünkbe: „Alkalmas vagy te egyáltalán arra, hogy meglásd Istent? Az ő szeme tiszta, nem nézheti a rosszat! Hogyan áltathatod magad annyira, hogy azt képzeled, helyeslőn tekinthet rád? Isten szent, te viszont szentségtelen vagy. Mi köze van a világosságnak a sötétséghez? Hogy lenne lehetséges az, hogy *te*, amilyen tisztátalan vagy, elfogadható legyél Isten előtt? Csakugyan látod a célt, mennyei elhívásod jutalmát. Hát nem látod, hogy milyen messze van tőled? Hogyan képzelheted, hogy már minden bűnöd eltöröltetett? Hogy volna ez lehetséges, amíg közelebb nem kerülsz Istenhez, amíg jobban nem hasonlítasz rá?” Így igyekszik nemcsak megingatni, de végképp lerombolni békességedet, észrevétlen lépésekkel visszajuttatni téged oda, ahonnan először elindultál: oda, hogy a cselekedetek vagy saját igazságod által keresd a megigazolást, hogy van *benned* valami, ami megalapozza, vagy legalábbis szükségképpen megelőzi elfogadásodat.

[vö. Hab 1,13]

[2Kor 6,14]

[Fil 3,14]

3. Ha pedig kitarunk abban, hogy „más alapot senki nem vethet a meglévőn kívül, amely a Jézus Krisztus”, és hogy „Isten ingyen igazít meg engem kegyelméből, miután megváltott a Krisztus Jézus által”, akkor az ördög sem szűnik meg ösztökélni: „De hát »gyümölcséről lehet megismerni a fát«. És benned megvan a megigazulás gyümölcse? Benned megvan »az az indulat, amely Jézus Krisztusban is megvolt«? »Meggaltál a bűnnek«, és élsz az igazságnak? »Hasonlóvá lettél Krisztus halálához, és megismerted az ő feltámadásának erejét«?” Mire mi a lelkünkben érzett kicsiny gyümölcsöket összehasonlítjuk az ígéretek teljességével, és ezt a következtetést szűrjük le: „Isten bizonyosan nem mondta ki, hogy megbocsáttattak a bűneim! Bizonyosan nem nyertem bűnbocsánatot, mert mi jut nekem osztályrészül a megszenteltek között?”

[1Kor 3,11]

[Róm 3,24]

[Mt 12,33]

[Fil 2,5]

[Róm 6,11]

[Fil 3,10]

4. Kiváltképpen betegség és szenvedés idején fog ezzel minket teljes erejéből szorongatni: „Nem annak szava-e, aki nem hazudik, hogy »szentség nélkül senki sem látja meg az Urat«? Te pedig nem

[Zsid 12,14]

[Zsolt 139,6†]
[Ézs 49,4] [1Kor
15,17]

vagy szent. Ezt jól tudod. Tudod, hogy a szentség Isten tökéletes képmása. És mennyivel van ez fölötted? Fel sem láthatsz odáig. Nem érheted el. Hiába fáradoztál. Hiába szenvedtél. Semmiért pazaroltad erődet. Még mindig bűneidben vagy, és ezért utoljára is el fogsz veszni.” És ezért, ha szemedet nem függeszted állhatatosan arra, aki magára vette minden bűnödöt, a Sátán újra „a haláltól való félelem” rabságába dönt, amelyben oly sokáig szenvedtél, és ilyen módon megrendíti, ha ugyan egészen meg nem semmisíti békességedet és az Úrban való örömet.

[Zsid 2,15]

5. Legfondorlatosabb mesterkedése azonban még hátravan. Nem elégedvén meg azzal, hogy lesújt békességedre és örömödre, továbbmegy igyekezetében: immár igazságodat is ostrom alá veszi. Megkísérli megingatni, sőt ha lehetséges, megsemmisíteni a szentséget, amelyet már megkaptál – éppen azáltal, hogy többet óhajtasz: az Isten teljes képmását elnyerni.

[Róm 14,17]

6. Az, hogy ezt ellenünk milyen módon próbálja meg, részben már nyilvánvaló lehet az eddig megállapítottakból. Hiszen először is azzal, hogy lesújt az Úrban való örömeinkre, egyúttal a szentségünkre mér csapást: minthogy a Szentlélekben való öröm a szent indulatok előmozdításának drága eszköze, mégpedig Isten választott eszköze, mely segíti őt elvégezni munkája nagy részét a hívő lélekben. És számottevően támogatja nemcsak a belső, hanem a külső szentség elérését is. Megerősíti kezünket, hogy folytassuk a hit munkáját és a szeretetből jövő fáradozást, hogy férfiasan „megerőszakoljuk a hit nemes harcát, és megragadjuk az örök életet”. Isten különleges terve szerint egyensúlyt teremt mind a belső, mind a külső szenvedésekkel szemben: megerősíti „a lankadt kezeket és a megroskadt térdeket”. Következésképpen ami az Úrban való örömeinket megrontja, hasonló mértékben rombolja szentségünket is. És éppen ezért, amilyen mértékben tönkreteszi a Sátán örömeinket, annyira gátat vet megszentelődésünknek is.

[1Thessz 1,3]

[1Tim 6,12]

[Zsid 12,12]

7. Ugyanez következik be, ha bármiféle módon megrendíti vagy megsemmisíti békességedet. Mert Isten békessége ugyancsak drága módja annak, hogy Isten képmása kibontakozzék bennünk. Aligha van ennél nagyobb segítője a szentségnek: a lélek állandó nyugalma, az Istenre figyelő elme kiegyensúlyozottsága, a Jézus vérében való csöndes megnyugvás. E nélkül pedig aligha lehetséges növekedni a kegyelemben, és a mi Urunk Jézus Krisztus életet adó ismeretében. Mert minden félelem (kivéve a gyöngéd, fiúi félelmet) megdermeszti és megbénítja a lelket. Eltömi a lelki élet minden forrását, és leállítja a szív minden mozdulását Isten felé. A kétely pedig mintegy besározza a lelket, mélyen beletapossa az

[ld. 2Pr 3,18]

agyagba. Éppen ezért amilyen mértékben diadalmaskodik közülük bármelyik is, annyiban gátolja a szentségben való növekedésünket.

8. Miközben bölcs ellenünk igyekszik a teljes szeretet szükségessége felől való meggyőződésünket kihasználva békességünket kételyekkel és félelmekkel megingatni, megkísérli elgyöngíteni, ha ugyan nem porrá zúzni a hitünket is. E kettő valójában elválaszthatatlanul összekapcsolódik, olyannyira, hogy együtt állnak vagy buknak. Ameddig él a hit, békességünk van: szívünk meg nem inog, miközben hisz az Úrban. Ha azonban elhagyjuk hitünket, a szerető, megbocsátó Istenbe vetett fiúi bizalmunkat, békességünknek vége szakad, hiszen romba dőlt a fundamentum, amelyen addig állt. Márpedig a hit az egyedüli alapja mind a szentségnek, mind a békességnek. Következésképpen ami a hitre sújt le, az a szentség gyökerét vágja. Mert e hit nélkül, ama maradandó érzés nélkül, hogy Krisztus szeretett engem, és önmagát adta értem, [Gal 2,20] ama kitartó meggyőződés nélkül, hogy Isten Krisztusért irgalmas hozzám, bűnöshöz, lehetetlen Istent szeretnem. „Mi tehát azért szeretünk, mert ő előbb szeretett minket”, [1Jn 4,19] éspedig annak arányában, amilyen erős és világos ama meggyőződésünk, hogy szeretett és elfogadott minket az ő Fiában. És ha Istent nem szeretjük, nem lehetséges szeretnünk felebarátunkat, mint önmagunkat, [Mt 22,39] és következésképpen az sem, hogy megfelelő érzelmekkel viseltsünk akár Isten, akár ember iránt. Ebből nyilvánvalóan következik, hogy bármi gyöngíti is hitünket, annak ugyanolyan mértékben gátolnia kell megszentelődésünket. És ez nemcsak a leghathatósabb, de a legrövidebb módja is minden szentség elpusztításának, minthogy nem egy adott keresztyén indulatot, a Lélek egyetlen kegyelmét vagy gyümölcsét érinti, hanem, amennyiben sikerrel jár, az Isten egész munkáját gyökerestől szaggatja ki.

9. Nem csoda tehát, ha a sötétség világának ura itt veti be minden erejét. Amiképpen ezt tapasztalatunk is tanúsítja. Hiszen sokkal könnyebb felfogni, semmint szavakba önteni ama kísértésének kimondhatatlan hevét, amelybe azok esnek, akik éheznek és szomjúhoznak az igazságra. Amikor ezek erőteljes és tiszta fényben látják egyfelől saját szívük kétségbeejtő gonoszságát, másfelől a szeplőtlen szentséget, amelyre Jézus Krisztusban elhívtak, egyfelől saját romlottságuk mélységét, Istentől való teljes elidegenedésüket, másfelől pedig az Isten dicsőségének nagyságát, a Szent képmását, amely szerint meg kell újulniuk, sokszor semmi lelki-erő nem marad bennük, szinte így kiálthatnának fel: „Ez Istennél lehetetlen”. Készek feladni hitet és reményt, elveszíteni épp azt a [Ef 6,12] [Mt 5,6] [vö. Mt 19,26]

[Zsid 10,35] bizalmat, amely által mindent leküzdhetnek, mindenre van erejük
 [Fil 4,13] a Krisztusban, aki megerősíti őket, és „az Isten akaratát megcsele-
 [Zsid 10,36] kedve beteljesül rajtuk az ígéret”.

10. És ha „azt a bizalmat, amely kezdetben élt bennük, mind-
 [Zsid 3,14] végig szilárdan megtartják”, kétségkívül elnyerik Isten ígéretét,
 amely az időn és örökkévalóságon átnyúlik. Itt azonban újabb
 kelepécét állított nekünk az ördög. Miközben őszintén áhítjuk az
 ígéret itt beteljesedő részét: „az Isten gyermekeinek dicsőséges
 [Róm 8,21] szabadságát”, önkéntelenül szem elől téveszthetjük ama dicső-
 séget, amely ezután jelentetik ki. Észre sem vesszük, hogy talán
 elfordul tekintetünk ama „koronától, amelyet” ígérete szerint
 „megad az Úr, az igaz bíró ama napon mindazoknak, akik várva
 [2Tim 4,8] várják az ő megjelenését”, és elterelődhet figyelmünk a menny-
 [1Pt 1,4] ben számunkra fenntartott hervadhatatlan örökségről. De ezzel
 is lelkünk szenvedne kárt, megszentelődésünk ütközne akadályba.
 Hiszen ha célunkat szüntelenül szem előtt tartva járunk, az hasz-
 nos segítség az előttünk levő pálya megfutásában. Az, hogy annak
 idején Mózes „a megjutalmazásra tekintett”, buzdította őt arra,
 hogy „inkább válassza az Isten népével együtt a sanyargatást, mint
 a bűn ideig-óráig való gyönyörűségét, mivel nagyobb gazdagság-
 [11,25-26] nak tartotta Egyiptom kincseinél a Krisztusért való gyalázatot”.
 Sőt nála nagyobbról van világosan megírva, hogy „az előtte levő
 örömért vállalta a keresztet, a gyalázattal nem törődve”, mígnem
 [Zsid 12,2] „az Isten trónjának a jobbára ült.”* Amiből könnyen megtudhat-
 juk, mennyivel szükségesebb nekünk az előttünk levő öröm látása,
 hogy vállaljuk, bármilyen keresztet is helyez ránk az Isten bölcses-
 sége, és haladjunk előre a szentségen át a dicsőségbe.

11. Miközben azonban erre, illetve az ezt előkészítő dicsősé-
 ges szabadságra törekszünk, bizony beleeshetünk az ördög egy
 másik csapdájába, amelyet Isten gyermekeinek készített. Lehet,
 [Mt 6,34] hogy túlságosan sokat „aggódunk a holnapért”, olyannyira, hogy
 a ma kihasználásával már nem is törődünk. Talán úgy várjuk „a
 teljes szeretetet”, hogy nem élünk azzal, ami már „szívünkbe
 [Róm 5,5] áradt”. Nem szűkölködünk olyanok példáiban, akik ezt igen-igen
 megsínylették. Annyira lefoglalta őket az, amit majd ezután kap-
 nak meg, hogy teljességgel elhanyagolták a már megkapottakat.
 [Mt 25,25] További öt talentumra várva elásták az egy talentumukat a földbe.

* Ld. AV. N.B. az angol és a magyar bibliafordítások közötti különbséget: Krisztus az előbbiei szerint az „örömért”, az utóbbiak szerint az „öröm helyett” szenvedett.

Legalábbis nem éltek vele úgy, ahogy tehették volna Isten dicsőségére és saját lelkük javára.

12. Isten és ember ravasz ellene így próbálja érvénytelené tenni Isten ígését azzal, hogy az evangéliumot megosztja, és egyik részét a másikkal szembeállítva próbálja azt megdönteni: az Istennek a lélekben elvégzett kezdeti munkáját megsemmisíti az ő tökéletes munkájával kapcsolatos várákozások által. Láttuk több módját annak, ahogy ezt megkísérli elérni azzal, hogy mintegy eltömi a szentség forrásait, és teszi ezt még inkább azzal, hogy ezen áldott reménységet szentségtelen indulatok kiváltó okává teszi.

13. Amikor tehát szívünket égő szomjúság gyöttri a nagy és drága ígéretetek után, amikor az Isten teljességére kíváncszunk, ahogyan a szarvas a folyóvízre, amikor szívünk buzgó vágyakozással kiált fel: „Miért gurulnak oly lassan hadi szekerei?“, ő nem szalasztja el az alkalmat, hogy Isten elleni zúgolódásra csábítson. Kiaknázza minden bölcsességét és minden erejét, hogy egy óvatlan pillanatban Urunk ellen bujtogasson minket, hogy egy kis ingerlékenységet vagy türelmetlenséget szítson bennünk, és talán irigységet azok iránt, akik hitünk szerint már elérték mennyei elhívásuk jutalmát. Jól tudja ő, hogy ha ezek közül bármelyik indulatnak engedünk, éppen azt romboljuk le, amit építeni akarunk. Ha így törekszünk a tökéletes szentségre, csakis szentségtelenebbek leszünk, mint azelőtt. Sőt komoly veszélye van annak, hogy az utóbbi állapotunk rosszabb lesz az előbbinél, miként azoknak, akikről az apostol eme rettenetes ígéretet mondja: „Jobb lett volna nekik, ha meg sem ismerik az igazság útját, minthogy azt megismerve elforduljanak a nekik adott szent parancsolattól”.

[Zsolt 42,2]

[Bír 5,28]

[Fil 3,14]

[Mt 12,45]

[2Pt 2,21]

14. Ebből pedig még egy hasznot akar húzni az ördög, mégpedig azt, hogy rossz hírért kelti a jó útnak. Tisztában van vele, hogy mily kevesen képesek (túl sokan pedig nem is hajlandóak) különbséget tenni valamely tanítás esetenkénti hamis alkalmazása és annak jellemző irányultsága között. Ezeket tehát folyton összekeveri a keresztyén tökéletesség tanítására vonatkozóan azért, hogy előítéleteket támasszon az elővigyázatlanok elméjében az Isten dicsőséges ígéreteivel szemben. És mily gyakran, mily nagy általánosságban – majdnem azt mondtam, egyetemlegesen – diadalmaskodott is ebben! Mert ki az, aki látja e tanítás bármely esetleges káros következményét, és nem jut azonnal arra a következtetésre: „Ez lenne a jellemző irányultsága!”? Nem így kiált-e fel rögtön: „Íme, ezek a gyümölcsői (a természetes, szükségképeni gyümölcsői) ennek a tanításnak!” Pedig dehogy. Olyan gyümölcsök ezek, amelyek véletlenül teremnek egy nagy és drága

igazság hamis alkalmazása által. De ennek vagy bármely más igei tanításnak a hamis alkalmazása semmi esetre sem ássa alá annak igaz alkalmazását. Ahogyan az ember hűtlensége, mellyel az igaz utat megmásítja, nem „törli el az Isten ígéletét”. Bizony nem törli el: „igaz az Isten, az emberek pedig valamennyien hazugok”. Az Úr ígéje megáll. „Hű az, aki ígéletet tett”; „és ő meg is cselekszi azt”. Akkor hát „ne tántorodjunk el az evangélium reménységétől”. Vizsgáljuk meg inkább – ami a második felvetett kérdésünk –, mi módon háríthatjuk el a gonosznak eme tüzes nyilait, miképpen emelkedhetünk feljebb azáltal, amit ő bukásunkra tervezett.

II. 1. Először is igyekez-e a Sátán elrontani az Úrban való örömet bűnösséged szem előtt tartásával és annak kiemelésével, hogy a teljes, mindenre kiterjedő „szentség nélkül senki nem látja meg az Urat”? Ezt a nyilat visszafordíthatod a saját fejére, ha miközben – az Isten kegyelme által – minél inkább érzed gyarlóságodat, azonközben annál inkább örvendezel a biztos reménységben, hogy bűneid eltöröltetnek. Miközben e reménységhez ragaszkodsz, minden gonosz indulat, amit érzel, jóllehet tökéletes gyűlölettel gyűlölöd, eszköze lehet annak, hogy alázatos örömet növelj, ne pedig kisebbit. Úgyhogy mondhatod: „Ez is, az is elpusztul az Úr színe előtt. Amiként a viasz megolvad a tűztől, úgy fognak elolvadni az ő orcája előtt.”* Ily módon minél nagyobb változásnak kell még bekövetkeznie a lelkedben, annál inkább diadalmaskodhatsz az Úrban, és örvendezhetsz szabadító Istened előtt – aki máris nagy dolgokat tett veled, és ezeknél még nagyobbakat fog.

2. Másodszor: minél hevesebben támadja a Sátán békességedet eme sugalmazásával: „Isten szent, te pedig szentségtelen vagy. Rémületesen távol a szentségtől, amely nélkül nem láthatod meg Istent. Hogy lehetnél Isten kegyelmében? Hogy képezed, hogy megigazultál?” – annál őszintébben tarts ki, mondván: „Őbenne találtattam”, de „nem az általam véghez vitt igaz cselekedetért”. Az Atya elfogadott engem „szeretett Fiában”, anélkül, hogy volna „saját igazságom” (amelyen részben vagy egészben alapulna megigazulásom Isten előtt), „hanem a Krisztusba vetett hit által van igazságom Istentől a hit alapján”. Ó, kösd ezt a nyakadba, írd fel a szíved táblájára, viseld, mint karperecet a kezeden, mint homlokkötőt a szemeid előtt: „Isten ingyen igazított meg kegyelméből, miután megváltott a Krisztus Jézus által”. Egyre inkább tiszteld és becsüld a drága igazságot: „Kegyelemből van

* Ld. BCP.

üdvösségünk hit által”. Csodáld egyre jobban az Isten ingyen kegyelmét, mellyel úgy szerette a világot, hogy „egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”. Így mind a bűnösség megtapasztalt tudata, mind pedig a megszentelődés várt tudata megerősíti békességedet, és azt folyamként árasztja rád. S az egyenletes áramlással ömlik majd széjjel az istentelenség hegyei ellenére, melyek síksággá változnak ama napon, amikor az Úr eljön, hogy teljesen birtokba vegye a szívedet. Kételet vagy félelmet nem támaszt sem betegség, sem fájdalom, sem a közelgő halál. Tudod jól, hogy Isten előtt ezer esztendő annyi, mint egy nap, egy óra, egy pillanat. Ő soha nem lehet időszükében, hogy befejezze a lelkedben elvégzendő munkáját. Az ő időzítése mindig a legjobb időzítés. Így tehát „semmiért se aggódj”, csak „tárd fel kéréseidet Isten előtt”, nem kételkedéssel vagy félelemmel, hanem „hálaadással”, mert ő már előzőleg biztosított afelől, hogy nem vonja meg javait tőled.

3. Harmadszor: minél erősebb a kísértés, hogy feladd pajzsoadat, hogy elvesd hitedet, az ő szeretetébe vetett bizalmadat, annál inkább törekedj megtartani azt, amid van. Annál inkább igyekezz „felgerjeszteni az Isten kegyelmi ajándékát, amely benned van”. Soha ne feledd: „Van pártfogóm az Atyánál: az igaz Jézus Krisztus”, de azt sem, hogy „azt az életet, amit most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem, és önmagát adta értem”. Legyen ez a te dicsőséged és örömed koronája. És vigyázz, senki el ne vegye a te koronádat. Tarts ki emellett: „Mert én tudom, hogy az én Megváltóm él, és utoljára megáll a por fölött”. És őbenne „van megváltásom és bűneimnek bocsánata”. Így betelve „a hitben teljes örömmel és békességgel”, haladj a hit békességében és örömeiben, hogy egész lelked megújuljon Teremtőd képmására. Közben kiálts szüntelen Istenhez, hogy meglásd mennyei elhívásod jutalmát, nem olyan rémületes alakban, ahogy a Sátán eléd állítja, hanem valódi, természetes szépségében; nem mint olyat, aminek meg *kell* lennie, mert különben a pokolra jutsz, hanem mint ami tiéd *lehet*, hogy a mennybe vezessen. Úgy tekint rá, mint a *legkívánatosabb* ajándékra, amely csak fellelhető Isten gazdag kegyelmének valamennyi tárházában. Ez igaz fény mellett egyre inkább éhezted azt: egész lelked szomjazik Istenre és az ő hasonlatossága szerinti dicsőséges elváltozásra. Mivel pedig a kegyelem által jó reménységet és erős vigasztalást nyertél efelől, többé nem fáradsz meg és nem csüggedsz el, hanem kitartasz, amíg csak el nem éred.

[Ef 2,8]

[Jn 3,16]

[vö. Ézs 48,18]

[vö. Ézs 40,4]

[Zsolt 90,4]

[Fil 4,6]

[Zsolt 84,12]

[vö. Ef 6,16]

[Jel 3,11]

[2Tím 1,6]

[1Jn 2,1]

[Gal 2,20]

[Jób 19,25] [Kol

1,14] [Róm

15,13]

[Kol 3,10]

[Zsolt 42,3]

4. A hitnek ugyanebben az erejében haladj a dicsőség felé. Valójában ez még mindig ugyanaz a reménység. Isten kezdettől fogva egybekötötte a bűnbocsánatot, a szentséget és a mennyországot. És miért választaná el őket az ember? Ó, ettől óvakodj! Ne hagyj, hogy az aranylánc* egyetlen szeme is elpattanjon. Isten a Krisztusért megbocsátott nekem. Most megújít engem a saját képmására. Hamarosan elkészít önmaga számára, és elvisz, hogy színe elé álljak. Én, akit megigazított az ő Fiának vére által, Lelke által teljesen megszentelve, elevenen lépek be az „új Jeruzsálembe, az élő Isten városába”. Még egy kevés idő, és odajárulok „az elsőszülöttek ünnepi seregéhez és gyülekezetéhez, mindenek bírójához, Istenhez, és az új szövetség közbenjárójához, Jézushoz”. Mily hamar elmúlnak ezek az árnyak, és felvirrad rám az örökkévalóság napja! Mily hamar ihatok „az élet vizének folyójából, amely az Isten és a Bárány trónusából ered! Szolgái imádják őt, és látni fogják az ő arcát, és az ő neve lesz a homlokukon. Éjszaka sem lesz többé, és nem lesz szükségük lámpásra, sem napvilágra, mert az Úr Isten fénylik fölöttük, és uralkodnak örökkön-örökké”.
5. És ha így „megízleled az Isten jó beszédét és a jövővilágnak erőit”, nem zúgolódsz Isten ellen, amiért még nem vagy „alkalmas arra, hogy a szentek örökségében, a világosságban részesülj”. Ahelyett, hogy azért panaszkodnál, amiért még nem vagy egészen szabad, dicséred Istent, hogy ennyire is megszabadított. Magasztalod Istent azért, amit tett, és ezt majdani tettei zálogának tekinted. Nem háborogsz ellene, amiért még nem újultál meg, hanem áldod őt azért, hogy majdan megújulsz; és hogy „most közelebb van hozzád az üdvösség”, az összes bűntől való szabadulás, „mint amikor” először „hívóvé lettél”. Ahelyett, hogy hiába gyötörnéd magad, amiért még nem jött el teljesen az idő, nyugodtan és csendesen várod azt, tudván, hogy „eljön és nem késik”. Ezért tehát annál derűsebben viseled a még benned maradó bűn terhét, mivel nem marad meg mindvégig. Még egy kevés idő, és tökéletesen eltűnik. Csak „reménykedj az Úrban, légy erős és bátor szívű, reménykedj az Úrban”.
6. Ha pedig olyasvalakit látsz, aki, úgy tetszik (már ha emberileg meg lehet ítélni, hiszen egyedül Isten vizsgálja a szívüket), már részesült a reménységében, „a teljes szeretetben”, ahelyett, hogy irigyelnéd az Isten benne levő kegyelmét, az örvendeztesse és

* Az ég és a föld összekapcsolódásának hagyományos jelképe, lásd Homérosz: *Íliász*, VIII 19 (Budapest, 1992, 136. o.) vagy Milton: *Elveszett paradicsom*, II 1004 (Budapest, 1978, 110. o., Jánossy István fordítása).

vigasztalja meg a te szívedet. Dicsőítsd érte Istent. „Ha dicsőségben részesül az egyik tag”, nem örül-e „vele együtt valamennyi”? [1Kor 12,26]

Ahelyett, hogy féltékeny lennél rá, vagy gonoszul gyanúsíthatnád őt, dicsérd Istent a vigasztalásért. Örvendezz annak, hogy újabb bizonyítékát látod az Isten hűségének, mellyel beteljesíti minden ígéretét. És annál inkább sarkalld magad, hogy „megragadd azt a célt, amiért a Krisztus Jézus is megragadott téged”. [ld. Fil 3,12]

7. Ahhoz, hogy ezt tedd, használd ki az alkalmas időt. Ragadd meg a pillanatot! Élj minden alkalommal, hogy növekedj a kegyelmeben, vagy hogy jót tegyél. Ne hanyagold el a mát arra gondolva, hogy holnap több kegyelmet kapsz. Most egy talentumod van. Ha szeretnél még ötöt, annál inkább igyekezz hasznosítani a meglévőt. És minél többet akarsz kapni ezután, annál többet fáradozz most Istenért. Elég minden napnak a maga kegyelme. Isten most árasztja rád jószágát. Légy hűséges sáfára az Isten jelenlegi kegyelmének. Bármilyen legyen is holnap, ma teljes buzgalommal „ragassz a te hited mellé jó cselekedetet, mértékletességet, tűrést, atyafiakhoz való hajlandóságot, kegyességet”, mígnem eljutsz ama tiszta és teljes szeretetre. Legyenek meg ezek és „gyarapodjanak bened” most. Ne legyél se tétlen, se terméketlen. „Így dicsőségesen fogsz bemenni a mi Urunk Jézus Krisztus örök országába”. [Ef 5,16]

8. Végül pedig, ha a múltban hamisan alkalmaztad is amaz áldott reménységet, hogy szentek legyünk, ahogyan ő is szent, azért még ne vesd el. Hagyd el a hamis részt, és élj a többivel! Használd mostantól fogva Isten nagyobb dicsőségére, és lelked nagyobb hasznára. Állhatatos hitben, józan lelki nyugalomban, a reménység teljes bizonyosságában, szüntelen örvendezve annak, amit Isten tett, „törekedj a tökéletességre”. Naponként növekedve a mi Urunk Jézus Krisztus ismeretében, és erőről erőre haladva, megnyugvással, béketűréssel, alázatos hálával azért, amit elértél, és azért, amit ezután érsz el, fúsd meg az előtted levő pályát, nézz fel Jézusra, mígnem a teljes szeretet által belépsz az ő dicsőségébe. [vö. Mt 6,34]

[ld. 1Kor 4,2]

[2Pt 1,5–8†]

[2Pt 1,11]

[Zsid 6,1]

[ld. 2Pt 3,18]

[Zsolt 84,8†]

[Zsid 12,1–2]

AZ ÜDVÖSSÉG SZENTÍRÁSI ÚTJA

(THE SCRIPTURE WAY OF SALVATION)

„Van üdvösségetek a hit által.” (Efezus 2,8)

1. Aligha van bonyolultabb, sokrétűbb és nehezebben érthető dolog, mint a vallás, már amiképpen gyakorta magyarázzák. És ez nemcsak a pogányok, a legbölcsebb pogányok vallására nézve igaz, hanem azok vallására is, akik bizonyos értelemben keresztyének voltak, sőt hírnévre tettek szert a keresztyén világban, s annak „oszlopaiként” jöttek számba. Pedig a maga valóságában milyen könnyen érthető, milyen világos és egyszerű a Jézus Krisztus vallása! Feltéve persze, hogy eredeti formájában vesszük, ahogy az Isten ígében le van írva. A világ bölcs Teremtője és Kormányzója a keresztyénséget éppen a jelenvaló állapotában ingatag értelmű és hitvány felfogóképességű emberre szabta. Kitetszik ez mind a kitűzött célból, mind pedig a megvalósítás eszközéből! A cél egyetlen szóban kifejezve: az üdvösség, az eszköz pedig, mellyel elérhetjük: a hit.

[Gal 2,9]

2. Könnyűszerrel fölismerhetjük, hogy e két csekély szó – hit és üdvösség – magában foglalja az egész Biblia lényegét, a teljes Szentírás velejét. Annál inkább kell a lehető leggondosabban ügyelnünk rá, hogy elkerüljünk minden tévedést velük kapcsolatban, és igaz és helytálló ítéletet alkossunk mind az egyikről, mind a másikról.

Vizsgáljuk meg tehát behatóan:

I. Mi az üdvösség?

II. Mi a hit, mely üdvözít? És

III. Hogyan üdvözít?

I. 1. Először tehát vizsgáljuk meg, mi az *üdvösség*. Az üdvösség, amiről itt szó van, nem az, amit gyakorta értenek rajta: a mennybe jutás, az örök boldogság. Nem a lélek megérkezése a paradicsomba, amelyet Urunk „Ábrahám keblének” nevez. Nem olyan áldás, amely a halálon túl vagy (ahogy általában mondani szoktuk)

[Lk 16,22]

a túlvilágon található. Magának a textusnak a szavai minden kétséget kizárnak e felől: „*van* üdvösségetek”. Ez nem holmi távoli dolog: itt van jelen, s olyan áldás, melyet Isten ingyen kegyelme által már most birtokoltok. Sőt eme szavakat ugyanilyen helyénvalón visszaadhatnánk ilyenképpen is: „*lett* üdvösségetek”. Úgyhogy az itt említett üdvösség kiterjeszhető az Isten teljes munkájára attól kezdve, hogy a kegyelem először felvillant a lélekben, addig, amíg be nem teljesül a dicsőségben.

2. A legtágabb értelmében véve magában foglalja mindazt, amit a lélekben elvégez az úgynevezett „természetes lelkiismeret”, helyesebben szólva: a „megelőző kegyelem”; tartalmazza tehát az [Jn 6,44] Atya valamennyi „vonzását”; az Isten utáni vágyakozást, amely, ha [1,9] engedünk neki, nőttön-nő; a „világosságot”, amellyel Isten „megvilágosít minden embert”, és amellyel *megmutatja* mindenkinek, hogy miképpen „éljen törvény szerint, törekedjék szeretetre, és legyen alázatos Istenével szemben”; és a *bűntudatra ébredést*, amelyet az ő Lelke munkál időről időre minden emberfiában. Mindazáltal persze igaz, hogy az emberek nagy része a lehető leghamarabb elfojtja ezeket, kisvártatva elfelejti, vagy legalábbis tagadja, hogy valaha is végbementek benne.

3. Hanem most minket csak az az üdvösség foglalkoztat, amelyről a mostani igében közvetlenül szól az apostol. Ez pedig két fő részből áll: megigazulásból és megszentelődésből.

A megigazulás egy másik szó a bűnbocsánatra. Valahány bűnünk bocsánatát és egyúttal (amit szükségképpen maga után von) Isten-től való elfogadásunkat jelenti. Annak ára, hogy ezt elnyertük, azaz közkeletű néven megigazulásunk érdemszerző oka nem más, mint a Krisztus vére és igazsága, vagy (hogy világosabban fejezzük ki magunkat) mindaz, amit Krisztus tett és szenvedett értünk, míg-nem végül „önként ment a halálba... a bűnösökért”. [Ézs 53,12]

A megigazulás azonnali következménye az Isten békessége, a [Fil 4,7] békesség, „mely minden értelmet meghalad”, és „az örvendezés [Róm 5,2] az Isten dicsőségének *reménységében*”*, valamint „a kimondhatatlan, dicsőült öröm”. [1Pt 1,8]

4. És amidőn megigazulunk, bizony mondom, már abban a pillanatban elkezdődik a *megszentelődés*. Abban a percben, amikor [Jn 3,3.6-8] „újonnan születünk”, „felülről születünk”, „a Lélektől születünk”. Saját belső *valónk* és külső *viszonyaink* egyaránt megváltoznak. Belsőleg megújulunk Isten ereje által. Érezzük az Isten szeretetét, mely [Róm 5,5] „szívünkbe áradt... a nekünk adott Szentlélek által”, amely

* Így az Av.

az egész emberiség iránti, de különösképpen az Isten gyermekei iránti szeretettel tölt el minket; kiűzi belőlünk a világ szeretetét, a gyönyör, a könnyelműség, a dicsőség, a pénz szeretetét a gőggel, haraggal, önfejűséggel és minden más gonosz indulattal együtt – egyszóval: átváltoztatja a „földi, testi, ördögi” indulatot azzá az indulattá, „ami Krisztus Jézusban is megvolt”.

[Jak 3,15]

[Fil 2,5]

5. Mily természetes azt képzelniük azoknak, akik ily változást tapasztalnak meg, hogy minden bűn eltűnt! Hogy gyökerestől kiirtatott a szívükből, és nincs többé helye ott! Mily könnyen jutnak a következtetésre: „Nem érzek magamban semmi bűnt; *nincs* is tehát bűnöm”. Nem *mozdul*, tehát nem is *létezik*; moccani sem *moccan*, tehát *nincsen*.

6. Nem telik azonban sok időbe, hogy kijózanodva meglássák: a bűn csak szüneteltetett, nem semmisült meg. Visszatérnek a kísértések, és feléled a bűn, megmutatja, hogy csak elbódult, nem pusztult el. Ilyenképpen két elemet éreznek magukban, mely végképp szemben áll egymással: „a test kívánsága a Lélek ellen tör”, a természet ellenszegül az Isten kegyelmének. Nem tagadhatják, hogy noha éreznek még erőt Krisztusban hinni és Istent szeretni, és noha „a Lélek” még mindig „bizonyoságot tesz az ő lelkükkel együtt, hogy valóban Isten gyermekei” [Róm 8,16], időnként a gőgöt vagy önfejűséget, időnként a haragot vagy hitetlenséget is érzik magukban. Ezek egyike vagy másika, együtt vagy külön, mint tapasztalják, *megmozdul* szívükben, noha nem *győz*, ám csak „durván megtaszítja, hogy elessen, de az Úr megsegíti” őt.

[Gal 5,17]

[Zsolt 118,13]

7. Mily valóság híven jellemezte Makariosz ezernégy száz esztendővel ezelőtt Isten gyermekeinek a jelenben való tapasztalását! „Midőn a kegyelem elkezd hatását kifejteni, a gyakorlatlanok (vagy tapasztalatlanok) azonmód úgy képzelik, hogy nincs többé bűnük. A józanabbak azonban aligha tagadják, hogy még mi is, akik bírjuk az Isten kegyelmét, újra gyötörtethetünk... Mert gyakorta láttuk példáját olyan testvéreinknek, akik a kegyelmet megtapasztalva azt vallották: nincs bennük bűn. Mindezek ellenére midőn már-már azt hitték, hogy teljesen megszabadultak tőle, a bennük szunnyadó romlottság újra felserkent, és ők hajszál híján odavesztek”.*

8. „Újjászületésünktől” fogva fokozatosan megy végbe bennünk a megszentelődés munkája. „A Lélek által” képessé válunk megölni „a test”, azaz gonosz természetünk „cselekedeteit”, és ahogy

[Róm 8,13]

* Makariosz, IV. századi egyiptomi remete homíliaiból Wesley válogatást adott ki 1749-ben. Itt ebből idéz.

egyre inkább halottak vagyunk a bűnnek, egyre inkább élünk Istennek. Kegyelemről kegyelemre haladunk, miközben: gondosan „tartózkodunk a gonosz minden fajtájától”; „jó cselekedetekre törekszünk”; „míg időnk van, jót teszünk mindenkivel”; az Úr minden rendelésében és parancsolatában járunk, lélekben és igazságban imádjuk őt; hordozzuk keresztünket, és megtagadjuk magunktól minden élvezetet, amely nem Istenhez vezet bennünket.

[6,11]

[1Thessz 5,22]

[Tit 2,14] [Gal

6,10] [Lk 1,6†]

[Jn 4,23] [Lk

14,27]

9. Így várjuk a teljes megszentelődést, a tökéletes szabadulást valamennyi bűnunktől: a gőgtől, önfejtéstől, haragtól, hitelenségtől, avagy amiképpen az apostol mondja: „tökéletességre törekszünk”. De mi a tökéletesség? A szónak többféle értelme van: itt tökéletes szeretetet jelent, a bűnt kizáró szeretetet, a szívet megtöltő, a lélek teljességét elfoglaló szeretetet. Azt a szeretetet, amely „mindenkor örül, szüntelenül imádkozik, mindenért hálát ad”.

[Zsid 6,1]

[1Thessz 5,16–18]

II. De vajon „mi a hit, mely üdvözít”? Ez a második megfontolandó kérdésünk.

1. A hitet általánosságban így határozza meg az apostol: *πραγμάτων ἐλεγχος οὐ βλεπομένῳ**, azaz „a nem látható”, a látás vagy bármely más külső érzékelés számára felfoghatatlan – „dolgozok léte felől való” bizonyosság, isteni bizonyosság vagy „meggyőződés” (az eredeti mindkettőt jelenti). Nem más tehát a hit, mint az Istenről és dolgairól való természetfeletti *bizonyosság*, egyfajta lelki *világosság*, melyben a lélek részesül, és annak természetfeletti *látása* vagy érzékelése. Ezért a Szentírás hol arról beszél, hogy Isten világosságot gyújt, hol pedig arról, hogy erőt ad megismeréséhez. Így ír Szent Pál: „Isten ugyanis, aki ezt mondta: »Sötétségből világosság ragyogjon fel«, ő gyújtott világosságot szívünkben, hogy felragyogjon előttünk Isten dicsőségének ismerete Krisztus arcán”. Másutt ugyancsak ő szól ekképpen: Isten „világosítsa meg lelki szemünket”. A Szentlélek kettős munkája révén – hogy ugyanis *felnyitja és megvilágosítja* lelki szemünket – látjuk ama dolgokat, amelyeket testi „szem nem látott, fül nem hallott”. Van tehát kilátásunk az Isten láthatatlan dolgaira. Látjuk a *lelki világot*, amely bár egészen körülvész bennünket, mégis felfoghatatlan természetes képességeink számára, akárha nem is léteznék; és látjuk az *örökkévaló világot*, amely áthatol az idő és az örökkévalóság között függő kárpiton. Homály és sötétség nem borítja többé, látjuk az eljövendő dicsőséget, amely megjelentetik nekünk.

[Zsid 11,1]

[2Kor 4,6]

[Ef 1,18]

[1Kor 2,9]

[Róm 8,18†]

* A szórend Wesleyé.

2. Ha a szót szűkebb értelmében vesszük, a hit isteni bizonyóságot és meggyőződést jelent nemcsak arról, hogy „Isten Krisztusban megbékéltette a világot önmagával”, hanem arról is, hogy Krisztus „szeretett *engem*, és önmagát adta *értem*”. E hit (nevezzük így: *lényeg* vagy inkább *tulajdonság*) által fogadhatjuk el Krisztust; fogadhatjuk el őt minden hivatalában: mint prófétánkat, főpapunkat és királyunkat. Ez által tette őt „nekünk Isten bölcsességé, igazsággá, megszentelődéssé és megváltássá”.

[2Kor 5,19]

[Gal 2,20]

[Kol 2,6]

[1Kor 1,30]

3. „De vajon ez a »bizonyosság hite«, avagy a »hűség hite«?” A Szentírás nem említ ilyen különbségtételt. Az apostol ezt mondja: „egy reménységre kaptatok elhívást: egy a hit”, egy a keresztyén, üdvözítő hit, ahogy „egy az Úr”, akiben hiszünk, és „egy az Istene és Atyja mindeneknek”. És nem kétséges, hogy a hitből szűkegképpen következik a *bizonyosság* (ami itt csak egy másik szó a *bizonyosság* helyett, minthogy nehéz megkülönböztetni a kettőt) afelől, hogy Krisztus „szeretett *engem*, és önmagát adta *értem*”. Mert „aki hisz”, igaz, élő hittel hisz, „abban megvan a bizonyoságtétel”. „Maga a Lélek tesz bizonyóságot az ő lelkével együtt arról, hogy valóban Isten gyermeke.” „Mivel pedig fiú, Isten elküldötte Fiának Lelkét szívébe, aki ezt kiáltja: »Abbá, Atya!«”, és hogy valóban az, erről bizonyosságot ad neki, és iránta való gyermeki bizalmat. De figyeljük meg, hogy a dolog természeténél fogva a bizonyosság megelőzi a bizalmat. Hiszen nem lehet valakinek Istenbe vetett gyermeki bizalma, míg nem tudja, hogy ő Isten gyermeke. Éppen ezért a bizalom, bizakodás, bizodalom, ragaszkodás, akárhogy nevezzük is, nem az első hajtása vagy lépése a hitnek, mint ahogy egyesek feltételezték, hanem a második.

[Ef 4,4-6]

[1Jn 5,10]

[Róm 8,16]

[Gal 4,6]

4. A szó legigazabb értelmében vett hit által „van üdvösségünk”, megigazulásunk és megszentelődésünk. De hogyan igazulunk és szentelődünk meg hit által? Ez a harmadik megvizsgálandó kérdésünk. Mivel pedig ez a fő kérdésünk, és nem is csekély jelentőségű, helyénvaló pontosabban és részletesebben taglalnunk.

III. 1. Először tehát: hogyan igazulunk meg hit által? Hogyan kell ezt értenünk? Erre így felelek: a megigazulás feltétele, még-hozzá egyedüli feltétele a hit. Ez a feltétele: senki nem igazul meg, csak aki hisz; hit nélkül nem igazul meg senki. Még-hozzá az egyedüli feltétele: egymaga elég a megigazuláshoz. Mindenki megigazul, aki hisz, nem számít, hogy van-e vagy nincs-e másvalamije rajta kívül. Másként szólva: senki nem igazul meg, amíg nem hisz; mindenki megigazul, miután hisz.

2. „De vajon nem parancsolja-e Isten azt is, hogy *térjünk meg*? Sőt hogy »teremjünk a megtéréshez illő gyümölcsöt«? Például,

[Mt 3,8]

[Ézs 1,16–17]

hogy »ne tegyünk többé rosszat«, és »tanuljunk jót tenni«? És nem feltétlenül szükséges-e mind emez, mind pedig amaz? Olyannyira, hogy ha szándékosan mellőzzük bármelyiket, egyáltalán nem számíthatunk rá, hogy megigazulunk? De ha ez így van, miképpen állhat az, hogy a hit a megigazulás egyedüli feltétele?”

Isten kétségkívül megparancsolja mind a megtérést, a bűnbánatot, mind azt, hogy teremjünk a megtéréshez illő gyümölcsöt, és ha ezeket szánt szándékkal nem tesszük, nem számíthatunk rá *egyáltalán*, hogy megigazulunk. Ezért tehát mind a bűnbánat, mind a megtéréshez illő gyümölcs bizonyos értelemben szükséges a megigazuláshoz. De nem *ugyanabban az értelemben*, mint a hit, sem nem *ugyanolyan mértékben*. Nem *ugyanolyan mértékben*: mert azok a gyümölcsök csak *feltételesen* szükségesek, ha van idő és lehetőség teremni őket. Máskülönből nélkülük is megigazul-

[Mt 27,38]

hat az ember, amiképpen a „rabló” is megigazult a kereszten (ha annak mondhatjuk egyáltalán, hiszen nemrégiben felfedezte egy író, hogy nem is rabló volt, hanem egy nagyon is becsületes, tiszteletreméltó ember!). Hit nélkül azonban nem igazulhat meg: az lehetetlen. Ugyanígy akármilyen nagy bűnbánata van az embernek, vagy akármilyen sok megtéréshez illő gyümölcsöt terem is, mindez fabatkát sem ér: nem igazul meg, amíg nem hisz. Abban a pillanatban azonban, hogy hisz, ama gyümölcsökkel vagy azok nélkül, sőt több vagy kevesebb bűnbánattal, megigazul. Nem *ugyanabban az értelemben*: hiszen a megtérés és annak gyümölcsei csak *közvetve* szükségesek, habár szükségesek a hithez; a hit azonban *közvetlenül* szükséges a megigazuláshoz. Következésképpen a hit az egyedüli feltétel, amely *azonmód és közvetlenül* szükséges a megigazuláshoz.

3. „De vajon hiszed-e, hogy hit által szentelődünk meg? Tudjuk, hogy hiszel abban, hogy hit által igazulunk meg, de nem hiszed és nem tanítod-e ennek megfelelően, hogy a cselekedeteink által szentelődünk meg?”

Ezt hangoztatják a legnagyobb nyíltsággal és határozottsággal immár huszonöt éve*. Pedig csakis az ellenkezőjét hirdetem, és pedig megannyi módon. Magánbeszélgetésben és nyilvánosan egyaránt arról tettem folyvást tanúságot, hogy megszentelődésünk, akárcsak megigazulásunk, hit által van. És valójában e nagyszerű igazságok egyike kifogástalanul magyarázza a másikat. Amiképpen hit által igazulunk meg, ugyanúgy hit által szentelőd-

* Körülbelül 1739 óta, amikor Wesley kifejtette verses kötetének (*Hymns and Poems*) előszavában, hogy a hitet jó cselekedetek követik.

dünk is meg. A megszentelődésnek, akárcsak a megigazulásnak, a hit a feltétele, mégpedig az egyedüli. Ez a feltétele: mert senki nem szentelődik meg, csak aki hisz; hit nélkül egyetlen ember sem szentelődik meg. És ez az egyedüli feltétele: egymaga elég a megszentelődéshez. Mindenki, aki hisz, megszentelődik, nem számít, hogy van-e vagy nincs-e másvalamije rajta kívül. Másként szólva: senki nem szentelődik meg, amíg nem hisz; mindenki megszentelődik, miután hisz.

4. „De vajon van-e bűnbánat a megigazulás után, amiképpen van előtte? Nem tartozik-e minden megigazult azzal, hogy »jó cselekedetekre törekedjék«? Sőt nem oly elengedhetetlenek-e ezek, hogy ha valaki szándékosan mellőzi őket, nem számíthat rá, hogy valaha is a szó igaz értelmében megszentelődik, azaz »teljessé lesz a szeretetben«? Vagy növekedhet-e egyáltalán »a kegyelemben, a mi Urunk Jézus Krisztus« szerető »ismeretében«? És megtarthatja-e a kegyelmet, amit Isten már neki adott? Megmaradhat-e a hitben, amelyet kapott, vagy kedves maradhat-e Isten előtt? Nem ismered-e el te magad is mindezt, és nem hirdeted-e szüntelenül? Ha viszont így van, miképpen mondhatod a hitet a megszentelődés egyedüli feltételének?»

[Tit 2,14]

[1Jn 4,18]

[2Pt 3,18]

5. Csakugyan elismerem mindezt, és szüntelenül fenntartom, mint Isten igazságát. Elismerem, hogy van bűnbánat megigazulás után is, akárcsak előtte. Akik megigazultak, mind tartoznak azzal, hogy jó cselekedetekre törekedjenek. És ezek olyan elengedhetetlenek, hogy ha valaki szándékosan mellőzi őket, nem számíthat rá, hogy valaha is megszentelődik. Nem tud „növekedni a kegyelemben”, az Isten képmása szerint, abban az indulatban, „ami Krisztus Jézusban is megvolt”; sőt nem képes megtartani a kegyelmet, amit kapott, nem maradhat meg a hitben, vagy maradhat kedves Isten előtt.

[Fil 2,5]

Milyen következtetést kell ebből levonnunk? Nos, hogy mind a helyes értelemben vett bűnbánat, mind pedig a jó cselekedetek gyakorlása, a kegyes cselekedeteké csakúgy, mint az irgalmas cselekedeteké (most már helyes így nevezni őket, hiszen a hitből fakadnak), bizonyos értelemben szükséges a megszentelődéshez.

6. Azért mondom, hogy a „helyes értelemben vett bűnbánat”, mert ezt nem szabad összetéveszteni az előzetes bűnbánattal. A megigazulást követő bűnbánat merőben más, mint az azt megelőző. Ez nem jelent bűnösséget, a kárhozat érzését, az Isten haragjának tudatosodását. Nem feltételez semmi kétkedést Isten kegyelmében vagy „gyötrelemmel járó félelmet”. Helyesen szólva: ezt a meggyőződést a szívünkben „megmaradt bűn”, a φρόνημα

[1Jn 4,18]

[Jn 9,41]

[Róm 8,7†] σαρκός, „a test gondolata” miatt munkálja a Szentlélek – ama bűn miatt, amely „megmarad”, miként egyházunk tanítja, „az újjászületettekben is”, jóllehet már nem *uralkodik* rajtuk többé. Így meggyőződünk a gonoszra való hajlamunkról, a „megrögzötten elforduló szívről”, a test örökös „Lélek ellen való törekvéséről”.
 [Hós 11,7] [Gal 5,17] Ha nem vigyázunk, és nem imádkozunk szüntelenül, a test alkalmasint inkább kívánczik a büszkeségre, hol a haragra, hol a világ szeretetére, a kényelem szeretetére, a dicsőség szeretetére vagy az élvezetek szeretetére, semmint az Isten szeretetére. Így tehát meggyőződünk szívünk önösségéről, istentagadásra vagy bálványimádásra, de legfőképpen hitetlenségre való hajlandóságáról, amely ezer módra, ezer ürüggyel többé-kevésbé egyre inkább elszakít az élő Istentől.
 [ld. Zsid 3,12]

7. Amellett, hogy meggyőződünk a szívünkben *megmaradt* bűnről, ugyanilyen tisztán ráébredünk az életünkben megmaradt bűnre, amely *hozzátapad* valamennyi szavunkhoz és cselekedetünkhöz. Még legjobb tetteinkben is felfedezzük a bennük, akár lelkiületükben, akár tárgyukban, akár módjukban elkeveredett rosszat, olyasvalamit, ami Isten igazságos ítélete előtt nem állhat meg, amennyiben Isten „számon tartja a bűnöket”. Ahol legkevésbé gyanítottuk, ott fedezzük fel a gőg, az önfejlőség, a hitetlenség vagy a bálványimádás szennyfoltját; úgyhogy immár még inkább szégyelljük legjobb tetteinket, mint korábban legrosszabb bűneinket. És így csakis azt érezhetjük, hogy távolról sem tartalmaznak semmi érdemszerzőt, sőt meg sem állhatnak Isten ítélőszéke előtt, hogy már miattuk is Isten büntetésére volnánk méltók – ha nincs a szövetség vére.
 [Zsolt 130,3]

8. A tapasztalat azt mutatja, hogy a szívünkben *megmaradt* és összes szavunkhoz és cselekedetünkhöz *hozzátapadó* bűn tudatosulása mellett, valamint amellett, hogy mindezek miatt büntethetők volnánk, ha nem hintene meg szüntelenül az engesztelő vér, még egy dolgot magában foglal ez a bűnbánat, éspedig a tehetetlenségünkről való meggyőződést, hogy teljesen képtelenek vagyunk egyetlen jó gondolatot, egyetlen jó vágyat megformálni, még kevésbé egyetlen jó szót szólni, vagy egyetlen jó cselekedetet is véghez vinni, hacsak nem az ő mindenható ingyen kegyelme által, mely megelőz, majd pedig minden percben elkísér bennünket.
 [2Móz 24,8; Zsid 10,29]

9. „De melyek azok a jó cselekedetek, amelyekről azt állítod, hogy szükséges gyakorolni őket a megszentelődéshez?” Először is valamennyi kegyes cselekedet, úgymint: a közösségben, a családban és a belső szobánkban való imádkozás, az úrvacsora vétele, a

Szentírás kutatása hallás, olvasás és elmélkedés útján, illetve oly mértékű böjtölés vagy önmegtartóztatás, amit csak testi egészségünk megenged.

[Jn 5,39]

10. Másodszor minden jó tételény, az embereknek akár a testét, akár a lelkét érintő valamennyi irgalmas cselekedet, úgymint: az éhezők étetése, a mezítelenek felruházása, a jövevények befogadása, a rabok, betegek vagy különféle nyomorúságban élők meglátogatása, a tudatlanok tanítása, a kábult bűnösök fölébresztése, a langyosak felbuzdítása, az ingadozók megerősítése, az erőtlenek vigasztalása, kísértésbe esők megsegítése vagy a lelkek halálból való megmentésének bármely módja. Ez teszi e bünbánatot, a megtéréshez illő mindama gyümölcsöt, amely a teljes megszentelődéshez szükséges. Isten azt rendelte, hogy gyermekei ez úton járva várják a teljes üdvösséget.

[Mt 25,35–36]

[Jel 3,16]

[1Thessz 5,14]

[Zsid 2,18]

11. Kitetszhet mindebből ama látszólag ártalmatlan nézetnek a rendkívüli kártékonyasága, mely szerint „nincs bűn a hívőben, minden bűn gyökerestől megsemmisül a megigazulás pillanatában”. Minthogy ez a felfogás gátat vet a bünbánatnak*, csaknem elállja a megszentelődés útját. Nem bánhatja meg bűneit az, aki azt hiszi, nincs bűn sem az életében, sem a szívében. Következésképpen úgyszintén nem lehet „teljes a szeretetben”, hiszen ehhez is elengedhetetlen a bünbánat.

[1Jn 4,18]

12. Ugyancsak kitetszik ebből, hogy nem származik semmiféle veszély a teljes üdvösség ilyenképpen való várásából. Mert tegyük fel, hogy tévedtünk, hogy soha ilyen áldást nem lehetett vagy nem lehet megszerezni, akkor sem veszítünk semmit. Sőt maga a várakozás buzdít azon talentumok használatára, amelyeket Isten adott nekünk; igen, hogy valamennyit hasznosítsuk, hogy amikor Urunk eljön, „nyereséggel kapja vissza azt, ami az övé”.

[vö. Mt 25,27]

13. Visszatérve azonban a kiinduláshoz: jóllehet elismerjük, hogy mind eme bünbánat, mind a megtérés gyümölcsei szükségese-
sek a teljes üdvösséghez, nem *ugyanabban az értelemben* és nem *ugyanolyan mértékben* szükségese-
sek, ha van rájuk idő és lehetőség. Máskülönben nélkülük is megszentelődhet az ember. Ellenben hit nélkül nem szentelődhet meg. Hasonlóképpen: akármekkora is valakiben eme bünbánat, vagy akárhány jó cselekedetet visz is véghez, mindez fabatkát sem ér: nem szentelődik meg, amíg nem hisz. Abban a pillanatban azonban, ahogy hisz, akár gyümölcsökkel, akár nélkülük, sőt akár

* Ti. a második bünbánatnak.

kisebb, akár nagyobb bűnbánattal, megszentelődik. Nem *ugyanabban az értelemben*: hiszen e bűnbánat és e gyümölcsök csak közvetetten szükségesek, habár szükségesek hitének megtartásához és növekedéséhez, miközben a hit *közvetlenül* és *azonmód* szükséges a megszentelődéshez. Továbbra is fennáll tehát, hogy a hit az egyedüli feltétel, amely *azonmód* és *közvetlenül* szükséges a megszentelődéshez.

14. „De vajon mi az a hit, amely megszentel minket, megvált a bűntől, és teljessé tesz a szeretetben?” Először is isteni bizonyosság és meggyőződés arról, hogy Isten mindezt megígérte a Szentírásban. Amíg erről igazán meg nem bizonyosodunk, addig egy lépést sem tudunk megtenni. És azt képzelnénk, ahhoz, hogy egy józan embert erről meggyőzzünk, egy szóval sincs többre szükség ama régi ígéretnél: „Szívedet és utódaid szívet körülmetéli Istened, az Úr, szeretni fogod Istenedet, az Urat teljes szívedből és teljes lelkedből”. Mily világosan kifejezi ez a szeretetben való tökéletességünket! Mily határozottan kimondja, hogy minden bűnünkből megváltatunk! Mert ha a szeretet tölti be az egész szívet, mi helye marad ott a bűnnek?

[5Móz 30,6]

15. Másodszor Isteni bizonyosság és meggyőződés arról, hogy amit Isten megígért, azt *képes* beteljesíteni. Elismerve tehát, hogy „az embernek lehetetlen” tisztát előhozni a tisztátalanból, megtisztítania a szívet minden bűntől, és azt betöltenie szentséggel, ez mégsem okoz nehézséget, hiszen „Istennél minden lehetséges”.

[vö. Jób 14,4†]
[Mt 19,26]

És azt bizonyosan nem képzelte soha senki, hogy ez lehetséges volna bármiféle, a Mindenhatóénál kisebb erőnek! Ha azonban Isten szól, az meglesz. Isten ezt mondta: „Legyen világosság: és van világosság”.

[vö. 1Móz 1,3]

16. Harmadszor pedig isteni bizonyosság és meggyőződés arról, hogy ő ezt már *most* képes és kész megtenni. És miért ne? Vajon előtte egy perc nem annyi-e, mint ezer év? Ő nincs időszükében ahhoz, hogy elvégezze, bármit is akar. Nem akarhatja és nem is várhatja, hogy akiket tetszése szerint megdicsőít, azok érdeme vagy alkalmassága egy kicsit még gyarapodjék. Ezért tehát bátran mondhatjuk az idő bármely pillanatában: „Íme, most van az üdvösség napja”. „Ma, ha az ő hangját halljátok, ne keményítsetek meg a szíveteket!” „Íme, minden készen van: jöjjetek a menyegzőre!”

[2Pt 3,8; Zsolt 90,4]
[2Kor 6,2]
[Zsid 4,7]
[Mt 22,4]

17. E meggyőződéshez, hogy ugyanis Isten képes és kész is megszentelni minket *most*, még egyet hozzá kell vennünk: az isteni bizonyosságot és meggyőződést arról, hogy ezt *megteszi*. És abban az órában megteszi. Megszólítja a lélek legmélyét:

„Legyen a te hited szerint!” A lélek pedig megtisztul a bűn minden foltjától, „minden gonoszságától”. A hívő átérzi eme fennkölt szavak teljes értelmét: „Ha pedig a világosságban járunk, ahogyan ő maga a világosságban van, akkor közösségünk van egymással, és Jézusnak, az ő Fiának vére megtisztít minket minden bűntől”.

[9,29]

[1Jn 1,9]

[1,7]

18. „De vajon Isten *fokozatosan* avagy *azonmód* végzi el e nagy munkát a lélekben?” Némelyekben, meglehet, fokozatosan. Ezen azt értem, hogy nem figyelnek fel ama bizonyos pillanatra, amikor a bűn megszűnik létezni. De végtelenül kívánatosabb, ha Isten is úgy akarja, hogy ez azonnal végbemenjen, hogy az Úr „szájának leheletével” egyetlen perc alatt, egy szempillantás alatt megsemmisítse a bűnt. És általában így is teszi – e pusztá tényről elegendő bizonyíték áll rendelkezésre bármely elfogulatlan személy meggyőzéséhez. *Te* azért várd azt minden percben. Keresd mindabban, amit fent leírtunk: mindama „jó cselekedetekben”, amelyekre „a Krisztus Jézusban Isten teremtett”. Akkor nincs veszély. Ha jobb nem is leszel eme várakozásodtól, rosszabb nem lehetsz. Hiszen ha csalódnál reménységedben, akkor sem veszítesz semmit. De nem fogsz csalódni: eljön ő, és nem késik. Keresd hát minden nap, minden órában, minden percben! Miért nem ez órán, e percben? Bizonyosan keresheted *máris*, ha hiszed, hogy hit által van. És ebből tudhatod meg biztosan, hogy hit által vagy cselekedetek által keresed-e. Ha cselekedetek által, akkor *először* meg akarsz tenni valamit, *mielőtt* megszentelődsz. Azt gondolod: „Először ilyennek vagy olyannak kell *lennem*, ezt vagy azt *tennem*”. Akkor egészen idáig cselekedetek által kerested. Ha hit által keresed, akkor *úgy* várhatod, *ahogy vagy*: és ha *úgy* keresed, *ahogy vagy*, akkor már *most* várhatod. Fontos megjegyeznünk, hogy e három között elválaszthatatlan kapcsolat van: *hit által* várd; *úgy* várd, *ahogy vagy*; és *máris* várd! Ha egyiket tagadod, az annyi, mintha az összeset tagadnád; ha egyet elismeresz közülük, az annyi, mintha mindegyiket elismernéd. *Te* hiszed, hogy hit által szentelődünk meg? Légy hát hű elvedhez, és keresd ez áldást *úgy*, *ahogy vagy*, sem jobbként, sem rosszabbként; mint szegény bűnös, aki még mindig nem tud mivel fizetni, nem tud mentségére semmit felhozni, csak azt, hogy „Krisztus meghalt értünk”. És ha *úgy* keresed, *ahogy vagy*, akkor várd *máris*. Ne késlekedj! Miért tennéd? Krisztus készen áll. És csak ő az, akit óhajtasz. Ő vár rád. Az ajtó előtt áll! Kíálts fel lelked legmélyéből:

[Jób 15,30†]

[1Kor 15,52]

[Ef 2,10]

[Zsid 10,37]

[Róm 5,6, 8]

[Jel 3,20]

*Jöjj be, jöjj be, ó, Égi Vendég!
Immáron mindörökre:
Szent lakomára téj be, tessék,
Minket örök szeretet kössön össze.**

* Wesley: „*Hymn 8*” [„8. himnusz”], *Hymns on God’s Everlasting Love* [Himnuszok Isten örökkévaló szeretetéről].

AZ EREDENDŐ BŰN

(ORIGINAL SIN)

„Amikor látta az Úr, hogy az emberi gonoszság mennyire elhatalmasodott a földön, és hogy az ember szívének minden szándéka és gondolata szüntelenül csak gonosz.” (1Mózes 6,5)

1. Merőben más ez, mint a tetszetős kép, melyet az emberek a maguk természetéről rajzolnak minden időben! A hajdankoriak írásai hemzsegek az ember méltóságáról szóló derűs leírásoktól; némelyük úgy festi le az embert, mint akinek alkatába bele van foglalva minden erény és boldogság, vagy legalábbis, hogy az teljességgel hatalmában áll anélkül, hogy bárki más létezőnek lekötöztette volna, sőt mint aki önálló, képes a saját lábán megállni, és éppen csak kisebb Istennél.

2. És nem is csak a pogányok, akiket vizsgálódásaikban nemigen vezetett sokkal több, mint az értelem halvány fénye, hanem még a Krisztus nevét viselők, az Isten ígéjének megbízott szolgái közül is sokan ugyanilyen magasztosan szóltak az ember természetéről, mintha az csupa ártatlanság és tökéletesség volna. Az ilyen beszámolók különösen a mostani évszázadban terjedtek el, és talán a világ egyetlen részén sem annyira, mint éppen saját hazánkban. Itt számos, igen éles elméjű és nagy tudású ember a legjobb képességeit aknázza ki, hogy megmutassa, mint mondták: „az emberi természet szebbik oldalát”. És el kell ismerni, hogy ha a róla szóló beszámolók igazak, az ember még mindig éppen csak „kevésel kisebb az angyaloknál”, vagy „kevésel kisebb Istennél” (szó szerinti fordításban)*.

[Róm 3,2]

[Zsid 2,7]

[Zsolt 8,6]

3. Csoda-e, hogy emez értékeléseket azonmód elfogadja az emberek többsége? Mert ugyan kit nehéz meggyőzni arról, hogy kedvezően vélekedjék magamagáról? Ennek megfelelően az ilyen írókat csaknem egyetemlegesen olvassák, csodálják és ünneplik.

* Ti. az AV így: „Kevésel kisebb az angyaloknál”.

Ők pedig megszámlálhatatlan követőt szereztek nemcsak a léha, de még a tanult emberek világában is. Úgyhogy most már egészen divatjamúlt másképpen beszélni, bármi olyat mondani, ami lealacsonyítaná az emberi természetet, amely az általános nézet szerint egy-két gyengeségtől eltekintve nagyon is ártatlan, bölcs és erényes.

4. Mindeközben azonban mit tegyünk Bibliánkkal? Mert azzal emezek soha nem fognak egyezni. Eme beszámolókat, bárhogy tetsszenek is testnek és vérnek, soha nem lehet összebékíteni az igével. A Szentírás azt állítja, hogy „egy ember engedetlen-sége által sokan lettek bűnösökké”; hogy „Ádámban mindnyájan meghaltak”, lelkileg haltak meg, elveszítették az Isten életét és képmását; hogy a bukott, bűnös Ádám azután „fiút nemzett, magához hasonlót”, nem is nemzhetett máshoz hasonlót, hiszen „ki adhat tisztát a tisztátalanból?” Hogy következőképpen *mi* is, mint mások, „emberi természetünk szerint”, „halottak voltunk vétkeink és bűneink miatt”, „reménység nélkül és Isten nélkül... a világban”, éppen ezért „a harag fiai” voltunk; hogy minden ember elmondhatja: „bűnben születtem, anyám vétekben fogant engem”; hogy „nincs különbség: mindenki vétkezett, és hűjával van az Isten dicsőségének”, az Isten ama dicsőséges képmásának, amelyre eredetileg az ember teremtetett. És így, amikor „az Úr letekint a mennyből az emberekre”, látja, hogy „mindnyájan elfordultak tőle, egyaránt megromlottak. Senki sem tesz jót, egyetlen ember sem”, egy sincs, aki igazán őt keresné. Pontosan egyezik ez azzal, amit a Szentlélek a fent idézett igében kijelent: „látta az Úr”, amikor korábban lenézett a mennyből, hogy „az emberi gonoszság mennyire elhatalmasodott a földön”, olyannyira, „hogy az ember szívének minden szándéka és gondolata szüntelenül csak gonosz”.

Ez tehát az Isten beszámolója az emberről; megragadom hát az alkalmat, és belőle kiindulva mutatom meg először is, hogy milyenek voltak az emberek az özönvíz előtt, másodsor megvizsgálom, hogy ma nem ugyanilyenek-e, harmadszor pedig mindezt kiegészítem néhány következtetéssel.

I. 1. Szándékom szerint először is kibontom a textus szavainak értelmét, s megmutatom, milyenek voltak az emberek az özönvíz előtt. Az itt adott beszámolóban nyugodtan megbízhatunk. Hiszen Isten látta, és őt nem lehet megtéveszteni. „Látta..., hogy az emberi gonoszság mennyire elhatalmasodott”. Nem ezé vagy azé az emberé, nem csak néhány emberé, nem is csupán a többségüké, hanem az *emberé általában*, az embereké egyetemesen. A szó magában foglalja az egész emberi nemzetet, mindenkit, aki az emberi természet részese. És aligha volna könnyű dolgunk meg-

becsülni számukat, megmondani, hány ezren vagy millióan voltak. A föld akkoriban még élvezte hajdan volt szépségének és bővelkedésének nagy részét. A földgolyó felszíne nem volt olyan szaggatott és töredezett, mint most, s tavasz és nyár sem hasonlott még meg egymással. Alkalmasint akkor sokkal több lakójának adott megélhetést, mint amennyit most képes eltartani. Azok pedig bizonyára mérhetetlenül megsokasodtak, hiszen a férfiak hét vagy nyolcszáz évig nemzettek fiaikat és lányokat*. Eme felfoghatatlanul nagy sokaságból mégis *egyedül* Nóé „talált kegyelmet az Úr előtt”. Ő (és talán néhány családtagja) volt a kivétel az egyetemes gonoszság alól, amely Isten igazságos ítéleteképpen röviddel ezután egyetemes pusztulást hozott. A többiek mindnyájan ugyanazon bűn részesei voltak, ahogy ugyanazon büntetése is.

[IMóz 6,8]

2. „Látta az Úr... az ember... szívének minden szándékát és gondolatát,” a lelkéét, a belső emberét, a benne lakozó lélekét, valamennyi külső és belső indítékának a kútfejét. „Látta... szíve gondolatának minden alkotását”. Ennél átfogóbb értelmű kifejezést aligha találhatnánk. Magában foglalja mindazt, ami belül formálódik, készül, alakul; mindazt, ami van vagy bekövetkezik a lélekben; minden hajlamot, érzelmet, szenvedélyt, vágyat; minden indulatot, szándékot, elképzelést. Következésképpen magában kell foglalnia minden szót és cselekedetet is, mint amelyek természetesen fakadnak a forrásokból, és aszerint jók vagy rosszak, hogy mely forrásból származnak külön-külön.

[6,5†]

3. Mármost Isten „látta”, hogy mindez teljes egészében „gonosz”, szemben áll az erkölcsi tisztességgel, az Isten természetével, amely szükségképpen magában foglal minden jót; ellenkezik az isteni akarattal, a jó és a rossz örök mércéjével, az Isten tiszta, szent kép-másával, amelyre eredetileg megalkotta az embert, és amelynek az megfelelt, amidőn Isten, végignézve keze munkáin, látta, hogy minden „igen jó”; ellentmond az igazságosságnak, irgalomnak és igazságnak és a legfontosabb köteleknek, amelyek minden egyes embert a Teremtőjéhez és teremtménytársaihoz fűznek.

[IMóz 1,31]

4. De nem keveredett-e jó a rosszhoz? Nem vegyült-e világosság a sötétségbe? Nem, egy csepp sem: „Látta hogy az ember szívének minden szándéka és gondolata szüntelenül *csak* gonosz”. Csakugyan tagadhatatlan, hogy sokuknak, talán valamennyiüknek

* Tudni való, hogy a korszak tudományos gondolkodása nem állt olyan szilárd alapokon, mint ma: a korszak nagy tudósai, egy Newton vagy Locke, a modern tudomány előfutárai, épp oly lelkesedéssel merültek el az özönvíz előtti létezés tökéletességeinek taglalásában, mint maga Wesley. Ma már tudjuk, hogy az özönvíznek elsősorban nem földtörténeti, hanem etikai, antropológiai és szoteriológiai jelentősége van.

voltak jó indítékaik a szívükben. Hiszen az Isten lelke akkor is „az emberben maradt”, hátha mégis megtér, különösképpen ama kegyelmes haladék ideje, a bárkaépítés százhusz esztendeje alatt. *[1Móz 6,3]* Ám „testében” akkor sem „lakott jó”; egész természete egy merő gonoszság volt. Egyöntetű volt: nem keveredett bele semmi, ami egy kicsit is más természetű lett volna. *[Róm 7,18]*

5. Fölmerülhet még a kérdés: „Nem volt-e olyan pillanat, amidőn megszakadt a gonoszság? Nem voltak-e világos időszakok, amelyekben találni lehetett volna némi jót valaki szívében?” Nem feladatunk azt fontolgatni, mit végezhetett alkalmanként az Isten kegyelme valaki lelkében. Ezt leszámítva azonban nincs okunk feltételezni, hogy bármikor megszakadt volna a gonoszság. Mert Isten, aki „látta...”, hogy az ember szívének minden szándéka és gondolata szüntelenül *csak gonosz*”, ugyanígy látta azt is, hogy mindig ugyanolyan, „szüntelenül csak gonosz” – minden évben, minden napon, minden órában, minden percben. Soha nem hajlott jóra.

II. Így szól az egész emberi nemzetről szóló hiteles beszámoló, amelyet az, aki tudja, mi van az emberben, aki a vesék és a szívek vizsgálója, lejegyeztetett tanulságunkra. Ilyen volt minden ember, mielőtt Isten özönvizet bocsátott a földre. Másodszor azt szándékozzuk megvizsgálni, hogy ma is ilyenek-e ez emberek. *[Jel 2,23]*

1. Márpedig ilyenek bizonyosan, a Szentírás nem ad okot arra, hogy másképpen vélekedjünk. Ellenkezőleg: a fent idézett összes ige azokra vonatkozik, akik az özönvíz után éltek. Több mint ezer évvel később jelentette ki Isten Dávidon keresztül az emberek fiairól: „mindnyájan elhajlottak” az igazság és a szentség útjáról, „nincs, aki jót cselekedjék, nincsen csak egy sem”. És erről tett tanúságot valamennyi próféta a maga nemzedékében. Így szólt *[Zsolt 14,3†]* Ézsaiás Isten választott népéről (a pogányok *aligha* lehettek *jobb* állapotban): „Egészen beteg már a fej, egészen gyenge már a szív. Tetőtől talpig nincs rajta ép hely, csupa zúzódás, kék folt és genyves seb”. Ugyanez tetszik ki minden apostol beszámolójából, de az Isten ígéjének egész vezérvonalából is. Mindezekből azt tudjuk, *[Ézs 1,5–6]* hogy természetes állapotában az ember – az Isten kegyelmének segítségével nélkül – továbbra is csak és szüntelenül gonosz gondolatokat gondol a szívében.

2. És az ember mostani állapotát illetőleg ugyanezt a beszámolót erősíti meg a mindennapi tapasztalat. Igaz, a nem lelki ember nem így ítéli meg. És ezen nincs mit csodálkozni. Ha egy vakon született ember vak marad, *aligha* van tisztában a nyomorúságával. *[1Kor 2,14]* Elképzelünk sem lehetne olyan helyet, ahol mindenki látás nél-

kül születik, de ismeri a fogyatékoságát. Ugyanígy amíg az ember megmarad értelmének természetes vakságában, nincs tudatában lelki nyomorúságának, főként az említettnek. Amint azonban Isten felnyitja lelki szemeit, meglátja, hogy milyen állapotban volt addig, és akkor mélységes meggyőződésévé válik, hogy „minden ember”, ő maga különösképpen, természeténél fogva „merő hiábavalóság”, vagyis ostobaság és tudatlanság, bűn és gonoszság.

3. Amikor Isten felnyitja szemünket, meglátjuk, hogy addig *ἀθεοι ἐν τῷ κόσμῳ* – azaz „Isten nélkül” vagy inkább istentagadókként [Zsolt 39,6†] „éltünk a világban”. Természetünknel fogva nem tudtunk Istenről, nem ismertük őt. Való igaz, hogy amint értelmünkkel élni kezdünk, „alkotásaiból” megismertük azt, „ami nem látható őbelőle: [Ef 2,12] az ő örök hatalmát és istenségét”. A látható dolgokból eljutottunk az örökkévaló, hatalmas és láthatatlan lény létezéséhez. Mindazáltal noha elismertük létét, továbbra sem ismertük őt. Ahogyan [Róm 1,20] tudjuk, hogy Kínának van egy császára, akit azonban nem ismerünk, úgy tudtuk azt is, hogy van az egész földnek egy Királya, de nem ismerjük őt. Valójában nem is ismerhetjük őt meg egyetlen természetes képességünkkel sem. Ezek egyike révén sem juthatunk el Isten ismeretére. Ugyanígy nem foghatjuk fel őt természetes értelmünk útján, mint ahogy nem láthatjuk szemünkkel. Mert „senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya, az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú, és az, akinek a Fiú akarja kijelenteni”.

4. Azt olvassuk egy régi királyról, hogy erősen tudakozódott az emberek *természetes nyelve* felől, és hogy valami módon lezárja [Mt 11,27] az ügyet, a következő próbát végeztette el: két újszülöttet elvittett egy számukra elkészített helyre, ahol mindenféle tanítás nélkül nőttek fel, és anélkül, hogy valaha is emberi hangot hallottak volna. És mi volt az eredmény? Nos, hogy végül, amikor előhozták őket, semmilyen nyelvet nem beszéltek egyáltalán, csupán tagolatlan hangokat hallattak, mint holmi állatok.* Ha két csecsemőt hasonlóképpen nevelnének fel születésüktől fogva, mindenféle vallási nevelés nélkül, nemigen férhet hozzá kétség, hogy (ha az Isten kegyelme be nem avatkozik) az eredmény ugyanaz lenne. Nem lenne bennük semmiféle kegyesség: semmivel nem tudnának többet Istenről, mint a mezei vadak, mint „a vadszamár csikaja”

Ilyen a természetes vallás, a hagyományostól és az Isten lelkének befolyásától elvonatkoztatott vallás! [Jób 11,12]

* Hérodotosz történetét (*A görög-perzsa háború*, II 2, Budapest, 1989, 107. o.) Wesley a maga céljához igazítva beszéli el.

5. Ha pedig nincs bennünk ismeret, nem lehet bennünk Isten-szeretet sem: nem szerethetjük azt, akit nem ismerünk. A legtöbb ember azt *mondja*, hogy szereti Istent, és talán így is képzelik. Legalábbis kevesen ismerik el, hogy nem szeretik őt. A valóság azonban túlon túl nyilvánvaló ahhoz, hogy le lehessen tagadni. Természeténél fogva senki sem szereti Istent, nem szereti jobban, mint egy követ vagy talpa alatt a földet. Amit szeretünk, abban gyönyörködünk: természeténél fogva azonban senki sem gyönyörködik Istenben. Természetes állapotunkban elképzelni sem tudjuk, hogyan gyönyörködhet benne bárki is. Egyáltalán nem gyönyörködünk benne: teljességgel visszataszítónak tartjuk. Istent szeretni! Magas ez nekünk, kívül esik láthatárunkon. Természetes módon fel nem foghatjuk.

[ld. Zsolt 37,4]

6. Természetünknel fogva nemcsak Isten iránti szeretet, de istenfélelem sincs bennünk. Megengedem, hogy előbb-utóbb csakugyan a legtöbb emberben kialakul egyfajta értelmetlen, esztelen félelem, amelyet joggal mondhatunk „babonaságnak”, jöllehet a botor epikureusok ezt is „vallásnak” nevezték. Igen ám, de még ez sem természetes, hanem tanult, főleg beszélgetés és példaadás által. „Nincs Isten!” Természetünknel fogva „ez minden gondolatunk”. Hagyjuk, hadd tegye a maga dolgát, üljön csendben (ahogy elképzeljük) a mennyben, és hagyjon minket, hadd végezzük mi a magunk dolgait itt a földön. Úgyhogy „nincs isteni félelem a mi szemünk előtt”, amiképpen nincs Isten szeretete a szívünkben.

[139,6]

[Zsolt 10,4]

7. Így minden ember „istentagadó a világban”. Maga az istentagadás sem óv meg azonban a *bálványimádástól*. Természetes állapotában minden ember, aki a világra születik, utálatos bálványimádó. Talán valóban nem vagyunk azok a szó közönséges értelmében. Nem imádunk öntött vagy faragott képeket, mint a bálványimádó pogányok. Nem borulunk le fatörzsek vagy saját kezünk munkái előtt. Nem imádkozunk a mennyei angyalokhoz vagy szentekhez, mint ahogy a földi szentekhez sem. Akkor hát hogy van ez? „Szívünkben emelünk bálványokat”, s ezek előtt borulunk le, ezeket imádjuk. Önmagunkat imádjuk, midőn magunknak adjuk a dicsőséget, amely egyedül Istené. Ezért tehát a büszkeség nem más, mint bálványimádás: nekünk tulajdonítja azt, ami egyedül Istent illeti meg. És noha a büszkeség nem az embernek volt rendelve, hol az az ember, aki nélküle született? Általa azonban elraboljuk Istentől az ő elidegeníthetetlen jogát, és bálványimádón bitoroljuk dicsőségét.

[Róm 3,18†] [5,5]

[vö. Ef 2,12]

[vö. Ez 14,3†]

8. De a bálványimádásnak nem a büszkeség az egyetlen fajtája, amelyben természetünknel fogva vétkesek vagyunk. A Sátán a

maga képmását pecsételte szívünkbe az *önfejtés* is. „Oda-ülök,” mondta, mielőtt lehullott a mennyből, „odaülök az istenek hegyére a messze északon”. A magam akarata és kívánsága szerint cselekszem, nem pedig Teremtőmé szerint. Ugyanezt mondja minden ember, aki a világra születik, ezer alkalommal is. Sőt vallja is, nem pironkodik, nem fél vagy szégyenkezik érte. Kérdezd meg tőle: „Miért tetted ezt?” Ezt feleli: „Mert kedvem volt hozzá”. Mi ez, ha nem ez: „Mert meg akartam tenni”, márpedig ez nem más, mint hogy a Sátán és én egyetértünk, mert a Sátánt és engem ugyanaz az elv vezérel cselekedeteinkben. Az Isten akarata mind-eközben meg sem fordul a fejében, ügyet sem vet rá, jóllehet azt kapta legfőbb parancsul minden értelmes teremtmény égen és földön, abból az alapvető, megváltozhatatlan kötelékből fakadóan, amely valamennyi teremtményt Teremtőjéhez fűzi.

[Ézs 14,13]

9. Eddig az ördög képmását viseljük magunkon, az ő nyomában járunk. A következő lépésnél azonban már hátrahagyjuk a Sátánt, olyan bálványimádásba fogunk, amelyben ő már nem vétkes: tudniillik a *világ szeretetébe*, amely immár oly természetes minden ember számára, mint tulajdon akaratának szeretete. Mi sem természetesebb számunkra annál, hogy a teremtményben keressük a boldogságot, nem pedig a Teremtőben? Hogy keze munkáiban keressük azt a megelégedést, ami csak magában Istenben lelhető meg? Mi természetesebb a test kívánságánál? Vagyis mindenféle érzéki örömnél? Az emberek, különösen a tanult, művelt emberek csakugyan fennköltén beszélnek az ilyen alantas örömök megvételéről. Úgy tesznek, mint akik oda se hederítenek ilyen vágyaik kielégítésére, amelyek szempontjából a veszendő állatok szintjén vannak. Ez persze csupán tettetés, hiszen minden ember tisztában van vele, hogy e tekintetben természeténél fogva maga is vadállat. Érzéki vágyak, közülük is a legalantasabbak többé-kevésbé uralkodnak rajta. Fogva tartják, ide-oda rángatják sokat fitogtatott értelme ellenére. Az ember a jó neveltetésével és egyéb teljesítményeivel együttvéve sem áll magasabb szinten a kecskénél. Sőt erős kétségeink lehetnek afelől, hogy nem áll-e az állat magasabb szinten őnála! Bizonyosan így van, ha hallgathatunk egyik mai bölcsükre, aki nemrégiben így szólt:

[vö. Róm 1,25]

[Zsolt 19,2]

[1Jn 2,16]

*Olykor megkapják a vadak is a szerelem ízét,
Csak az értelem vadja hódol mindig neki.*

E balgaságban telik évre év.*

Jelentős különbség van azonban, ezt meg kell hagynunk, ember és ember között (a megelőző kegyelem által munkált különbségen túlmenően) a testalkat és a műveltség okán. Mindazáltal aki egy kicsit is ismeri önmagát, miként vethetne először követ a másikra? Ki állná ki a próbát, melyet Urunk a hetedik parancsolathoz fűzött szavaival valamennyiünkön tesz: „Aki kívánsággal tekint egy asszonyra, már paráznaságot követett el vele szívében”? Úgyhogy az ember nem is tudja, melyiken csodálkozzék jobban: a tudatlanságán vagy az arcátlanságán azoknak, akik lekicsinylőn szólnak azokról, akikben felülkerekedtek a vágyak, amelyeket minden ember érez a maga keblében! Minthogy az érzéki, akár ártatlan, akár vétkes élvezetek kívánása természetes minden emberfiának.

10. Így van ez „a szem kívánságával” is, a képzelet gyönyöreinek kívánságával is. Ezeket vagy nagyszerű, vagy gyönyörű, vagy pedig szokatlan tárgyak keltik; ha ugyan az előző két fajta nem esik egybe az utóbbival: mert, meglehet, ha jobban megvizsgáljuk, kiderülne, hogy mind a *nagyszerű*, mind pedig a *gyönyörű* tárgyak csak addig tetszenek, ameddig *újak*; amint elmúlik az újdonságuk, az általuk nyújtott örömmek legalábbis a nagy része elillan, és amilyen mértékben megszokottá válnak, ugyanannyira egyhangúak és unalmasak is lesznek. De akármilyen gyakran tapasztaljuk is ezt, a kívánság mégis ugyanúgy él tovább. A velünk született szomj megmarad a lélekben. Sőt minél inkább engedünk neki, annál inkább növekszik, és csábít, hogy újabb és újabb tárgyat keressünk neki, holott mindegyiket hiú reményekkel és megcsalatkozva hagyjuk oda. Bizony,

*Az ősz bolond, ki sok napig
Csak küzdött bánatával,
Új napot új reményre nyit,
Elboldogul a holnapok sorával.*

*Eljön a holnap! Napra éj!
E nap elröppen, akár a másik:*

Ő lépdél csak tovább, örömbé tév,

* Thomas Otway: „*The Orphan*” [Az árva].

De holtap este sírja ásít.*

11. E halálos betegségnek, a világ szeretetének, mely oly mélyen gyökerezik természetünkben, a harmadik tünete „az étellel való kérdés”, vagyis a dicsőségvágy. Az emberi természet nagy csodálói ezt hajthatatlanul természetesnek veszik – olyan természetesnek, mint a látást, a hallást vagy bármely más külső érzéket. És szégyellik-e ezt akár a tanult emberek is, a kifinomult ízlésű és a pallérozott elméjű emberek? Úgyannyira nem, hogy még dicsekednek is vele: ünnepeltetik magukat az ünneplés szeretetéért! Bizony, kiváló – úgynevezett – keresztyének minden ellenkezés nélkül magukévá teszik a hiú, öreg pogány mondását: *Animi dissoluti est et nequam negligere quid de se homines sentiant*: „Gonosz és elvetemült elmére vall, ha valaki nem veszi figyelembe azt, amit az emberek róla gondolnak”.** Úgyhogy a szemükben, ha valaki nyugodtan és rendületlenül megáll „dicsőségben és gyalázatban, rossz hírben és jó hírben”, az arra vall, hogy „nem való élnie; az ilyent el kell törölni a föld színéről”. De gondolná-e az ember, hogy ezek az emberek valaha is hallottak Jézus Krisztusról vagy tanítványairól? Vagy hogy tudták, ki mondta: „Hogyan tudnátok hinni ti, akik egymástól fogadtok el dicsőséget, de azt a dicsőséget, amely az egy Istentől van, nem keressétek?” Ha azonban ez így van, ha lehetetlen hinni, és következésképpen Isten tetszését elnyerni, amíg „egymástól fogadunk el (vagy kívánunk) dicsőséget, de azt a dicsőséget, amely az egy Istentől van, nem keressük”, akkor milyen állapotban van az egész emberiség! A keresztyének csakúgy, mint a pogányok! Hiszen mindnyájan „egymástól” kívánják a „dicsőséget”! Maguk lévén a bírák, oly természetes ez nekik, mint amilyen természetes látni a fényt, mely a szemükbe behatol, vagy hallani a hangot, mely a fülüket üti meg; sőt hiszen erényes elmére vall, magyarázzák, ha valaki az emberek dicséretét keresi, és megátalkodott elmére, ha valaki megelégszik „azzal a dicsőséggel, amely az egy Istentől van”!

[1Jn 2,16] [Jn 5,44]

[2Kor 6,8]
[ld. ApCsel 22,22]

[Jn 5,44]

III. 1. Most pedig hadd szűrjek le néhány következtetést az elmondottakból. Először is megismerhetjük ezekből a keresz-

* Matthew Prior: „*To the Honourable Charles Montague*” [A tiszteletre méltó Charles Montague-hoz].

** Wesley nyilván emlékezetből idézi Cicero mondását (*De Officiis* [A kötelességekről], I 28,99), amely eredetileg így szól: „Nam negligere, quid de se quisque sentiat, non solum arrogans est, sed etiam omnino dissoluti.” Magyarul: „Mert nemcsak arcátlanság, hanem elvtelenség is, ha nem veszed figyelembe, amit mások mondanak rólad.”

tyénség mint tanítások rendszere és a legkifinomultabb pogányság közötti legfőbb, legalapvetőbb különbséget. Számos hajdankori pogány részletekbe menően taglalta némelyek gonoszságait. Sokszor szólamlottak föl ezek irigysége vagy kegyetlensége, pompa kedvelése vagy tékozlása ellen. Néhányan még azt is ki merték mondani, hogy „valamilyen gonoszság nélkül nem született senki.”* Mivel azonban nem értesültek az ember bűnbeeséséről, nem voltak tisztában az ember végső romlottságával. Nem tudták, hogy az emberben nincsen semmi jó, csak mindenféle gonoszsággal van tele. Egyáltalán nem voltak tudatában az emberi természet, minden egyes világra született ember teljes, mind lelkében, mind pedig képességeiben való lealacsonyodásának, melyet nem is annyira egyes emberekben uralkodó gonoszságok, hanem inkább az istentagadásnak és bálványimádásnak, a gőgnek, önfejlőségnek és a világ szeretetének mindent elsöprő áradata idéz elő. Ez tehát a legnagyobb különbség a pogányság és a keresztyénség között. Az egyik beismeri, hogy sokakat megfertőzött sokféle gonoszság, sőt születni is az arra való hajlammal születnek; mégis úgy véli, hogy némelyekben a természetből fakadó jó erősen felülmúlja a rosszat. A másik kijelenti, hogy valamennyi ember „bűnben született”, és „vétekben fogant”; hogy így minden emberben megvan „a test törekvése”, mely „ellenségeskedés Istennel, mert az Isten törvényének nem veti alá magát, és nem is tudja magát alávetni”, és amely úgy megfertőzi az egész lelket, hogy „őbenne, vagyis a testében”, annak természetes állapotában „nem lakik jó”, és „szívének minden szándéka és gondolata *szüntelenül* csak gonosz”.

[Zsolt 51,7]

[Róm 8,7]

[Róm 7,18]

2. Másodszor megtudhatjuk mindezekből, hogy akik ezt, azaz „az eredendő bűnt” – vagy nevezzük bármi másnak – tagadják, még mindig csupán pogányok ama kérdés tekintetében, mely alapvetően megkülönbözteti a pogányságot a keresztyénségtől. Talán valóban elismerik: az emberben sok gonoszság van, hogy ezek némelyike velünk születik, és hogy következésképpen egyáltalán nem születünk olyan bölcsnek vagy erényesnek, ahogy kellene; továbbá kevesen állítanak váltig, hogy születésünkkor ugyanúgy hajlunk a jóra, mint a rosszra, és hogy minden ember természeténél fogva olyan erényes és bölcs, mint Ádám volt a teremtésekor. Íme a sibbólet: Az ember természeténél fogva tele van-e mindenféle gonoszsággal? Híjával van-e minden jónak? Egészen elbukott-e? A lelke teljesen megromlott-e? Vagy, hogy visszatérjünk a textushoz, „szívének minden szándéka és gondolata *szüntelenül*

[Bír 12,5–6]

* Horatius: *Szatirák*, I 3,58 [Összes művei, Budapest, 1989, 206. o.].

csak gonosz-e”? Ha ezt elismerd, e dologban keresztyén vagy. Ha tagadod, még mindig csupán pogány vagy.

3. Harmadszor megtudhatjuk mindezekből, hogy miben áll a valásnak, a Jézus Krisztus vallásának igaz természete. Ez nem más, mint a *θεραπεία ψυχής*,* Isten eszköze az *ebben a betegségben* szentvédő lélek meggyógyítására. A lelkek nagy Orvosa ennek segítségével alkalmazza gyógyírját *erre a betegségre*, hogy a valamennyi képességében teljesen megromlott emberi természetet helyreállítsa. Isten meggyógyítja összes istentagadásunkat azzal, hogy megismerteti önmagát, és akit elküldött, a Jézus Krisztust; azzal, hogy hitet ad nekünk, isteni bizonyosságot és meggyőződést Istenről és az Isten dolgairól – különösen eme fontos igazságról: Krisztus szeretett *engem*, és önmagát adta *értem*. A bűnbánat és az alázatos szív a gőg halálos betegségéből, a lemondás és az Isten akaratába való szelíd, hálás belenyugvás az önfejűség halálos betegségéből gyógyít meg. A világ szeretete összes változatának pedig az Isten szeretete az egyedüli hathatós gyógyszer. Ebben, „a szeretet által munkálkodó hitben” áll tehát az igaz vallás, amely kimunkálja az őszinte, szelíd alázatot, a világnak való teljes meghalást, az Isten akaratának és igéjének elfogadását, illetve az annak való szeretetteljes, hálás engedelmességet.

[Gal 2,20]

[Mt 11,29]

[Gal 5,6]

4. Ha az ember nem volna ilyen bukott állapotban, aligha lenne minderre szükség. Nem lenne szükség eme szívbeli munkára, a „lélekben és elmében” való megújulásra. Akkor a „kegyesség sokasága” helyénvalóbb kifejezés lenne, mint a „gonoszságnak sokasága”. Akkor a külsődleges vallásosság, amely nélkülöz minden kegyességet, megfelelne akármely értelmes szándéknak és célnak. Meg is felel azok szerint, akik tagadják természetünk eme romlottságát. Ők kevéssel tartják csak többre a vallást, mint a nevezetes Hobbes úr tartotta az észet. Őszerinte az értelem csupán „a szavak jól elrendezett sora”: szerintük pedig a vallás csupán a szavak és cselekedetek jól elrendezett sora. És nem keverednek ellentmondásba önmagukkal: hiszen ha a belső nincs „telve gonoszsággal”, ha az már tiszta, mi más van hátra, mint hogy „a külsejét megtisztítsuk”? A külső megreformálása, amennyiben feltevésük helyes, csakugyan az egyetlen szükséges dolog.

[Ef 4,23]

[Jak 1,21†]

[Lk 11,39]

5. Ti azonban nem így tanultátok az Isten igéjét. Ti tudjátok, hogy az, aki látja, mi van az emberben, egészen másképpen ad számot mind a természetről és a kegyelemről, mind bukásunk-

* Wesley Platóntól vette a kifejezést (lélekgyógyítás), ld. *Lakhész*, 185e, *Gorgiasz*, 513s, *Allam*, 585d.

- [Ef 4,20] ról és gyógyulásunkról. Ti tudjátok, hogy vallásunk nagy célja az, hogy szívünk megújuljon az Isten képmására, hogy helyreálljon mindaz a valóságos igazság és szentség, melyet ősatyánk bűne miatt elveszítettünk. Ti tudjátok, hogy minden vallásosság, amely nem felel meg e célnak, amely beéri kevesebbel, mint hogy lelkünk az Isten képmására, a Teremtője hasonlatosságára megújuljon, nem más, mint talmi színjáték, merő megcsúfolása Istennek – lelkünk vesztére. Jaj, óvakodjatok a hazug tanítóktól, akik keresztyénység gyanánt ezt akarják rátok beszélni! Ne hallgassatok rájuk, még ha „a gonoszságnak mindenféle csalásával”, sima nyelvvel, teljes illendőséggel, sőt szép és előkelő kifejezésekkel, irántatok való őszinte jóindulatuk és a Szentírás iránti tiszteletük megannyi buzgó kinyilvánításával jöjjenek is hozzátok. Ragaszkodjatok az egyszerű, ősi „hithez, mely egyszer s mindenkorra a szentekre bízott”, és amelyet Isten Lelke beültetett a szívetekbe. Ismerjétek fel betegségéteket! Ismerjétek meg a gyógyírt! Bűnben születtetek, ezért „újonnan kell születnetek”, „Istentől születnetek”. Természeteteknél fogva teljesen romlottak vagytok, a kegyelem által pedig teljesen megújultok. „Ádámban mindnyájan” meghaltatok, a második Ádámban, „Krisztusban” pedig „mindnyájan életre keltek”. Benneteket, „akik halottak voltatok a vétkek miatt, életre keltett”. Már nektek adta az élet kútfejét, mégpedig a hitet abban, „aki szeretett *titeket*, és önmagát adta *értetek*”! Most hát „törekedjete” „hitből hitbe” jutni, mígnem meggyógyul minden betegségéteket, és mindaz „az indulat lesz bennetek, ami Krisztus Jézusban is megvolt”!
- [Júd 3]
- [Jn 3,7] [1Jn 3,9]
- [1Kor 15,22]
- [Ef 2,5]
- [Gal 2,20]
- [Zsid 6,1] [Róm 1,17]
- [Fil 2,5]

AZ ÚJJÁSZÜLETÉS

(THE NEW BIRTH)

„Újjonnan kell születnetek.” (János 3,7)

1. Ha a keresztyénség egészén belül helyénvaló sarkalatosnak neveznünk bármely tanítást, az kétségkívül e kettő lenne: a megigazulás és az újjászületés tana, minthogy az előbbi ama nagy munkára vonatkozik, amelyet Isten *értünk* tesz bűneink bocsánatával, az utóbbi pedig arra a nagy munkára, amelyet Isten *bennünk* végez el bukott természetünk újjáteremtésével. Az időrendiséget tekintve egyik sem előzi meg a másikat. Abban a percben, hogy megigazít bennünket Isten kegyelme a Jézusban való váltság által, „a Lélektől is megszületünk”. A gondolati sorrendet tekintve azonban, úgymond, a megigazulás megelőzi az újjászületést. Először azt fogjuk fel, hogy Isten haragja elfordult, és azután azt, hogy a Lelke munkálkodik bennünk.

[ld. Jn 3,5]

[Ézs 12,1†]

2. Mily nagy jelentősége van tehát annak, hogy minden emberfia jól megértse ezeket a sarkalatos tanításokat! Erről való szilárd meggyőződéstől vezetve sok kiváló ember írt igen nagy részletességgel a megigazulásról, minden idevonatkozó kérdést tisztázva és az ezzel foglalkozó igék értelmét kibontva. Szintúgy sokan írtak az újjászületésről – és néhányuk elég részletesen is –, de nem olyan világosan, ahogy kívánatos lett volna, sem nem oly mélységgel és pontossággal, vagy nehezen érthető és homályos, vagy pedig semmitmondó és felszínes taglalását adva. Úgy tűnik föl tehát, hogy még mindig hűjával vagyunk az újjászületésről szóló teljes, ugyanakkor világos magyarázatnak. Olyannak, amelynek segítségével meg tudnánk felelni e három kérdésre: Először is miért kell újjonnan születnünk? Mi az alapja az újjászületésről szóló tanításnak? Másodszor mi módon kell újjonnan születnünk? Miben áll az újjászületés? És harmadszor mi végre kell újjonnan születnünk? Miért szükséges ez? Ezekre a kérdésekre felelek Isten segítségé-

vel tömören és világosan, azután pedig hozzáfűzök néhány magától értetődő következtetést.

I. 1. Először tehát miért kell újonnan születnünk? Mi az alapja ennek a tanításnak? Ez az alap csaknem oly mélységben rejlik, mint a világ teremtése, amelyről ezt olvassuk a Szentírásban: „Akkor ezt mondta Isten”, a Háromságegyisten: „alkossunk embert a kép-másunkra, hozzánk hasonlóvá. Megteremtette Isten az embert a maga képmására, Isten képmására teremtette”. Nem pusztán *természetes képmására*, hogy teremtménye az ő halhatatlanságát érzékeltesse, és bírja az értelem, a szabad akarat és a különféle érzelmek képességét; nem is csupán *politikai képmására*, hogy az kormányzója legyen eme lenti világnak, és uralkodjék „a tenger halain, az ég madarain, az állatokon, az egész földön és minden-n”; hanem főként *erkölcsi képmására*, hogy az az apostol szavával „igazságban és valóságos szentségben” éljen. Isten tehát eme képmására teremtette az embert. „Isten szeretet”: ennek megfelelően, amidőn megteremtette, az ember teljes volt szeretettel, mely egyedüli kútfeje volt minden indulatának, gondolatának, szavának és cselekedetének. Isten igazságossággal, irgalommal és igazsággal teljes; ilyen volt az ember is, amikor kikerült Teremtője keze alól. Isten maga a makulátlan tisztaság; kezdetben az ember is ugyanígy ment volt a bűn minden foltjától. Máskülönben nem jelenthette volna ki *róla* Isten, csakúgy, mint kezének minden egyéb munkájáról, hogy „igen jó”. Nem lehetett volna az, ha nem lett volna ment minden bűntől, és nem lett volna valóságos igazsággal és szentséggel teljes. Mert nincs köztes út. Ha értelmes teremtményt tételezünk föl, aki nem szereti Istent, aki nem igaz és nem szent, szükségképpen csak azt gondolhatjuk róla, hogy egyáltalán nem jó, nemhogy „igen jó” lenne.

2. Jóllehet az ember Isten képmására teremtett, mégsem volt változhatatlan. Az nem lett volna összhangban a próbatétel állapotával, amelybe Istennek tetszett őt belehelyezni. Úgy teremtette az embert tehát, mint aki képes megállni, ugyanakkor el is bukhat. Ezt tudtára is adta az Isten, komolyan óva ettől. Ő azonban „nem maradt meg a tisztességben”* . Magas állapotából a mélybe hullott. Evett „arról a fáról, amelyről azt parancsolta Isten, hogy ne egyék”. A Teremtője iránti engedetlenség e szándékos cselekedetével, az uralkodója elleni nyílt lázadással nyilvánvalóvá tette, hogy nem akarja tovább, hogy Isten uralkodjék rajta; arra vágyik, hogy saját akarata vezesse, nem pedig annak akarata, aki őt teremtette, és

* Ld. AV.

hogyan ne Istenben keresse boldogságát, hanem a világban, tulajdon keze munkáiban. Mármost Isten előre megmondta neki: „amely napon eszel” abból a gyümölcsből, „bizony meghalsz”. Az Úr pedig nem szegi meg szavát. Annak megfelelően azon a napon meg is halt: meghalt Istennek, ami a legszörnyűbb minden halál között. Elveszítette isteni életét: elszakadt attól, akivel való egysége képezte lelki életét. A test meghal, ha elszakad a lélektől, a lélek pedig, ha elszakad Istentől. Ezt az Istentől való elszakadást szenvedte el Ádám ama napon, amaz órán, midőn evett a tiltott gyümölcsből. Erről azonmód bizonyosságot tett: rögtön kimutatta magatartásával, hogy az Isten szeretete kihunytt „az isteni lélettől immár elidegenült” lelkében. Ehelyett a szolgálai félelem lett úrrá rajta, s ő futott az Úr színe előtt. Sőt oly kevés maradt meg benne az eget és földet betöltő Istenről való ismeretéből, hogy megpróbált „elrejtőzni az Úr Isten előtt a kert fáinak között”. Így veszítette el mind az Isten ismeretét, mind pedig a szeretetét, amelyek nélkül pedig az Isten képmása nem maradhatott benne. Ettől tehát megfosztatott, és egyúttal szentségtelen és boldogtalan is lett. Az isteni képmás helyét pedig a gőg és önfejűség, magának az ördögnek a képmása, illetve az érzéki vágyak és kívánságok, a veszendő állatok képmása foglalta el.

[1Móz 2,17†]

[vö. Ef 4,18]

[Jón 1,10†]

(1Móz 3,8)

[vö. Zsolt 49,21]

3. Ha azt mondja valaki: „Nem úgy; a figyelmeztetés: »Amely napon eszel róla, meghalsz« az ideig való halálra vonatkozik, és egyedül arra, csak a test halálára”, erre nem kétséges a válasz: ezt állítani annyi, mint nyíltan és világosan meghazudtolni Istent – azt bizonygatni, hogy az igazság Istene határozottan olyat jelentett ki, ami nem felel meg a valóságnak. Mert nyilvánvaló, hogy Ádám nem *halt meg* ilyen értelemben „azon a napon, amelyen evett a fáról”. Ellenkezőleg: több mint kilencszáz évig élt ez után; úgy-hogy ezen nem érthetjük a test halálát, hacsak nem vonjuk kétségbe Isten szavahihetőségét. Ez esetben pedig a lelki halálra kell értenünk, az isteni képmás és élet elvesztésére.

(1Móz 2,17)

4. És „Ádámban mindnyájan meghaltak”, az egész emberiség, minden emberfia, aki akkor még Ádám ágyékában volt. Természetesen következik ebből, hogy minden leszármazottja lelkileg halottan jön a világra, halottan Istennek; teljesen „halottak a vétkek miatt”; egészen megfosztva az isteni lélettől, megfosztva az Isten képmásától, mindattól az „igazságtól és szentségtől”, amelyben őszülőjüknek a teremtéskor része volt. Ehelyett mindenki, aki azóta a világra jön, az ördög képmását viseli magán gőgjében és önfejűségében, s az állatok képmását az érzéki vágyaiban és kívánságaiban. Ez tehát az újjászületés alapja – természetünk tel-

[1Kor 15,22]

[Ef 2,5]

[Ef 4,24]

[Jn 9,34] jes romlottsága. Ezért van az, hogy, mivel „bűnben születünk”,
 [Jn 3,7] „újonnan kell születnünk”. Ezért van az, hogy mindenkinek, aki
 asszonytól születik, az Isten Lelkétől is meg kell születnie.

II. 1. De mi módon kell újjászületnie az embernek? Miben áll az újjászületés? Ez a második kérdés. És fontosabb nincsen. Éppen ezért ilyen komoly kérdésben nem szabad megelégednünk holmi elnagyolt tudakozódással, hanem azt a lehető leggondosabban meg kell vizsgálnunk, szívünkben meghánynunk-vetnünk, míg teljesen meg nem értjük, és tisztán nem látjuk, mi módon kell újjászületnünk.

2. Nem mintha az újjászületés *módjának* aprólékos bölcséleti kifejtésére kellene számítanunk. Az ilyesfajta várakozásoktól Urunk maga óv bennünket kellőképpen a textust közvetlenül követő szavaiban, melyekben Nikodémust emlékezteti az egész természet legkevésbé kétségbe vonható tényeinek egyikére – amelyet ennek ellenére nem képes teljesen megmagyarázni a legbölcsebb ember sem a nap alatt. „A szél arra fúj, amerre akar”, nem a te erőd vagy bölcsességed által, és „hallod a zúgását”. Egészen bizonyos vagy felőle, minden kétséget kizárhatsz: csakugyan fúj. „De nem tudod, honnan jön, és hova megy”. Egyetlen ember sem képes megmondani pontosan, hogyan keletkezik és szűnik meg,
 [Jn 3,8] hogyan erősödik és gyengül. „Így van mindenki, aki a Lélektől született.” Ugyanolyan bizonyos lehetsz felőle, mint a szél fújása felől: annak pontos módját azonban, ahogy bekövetkezik, ahogy a Szentlélek ezt kimunkálja a lélekben, nem tudod megmagyarázni sem te, sem a legbölcsebbek.

3. Mindazáltal anélkül, hogy részletekbe menő, gondos vizsgálódásba bocsátkoznánk, minden értelmes és keresztyéni célnak megfelel, ha világos igei leírást nyújtunk az újjászületés természetéről. Ez megelégedésére szolgál majd minden józan embernek, aki csak lelke üdvösségére vágyik. Az „újjászületés” kifejezést nem Urunk használta először, amidőn Nikodémussal beszélgett. Jól ismerték már korábban, és általánosan elterjedt a használat a zsidók között, amikor Üdvözítőnk megjelent közöttük. Amikor egy felnőtt pogány arra a meggyőződésre jutott, hogy a zsidó vallás Istentől való, és fel kívánta azt venni, az volt a szokás, hogy először alámerítették, mielőtt részesülhetett volna a körülmetelésben. Miután pedig már megmerítkezett, azt mondták róla, hogy „újjászületett”: ezen azt értették, hogy aki eddig az ördög gyermeke volt, most már bekerült Isten családjába, és az ő gyermekének számított. Ezt a kifejezést használta tehát Urunk, midőn Nikodémussal beszélgett, akinek azt „Izrael tanítójaként”

értelen kellett volna, csakhogy azt Jézus különleges értelemmel ruházta föl, amihez emez nem volt hozzászokva. És ezért kérdezhetette: „hogyan történhet meg mindez?” Szó szerint nem történhet meg. Az ember nem mehet be „anyja méhébe, és nem születhetik meg ismét”. De lélekben igen. Születhet „felülről”, „Istentől”, „a Lélektől” – és ennek módja igen közeli párhuzamban áll a testi születéssel.

[3,9]

[Jn 3,4]

[Jn 3,3.6.8]

4. Mínekelőtte a gyermek a világra jön, szemei vannak, de nem lát, fülei vannak, de nem hall. Bármely más érzékének a használata nagyon tökéletlen. Nincs semmi ismerete a világ dolgairól, és nincs természetes értelme sem. A létezés azon formáját, amellyel akkor rendelkezik, nem is nevezzük életnek. Csak miután megszületik valaki, akkor mondjuk, hogy elkezd élni. Mert amint megszületik, elkezd látni a fényt, és a különböző, körülötte levő tárgyakat. A fülei akkor megnyílnak, és hallja a hangokat, amelyek egymás után megütik azokat. Ezzel egy időben az összes többi érzékszervét is elkezd az annak megfelelő tárgy tekintetében alkalmazni. Egészen másképp lélegzik és él, mint ahogy addig tette. Mennyire áll a párhuzam mindezeket tekintve! Amíg az ember pusztán természetes állapotában van, mielőtt Istentől születik, lelki értelemben szemei vannak, de nem lát: vastag, áthatolhatatlan kárpit borul rájuk. Fülei vannak, de nem hall: teljesen süket annak meghallására, amit pedig legjobban kívánna hallani. A többi lelki érzéke is mind le van zárva: ő maga olyan állapotban van, mintha teljességgel hójával volna azoknak. Így aztán nincs benne Isten ismerete, nincs vele kapcsolata, egyáltalán nem is ismeri. Nincs valóságos tudomása Isten dolgairól, akár a lelkiekről, akár az örökkévalókról. Éppen ezért, noha élő ember, halott keresztyén. Amint azonban Istentől születik, tökéletes változás megy végbe mindezen jellemzőin. „Lelki szemei,” hogy a nagy apostolt idézzük, „megnyílnak”. Aki hajdan „ezt mondta: »Sötétségből világosság ragyogjon fel«, ő gyújtott világosságot szívében”, ő pedig látja „felragyogni előtte Isten dicsőségének ismeretét”, dicsőséges szeretetét a „Krisztus arcán”. Mivel már megnyíltak fülei, képes belül meghallani Isten hangját, amint így szól: „Bízzál, megbocsáttattak bűneid!”, „menj el, és mostantól fogva többé ne vétkezz!” Ez a célja annak, amit Isten a szívének mond, még ha pontosan nem is ezekkel a szavakkal. Ő pedig immár kész meghallani mindazt, amit időről időre tetszése szerint kijelent neki az, aki „ismeretre tanítja az embert”. „Érzi a szívében” (egyházunk szavaival élve) „az Isten Lelkének

[ld. Zsolt 115,5]

[Ef 1,18]

[2Kor 4,6]

[Mt 9,2]

[Jn 8,11]

[Zsolt 94,10]

hatalmas munkáját”*. Nem durva, testi értelemben, ahogy a világ fiai ostobán és szándékosan félreértelmezik a kifejezést, noha újra meg újra elmagyaráztuk nekik, hogy ezen sem többet, sem kevesebbet nem értünk, mint azt, hogy érzi, belsőleg tudatában van a kegyelemnek, mellyel Isten Lelke munkálkodik a szívében. Érzy, felfogja a „békességet, mely minden értelmet meghalad”. Sokszor érez „kimondhatatlan és dicsőült” örömet Istenben. Érzy, hogy „szívébe áradt az Isten szeretete a neki adatott Szentlélek által”. És valamennyi lelki „érzéke a gyakorlat következtében már alkalmas a” lelki „jó és a rossz megkülönböztetésére”. Ezek használatával naponként növekszik Isten és az általa elküldött Jézus Krisztus ismeretében, illetve az ő belső országára vonatkozó minden dolog ismeretében. És most már helyénvaló azt mondani róla, hogy él: minthogy Isten Lelke szerint megelevenítettett, él Istennek Jézus Krisztus által. Olyan életet él, amelyet a világ nem ismer, olyan életet, amely „el van rejtve a Krisztussal együtt az Istenben”. Isten szünet nélkül mintegy életet lehel a lelkébe, az ő lelke pedig viszontlélegzik Istennek. A kegyelem alászáll a szívébe, imája és dicsérete pedig felszáll a mennybe. És az Isten és az ember közötti eme kötelék, az Atyával és Fiúval való eme közösség által, mint valami lelki lélegzés által marad fenn az Isten élete a lélekben, és felnő az Isten gyermeke, mígnem eljut „a Krisztus teljességét elérő nagykorúságra”.

5. Ebből nyilvánvalóan kitetszik, hogy miben áll az újjászületés természete. Ez az a nagy változás, amelyet Isten munkál a lélekben, midőn életet ad neki, midőn feltámasztja őt a bűn halálából az igazságban való életre. Ez az a változás, amelyet az Isten mindenható Lelke végez a lélek egészében, amikor újjáteremti azt a Krisztus Jézusban, és midőn az „Teremtőjének képmására megújul” „valóságos igazságban és szentségben”, midőn felváltja a világ szeretetét az Isten szeretete, a gőgöt az alázat, az indulatot a szelídség, a gyűlöletet, irigységet, rosszindulatot az őszinte, gyönge, pártatlan, az egész emberiség iránti szeretet. Egyszerűen ez a változás a „földi, testi és ördögi” indulat helyébe azt az indulatot teszi, „amely Krisztusban is megvolt”. Ebben áll az újjászületés természete. „Így van mindenki, aki a Lélektől született”.

III. 1. Aki mindezeket megfontolta, annak nem nehéz belátnia az újjászületés szükségességét, és megválaszolnia a harmadik kérdést: Miért, mi végre kell újonnan születnünk? Könnyűszerrel megállapíthatjuk, hogy először is a megszentelődés végett. Mert

* *Homilies*, XVII.

mi a szentség Isten ígéje szerint? Nem a pusztán külsődleges valóságosság, a külső kötelességek rendszeresen, bármilyen sokszor, bármilyen híven ismételt sora. Nem, mert az evangéliumi szentség ez: az Istennek a lélekre pecsételt képmása. Nem más, mint az az indulat, amely a Krisztus Jézusban is megvolt. Az összes menynevei érzelemből és indulatból áll össze egygé. Magában foglalja az állandó, hálás szeretetet az iránt, aki tulajdon Fiát, egyszülött Fiát nem kímélte értünk, amely természetessé és valamiképpen szükségessé is teszi számunkra, hogy minden emberfiát szeressünk, s amely „könyörtületes szívvel, jósággal, szelídséggel, türelemmel” tölt be minket. Olyan Isten iránti szeretet ez, amely megtanít arra, hogy feddhetetlenek legyünk egész magatartásunkban, amely képessé tesz arra, hogy lelkünket és testünket, egész valónkat, mindenünket, minden gondolatunkat, szavunkat és cselekedetünket ajánljuk föl a Krisztus Jézus által kedves áldozatul Istennek. Mármost ez a szentség nem jöhet létre, amíg meg nem újulunk elménkben. Nem kezdődhet meg a lélemben, míg be nem következik a változás: míg a Magasságos erejétől beárnyékozva, „a sötétségből a világosságra, és a Sátán hatalmából az Istenhez” nem térünk – vagyis, amíg újonnan nem születünk, ami tehát feltétlenül szükséges a szentséghez.

[Ild. Kol 3,12]

[vö. 1Pt 1,15]

[Róm 12,1; 1Pt 2,5]

[Ild. Lk 1,35]

[ApCsel 26,18]

2. De szentség „nélkül senki sem látja meg az Urat”, nem látja meg Isten arcát a dicsőségben. Következésképpen az újjászületés feltétlenül szükséges az örök üdvösséghez. Az emberek csakugyan áltathatják magukat (ily kétségbeejtően gonosz és csalárd az emberi szív) azzal, hogy tobzódhatnak bűneikben utolsó lélegzetükig is, és utána mégis élhetnek majd Istennel. És valóban ezek hiszik, hogy megtalálták a „széles utat”, amely nem visz a kárhozatba. Miféle veszély fenyegethet, mondják, ily *ártatlan és erényes* asszonyt? Miért kellene attól tartani, hogy ily *becsületes, ily tisztességes* férfi nem kerül a mennybe? Különösen, ha ráadásul el nem mulasztanak a templomba járást és a sákramentumban való részvételét. Egyikük teljes bizonyossággal megkérdezheti: „Hogyhogy, nekem nem ugyanaz jut osztályrészül, mint felebarátaimnak?” De igen, ugyanaz jut neked is, mint szentségtelen felebarátaidnak: ugyanaz jut neked is, mint ama felebarátaidnak, akik bűnükben halnak meg. Mert mindnyájan együtt fogtok a mélységbe, a pokol fenekére zuhanni. Együtt hevertetek majd a tűz tavában, „a kénnel égő tűz tavában”. Akkor végre meglátod (de adja Isten, hogy előbb meglásd), mennyire szükséges a szentség a dicsőséghez – és következésképpen az újjászületés is, hiszen senki nem lehet szent újjászületés nélkül.

[Zsid 12,14]

[Ild. Jer 17,9]

[vö. Mt 7,13]

[Jn 8,21]

[Jel 19,20]

3. Ugyanez oknál fogva, hacsak újjá nem születik, e világban senki sem lehet boldog. Mert a dolgok természetéből fakadóan nem lehetséges, hogy boldog legyen valaki, aki nem szent. Még a nyomorult istentelen költő is ezt üzeni nekünk:

Nemo malus felix* –

egy gonosz sem boldog. Az ok egyszerű: valamennyi szentségtelen indulat gyötrelmes indulat. Nemcsak a rosszindulat, gyűlölet, irigység, féltékenység és bosszúállás teremt poklot a keblünkben, hanem a szelídebb indulatok is; ha nem tartjuk őket megfelelően kordában, ezerszer több fájdalmat okoznak, mint örömet. Még a „reménység” is, ha „halogatott” (és milyen sokszor az!), „beteggé teszi a szívet”. És az Isten akaratával nem egyező vágyak alighanem „általszegeznek minket sok fájdalommal”. És a bűn valamennyi általános forrása, a gőg, önfejlés és bálványimádás, amelyen mértékben erőt vesz rajtunk, olyan mértékben válik nyomorúságunk forrásává. Éppen ezért, amíg ezek uralkodnak a lélekben, addig nincs ott helye a boldogságnak. Márpedig uralkodniuk kell, míg természetünk hajlandósága meg nem változik, vagyis amíg újjá nem születünk. Következésképpen az újjászületés feltétlenül szükséges a boldogsághoz nemcsak ebben a világban, hanem az eljövendőben is.

[Péld 13,12†]

[1Tim 6,10†]

IV. Szándékom, hogy ez utolsó részben mindezeket némely, az iménti megfigyelések alapján magától értetődő következtetéssel egészítsem ki.

1. Először is nyilvánvaló, hogy a keresztség nem jelent egyet az újjászületéssel: a kettő nem ugyanaz. Úgy tetszik, sokan egynek gondolják a kettőt, vagy legalábbis úgy beszélnek, mintha egynek képzelnék. De nem tudok róla, hogy nyilvánosan magáénak valaná eme felfogást bármely keresztyén felekezet is. A mi országainkban bizonyosan nem hirdeti egy sem, sem az államegyház, sem az attól elszakadtak. Az utóbbiak véleményét világosan kifejezi *Nagyobb Katekizmusuk*: „Kérdés: Melyek a sákramentum részei? Válasz: A szentség két részből áll: az egyik külső, látható jegy [...]; a másik az általa jelképezett belső és lelki kegyelem [...]. K: Mi a keresztség? V: A keresztség sákramentum [...], amelyben Krisztus elrendelte a vízzel való megmosást [...], mint az ő Lelke által tör-ténő újjászületés [...] jegyét és pecsétjét” (163., 165.). Ebből nyilván

* Juvenalis: *Szatírák*, IV 8-9.

vánvalón kitetszik, hogy a keresztségről, a jegyről úgy beszélnek, mint amely különbözik az újjászületéstől, a jelképezett dologtól.

A mi katekizmusunk hasonlóképpen a lehető legvilágosabban fejezi ki egyházunk nézetét. „Mit értesz a »sákramentum« szón? Értem rajta a belső, lelki kegyelem külső, látható jegyét. [...] Mi a külső rész vagy forma a keresztségben? A víz, melyben az ember megkeresztelkedik »az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében«. Mi a belső rész vagy a jelképezett dolog? A meghalás a bűnnek és újjászületés az igazságra.” Semmi nem lehet tehát ennél egyértelműbb, a keresztség nem az újjászületés, miként az anglikán egyház is vallja. De valójában magának a dolognak a logikája is oly világos és magától értetődő, hogy nincs is szükség semmi más tekintély idézésére. Mert mi lehet annál egyértelműbb, hogy az egyik külső, a másik belső munka? Hogy az egyik látható, a másik láthatatlan dolog, és éppen ezért merőben különböznek egymástól: hiszen az egyiket, a test megtisztítását az ember viszi véghez, a másikat, a változást pedig Isten munkálja a lélekben. Úgyhogy az előbbit ugyanúgy meg lehet különböztetni az utóbbtól, mint a lelket a testtől, vagy a vizet a Szentlélektől.

2. Másodszor a fenti megfontolásokból megállapíthatjuk: amiképpen az újjászületés nem ugyanaz, mint a keresztség, úgy nem is mindig kíséri a keresztséget; a kettő nem jár együtt mindig. Meglehet, valaki „víztől született”, de „Lélektől” nem. Időnként megvan a külső jegy, de nincs meg a belső kegyelem. Most nem csecsemőkről beszélek: egyházunk kétségkívül úgy tartja, hogy mindazok, akiket gyermekkorukban megkeresztelnek, egyúttal újjá is születnek. És el kell ismerni, hogy a gyermekkeresztség egész intézménye ezen a feltevésen alapul. Ezzel szemben nem áll meg az az ellenvetés, mely szerint nem értjük, miképpen megy végbe e munka a gyermekekben: hiszen azt sem értjük, *hogyan* megy végbe az érettebb korúakban. Ám akárhogy van is a gyermekekkel, az bizonyos, hogy akik érettebb korban keresztelkednek meg, azok nem mind születnek újjá ugyanakkor. „Gyümölcséről lehet megismerni a fát”. És ebből oly nyilvánvalóan kitetszik, hogy már tagadni sem lehet, akik az ördög fiai voltak megkeresztelkedésük előtt, azok közül számosan a keresztség után is ugyanolyanok maradnak: „Ugyanazt cselekszik, mint atyjuk”: továbbra is a bűnt szolgálják, még színlelni sem színlelik a belső vagy a külső szentséget.

[Jn 3,5-6, 8]

[Mt 12,33]

[Jn 8,41]

3. A fenti megfontolásokból levonható harmadik következtetés az, hogy az újjászületés nem ugyanaz, mint a megszentelődés. azonosságukat valóban sokan természetesnek veszik, köztük

különösképpen egy kiváló író, aki „a keresztyén újjáteremtés természetéről és alapjairól” értekezett nemrégiben.* Félretéve számos egyéb jelentős ellenvetést, melyet fel lehet hozni ez írás ellen, íme egy a nyilvánvalóbbak közül: a szerző véges-végig úgy beszél az újjászületésről, mint fokozatos munkáról, mely lassú lépésekben megy végbe a lélekben attól a pillanattól kezdve, hogy az először fordul Istenhez. Ez vitathatatlanul áll a megszentelődésre, de egyáltalán nem áll az újjáteremtésre, az újjászületésre. Az újjászületés csak részét képezi a megszentelődésnek, nem az egészét: csupán a kapuját, a bejáratát. Amikor újjászületünk, akkor kezdődik el megszentelődésünk, kívül és belül egyaránt. És attól kezdve fokozatosan „növekedünk abban, aki a fej”. Emaz apostol használta kifejezés ragyogóan megmagyarázza a kettő különbségét, továbbá rámutat a testiék és lelkiek világos párhuzamára. A gyermek egy pillanat alatt vagy legalábbis nagyon rövid idő alatt születik meg az asszonytól. Azután pedig fokozatosan és lassan növekszik, míg meglelt emberré nem válik. Hasonlóképpen rövid idő alatt, ha ugyan nem egy perc alatt születik meg a gyermek Istentől. Ám lassan, fokozatosan növekszik utána, míg el nem jut a Krisztus teljességét elérő nagykorúságra. Testi születésünk és növekedésünk között ugyanaz a kapcsolat áll fenn, mint újjászületésünk és megszentelődésünk között.

[Ef 4,15†]

[4,13]

4. Még egy dolgot megtudhatunk a fenti megállapításokból. Ennek fontossága azonban aligha indokoltta nem teszi a gondosabb és hosszasabb vizsgálódást. Ha valaki szereti az emberek lelkét, és bánkodik akárcsak egy elvesztéséért is, mit mondjon annak, aki megszegi a szombatot, részegeskedik, vagy bármely más szándékos bűnben él? Mi mást mondhat, ha az előbbi megállapítások igazak, mint hogy „újonnan kell születned”? „Nem”, mondja valamely vakbuzgó, „ezt nem szabad. Hogyan beszélhetsz ilyen szeretetlenül valakivel? Nem keresztelkedett-e már meg? Ő már nem születhet újjá.” Nem születhet újjá? Ezt állítod? Akkor nem is üdvözülhet. Ha még úgy benne van a korban is, miként Nikodémus volt, „ha nem születik újonnan, nem láthatja meg az Isten országát”. Éppen ezért azzal, hogy ezt mondod: „nem születhet újjá”, tulajdonképpen átadod őt a kárhozatnak. És akkor hol is van a szeretetlenség? Az én oldalamon, vagy a tiédén? Én azt mondok: „újjászülethet, és akkor az üdvösség örökösévé válhat”. Te pedig azt mondod: „Nem születhet újjá”. Ha pedig így van,

[vö. Jn 3,3]

[ld. Zsid 1,14]

* William Law: *The Grounds and Reasons of Christian Regeneration or the New Birth* [A keresztyén újjáteremtés vagy újjászületés alapjai és okai], 1739.

akkor menthetetlenül kárhozatra jut. Ezért te teljességgel elzáród az ő üdvösséghez vezető útját, és merő szeretetből a pokolba küldöd!

De talán magának a bűnösnek, akinek igaz szeretetből azt mondjuk: „Újjá kell születned”, azt tanították, hogy így feleljen: „Tagadom új tanításodat; nincs szükségem az újjászületésre. Újjászülettem, amikor megkeresztelkedtem. Hova gondolsz! Azt akarod, hogy megtagadjam keresztségemet?” Erre először is azt felelem, hogy a hazugságra nincs mentség az ég alatt. Máskülönben azt kellene mondanom a nyílt bűnben élőknek: „Ha megkeresztelkedtél is, megtagadod.” Ezzel csak súlyosbítod bűnösségedet! Növeled kárhozottságodat! Nyolc naposan Istennek szentelted, te pedig ennyi éven át az ördögnek szentelted magad? Mielőtt megnyílt az eszed, vajon nem az Atya, Fiú és Szentlélek Istennek lettél odaszánva? Amióta azonban megnyílt, dacolsz Istennel, és a Sátánnak szánod oda magad? Ott áll a pusztító utálatosság, a világ szeretete, a gőg, harag, vágy, esztelen kívánság és a gyarló érzelmek egész sora, ahol nem volna szabad? Ez átkozott dolgokat állítottad föl a lélekben, „a Szentlélek egykor volt templomában”? Ezeket tetted félre „az Isten hajlékának a Lélek által”? Ünnepelesen ezeket szentelted neki? Vajon azzal dicsekszel-e, hogy egykor Istenhez tartoztál? Ó, szégyenkezzél! Pironkodjál! Süllyedjen el alattad a föld! Soha többé ne kérkedj azzal, aminek zavarba kellene ejtenie, amit szégyellned kellene Isten és ember előtt! Azt felelem másodszor, hogy már megtagadtad a keresztségedet, és pedig a leghathatósabb módon. Ezer és ezer alkalommal megtagadtad, s tagadod napról napra. Hiszen keresztségedben elvetted az ördögöt és minden munkáját.* Valahányszor tehát újból engedsz neki, valahányszor az ördög cselekedeteit cselekszed, megtagadod keresztségedet. Megtagadod minden szándékos bűnnel: a tisztátalanság, részegség vagy bosszúállás minden tettevel, minden szájad kapuját elhagyó szemérmetlen vagy goromba szóddal és esküvésseddel. Valahányszor megszenteltségteleníted az Úr napját, megtagadod keresztségedet; sőt megtagadod, valahányszor olyat teszel másokkal, amit nem szeretnél, hogy veled tegyenek. Azt felelem harmadszor, akár meg vagy keresztelve, akár nem: újonnan kell születned. Máskülönben lehetetlen belsőleg szentnek lenned: belső és külső szentség nélkül még ezen a világon sem lehetsz boldog, hát még az eljövendőben. Erre ekképpen felelsz: „De hát én nem ártok senkinek: becsületesen és tiszt-

[Mt 24,15]

[ld. 1Kor 6,19] [ld. Ef 2,22]

[Mt 7,12]

* Miként a keresztszülő vagy a felnőtt keresztelkedő megfogadja a BCP szerint.

tességesen végzem minden dolgomat, nem átkozódom, hiába nem veszem fel az Úr nevét, nem szentségtelenítem meg az Úr napját, nem vagyok részeges, nem rágalmazom felebarátomat, sem nem élek semmilyen szándékos bűnben”? Ha ez így van, igen kívánatos lenne, hogy mindenki eljusson idáig. De neked még tovább kell menned, különben nem juthatsz üdvösségre. Akkor is újonnan kell születned. Erre ezt mondod: „Még ennél is továbbmegyek, hiszen nemcsak hogy nem ártok, hanem mindenféle, tőlem telhető jót megteszek”? Ezt kétlem; az a gyanúm, a jó cselekvésére ezernyi lehetőséged lett volna, amelyet kihasználatlanul hagytál, és amelyért így számadással tartozol Istennek. De még ha ki is használtad mindet, ha valóban megtettél minden, tőled telhető jót mindenkivel, ez sem változtat a helyzeten. Akkor is újonnan kell születned. E nélkül semmi nem használ nyomorult, bűnös, fertőzött lelkednek. „De hát én szüntelenül megtartom Isten rendeléseit: ragaszkodom az egyházhoz, és élek a sákramentummal.” Jól teszed. De mindez nem óv meg a pokoltól, hacsak újonnan nem születesz. Menj templomba kétszer egy nap, járulj az Úr asztalához minden héten, mondj akárhány imát magányos csendességben, hallgass meg akárhány prédikációt, jó prédikációkat, kiváló prédikációkat, a legjobbkat, amelyek valaha elhangzottak, olvass el akárhány épületes könyvet – akkor is újonnan kell születned. Ezek egyike sem helyettesítheti az újjászületést. Sőt semmi más sem az ég alatt. Ha tehát még nem tapasztaltad meg Istennek ezt a bensődben elvégzett munkáját, legyen ez állandó könyörgésed: „Uram, add meg ezt a többi áldásod mellett: hadd legyek »újjászületett«. Tagadj meg tőlem bármit, tetszésed szerint, csak azt az egyet ne, hogy »felülről született« lehessek. Végy el tőlem bármit, amit jónak látsz: hírnevet, vagyont, barátokat, egészséget. Csak azt az egyet add meg nekem, hogy »Lélektől született« lehessek! Hogy befogadtassam Isten gyermekei közé. Hadd legyek olyan, »mint aki nem romlandó, hanem romolhatatlan magból született újjá, Isten élő és maradandó ígéje által«. Azután pedig napról napra hadd »növekedjem a kegyelemben és a mi Urunk, üdvözítő Jézus Krisztusunk ismeretében«!”

[1Pt 1,23]

[2Pt 3,18]

A PUSZTAI ÁLLAPOT

(THE WILDERNESS STATE)

„Így most titeket is szomorúság fog el, de ismét meglátlak majd titeket, és örülni fog szívetek, és örömtöket senki sem veheti el tőletek.” (János 16,22)

1. Minekutána Isten nagy szabadítást vitt véghez Izráelben, kihozván őket a szolgaság házából, azok nem mentek be azonmód az atyáiknak megígért földre, hanem „úttalan pusztaságban kellett bolyonganiuk” különféle kísértések és nyomorúságok között. [2Móz 13,3] [Zsolt 107,40] Hasonlóképpen, minekutána Isten megszabadítja az őt félőket a bűn és a Sátán kötelékéből, minekutána megigazítja őket „ingyen az ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által”, nem sokan lépnek be közülük azonnal a „nyugalomba”, mely „még ezután vár az Isten népére”. [Róm 3,24+] [Zsid 4,9] Legtöbben kisebb-nagyobb mértékben elkóborolnak a jó útról, amelyre Isten vezette őket. Mintegy „kietlen, vad sivatagba” jutnak, ahol különféle kísértések és gyötrelmek várnak rájuk. Ezt nevezték el némelyek az izráeliták esetére utalva a pusztai állapotnak. [5Móz 32,10]

2. Az bizonyos, hogy ez az állapot, melybe ez emberek kerülnek, megérdemli a leggyöngédebb együttérzést. Gonosz és fájdalmas betegségtől sújtva kínlódnak, mit sem értve az egészségből. És éppen emiatt nehezebb megtalálniuk a gyógyírt. Minthogy sötétségben tapogatóznak, aligha érthetik meg tulajdon bajuk természetét; testvéreik – sőt talán tanítóik – sem igen ismerik betegségüket vagy annak gyógymódját. Annál nagyobb szükség van rá tehát, hogy megvizsgáljuk először is, miben áll betegségük természete, másodsor, hogy mi az oka, harmadszor pedig, hogy mi a gyógy-módja.

I. 1. Először tehát mi a természete e betegségnek, amelybe oly sokan esnek hitre jutásuk után? Miből áll tulajdonképpen? És melyek valódi tünetei? Lényegében véve annak a hitnek az elvesztéséből áll, amelyet Isten egyszer már kimunkált a szívükben. A

„pusztaságban” lévőlkben már nincs meg az az isteni „bizalom”, a „nem látható dolgok létéről való” ama megnyugtató „meggyőződés”, amelyet egykor már élveztek. Nincs már meg bennük a léleknek az a belső bizonyossága, amely korábban ezt mondatta velük: „azt az életet..., amit most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett *engem*, és önmagát adta *értem*”. A menny fénye már nem „gyújt világosságot szívükben”, és nem „látják a láthatatlant”, hanem újból sötétség borul lelkük arcára, és megvakulnak lelki szemek. A Lélek többé már nem „tesz bizonyosságot az ő lelkükkel együtt arról, hogy valóban Isten gyermekei”, és már nem kiáltja a fiúság Lelkeként szívükben: „Abbá, Atya!” Nincs már meg bennük az Isten szeretetébe vetett rendületlen bizalom, és a szabadság, hogy szent bátorsággal közeledjenek hozzá. „Ha megöl is, bízom benne!”* – immár nem ez a szívük beszéde. Hanem erejük megfogyatkozott, elyengültek, és olyanok lettek, mint akárki más ember.

2. Másodszor így következik el ama szeretet elvesztése, amely kénytelen az igaz élő hittel egy időben és egyenes arányban növekedni vagy csökkenni. Ezért tehát akik elveszítették hitüket, azok elveszítették Isten-szeretetüket is. Már nem tudnak így szólni: „Uram, te mindent tudsz; te tudod, hogy szeretlek téged”. Már nem olyan boldogok Istenben, amilyen boldog mindenki, aki igazán szereti őt. Nem gyönyörködnek úgy benne, mint régen, és nem „telnek el kenete illatával”. Egykor csak „benne reménykedtek, neve dicséretére vágyott lelkük”. Most viszont már vágyaik is kihültek, halottak, ha ugyan nem szűntek meg végképpen. És mivel „meghidegült” bennük az Isten iránti szeretet, meghidegül a felebaráti szeretetük is. Már nem ég bennük a buzgóság az emberek lelkéért, a jólétük óhajtása, és ama forró, olthatatlan, tevékeny vágy, hogy megbékéljenek Istennel. Nem dobban már könyörületességgel a szívük az elveszett juhokért, nem éreznek gyöngéd irgalmat „a tudatlanok és tévelygők” iránt. Valaha „barátságosak” voltak „mindenkihez, szelídséggel nevelve az” igazságnak „ellen-szegülőket”, és „ha valakit tetten is értek valamilyen bűnben, szelíd lélekkel” igazították helyre azt. De egy talán sok napig tartó bizonytalankodás után a harag újra felgerjed bennük. Sőt az ingerlékenység és türelmetlenség oly durván megtaszítja őket, hogy elesnek. És jó, ha nem jutnak odáig, hogy „a gonoszért gonosszal, vagy a gyalázkodásért gyalázkodással” fizessenek.

* Így az AV.

3. Harmadszor a hit és szeretet elvesztését követi a Szentlélekben való öröm elvesztése. Hiszen ha a bűnbocsánat szívmenengető tudata nincs többé, a belőle fakadó öröm is elmúlik. Ha a Lélek nem tesz bizonyosságot a mi lelkünkkel együtt arról, hogy Isten gyermekei vagyunk, a belső bizonyoságból fakadó örömnak is meg kell szűnnie. És így akik egykor „kimondhatatlan, dicsőült örömmel” örvendeztek az Isten dicsősége reménységében, most megfosztattak a halhatatlansággal teli reménytől, megfosztattak az általa szerzett örömtől, aminthogy attól is, amely annak tudatából fakadt, hogy „szívükbe áradt” akkor az „Isten szeretete”. Hiszen ha megszűnik az ok, az okozat szintúgy megszűnik: ha a forrás elzárul, az élő vízfolyamok nem ömlenek tovább, hogy felfrissítsék a szomjazó lelket.

[Róm 14,17]

[1Pt 1,8]

[Bölcs 3,4]

[Róm 5,5]

4. Negyedszer a hit és szeretet és öröm elvesztéséhez társul ama békesség elvesztése, amely egykor minden értelmet meghaladt. Az elme édes nyugalma, a lelki béke oda van. Visszatér a fájó kétely: a kétely, hogy hittünk-e, és talán, hogy hiszünk-e még valaha. Elkezdünk kételkedni abban, hogy vajon csakugyan megvolt-e a lelkünkben a Lélek valódi bizonyoságtétele. Hogy vajon nem áttatuk-e saját lelkünket, és nem tévesztettük-e össze a természet hangját az Isten hangjával. Sőt talán abban is, hogy vajon halljuk-e még az ő hangját valaha, és kedvességet találunk-e őelőtte. Eme kételyekhez pedig újból társul a szolgálai félelem, a „gyötrelemmel járó félelem”. Félünk az Isten haragjától, amiképpen féltünk, mielőtt hívőkké lettünk; félünk attól, hogy Isten elvet orcája elől, és így újra erőt vesz rajtunk a haláltól való félelem, amelyből egyszer már egészen megszabadultunk.

[Fil 4,7]

[ld. 1Jn 4,18]

[Zsolt 51,13]

5. De ez még mindig nem minden. Mert a békességgel együtt az erőt is elveszítjük. Tudjuk, hogy mindenkinek, akinek békessége van Istennel Jézus Krisztus által, ereje van minden bűn felett. Valahányszor azonban az ember elveszíti az Isten békességét, elveszíti a bűn feletti erejét is. Amíg megvolt a békesség, megvolt az erő is, még a megkörményező bűn fölött is, származott bár bűne a természetéből, vérmérsékletéből, tanulásából vagy hivatásából; sőt volt ereje mindazon gonosz indulatok és vágyak fölött is, amelyeket addig nem tudott legyőzni. Akkor „a bűn nem uralkodott rajta”, most azonban ő nem uralkodik a bűn fölött. Küszködik csakugyan, de képtelen győzedelmeskedni: a koszorú leesett fejéről. Ellenségei újból erőt vesznek rajta, és kisebb-nagyobb mértékben megköttözik. Elvonult tőle a dicsőség, az Isten országa, amely a szívében volt. Meg van fosztva az igazságtól csakúgy, mint a békességtől és a Szentlélekben való örömtől.

[Zsid 12,1]

[Róm 6,14]

[JSir 5,16]

[Ez 10,18]

II. 1. Ilyenképpen fest tehát az, mit sokan okkal neveztek „pusztai állapotnak”. Másodsor még teljesebben megérthetjük azonban ennek természetét, ha megvizsgáljuk okait. Ezek valójában igen sokfélék. De nem merem ezek közé sorolni az Isten pusztá, önkényes, felséges akaratát. Ő „szolgálja javának” örül. „Nem szíve szerint alázza és szomorítja meg az embereket”. Változatlanul „az az akarata, hogy megszentelődjenek”, békességük és a Szentlélekben való örömük legyen. Ezek az ő tulajdon, ingyen ajándékai; és mi bizonyágot kaptunk afelől, hogy „az Isten ajándékai” az ő részéről „visszavonhatatlanok”. Ő soha nem bánja meg, amit nekünk adott, és nem is óhajtja visszavenni tőlünk. Ő tehát soha nem *hagy el* bennünket, ahogy egyesek mondják – csak mi *hagyjuk el* őt.

[ld. Zsolt 35,27]

[Jsir 3,33]

[1Thessz 4,3]

[Róm 14,17]

[Róm 11,29]

2. A belső sötétség leggyakoribb oka valamiféle *bűn*. Ez idézi elő általában a bűn és a szenvedés összebonyolódását. A bűn tehát először is az *elkövetés* bűne. Gyakorta megfigyelhetjük, hogy az egy pillanat alatt sötétségbe borítja a lelket, különösen, ha tudatos, szándékos vagy titkos bűnről van szó. Például, hogyha valaki, aki most Isten orcájának tiszta ragyogásában jár, valamiféleképpen rávétetne, hogy elkövessen egyetlen részeges vagy tisztátalan cselekedetet, nem lenne meglepő, ha még azon órában úrrá lenne rajta a teljes sötétség. Való igaz, volt néhány ritka eset, amelyben Isten megakadályozta ezt megbocsátó kegyelmének különleges megnyilvánulása által, csaknem ugyanazon pillanatban. Ám általában az Isten jóságával való illetlen visszaélés, szeretetének ily durva megsértése azonmód elidegenít minket tőle, és már-már tapintható sötétséget borít ránk.

[ld. Zsolt 4,7]

[2Móz 10,21]

3. De reménykedhetünk, hogy ez eset nem fordul elő túlságosan gyakran, hogy kevesen vetik így meg az ő jóságának gazdagságát, s hogy miközben az ő világosságában járnak, ily durván és önhittent fellázadnak ellene. A világosságot sokkal gyakrabban veszítjük el a *mulasztás* bűnének engedve. Ez valójában nem azonnal oltja ki a Lelket, hanem fokozatosan és lassan. Az előzőt ahhoz hasonlíthatjuk, amikor vizet öntünk a tűzre, az utóbbit ahhoz, amikor kivonjuk belőle a tüzelnívalót. És sokszor a drága Lélek megdorgál hanyagságunkért, mielőtt eltávozna tőlünk. Számos belső figyelmeztetésben, titkos intésben részesít, mielőtt befolyását megszüntetné. Úgyhogy teljes sötétségre csak a szándékosan ismételt mulasztások egész sora juttathat bennünket.

[ld. Ézs 2,5]

[1Thessz 5,19]

4. Talán nincs még egy olyan mulasztásos bűn, ami gyakrabban okozná ezt, mint a magányos imádság elhanyagolása – ennek hiányát semmiféle más rendelés betartásával nem lehet pótolni. Mi

sem nyilvánvalóbb annál, hogy az isteni élet nem marad meg a lélekben, még kevésbé növekszik, hacsak nem ragadunk meg minden alkalmat arra, hogy bensőségesen tanácskozzunk Istennel, és kiöntsük előtte a szívünket. Ha tehát ezt elhanyagoljuk, ha engedjük, hogy a munka, a társaság vagy bármiféle mellékes foglalatosság megakadályozza titkos lelkigyakorlatainkat (vagy, ami ugyanazt eredményezi, hogy ezek miatt felületesen, gondatlanul, kapkodva végezzük őket), a belső élet minden bizonnyal hanyatlásnak indul. És ha hosszan vagy gyakran szüneteltetjük őket, az fokozatosan elhal.

[Zsolt 62,9]

5. Egy másik mulasztásos véték, amely gyakorta burkolja sötétségbe a hívő lelkét, annak elhanyagolása, amit oly nyomatékosan előírtak még a zsidó törvény ideje alatt is: „Fedd meg bátran honfitársadat, hogy ne légy részes a vétkében”, hogy „ne gyűlöld a te atyádfiát szívedben”! Mármost ha „gyűöljük a mi atyánkfíát szívünkben”, ha nem „feddjük meg bátran”, amikor valami hibát látunk benne, hanem tűrjük vétkét, az hamarosan kiüresíti lelkünket, minthogy így „részesei vagyunk bűneinek”. Azzal, hogy elmulasztjuk megfeddeni felebarátunkat, magunkévá tesszük a vétkét. Felelősek leszünk érte Isten előtt: láttuk az őt fenyegető veszélyt, és nem figyelmeztettük. Úgyhogy, ha „elpusztul a bűn miatt”, a „vérét” Isten joggal „kéri számon” tőlünk. Nem csoda tehát, ha – miután így megszomorítjuk a Lelket – elveszítjük az ő arcának derűjét.

[3Móz 19,17]

[ld. Jel 18,4]

[Ez 3,18; 33,8]

[Ef 4,30]

[ld. Jób 29,24]

6. Hogy ezt elveszítjük, annak harmadik oka az, ha utat engedünk valamiféle *belső bűnnek*. Például: tudjuk, hogy „utál az Úr minden fölfuvalkodott szívűt”, és hogy ez így van még akkor is, ha a szívbeli fölfuvalkodottság nem nyilvánul meg a külső magaviseletben. Mármost, mily könnyen esik bele az ördög eme csapdjába a békességgel és örömmel teli szív! Mily természetes számára azt képzelni, hogy több kegyelmet, bölcsességet vagy erőt bír, mint valóságosan! Mennyivel „többnek gondolja magát, mint amennyinek gondolnia kell”! Milyen természetes, hogy úgy dicsekedjék valamivel, amit kapott, mintha nem kapta volna! Tekintve azonban, hogy Isten szüntelenül „ellenáll a gőgösöknek”, és csak „az alázatosoknak... ad kegyelmet”, ez minden bizonnyal elhomályosítja, ha ugyan egészen ki nem oltja a világosságot, amely korábban beragyogta a szívét.

[Péld 16,5]

[Róm 12,3]

[1Kor 4,7]

[1Pt 5,5]

[2Kor 4,6]

7. Ugyanilyen következménnyel jár, ha bármilyen oknál fogva utat engedünk a dühnek, még ha az az igazság vagy az Isten dicsősége iránti *buzgóság* látszatát kelti is. Valójában a szeretet lángját kivéve minden buzgóság „földi, testi, ördögi”. A harag lángja. Nyilvánvaló,

[Jak 3,15]

bűnös harag, sem jobb, sem nem rosszabb. És nincs ennél nagyobb ellensége az Isten szelíd, gyöngéd szeretetének. A kettő soha nem lakozhat együtt, egy kebelben. Amennyire eluralkodik a harag, annyira kevesbedik a szeretet és a Szentlélekben való öröm. Ez különösen megfigyelhető a *megütközés* esetében, midőn haragra gerjedünk bármely testvérünkkel szemben, bárkivel szemben, akihez polgári vagy vallási kötelék fűz bennünket. Ha a megütközés lelkének szabad utat adunk akár csak egy órára is, elveszítjük a Szentlélek szelíd erejét, és ahelyett, hogy az illetőt helyreigazítanánk, magunkat romboljuk, és könnyű prédává válunk bármiféle ránk támadó ellenség számára.

[Gal 6,1]

8. De tegyük fel, hogy tudatában vagyunk az ördög eme csapdájának: más irányból továbbra is érhet minket támadás. Ha a düh és harag elcsendesedik, és egyedül a szeretet van ébren, ugyanilyen veszély fenyeget a *kívánság* felől, amely ugyancsak sötétségbe boríthatja a lelket. Ez a biztos következménye minden „esztelen kívánságnak”, minden hiú vagy szertelen váagnak. Ha a „földiekkel törődünk”, bárkivel vagy bármivel a nap alatt, ha bármi másra vágyunk Istenen kívül, vagy azon kívül, ami hozzá vezet, ha teremtményben keressük a boldogságot, a féltékeny Isten bizonynyal szembeszáll velünk, hiszen ő nem tűr meg vetélytársat. És ha „az ő” intő „szavát” nem „halljuk” meg, és nem térünk meg hozzá teljes lelkünkéből, ha továbbra is bálványainkkal és más istenek után való futkosással szomorítjuk őt, rövidesen hidegek, sivarak és meddők leszünk, és „e világ istene megvakítja” és elhomályosítja „gondolkozásunkat”.

[1Tim 6,9]

[vö. Kol 3,2]

[Zsolt 95,7; Zsid
3,7.15]

[2Kor 4,4]

9. De gyakran teszi ezt még akkor is, ha nem adunk utat semmilyen tényleges bűnnek. Elég az is, elegendő előnyt nyújt neki, ha nem „gerjesztjük fel az Isten... bennünk lévő ajándékát”, ha nem igyekezünk szüntelenül „bemenni a szoros kapun”, ha nem tusa-kodunk buzgón a pályafutásban, és nem ragadjuk meg a meny-nyek országát erővel. Nem kell egyéb, csak hogy ne harcoljunk, és máris bizonyos a vereségünk. Legyünk csak figyelmetlenek vagy „lelkünkben megfáradtak”, legyünk gondatlanok vagy tunyák, és természetes sötétségünk hamarosan visszatér, hogy elborítsa lelkünket. Elegendő tehát, ha engedünk a *lelki restségnek*: az hatékonyan elhomályosítja a lelket. Ugyanolyan bizonyosan meg-semmisíti az Isten világosságát, ha nem is ugyanolyan gyorsan, mint az emberölés vagy a házasságtörés.

[2Tim 1,6]

[Lk 13,24]

[1Kor 9,25†]

[vö. Mt 11,12]

[ld. Zsid 12,3]

10. Fontos megállapítanunk azonban, hogy sötétségünk oka (bármi is az, akár mulasztás, akár elkövetés, akár belső, akár külső bűn) nem mindig közeli. A bennünket éppen győtrő bűn

időnként meglehetősen távol van. Talán napokkal, hetekkel vagy hónapokkal azelőtt követtük el. És az, hogy Isten most vonja meg világosságát és békességét korábbi tetteinkért, inkább hosszútűrését és gyengéd irgalmát bizonyítja, semmint szigorúságát (amiként elsősre vélhetnénk). Mind ez ideig arra várt, hogy hátha meglátjuk, beismerjük és helyrehozzuk, amit elrontottunk. Mivel pedig ezt nem tettük meg, idővel megmutatja nemtetszését, hogy végre bűnbánatra juttasson.

(II.) 1. A lelki sötétség másik általános oka a *tudatlanság*, amelynek szintén számos válfaja van. Ha az emberek nem ismerik a Szentírást, és úgy vélik, hogy vannak akár az Ó-, akár az Újszövetségben olyan igeszakaszok, amelyek igazolják, hogy kivétel nélkül minden hívőnek időnként sötétségben *kell* lennie, ez a tudatlanságuk természetszerűleg beborítja őket a várt sötétségükbe. Hányszor előfordul ez közöttünk! Mily sokan várják ezt! És ez nem is csoda, hiszen arra tanították őket, hogy ezt várják: vezetőik terelik őket erre az útra. Nemcsak a római egyház misztikus írói, hanem saját egyházunk legteltesebben kegyességi és gyakorlati szerzői közül is számosan (nagyon kevés kivétellel az elmúlt évszázadban) teljes bizonyossággal állítják ezt, mint világos, megkérdőjelezhetetlen igei tanítást, és sok ígét idéznek bizonyítására.

2. Gyakran okozza e sötétséget Istennek a lélekben végzett munkájával kapcsolatos tudatlanság. Az emberek azt képzelik (mivel így tanították őket, különösen a római közösség írói, akiknek tetszetős állításait túl sok protestáns fogadta el megvizsgálatlanul), hogy nem kell mindig „sugárzó hitben” járniuk, hiszen az csupán egy „alacsonyabb rendű üdvintézmény”, és amint feljebb emelkednek, oda kell hagyniuk emez „érezhető vigasztalásokat”, és a „puszta hit” által élniük (csakugyan *puszta*, ha megfosztjuk a szeretettől, békességtől és a Szentlélekben való örömtől is!), hogy a világosság és öröm állapota jó, de a „sötétség” és „meddőség” állapota jobb, hogy csak ezek által „tisztulhatunk meg” a gőgtől, a világ szeretetétől és a szertelen önszeretettől, és hogy éppen ezért nem kellene várniuk, sem óhajtanunk, hogy mindig „a világosságban járjunk”. Ezért van az (noha más okok is közrejátszhatnak benne), hogy a római egyház kegyes híveinek többsége általában sötét, vigasztalan úton jár, és ha egyáltalán megkapja, hamarosan el is veszíti az Isten világosságát.

(III.) 1. E sötétség harmadik általános oka a *kísértés*. Midőn az Úr mécsesének fénye először világít a fejünk fölött, a kísértés gyakran elmenekül, és teljesen eltűnik. Minden nyugodt belül: talán kívül is, miközben Isten ellenségeinket is megbékélteti velünk. Ekkor

[Jób 29,3]

nagyon is természetes azt feltételeznünk, hogy nem látunk többé háborút. És vannak esetek, amelyekben ez a nyugalom folytatódik, nemcsak hetekig, hanem hónapokig vagy évekig. Rendszerint azonban a dolgok másként alakulnak: rövid időn belül újból „ömlik a zápor, jönnek az árvizek, feltámadnak a szelek”. Akik „nem ismerik sem a Fiút, sem az Atyát”, és következőképpen gyűlölik az ő gyermekeit, azok különféle módokon kimutatják gyűlöletüket, amikor Isten megeresztli a szájukba vetett zablát. Ahogy régen „a test szerint született üldözte a Lélek szerintit, úgy van ez most is”: ugyanaz az ok ugyanazt a hatást váltja ki. A szívben megmaradt rossz akkor újra megmozdul: a haragnak és a „keserűségnek” sok más „gyökere” megpróbál felnövekedni. Ugyanakkor a Sátán sem késlekedik kilőni tüzes nyilait, és a léleknek harcolnia kell nemcsak a világ ellen, nemcsak „test és vér ellen...”, hanem erők és hatalmak ellen, a sötétség világának urai és a gonoszság lelkei ellen, amelyek a mennyei magasságban vannak”. Mármost midőn ennyiféle támadás éri egyszerre, talán a legnagyobb heveséssel is, nincs abban semmi különös, ha ez nemcsak megszorítja, hanem sötétségbe borítja a gyenge hívőt. Annál is inkább, ha nem vigyázott, ha a támadások olyan órán érték, midőn nem várta őket, sőt mint óvatlanul mondta magában, nem kevesebbet várt, mint hogy: *a gonosz napja nem tér vissza többé.*

2. A belülről fakadó kísértések ereje rendkívüli módon megszorozódik, ha előtte túl sokat képzeltünk magunkról, mintha már minden bűntől megtisztultunk volna. És mily könnyen hisszük ezt első szeretetünk hevében! Mennyire készek vagyunk elhinni, hogy Isten betöltött minket „a hit minden erejével”! Tesszük ezt csupán azért, mert nem *érzünk* semmilyen bűnt, *nincs* bennünk belőle semmi, hanem egész lelkünk csupa szeretet! És akkor a már legyőzöttnek, sőt megöltnek hitt ellenség váratlan, éles támadása könnyen mélységes lelki szomorúságba taszíthat, mi több időnként teljes sötétségbe is, különösképpen, ha *vitába* is szállunk vele, ahelyett, hogy azonnal Istent hívnánk segítségül, és egyszerű hittel arra az *egyre* bíznanak magunkat, aki „meg tudja szabadítani” az övéit „a kísértésből”.

III. Ezek tehát az általános okai eme második sötétségnek. Vizsgáljuk meg harmadszor, hogy mi a gyógymódja?

1. Azt feltételezni, hogy a gyógymód egy és ugyanaz valamennyi esetben, súlyos és végzetes hiba, mégis különösen gyakran beleesnek még azok is, akik tapasztalt keresztyéneknek számítanak, sőt akik esetleg vállalták, hogy „Izrael tanítói”, lelki vezetők legyenek. Ennek megfelelően csupán egy gyógyszer ismernek és használ-

nak, lett legyen bármi a lehangoltság oka. Azonmód elkezdik az ígéreteket alkalmazni, az „evangéliumot hirdetni”, miként mondják. Az egyedüli céljuk vigaszt nyújtani, aminek érdekében sok drága és gyöngéd dolgot mondanak Istennek a szegény, tehetetlen bűnösök iránti szeretetéről és a Krisztus vérenek érdeméről. Mármost ez nem más, mint „kuruzslás”, annak is a legrosszabb fajtája, mivel ha az emberek testét meg nem öli is, az Isten különös irgalma híján azonban „a lelküket is meg a testüket is” elpusztíthatja „a gyeheennában”. Nehéz ezekről a „keveretlen habarccsal vakolók-ról”*, ezekről a hitegetőkről érdemük szerint szólni. Ők tényleg rászolgálnak a „lelki szemfényvesztők” névre, mellyel tudatlanul másokat illettek.** Ők valóban „közönségessé” teszik „a szövetség véreit”. Aljas módon áruba bocsátják Isten ígéreteit azzal, hogy így válogatás nélkül boldog-boldogtalanra alkalmazzák. Holott a lelki betegségek gyógymódja, akárcsak a testieké, éppen olyan sokféle, ahányféle az okuk. Az első tehát, hogy megtaláljuk az okot, ami természetszerűleg megmutatja majd a gyógymódot.

[Mt 10,28]

[Ez 13,11]

[Zsid 10,29]

2. Például: bűn okozza a sötétséget? Miféle bűn? Valamiféle külső bűn? Vádol-e lelkiismereted bármilyen bűn elkövetésével, amely által megszomorítod az Isten Szentlelkét? És az ezért távozott el tőled, s vele együtt az öröm és békesség is? És hogyan várhatod, hogy visszatérjenek, míg el nem lököd magadtól a kiirtanivalót? „Hagyja el útját a bűnös”; „tisztítsátok meg a kezeteiket, ti bűnösök”; „vigyétek el gonosz tetteiteket”. Akkor „fölragyog a sötétben világosságod”, „visszatér az Úr, és bőkezűen megbocsát”.

[Ef 4,30]

[Józs 7,13] [Ézs

55,7] [Jak 4,8]

[Ézs 1,16] [58,10]

[55,7]

3. Ha gondos kutatással sem találsz semmiféle elkövetett bűnt, amely sötét felleget borított lelkedre, vizsgálj meg ezután, nincs-e valamilyen mulasztásos vétek, amely Isten és közéd áll. „Részes vagy-e atyádfia vétkében”? Megfedded-e azért a bűnért, amit látsz? Isten rendelései útján jársz-e: imádkozol-e közösségben, családban és magányosan? Ha nem, ha rendszeresen elhanyagolod bármelyiket emez ismert kötelességeid közül, mi módon várhatod, hogy orcájának fénye továbbra is rád ragyogjon? Igyekezz, „erősítsd meg a halófélben lévőket”, akkor élni fog lelked. „Most, amikor hallod szavát”, kegyelme által pótolj azt, aminek híjával vagy. Amikor hallod „a mögötted hangzó szót: ezen az úton járjatok”, „ne keményítsd meg a szívedet”. Ne légy tovább „engedetlen

[ld. 3Móz 19,17]

[ld. Jel 3,2]

[Zsolt 95,7; Zsid

3,7.15] [Ézs

30,21] [Zsolt 95,8;

Zsid 3,8.15]

* Így az AV.

** Ti. George Lavington püspök nevezte így („spiritual mountebanks”) a metódistákat.

[ApCsel 26,19]

a mennyei látomás iránt”. Amíg el nem távolítod a bűnt – akár az elkövetett, akár a mulasztásos bűnt –, minden vigasz hamis és csalárd lesz. Az csupán annyi, mint amidőn beheged a seb, de alatta továbbra is gennyed és sajog. Ne keress belső békességet, amíg Istennel nincs békességed, ami pedig lehetetlen a „megtéréshez illő gyümölcsök” nélkül.

[Mt 3,8]

4. De talán nem vagy tudatában egyetlen *mulasztásos vételked* sem, amely csorbíthatná békességedet és a Szentlélekben való örö-

[Róm 14,17]

mödet. Nincs-e akkor valamiféle *belső bűn*, amely mint „a keserűségnek gyökere, felnövekszik” a szívedben, hogy „kárt okozzon”? A lelked meddőségét és sivárságát nem az okozza-e, hogy szíved

[Zsid 12,15]

„elszakadt az élő Istentől”? Nem taposott-e rád „a gőgösök lába”? Nem „gondoltad magad többnek, mint amennyinek gondolnod kell”? Nem „áldoztál hálódni és tömjénezteél kerítőhálódni”? Nem tulajdonítottad-e a sikeredet bármely vállalkozásodban saját bátorságodnak, saját erődnek vagy saját bölcsességednek? Nem dicsekedtél-e valamivel, „amit kaptál, mintha nem kaptad volna”? Nem dicsekedtél mással, „mint a mi Urunk Jézus Krisztus keresztye”? Nem kerested vagy óhajtottad az emberektől jövő dicséretet? Nem lelted-e gyönyörűségedet benne? Ha igen, látod, merre kell menned. Ha büszkeség által estél el, „alázd meg magadat Isten hatalmas keze alatt, hogy felmagasztaljon téged annak idején”. Nem azzal kényszerítetted őt a tőled való távozásra, hogy engedte a haragnak? Nem „indultál haragra a gonoszok miatt”, nem „irigykedtél a cselszövőkre”? Nem ütköztél-e meg valamely testvéred (valós vagy vélt) bűnein, olyannyira, hogy te magad vétesz a szeretet nagy törvénye ellen elidegenítván szívedet tőle? Akkor nézz az Úrra, hogy megújíthasd erődöt, hogy eltűnjön mind e szigor és ridegség, hogy visszatérjen a szeretet, a békesség és az öröm együtt, és hogy szakadatlanul jóságos és irgalmas legyél másokhoz, megbocsáss mindenkinek, ahogyan Isten is megbocsátott neked a Krisztusban. Nem engedte-e holmi esztelen kívánságnak? Bármilyen fajta vagy bármilyen fokú érzéki vágynak? Miképpen lehetne akkor helye a szívedben az Isten szeretetének, míg ki nem taszítod onnan bálványaidat? „Ne tévelyegjetek: Istent nem lehet megcsúfolni”: ő nem lakik kettős szívben. Amíg te Delilát ölelgeted kebleden, neki nincs ott helye. Hiába reménykedsz világosságának visszaszerzésében, míg ki nem vájod jobb szemedet, és nem dobod el magadtól! Ó, ne késlekedj tovább! Kíálts hozzá, hogy adja meg ehhez az erőt! Sirasd tehetetlenségedet és gyöngeségedet, és az Úrral mint segítőddel lépj be a szoros kapun:

[3,12] [Zsolt

36,12]

Nem „gondoltad magad többnek, mint amennyinek gondolnod kell”? Nem „áldoztál hálódni és tömjénezteél kerítőhálódni”? Nem tulajdonítottad-e a sikeredet bármely vállalkozásodban saját bátorságodnak, saját erődnek vagy saját bölcsességednek? Nem dicsekedtél-e valamivel, „amit kaptál, mintha nem kaptad volna”? Nem dicsekedtél mással, „mint a mi Urunk Jézus Krisztus keresztye”? Nem kerested vagy óhajtottad az emberektől jövő dicséretet? Nem lelted-e gyönyörűségedet benne? Ha igen, látod, merre kell menned. Ha büszkeség által estél el, „alázd meg magadat Isten hatalmas keze alatt, hogy felmagasztaljon téged annak idején”. Nem azzal kényszerítetted őt a tőled való távozásra, hogy engedte a haragnak? Nem „indultál haragra a gonoszok miatt”, nem „irigykedtél a cselszövőkre”? Nem ütköztél-e meg valamely testvéred (valós vagy vélt) bűnein, olyannyira, hogy te magad vétesz a szeretet nagy törvénye ellen elidegenítván szívedet tőle? Akkor nézz az Úrra, hogy megújíthasd erődöt, hogy eltűnjön mind e szigor és ridegség, hogy visszatérjen a szeretet, a békesség és az öröm együtt, és hogy szakadatlanul jóságos és irgalmas legyél másokhoz, megbocsáss mindenkinek, ahogyan Isten is megbocsátott neked a Krisztusban. Nem engedte-e holmi esztelen kívánságnak? Bármilyen fajta vagy bármilyen fokú érzéki vágynak? Miképpen lehetne akkor helye a szívedben az Isten szeretetének, míg ki nem taszítod onnan bálványaidat? „Ne tévelyegjetek: Istent nem lehet megcsúfolni”: ő nem lakik kettős szívben. Amíg te Delilát ölelgeted kebleden, neki nincs ott helye. Hiába reménykedsz világosságának visszaszerzésében, míg ki nem vájod jobb szemedet, és nem dobod el magadtól! Ó, ne késlekedj tovább! Kíálts hozzá, hogy adja meg ehhez az erőt! Sirasd tehetetlenségedet és gyöngeségedet, és az Úrral mint segítőddel lépj be a szoros kapun:

[Róm 12,3] [Hab

1,16]

[1Kor 4,7]

[Gal 6,14]

[1Pt 5,6]

[Zsolt 37,1]

[ld. Ef 4,32]

[Gal 6,7]

[Mt 5,29]

[Mt 7,13]

ragadd meg a mennyek országát erővel! Űzz ki minden bálványt az ő szentélyéből, és az Úr dicsősége hamarosan megjelenik.

[vö. Mt 11,12]

[ld. 3Móz 9,6]

5. Esetleg éppen ez, az igyekezet hiánya, a *lelki tétlenség* az, ami a sötétségben tartja a lelkedet. Éled világodat: nem dül háború partvidékeiden, és így nyugodt vagy, nem aggodalmaskodsz. A külső cselekedetek változatlan kerékvágásában haladsz, és megelégszel azok betartásával. Eltűnődsz-e közben azon, hogy a lelked halott? Ó, kelj fel az Úr előtt! Serkenj fel, rázd ki magad a porból, tusakodj Istennel a hatalmas áldásért! Öntsd ki a szívedet Istennek imádságban, és tarts ki teljes állhatatossággal! Vigyázz! Serkenj fel álmodból, és maradj ébren! Különben nem várhatsz mást, csak hogy egyre jobban elszakadsz Isten világosságától és életétől.

[1Móz 32,25–26]

[Ef 6,18]

6. Ha a legalaposabb és legpártatlanabb önvizsgálattal sem tudtad megállapítani, hogy jelenleg utat engedsz akár a lelki tétlenségnek, akár bármilyen külső vagy belső bűnnek, akkor idézd fel a múltat. Fontold meg korábbi indulataidat, szavaidat és cselekedeteidet. Igazak voltak-e az Úr előtt? „Tanácskozz övele fekvőhelyeden, és csillapodj le”, és kívánd, hogy ő tegye próbára szívedet, és emlékezetedbe idézzon mindent, ami valaha is „az ő dicsőséges szemeit ingerelte”. Ha bármiféle meg nem bánt bűn terhe megmarad lelkedben, nem oszlik el rólad a sötétség, mígnem „ismét megújulsz és megtérsz”, és hit által újból megmosdasz „a forrásban”, mely azért „fakad, hogy lemossa a vétket és a szennyet”.

[vö. Zsolt 4,5]

[Ézs 3,9†]

[Zsid 6,6]

[Zak 13,1]

7. Egészen más gyógymód kell, ha a betegség oka nem bűn, hanem *tudatlanság*. Lehet ez a Szentírás értelmét illető tudatlanság, melyért talán tudatlan magyarázók felelnek – legalábbis e tekintetben tudatlanok, bármilyen okosak vagy tanultak más részletekben. Következésképpen csak eme tudatlanság eltávolítása után szüntethetjük meg a belőle fakadó sötétséget. Fel kell mutatnunk a félreértett igék igaz értelmét. Nem áll módomban e helyütt az összes olyan igeszakaszt taglalni, amelyet eme vélekedés szolgálatába állítottak. Csak két vagy három példát említek meg, melyet gyakran hoznak fel annak bizonyítására, hogy minden hívőnek előbb vagy utóbb „sötétségben” kell „járnia”.

[Ézs 59,9; Jn

8,12]

8. Ezek egyike az Ézsaiás 50,10: „Aki köztetek féli az Urat, hallgasson szolgája szavára! Aki sötétségben jár, és nem ragyog rá fény, bízson az Úr nevében, és támaszkodjon Istenére!” De hogyan lenne nyilvánvaló akár ez igéből, akár annak összefüggéséből, hogy arra, akiről itt szó van, valaha is ragyogott fény? Aki „megbizonyosodott bűnéről”, „féli az Urat, és hallgat szolgája szavára”. Neki, akinek még sötét van a lelkében, és soha nem látta

[vö. Jn 8,46]

Isten orcájának fényét, azt kell tanácsolnunk, hogy mégis „bízzon az Úr nevében, és támaszkodjon Istenére”. Ez az ige tehát semmi módon nem bizonyítja, hogy aki Krisztusban hisz, annak időnként „sötétségben kell járnia”.

9. Egy másik ige, mely a feltételezések szerint ugyanezt a tanítást hirdeti, a Hóseás 2,16: „Azért most én csábítom őt: elvezetem a pusztába, és szívére beszélek”. Ebből arra következtettek, hogy Isten minden hívőt kivisz „a pusztába”, a halál és sötétség állapotába. Pedig bizonyos, hogy emez ige semmi ilyesmiről nem szól. Hiszen egyáltalán nem látszik az egyes hívőről beszélni. Nyilvánvalóan utal a zsidó nemzetre, és talán csak arra. Ha viszont alkalmazható is bizonyos személyekre, értelme napnál is világosabban ez: szeretettel vonom őt magamhoz, azután megítélem benne a bűnt, és végül bűnbocsátó irgalommal megvigasztalom.

10. Ugyanezt a következtetést vonták le az előjáróban idézett igékből: „Így most titeket is szomorúság fog el, de ismét meglátlak majd titeket, és örülni fog szívetek, és örömtöket senki sem veheti el tőletek.” A vélekedések szerint ez azt jelenti, hogy Isten egy idő után visszavonul minden hívőtől, és hogy amíg így meg nem szomorodnak, nem tapasztalhatják meg azt az örömet, amit senki nem vehet el tőlük. Az egész összefüggés azt mutatja azonban, hogy Urunk itt személy szerint az apostolokhoz szól, nem másokhoz, és hogy kifejezetten bizonyos eseményekről – saját haláláról és feltámadásáról – beszél. „Egy kis idő még,” mondja, „és nem láttok engem”, amíg ugyanis a sírban leszek. „De ismét egy kis idő, és megláttok engem”, amikor feltámadok a halálból. „Ti sírni és jajgatni fogtok, a világ pedig örül...; de szomorúságotok örömmé fordul... Most titeket is szomorúság fog el”, mert nemsokára elvételem tőletek, „de ismét meglátlak majd titeket”, feltámadásom után, „és örülni fog a szívetek, és örömtöket”, amit akkor adok nektek, „senki sem veheti el tőletek”. Mindez, tudjuk, szó szerint beteljesedett az apostolok esetében. Ebből azonban nem vonhatunk le következtetéseket arra vonatkozólag, hogy Isten általában miképpen bánik a hívőkkel.

11. Egy negyedik, eme tanítás bizonyítására gyakorta idézett ige (hogy többet ne említsünk) az 1Péter 4,12: „Szeretteim! A szenvedés tüze miatt, amely megpróbáltatásul támadt közöttetek, ne háborogjatok úgy, mintha valami meglepő dolog érne titeket”. Ez azonban csakolyan távol áll a kérdéstől, mint az előző. A vers szó szerinti fordításban így hangzik: „Szeretteim, ne csodálkozzatok a közöttetek bekövetkező égetéseken, ezek megpróbáltatásokra vannak”. Mármost noha lehet ezt másodlagos értelemben a belső

próbatételekre vonatkoztatni, elsősorban mégis kétségkívül a mártíromságra és az ahhoz kapcsolódó szenvedésekre utal. Ez a vers sem felel meg egyáltalán a célnak, amelynek érdekében idézik. És felszólíthatunk bárkit, hogy keressen egyetlen verset akár az Ó-, akár az Újszövetségben, amely egy kicsit is jobban megfelel a célnak, mint ez.

12. „De vajon nem sokkal hasznosabb-e a léleknek a sötétség, mint a fény? Isten munkája nem sokkal gyorsabban és hatékonyabban megy-e végbe a belső szenvedés állapotában? Nem tisztul-e meg a hívő gyorsabban és alaposabban a szomorúság, mint az öröm által? A gyötrelem és kín és lelki nyomorúság és mártíromság által inkább, mint a szüntelen békesség által?” Ezt tanítják a *misztikusok*, így van megírva az ő könyveikben – de nem az *Isten igéjében*. A Szentírás sehol nem mondja, hogy Isten távolléte teszi leginkább tökéletessé az ő munkáját a szívben! Hanem inkább a jelenléte, a zavartalan közösség az Atyával és a Fiúval. Az erről való szilárd meggyőződés többet elvégez egy óra alatt, mint a távolléte egy emberöltő alatt. A Szentlélekben való öröm sokkal hathatósabban tisztítja meg a lelket, mint azon öröm hiánya, és az Isten békessége a legjobb eszköz arra, hogy megtisztogassa a lelket a földi ragaszkodások salakjától. Vessük el tehát amaz alap nélküli gondolatot, hogy Isten országa meghasonlott önmagával, hogy az Isten békessége és a Szentlélekben való öröm gátolja az igazságot, és hogy nem „hit által van üdvösségünk”, hanem hitelenség által, nem remény által, hanem csüggedés által.

[vö. Róm 14,17]
[Ef 2,8]

13. Mindaddig, amíg az emberek így képzelegnek, persze hogy „sötétségben járnak”. És nem is szűnhet meg az okozat, amíg az okot el nem távolítjuk. De mégsem szabad azt gondolnunk, hogy ha az ok már eltűnt, akkor az okozat is azonmód megszűnik. Akár tudatlanság, akár bűn okozta a sötétséget, ha az egyiket vagy a másikat eltávolítjuk is, a világosság, melynek elzárták az útját, lehet, hogy nem fog azonnal visszatérni. Minthogy ez az Isten ingyen ajándéka, ő előbb vagy utóbb, tetszése szerint helyreállíthatja. Bűn esetében nem várhatjuk, hogy azonnal visszatérjen. A büntetés a bűnre következett: joggal tarthat emennek megszűnte után is. Így van ez a dolgok természetes rendje szerint is: a seb nem gyógyulhat be, amíg a nyílvevő benne van a húsban, de nem gyógyul meg azonnal annak kihúzása után sem, hanem sajog és fáj még jó darabig.

14. Végezetül ha a sötétséget különféle, nehéz és váratlan kísértések okozzák, a legjobb mód arra, hogy ezt megszüntessük és megakadályozzuk, az, ha megtanítjuk a hívőket arra, hogy min-

dig számítsanak a kísértésre: mivel gonosz világban élnek, gonosz, álnok, rosszindulatú lelkek között, és mivel az ő tulajdon szívük is minden gonoszra képes. Győzzük meg őket arról, hogy a megszentelődés egész munkája nem megy végbe egyszerre (amiként képelték), s hogy amikor hitre jutnak, csupán olyanok, mint az újszülöttek, fokozatosan kell felnövekedniük, és sok viharra számíthatnak, mielőtt eljutnának a Krisztus teljességét elérő nagykorúságra. Mindenekelőtt tanítsuk meg őket arra, hogy amikor dül körülöttük a vihar, ne ereszkedjenek vitába az ördöggel, hanem imádkozzanak, öntsék ki lelküket Isten előtt, és tárják föl előtte bajukat. Őrájuk kell a nagyszerű és drága ígéreteket alkalmaznunk – nem pedig a tudatlanokra, rájuk csak a tudatlanság eltávolítása után, de semmiképpen a megátalkodott bűnösökre. Amazoknak részletesen, szeretettel elbeszélhetjük üdvözítő Istenünk kegyelmét, hosszasan ecsetelhetjük gyengéd, örökkévaló irgalmasságát. Elidőzhetünk a „nagyon tiszta” beszédű Isten hűségénél és az értünk kiontott vér érdeménél, mely „megtisztít minden gonoszságtól”. Isten pedig bizonyoságot tesz szaváról, és kivonja lelküket a nyomorúságból. Így szól majd: „Kelj fel, tündökölj, mert eljött világosságod, rád ragyogott az Úr dicsősége”. Sőt eme világosság, ha alázatosan jársz Istennel és ragaszkodsz hozzá, „egyre világosabb lesz délig”.

[1Pt 2,2]

[Zsolt 119,140]

[1Jn 1,7]

[Ézs 60,1]

[Péld 4,18]

SZOMORÚSÁG KÜLÖNFÉLE KÍSÉRTÉSEK KÖZÖTT

(HEAVINESS THROUGH MANIFOLD TEMPTATIONS)

„*Noha most, mivel így kellett lennie, egy kissé megszorodtatok különféle kísértések között.*” (1Péter 1,6)

1. Az előző igemagyarázatban részletesen szoltam arról a lelki *sötétségről*, amelybe, miként látjuk, gyakran jutnak azok, akik egykor Isten orcájának világosságában jártak. Közeli rokonságban áll eme sötétséggel a lélek *szomorúsága*, amely a hívők között is felette gyakran előfordul; valójában Istennek csaknem valamennyi gyermeke megtapasztalja ezt kisebb-nagyobb mértékben. Oly nagy a hasonlóság a kettő között, hogy gyakorta összekeverjük őket, és hajlamosak vagyunk meggondolás nélkül ezt mondani valakire: „*Sötétségben jár, megszorodott*”, mintha ezek egyet jelentenének, egyik sem tartalmazván semmi többet, mint a másik. Pedig igen nagyon távol állnak egymástól. A sötétség egy dolog, a szomorúság pedig egy másik. Van különbség, méghozzá óriási, lényegi különbség az előbbi és az utóbbi között. Éspedig olyan különbség, amelynek megértése közlelről érinti Isten valamennyi gyermekét, máskülönben mi sem volna könnyebb, mint a megszorodásból átcúsálni a sötétségbe. Ennek megakadályozása végett igyekszem megválaszolni a következőket:

[Zsolt 89,16]

I. Miféle embereknek mondta az apostol: „megszorodtatok”?

II. Miféle „szomorúság” vett erőt rajtuk?

III. Mik voltak ennek az okai, és

IV. Mik a céljai?

Majd befejezésül levonok néhány következtetést.

I. 1. Elsőként tehát azt kívánom megmutatni, miféle emberek voltak, akiknek ezt mondta az apostol: „megszorodtatok”. Először is minden kétséget kizáróan hívők voltak akkor, amikor az apostol így fordult hozzájuk. Hiszen nyíltan így szól hozzájuk az ötödik versben: „Titeket pedig Isten hatalma őriz *hit* által az üdvösségre”. Továbbá a hetedik versben említést tesz „megpró-

bált” *hitükről*, „amely sokkal értékesebb a veszendő aranynál”. És még később, a kilencedik versben arról beszél, hogy „elérték *hitük* célját, lelkük üdvösségét”. Amikor tehát „megszomorodtak”, azzal egy időben élő hitük is volt. Megszomorodásuk nem pusztította el a hitüket, továbbra is „kitartottak, mint akik látják a láthatatlant”.

[1Pt 1,2-5-9]
[Zsid 11,27]
[Fil 4,7]
2. Szomorúságuk nem pusztította el békességüket sem, azt a békességet, amely minden értelmet meghalad, és amely elválaszthatatlan az igaz, élő hittől. Ezt könnyen megláthatjuk a második versből, ahol az apostol nem azért imádkozik, hogy „kegyelem és békesség” legyen közöttük, hanem hogy „adassék bőségesen” vagyis, hogy az áldás, melyet már élveztek, még bőségesebben áradjon rájuk.

[1Pt 1,2-4]
3. Akikhez itt az apostol szól, telve voltak élő reménységgel is. Hiszen így szól a harmadik versben: „Áldott a mi Urunk Jézus Krisztus Istene és Atyja, aki nagy irgalmából újjá szült minket,” engem és téged, mindannyiunkat, akiket „a Lélek megszentelt”, és „a Jézus Krisztus vére meghintett,” „élő reménységre, arra az el nem múló, szeplőtelen és hervadhatatlan örökségre,” vagyis az örökség élő reménységére. Úgyhogy szomorúságuk ellenére is megvolt bennük a halhatatlansággal teljes reménység.

[Róm 5,2]
[1Pt 1,7]
[1,8]
4. És még mindig „dicsekedtek azzal a reménységgel is, hogy részesülnek az Isten dicsőségében”. Teljesek voltak a Szentlélekben való örömmel. Így miután az apostol éppen megemlítette „Jézus Krisztus” végső „megjelenését” (azaz, amikor eljön megítélni a világot), azonnal hozzáteszi a nyolcadik versben: „Őbenne hisztek, bár most nem látjátok (testi szemeitekkel), és kimondhatatlan, dicsőült örömmel örvendeztek”. A szomorúságuk tehát nemcsak az élő reménységgel volt összeegyeztethető, hanem a „kimondhatatlan örömmel” is. Amidőn így szomorkodtak, ugyanakkor mégis örvendeztek, „dicsőült örömmel”.

[Róm 5,5]
[1Pt 1,8]
[Péld 23,26]
[1Móz 15,1]
[ld. Zsolt 37,4]
5. Szomorúságuk közepette ugyancsak örvendtek az Isten szívükbe áradt szeretetének is. „Őt,” mondja az apostol, „szeretitek, pedig nem láttátok”. Noha nem láttátok őt színről-színre, mégis, ismerve őt hit által, engedelmeskedtetek az ő szavának: „Add nekem a szívedet, fiam!” Ő a ti Istenetek és szerelmetek, szemetek fénye, és „igen bőséges jutalmatok”. Őbenne kerestétek és találattok meg a boldogságot, őbenne „gyönyörködtök, és ő megadta szívetek kéréseit”.

[1Pt 1,5]
6. Ismét mondom: noha szomorúak, mégis szentek voltak. Ugyanúgy megvolt a hatalmuk a bűn fölött, mint korábban. „Isten hatalma” továbbra is „őrízte őket” a bűntől. „Engedelmes gyerme-

kek” voltak, nem igazodtak „korábbi vágyaikhoz”, hanem „mivel ő, a Szent hívta el őket”, ők is „szentek” voltak „egész magatartásukban... Tudván, hogy drága véren, a hibátlan és szeplőtlen Baránynak, Krisztusnak véren” váltottak meg, az „Istenbe vetett reménység” és hit által „megtisztították lelküket” a Lélek által. Úgyhogy egészében véve szomorúságuk jól megfért a hittel, a reménységgel, az Isten és ember iránti szeretettel, az Isten békeségével, a Szentlélekben való örömmel, a külső-belső szentséggel. Cseppet sem akadályozta, még kevésbé rombolta le az Isten szívükben végzett munkájának bármely részét. Egyáltalán nem zavarta meg sem a „Lélek megszentelő munkáját”, amely minden valódi „engedelmességnek” a gyökere, sem pedig a boldogságot, amely szükségképpen létrejön, ha „kegyelem és békesség” uralja a szívet.

[1,14-15]

[1,18.21-22]

[1,2]

II. 1. Ebből könnyen megtudhatjuk, miféle szomorúság vett rajtuk erőt – ez a második dolog, amit igyekszem bemutatni. Az eredetiben a λυπητέντες szó szerepel, amely ezt jelenti: „bánkódik”, „szomorkodik”; a λύπη pedig ezt: „bánat” vagy „szomorúság”. Ez az állandó, szó szerinti jelentése a szónak, és ha ezt figyelembe vesszük, nincs semmi kétértelműség a kifejezésben, sem nehézség a megértésében. Azok, akikről itt szó van, *bánatosak* voltak: a szomorúság, mely rajtuk erőt vett, nem volt sem több, sem kevesebb, mint *bánat* vagy *bánkódás* – olyan érzelem, amit minden emberfia jól ismer.

2. Fordítóink alighanem azért adták vissza a „megszomorodik” (jóllehet kevésbé használatos)* alakkal, hogy két dolgot jelezenek: először is a mértékét, másodszor pedig a tartamát. Csakugyan úgy tűnik föl, hogy nem csekély vagy jelentéktelen mértékű a bánat, amiről itt szó van, hanem olyan, amely mélyre hatol, és mély nyomot hagy a lélekben. És aligha átmeneti szomorúságról van szó, amely egy óra alatt elmúlik, hanem inkább olyanról, ami – mivel erősen szorongatja a szívet – nem rázható le egykönnyen, hanem eltart egy darabig, mint valamely rögzött kedély, nem pedig, mint pillanatnyi indulat – és pedig azokban, akiknek élő hitük van Krisztusban, és Isten valódi szeretete jelen van a szívükben.

3. Még őbennük is olyan mélységes lehet időnként ez a szomorúság, hogy elborítja egész lelküket, mintegy átfestve valamennyi érzelmet, ami meglátszik egész magaviseletükön. Ugyanígy kihathat a testre is, különösen azokban, akik vagy alkotuk szerint,

* Ti. az AV a „heaviness” (szó szerint súlyosság), ilyen értelemben valóban szokatlan szót használja.

[Bölcs 9,15] vagy pedig valamiféle esetleges, főként idegi eredetű rendellenesség miatt gyengék. Sok esetben, mint tudjuk, a „romlandó test... ránehezedik az... elmére”. Itt ellenben inkább a lélek nehezedik a testre, és egyre inkább elgyengíti azt. Sőt nem mondom, hogy a tartós és mélységes szívfájdalom nem gyengítheti el időnként az erős testalkatot is, és nem vetheti meg az alapját olyan testi rendellenességeknek, amelyeket nem könnyű megszüntetni. Mindez mégis megférhet a „szeretet által munkálkodó hitnek” valamelyes mértékével.

[Gal 5,6]

[1Pt 4,12]

4. Joggal nevezhető ez a szomorúság „tüzes próbatételnek”* , és noha nem ugyanaz, mint amiről a negyedik fejezetben beszél az apostol, mégis a kifejezések közül, melyeket ott a külső szenvedésekre használ, sokat vonatkoztathatunk eme belső nyomorúságra is. Ezeket valóban semmiképpen nem lehet azokra alkalmazni, akik *sötétségben* járnak: ők ugyanis nem *örvendeznek*, mert nem tehetik, és „a dicsőség *Lelke*, az Isten *Lelke* sem nyugszik meg rajtuk”. Azokon viszont gyakorta megnyugszik, akik „megszomorodtak”, úgyhogy ők „mint szomorkodók” lehetnek mégis „mindig örvendezőők”.

[vö. 4,14]

[2Kor 6,10]

III. 1. De lépünk tovább a harmadik kérdésre. Mik az okai az ilyen bánatnak vagy szomorúságnak egy igazi hívőben? Az apostol világosan megmondja: „megszomorodtatok különféle kísértések között” – ποικίλοις, „különféle”, nemcsak sok kísértés, hanem sok különböző kísértés között. Ezek ezerféleképpen változhatnak és módosulhatnak számtalan körülmény megváltozása vagy hozzáadódása révén. És éppen ez a sokféleség és váltakozás nehezíti meg azt, hogy óvakodjunk tőlük. Közéjük sorolhatunk minden testi bajt, különösen a heveny megbetegedéseket és mindenféle, akár az egész testre kiható, akár csak a legkisebb részébe hasító éles fájdalmat. Való igaz, hogy egyesek, akik zavartalan jó egészségnek örvendenek, és nem érzik ezeket, félvállról veszik, és kétlik, hogy betegség vagy kín megszomoríthatja az elmét. Emberek ezrei közül talán csak egynek van olyan különleges testalkata, hogy nem érzi a többiekhez hasonlóan a fájdalmat. Úgy tetszett Istennek, hogy megmutassa mindenható erejét, és létrehozzon ilyen természetű csodalényeket, akik láthatólag egyáltalán nem törődnek a fájdalommal, a leggyötrelmesebb fajtájával se; ha ugyan a testi kín eme megvetése nem részben szigorú neveltetésüknek, részben pedig természetfölötti oknak – őket a pusztá természeti állapot fölül emelő jó vagy rossz lelkek erejének – köszönhető.

[1Pt 1,6]

* Ld. AV.

E különös esetektől eltekintve azonban általában véve igaz a megállapítás:

*a kín a végnymor,
a végső rossz, amely szertelen nő,
kibírhatatlan...**

És még ha ezt az Isten kegyelme megakadályozza is, s ha az emberek „állhatatossággal nyerik meg a lelküket”, a kín akkor is okozhat sok belső szomorúságot, hiszen a lélek együtt érez a testtel.

[Lk 21,19]

2. Minden elhúzódó betegség, még ha kevésbé fájdalmas is, képes ugyanezt a hatást kiváltani. Ha Isten „sorvadással és lázzal látogat meg minket”, és azok nem múlnak el gyorsan, akkor nemcsak elhomályosítják a szemeket, hanem meggyötrik a lelkeket is. Különösképpen áll ez minden úgynevezett „idegi rendellenességre”. A hit ugyanis nem fordítja meg a természet folyását: a természetes okok továbbra is természetes hatásokat idéznek elő. A hit éppúgy nem gátolja meg hisztéria esetén az úgynevezett „nedvsüllyedést”, mint hagymáz esetén az érlökés gyorsulását.

[ld. 3Móz 26,16]

3. Továbbmenve, ha „megjön forgószélként a baj”, és reád tör a szegénység, „mint egy fegyveres ember”, ez talán csekély kísértés? Különös-e, ha bánkódik és megszorodik miatta a lélek? Noha ez is kicsiségnek tetszhet azoknak, akik a távolból nézik, vagy messze „elkerülik”, de mennyire másként vannak ezzel azok, akik elszenvedik! „Ha van élelmünk és ruházatunk” (ez utóbbi eredeti megfelelője, a σκεπάσματα a hajlékot is magában foglalja), Isten szeretetével a szívünkben „megelégedhetünk vele”. Hanem mit tegyenek azok, akiknek nincs? Akik, „hajlékuk nem lévén, a sziklát ölelik”? Akik csak a földre tudnak lefeküdni, és az éggel betakarózni? Akiknek nincs száraz vagy meleg, még kevésbé tiszta lakásuk maguk és kicsinyeik számára? Sőt nincs ruházatuk sem, hogy óvja őket vagy övéiket a dermesztő hidegtől éjjel vagy nappal? Kinevetem az ostoba pogányt, aki így kiált fel:

[Péld 1,27]

[24,34]

[ld. Lk 10,31]

[1Tim 6,8]

[Jób 24,8†]

*Nil habet infelix paupertas durius in se
Quam quod ridiculos homines facit!****

* Milton: *Elveszett Paradicsom*, VI 462-65 [Bp, 1978, 212. o., Jánosy István fordítása].

*** Juvenalis: *Szatírák*, III 152-53.

Valóban igaz ez: „nincs a szegénységben rosszabb annál, mint hogy nevétség tárgyává teszi az embert”? Annak a jele ez, hogy a hiú költő meggondolatlanul mond fel dolgokat, amikről mit sem sejt. Az éhség vajon nem rosszabb-e ennél? Isten átokként mondta ki az emberre, hogy „arca verejtékével” egye a kenyerét. De hányan vannak eme keresztyén országban, akik fáradnak, dolgoznak és verejtékeznek, de végül mégsem kapják meg kenyerüket, a fáradtság mellett éhségtől is szenvednek? Nem rosszabb-e az, ha valaki egy kemény nap munkája után nyomorúságos, hideg, piszkos, kényelmetlen szállásra megy haza, és nem talál ott még annyi eledelt sem, hogy elhasznált erejét visszanyerhesse? Ti, akik vígan éltek a földön, és nem szenvedtek hiányt semmiben, csak szemetek nincs, hogy meglássátok, fületek, hogy meghalljátok, és szívetek, hogy megértsétek, milyen jól bánt veletek Isten – nem rosszabb-e az embernek naphosszat kenyér után járni, és nem kapni semmit? Vagy esetleg vigaszt keresni még öt vagy hat gyereknek is, akik azért sírnak, amit ő nem adhat meg nekik? Ha nem tartaná vissza egy láthatatlan kéz, nem lenne-e már kész „megátkozni Istent, és meghalni”? Ó, kenyérhiány! Kenyérhiány! Ki tudja, mit jelent ez, ha maga nem érezte? Lesújt, hogy a szomorúságon kívül ez nem indítja meg még a hívőket sem!

[1Móz 3,19]

[Jób 2,9] [Ámós
4,6]

4. Talán ide sorolhatjuk a hozzánk közel állók vagy szeretteink halálát is: egy jóságos szülőét, olyanét, kinek évei még nem lejtettek völgynek;* egy szeretett gyermekét, aki alig állt az élet küszöbén, és csak keblünket ölelgette; egy barátét, akivel összeforrt a lelkünk – az Isten kegyelme után a menny legfőbb, legjobb ajándékáét. És még ezer körülmény növelheti a szomorúságunkat: talán a gyermek, a barát karjainkban halt meg! Talán akkor vétetett el, amikor nem számítottunk rá! Virágjában vágatott le! Ilyenkor megrendülhetünk, sőt meg is kell rendülnünk: ez Isten szándéka. Ő nem akarja, hogy érzéketlen fatuskók legyünk. Ő rendben akarja tartani érzéseinket, nem kioltani. Éppen ezért:

[1Sám 18,1]

Sírva fakadásunk feddhetetlen.**

5. Még mélyebb szomorúságot érezhetünk az élőhalottak miatt, azok szeretetlensége, hálátlansága, hitehagyása miatt, akikhez valaha a legszorosabb kötelékek fűztek bennünket. Ki tudná elbeszélni, mit érez a lelkek szerelmese egy olyan barát, egy testvér

* Lásd Shakespeare: *Othello*, III 3, 264-265 [Kardos László fordítása].** Ifj. Samuel Wesley: „*The Parish Priest*” [A lelkipásztor].

iránt, aki halott Isten számára? Egy férj, egy feleség, egy szülő, egy gyermek iránt, aki úgy rohan a bűnbe, mint száguldozó ló a harcba, és minden érv és győzködés ellenére siet kárhozátát magamaga véghez vinni? Ráadásul a léleknek ezt az aggodását végletekig fokozhatja a meggondolás, hogy aki most pusztulásába tart, egykor jól futott az élet útján. Bármilyen volt is a múltban, az most már csak arra jó, hogy a róla való gondolataink még inkább elevenbe vágjanak, meggyötörjenek.

6. Ilyen körülmények között, efelől bizonyosak lehetünk, nagy ellenségünk nem hagy ki egyetlen alkalmat sem. Minthogy szüntelenül „szertejár, keresve, kit nyeljen el”, ilyenkor különösképpen felhasználja minden erejét, minden tehetségét, hogy előnyt szerezhessen az amúgy is csüggedt lélekkel szemben. Nem kíméli tüzes nyilait, a szívet a kísértésre legalkalmasabb eszközökkel támadja – azok hatolnak be a legkönnyebben, és fúródnak be a legmélyebbre. Mindegyre azon fáradozik, hogy hitetlen, istenkáromló vagy zúgolódó gondolatokat ültessen belénk. Azt sugallja, hogy Isten nem tartja szemmel, nem kormányozza a földet, vagy legalábbis nem jól kormányozza, nem az igazságosság és irgalom szabályai alapján. Igyekszik Isten ellen ingerelni szívünket, hogy kiújuljon természetes ellenségeskedésünk vele szemben. És ha megpróbáljuk a saját fegyverét ellene fordítani, ha elkezdünk *vitatkozni* vele, kétségkívül egyre inkább megszomorodunk, ha ugyan nem borul ránk teljes sötétség.

7. Gyakorta feltételezték, hogy van (ha nem a sötétségnek, de legalábbis) a szomorúságnak egy másik oka is, nevezetesen az, hogy Isten felséges akaratától vezérelve visszavonul a lélektől. Bizonytal megteszi ezt, ha akár belső, akár külső bűnnel megszomorítjuk Szentlelkét – akár azzal, hogy rosszat teszünk, akár azzal, hogy elmulasztunk jót tenni, akár azzal, hogy utat adunk a gőgnek, haragnak, lelki tétlenségnek, gonosz kívánságnak vagy szenvedélynek. Azt azonban teljességgel tagadom, hogy valaha is azért távolodna el, mert *így akarja*, pusztán azért, mert így tetszik neki. Nincs az egész Bibliában egyetlen olyan íge, amelyet eme feltételezés ürügyéül lehetne felhasználni. Sőt ez a feltevés nemcsak számos meghatározott ígének mond ellent, hanem a Szentírás egész vezérvonalának is. De nem egyeztethető össze magának Istennek a természetével sem: fenségéhez és bölcsességéhez teljesen méltatlan volna, hogy (egy kiváló író kifejezésével) „*bűjőcskát* játsszék teremtményeivel”. Ellentmond igazságosságának és irgalmának is, illetve valamennyi gyermeke valós tapasztalásának.

8. A szomorúságnak még egy okát említi számos úgynevezett misztikus író. És vélekedésük belopózott, nem tudom, hogyan s miképp, az egyszerű emberek gondolatai közé is, akik mit sem tudnak óróluk. Nem tudom ezt jobban elmagyarázni, mint egy néhai író nő szavaival, aki a következőképpen számol be a maga tapasztalatáról: „Továbbra is olyannyira örvendeztem Szerelmemben, hogy kényszerítettek volna bár pusztai bujdosásra, azt sem leltem volna nehéznek. Ez állapot mindazáltal nem tartott sokáig, és csakugyan pusztaságba vetve találtam magamat... Elhagyatottnak éreztem magam, mindenestől szerencsétlennek, nyomorultnak és szájalmasnak... E szomorúság igaz forrása nem más, mint a magunk megismerése, amidőn rádöbbenünk, hogy mily hatalmas különbség van Isten és miközöttünk. Magunkat vele teljesen ellentétesnek látjuk, lelkünk mélyét pedig velejéig romlottnak, züllöttnek, mindenféle gonosszággal, rosszindulattal, a világgal és a testtel és mindenfajta szörnyűséggel teljesnek”. Ez tehát arra engedett sokunkat következtetni, hogy a magunk megismerésének, mely nélkül örökre elkárhoznánk, a megigazító hitre való eljutás után is mélységes szomorúsággal *kell* minket eltöltenie.

9. Ezzel kapcsolatban azonban szeretném megállapítani a következőket. (1) A megelőző bekezdésben ezt mondja az író nő: „Meghallva, hogy nincs igaz hitem Krisztusban, felajánlottam magamat Istennek, és azonnal megéreztem szeretetét”. Meglehet, így volt; mégsem tetszik ez valóságos megigazulásnak. Alkalmasint, mint mondani szokás, „az Atya vonzása” volt ez. Ha pedig az volt, az ezt követő szomorúság és sötétség nem lehetett más, mint a bűn megítélése, amelynek a dolgok természetéből adódóan meg kell előznie a megigazító hitet. (2). Tegyük fel, hogy az illető hölgy meg is igazult csaknem abban a pillanatban, hogy meggyőződött hite hiányáról, akkor viszont nem volt idő ama fokozatosan növekvő önismeretre, amely meg szokta előznie a megigazulást. Ez esetben tehát az később alakult ki, és aligha annál fájóbb nem volt, minél kevésbé számított rá a szóban forgó asszony. (3). Megengedem: sokkal mélyebb, sokkal világosabb és teljesebb ismeretünk lesz a bennünk lakozó bűnről, természetünk teljes romlottságáról a megigazulás után, mint előtte bármikor. Ennek azonban nem *kell* sötétségbe borítania a lelket. Azt nem mondom, hogy meg kell szomorítania minket. Ha így volna, az apostol nem ezt mondaná: „ha meg kell lenni”, hiszen akkor feltétel nélkül, elengedhetetlenül meg kellene szomorodniuk mindazoknak, akik ismerni akarják önmagukat, azaz tulajdonképpen mindazoknak, akik meg

[ld. Jn 6,44]

[1Pt 1,6†]

akarják ismerni az Isten tökéletes szeretetét, és így „alkalmassá” válni „arra, hogy a szentek örökségében, a világosságban részesüljenek”. Csakhogy ez nem áll. Ellenkezőleg: Isten bármilyen fokra emelheti önmagunk ismeretét, és egyúttal ugyanilyen arányban növelheti az őrála való ismeretünket és a szeretetéről való tapasztalásunkat. Ebben az esetben pedig nincs pusztaság, nincs nyomorúság, nincs elhagyatottság, hanem csupán örök életre buzó szeretet és béke és öröm.

[Kol 1,12]

[Jn 4,14]

IV. 1. Mi végre engedi meg tehát Isten (ez a negyedik meggondolni való kérdésünk), hogy megszorodjék annyi sok gyermeke? Az apostol tiszta, világos feleletet ad e fontos kérdésre: „hogy az ő megpróbált hitük, amely sokkal értékesebb a veszendő, de tűzben kipróbált aranynál, Jézus Krisztus megjelenésekor méltónak bizonyuljon a dicséretre, dicsőségre és tisztességre”. Talán erre is utal a negyedik fejezet jól ismert verse (habár elsősorban egészen másra, miképpen már említettük): „A szenvedés tüze miatt, amely megpróbáltatásul támadt közöttetek, ne háborogjatok úgy, mintha valami meglepő dolog érne titeket... Sőt amennyire részesültök a Krisztus szenvedésében, annyira örüljete, hogy az ő dicsőségének megjelenésekor is ujjongva örülhessetek”.

(1Pt 1,7)

(4,12–13)

2. Ebből tehát megtudhatjuk, hogy Istennek az az első nagy célja azzal, hogy megengedi a gyermekeit megszorító kísértéseket, hogy a hitüket megpróbálja általuk, miként az aranyat megpróbálják tűz által. Mármost a tűzben megpróbált arany tudvalevőleg megtisztul, elválik a salaktól. Így van ez a hittel is a kísértések tüzeiben: minél inkább megpróbálják, annál inkább megtisztul. Sőt nemcsak megtisztul, de meg is erősödik, megszilárdul, hatalmasan megnövekszik az Isten bölcsességének és hatalmának, szeretetének és hűségének megannyi újabb bizonyítéka által. Ez tehát – tudniillik hitünk növelése – az egyik kegyelmes célja Istennek a különféle kísértések megengedésével.

3. Ugyancsak célja ezeknek, hogy megpróbálják, megtisztítsák, megszilárdítsák és növeljék az élő reménységet, amelyre „a mi Urunk Jézus Krisztus Istene és Atyja nagy irgalmából újjá szült minket”. S való igaz, reménységünk kénytelen a hitünkkel azonos mértékben növekedni. Ennek alapja a következő: mivel hiszünk az ő nevében, és az Isten Fiában való hit által élünk, reménykedünk, bizalommal várjuk a dicsőséget, mely láthatóvá lesz rajtunk. Következésképpen pedig ami csak erősíti a hitünket, növeli a reménységünket is. Egyúttal növeli az Úrban való örömünket is, amely mindenképpen együtt jár a halhatatlansággal teljes reménységgel. Ezt szem előtt tartva figyelmezteti az apostol a hívőket a

[vö. 1,3]

[Róm 8,18]

[Bölcs 3,4]

[1Pt 4,13–14] másik fejezetben: „amennyire részesültök a Krisztus szenvedésében, annyira örüljetek”. Éppen ezért „boldogok vagytok, mert a dicsőség Lelke, az Isten Lelke megnyugszik rajtatok.” És ezáltal képesek lesztek még a szenvedések közepette is „kimondhatatlan, dicsőült örömmel örvelezni”.

[1,8] 4. Annál is inkább örveleznek, mert a megpróbáltatások, melyek növelik a hitüket és reménységüket, növelik szeretetüket is: mind a hálájukat Isten iránt összes kegyelméért, mind pedig az egész emberiség iránti jóindulatukat. Ennek megfelelően minél inkább tudatában vannak üdvözítő Istenük kegyelmének, annál nagyobb lánggal ég szívükben a szeretet az iránt, aki „előbb szeretett minket”. Minél világosabb és erősebb bizonyosságuk van a nekik majdan megjelenő dicsőségről, annál inkább szeretik azt, aki ezt megszerezte nekik, és annak „zálogát adta szívükbe”. Következésképpen ezért is, a szeretetük növeléséért, engedi meg Isten a kísértésüket.

[Mt 7,17] 5. További célja, hogy növekedjenek a szentségben, a szív és a társalkodás szentségében. Az utóbbi magától értetődően fakad az előbbiből, hiszen a jó fa jó gyümölcsöt terem. Minden belső szentséget pedig közvetlenül a szeretet által munkálkodó hit hív létre. Ennek segítségével az áldott Lélek megtisztítja a szívet a gógtól, az önféjűségtől, a szenvedélytől, a világ szeretetétől, az esztelen és ártalmas kívánságoktól, az alantas és hiú indulatoktól. Azonkívül a megszentelt megpróbáltatások (az Isten kegyelme által) azonmód és közvetlenül elsegítenek a szentséghez. Az ő Lelkének működése révén egyre inkább megalázzák és porba sújtják a lelket előtte. Lecsöndesítik és megszelídítik háborgó lelkünket, megzabolázzák természetünk vadságát, meglágyítják makacsságunkat és önféjűségünket, megfeszítenek bennünket a világnak, és arra indítanak, hogy minden erőnket az Úrtól várjuk, és minden boldogságunkat őbenne keressük.

[1Pt 1,7] 6. És mindezek ama nagy célban teljeseznek be, hogy hitünk, reménységünk és szentségünk „méltónak bizonyuljon” (ha ez most még nem így tetszik is) a magától Istentől való „dicséretre”, az emberektől és angyaloktól való „tisztességre” és ama „dicsőségre”, amelyet a nagy Bíró megad a mindvégig kitartóknak. Ezt pedig ama rettenetes napon adja meg minden embernek „cselekedetei szerint”, az Istennek a szívében elvégzett munkája szerint és az általa Istenért elvégzett külső cselekedetek szerint, valamint hasonlóképpen a szenvedései szerint; illetéknéppen mindeme megpróbáltatások kimondhatatlan nyereségül lesznek. „A mi pil-

lanatnyi könnyű szenvedésünk” ily sokféleképpen „szerez nekünk” „minden mértéket meghaladó nagy, örök dicsőséget”.

[2Kor 4,17]

7. Ehhez vegyük még hozzá, hogy mennyire javára válik másoknak, ha látják tartásunkat a megpróbáltatások között. A tapasztalat azt mutatja, hogy a példamutatás gyakorta mélyebb nyomot hagy az emberekben, mint az előírás. És milyen példa fejthet ki nagyobb hatást – nemcsak azokra, akik hozzánk hasonlóan a drága hit részesei, hanem még azokra is, akik nem ismerik Istent –, mint a viharok közepette is nyugodt és higgadt léleké, amely szomorkodik ugyan, mégis mindig örvendező, amely szelíden fogad el minden, természetes szemmel bármilyen fájdalmas dolgot Isten akaratából, és amely így szól betegen és fájdalmak között is: „Vajon nem kell kiinnom azt a poharat, amelyet az Atya adott nekem?” Vesztéstől sújtottan vagy nélkülözések között is ezt mondja: „Az Úr adta, az Úr vette el. Áldott legyen az Úr neve!”

[6,10]

[Jn 18,11]

[Jób 1,21]

V. 1. Néhány következtetéssel óhajtom befejezni mondandómat. Először is milyen mérhetetlen különbség van a lélek *sötétsége* és *szomorúsága* között! Mindazáltal mégis oly sokszor összekeverik őket még tapasztalt keresztyének is! A sötét vagy pusztai állapot a Szentlélekben való öröm teljes elvesztését jelenti; a szomorúság nem, ezenközben még örvendezhetünk „kimondhatatlan örömmel”. Akik sötétségben járnak, azok elveszítették az Isten békességét; akik szomorkodnak, nem. Olyannyira nem, hogy ugyanakkor „kegyelem és békesség” bőségesen adatik nekik. Az előbbiekben Isten szeretete meghidegül, ha ugyan meg nem szűnik teljesen; az utóbbiakban teljes erejével megmarad, sőt inkább naponként növekszik. Az előbbiek hite, ha teljesen nem vész is el, erősen megfogyatkozik; a nem látható dolgokról, különösen pedig az Isten bűnbocsátó szeretetéről való meggyőződésük és bizalmuk nem oly világos és erős már, mint korábban, és ennek arányában meggyengül az Istenbe vetett bizalmuk is. Noha az utóbbiak nem látják Istent, belé vetett bizalmuk mégis világos, rendíthetetlen, és szilárd meggyőződésük van ama szeretetről, mely által minden bűnük eltöröltetett. Úgyhogy ameddig képesek vagyunk különbséget tenni hit és hitetlenség, remény és reménytelenség, béke és háború, az Isten szeretete és a világ szeretete közt, tévedhetetlenül meg tudjuk különböztetni a *szomorúságot a sötétségtől*.

[ld. 1Pt 1,8]

[2Pt 1,2]

[Zsid 11,1]

[ld. ApCsel 3,19]

2. Másodszor megtudhatjuk az eddigiekből, hogy, meglehet, szükség van a *szomorúságra*, de nincs szükség a *sötétségre*. Szükség lehet arra, hogy „egy kissé megszorodjunk” a fentiekben felsoroltak végett, legalábbis abban az értelemben, hogy ez természetes következménye ama „különféle kísértéseknek”, amelyek szüksé-

gesek ahhoz, hogy hitünket megpróbálják és növeljék, reménységünket megszilárdítsák és gyarapítsák, szívünket megtisztítsák minden szentségtelen indulattól, és teljessé tegyenek bennünket a szeretetben. Következésképpen pedig azért is szükségesek, hogy ragyogóbbá tegyék koronánkat, és növeljék örök dicsőségünk mértékét. Nem mondhatjuk azonban, hogy a sötétség szükséges ezen célok bármelyikéhez is. Semmiképpen nem segíti elő őket: a hit, reménység, szeretet elvesztése bizonyára nem segíti elő sem a szentséget, sem ama mennyei jutalom növekedését, amely földi szentségünkkel áll majd arányban.

[2Kor 4,17]

3. Harmadszor az apostol kifejezőmódjából azt figyelhetjük meg, hogy még a szomorúság sem *mindig* szükséges. „Most, mivel így kellett lennie, egy kissé”: azaz nem szükséges *mindenkinek*, nem szükséges *mindenkor*. Isten képes rá, megvan a hatalma és bölcsessége arra, hogy a kegyelem ugyanezen munkáját más eszközökkel elvégezze bármely lélekben, ha neki tetszik. És vannak esetek, amikor így tesz: erőről erőre juttatja azokat, akiket akar, mígnem azok szinte minden szomorúságtól mentesen „teljessé teszik megszentelődésüket az ő félelmében”, hiszen neki feltétlen hatalma van az emberi lélek fölött, és tetszése szerint mozgatja annak minden rugóját. Ezek az esetek azonban ritkák: Isten többnyire jónak látja, hogy „a kiválasztottakat a balsors kohójában” próbálja meg, és ezért a különféle kísértések és a szomorúság többnyire legkedvesebb gyermekeinek jut osztályrészül.

[ld. 2Kor 7,1]

[Sirák 2,5]

[Mt 26,41]

4. Ezért tehát vigyázzunk és imádkozzunk, és minden tőlünk telhetőt tegyünk meg azért, hogy ne jussunk sötétségbe. Azon viszont nem kell törnünk magunkat, hogy mi módon kerüljük el a szomorúságot, vagy miképpen tökéletesedjünk általa. Inkább arra fordítsunk nagy gondot, hogy úgy viseljük magunkat közepette, hogy az Úrra várjunk, hogy teljesen betöltsük szeretetének célját, azt, amiért megengedte bekövetkeztét: hogy általa hitünk növekedjék, reménységünk megszilárduljon, és a teljes szentségben tökéletesedjünk. Akármikor következik be, legyen nyitva a szemünk azon kegyelmes célokra, melyekért Isten megengedte, és tanúsítsunk teljes buzgóságot, hogy ne „hiúsítsuk meg” Isten „ellenünk való” terveit. Buzgón, „vele együtt munkálkodva” a kegyelem által, mellyel szüntelenül megajándékoz bennünket, „tisztítsuk meg magunkat minden testi és lelki tisztátalanságtól”, és naponként „növekedjünk a mi Urunk, üdvözítő Jézus Krisztusunk kegyelmében”, míg be nem fogad bennünket örök országába!

[ld. Lk 7,30; Jer

19,7] [2Kor 6,1]

[2Kor 7,1]

[2Pt 3,18]

AZ ÖNMEGTAGADÁS

(SELF-DENIAL)

„Azután így szólt mindnyájukhoz: »Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel naponként a keresztyét, és kövessen engem.«” (Lukács 9,23)

1. Gyakran vélték úgy, hogy ez az útmutatás főként, ha ugyan nem egészen, az apostolokra vonatkozott, vagy talán az első idők keresztyéneire vagy az üldözöttekre. Ez azonban súlyos tévedés, mert noha áldott Urunk itt közelebről apostolaihoz és földi testének napjaiban hozzá járuló egyéb tanítványaihoz intézi szavait, őbennük hozzánk is szól és az egész emberiséghez, kivétel és megszorítás nélkül. A dolognak maga az értelme helyezi vitán felül, hogy az itt elrendelt kötelesség nem korlátozódik sajátosan tanítványokra vagy a korai keresztyénekre. Nem bizonyos rendű embereket vagy bizonyos időszakot érint, mint ahogy nem is egy bizonyos országot. Nem; a lehető legáltalánosabb jellege van, valamennyi kort és valamennyi embert illet. Sőt minden dolgot, nem csupán az evést és ivást, mindent, ami érzékekkel felfogható. A jelentése az, hogy „ha valaki”, bárki, bármilyen rendű vagy rangú személy bármely körülményből vagy nemzetből a világ bármely korszakában valóban „énutánam akar jönni, tagadja meg magát” minden dologban, „vegye fel a keresztyét”, bármilyen is az, és pedig vegye föl „naponként”, „és kövessen engem”.

(Zsid 5,7†)

2. A kifejezés teljes értelmét nézve az önmagunk „megtagadásának” és „keresztünk felvételének” nem csekély jelentősége van. Nem csupán célszerű, miként a vallás némely járulékos részlete, hanem feltétlenül, elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy Urunk tanítványai legyünk, vagy azok maradjunk. A dolog természeténél fogva nélkülözhetetlen ahhoz, hogy „utána menjünk” és „kövessük őt”, olyannyira, hogy amennyiben nem gyakoroljuk ezt, nem is lehetünk az ő tanítványai. Ha nem „tagadjuk meg magunkat” szüntelenül, akkor nem tőle, hanem más mesterektől tanulunk.

[Kol 2,18†]

[1Pt 2,21]

Ha nem „vesszük fel naponként a keresztünket”, nem „utána”, hanem a világ, a világ fejedelme, vagy önnön „testünk értelme” után megyünk. Ha nem a kereszt útját járjuk, akkor nem megyünk utána, nem az ő nyomdokait követjük, hanem ellenkező irányba megyünk, vagy legalábbis messze elkerüljük őt.

3. Ezért van az, hogy Krisztusnak megannyi szolgálója írt és beszélt nagy részletesen e fontos kötelességről nyilvános beszédben és személyes intések formájában is csaknem minden korban és országban, különösképpen az egyháznak a fokozatosan belopódzott újításokból és romlottságból történő megreformálása óta. Ez készítette őket arra, hogy számos, e kérdésről szóló traktátust terjesszenek mindenfelé, néhányat saját országunkban is. Tudták Isten beszédéből és saját tapasztalatuk bizonyágából, mennyire lehetetlen nem megtagadni Mesterünket, ha nem vagyunk hajlandók önmagunkat megtagadni, és mily hiábavaló próbálkozás őt, a Megfeszítettet követni, ha nem vesszük fel keresztünket naponként.

4. De az iménti megfontolás nem indokolja-e éppen a kérdésfeltevést: „Ha oly sokat elmondtak és megírtak e kérdésről, mi szükség van többet írni vagy szólani róla?” Azt felelem, nem elhanyagolható azok száma, még az istenfélő embereké sem, akiknek nem állt módjukban hallani az elhangzottakat és elolvasni a megírtakat. És ha netalán elolvasták volna is az írottak java részét, abból sem nyertek volna túl sokat. Úgy tűnik föl, hogy sokan, akik írtak (néhányan vaskos köteteket), egyáltalán nem értették meg a kérdést. Vagy annak természetéről is téves látásuk volt (és akkor soha nem lesznek képesek másoknak megmagyarázni), vagy nem foglalkoztak vele kellő mélységben, nem látván, mennyire „végtelenül tág” ez a parancsolat; vagy nem érzékelték feltétlen, elengedhetetlen szükségességét. Mások olyan homályosan, olyan zavarosan, olyan bonyolultan, olyan titokzatos módon beszélnek róla, mintha inkább elrejtteni szándékoznának a mindennapi emberek, az egyszerű olvasók elől, mintsem elmagyarázni nekik. Ismét mások csodálatra méltóan, nagy világossággal és erővel beszélnek az önmegtagadás szükségességéről, utána azonban megragadnak az általánosságok szintjén, az idevágó részletekre nem térnek ki, és így nemigen használnak az emberek többségének, az átlagos képességű és műveltségű embereknek. Ha pedig némelyek részletekbe bocsátkoznak is, csupán olyanokat taglalnak, amelyek az emberek többségét nem érintik, hiszen ritkán vagy egyáltalán nem fordulnak elő a hétköznapi életben: mint például a bebörtönzés vagy a kínzások kibírása, illetve az otthonunkról vagy földünkéről,

férjünkről vagy feleségünkről, gyermekeinkről vagy magáról az életünkről való tényleges lemondás – Isten ezek egyikére sem hívott el (valószínűleg nem is hív el) bennünket, hacsak meg nem engedi, hogy az általános üldözés ideje visszatérjen. Mi több, nem ismerek egy olyan angol nyelvű író sem, aki világos és érthető kifejezésekkel, közérthetően írta volna le az önmegtagadás természetét, és ezt a hétköznapi életben naponként előforduló apró részletekre alkalmazta volna.* Ilyen értekezésnek mind a mai napig híjával vagyunk. És annál inkább híjával vagyunk, mivel a kegyelem elnyerésének vagy az abban való növekedésnek sokféle akadálya lehet a lelki élet minden szintjén, és emez akadályokat többnyire arra lehet visszavezetni, hogy nem tagadjuk meg magunkat, vagy pedig nem vesszük fel a keresztünket. Hogy e hiányt némiképp pótoljam, először is igyekszem megmutatni, hogy mit jelent az embernek megtagadnia önmagát, és mit jelent felvennie a keresztjét, másodszor pedig azt, hogy ha valaki nem teljesen Krisztus tanítványa, az mindig annak köszönhető, hogy ezt nem teszi meg.

I. 1. Először tehát igyekszem megmutatni, mit jelent az embernek „megtagadnia önmagát, és felvennie naponként a keresztjét”. Ez olyan kérdés, amelyet minden másnál szükségesebb alaposan megfontolni és jól megérteni, mégpedig azért, mert minden másnál nagyobb ellenállásba ütközik sok hatalmas ellenség részéről. Egész természetünk bizonyosan fellázad ellene, már csak önnön védelmében is. Következésképpen a világ, azok az emberek, akik a természetet, nem pedig a kegyelmet fogadják vezetőjükké, még a hangzásától is irtóznak. A lelkünk nagy ellensége pedig, jól ismerve ennek jelentőségét, kénytelen minden követ megmozgatni ellene. Ez azonban még nem minden: még akik valamilyen mértékben le is rázták magukról az ördög igáját, akik, különösen az elmúlt években, megtapasztalták a kegyelem valóságos munkáját a lelkükben, azok sem zárták a szívükbe e nagy keresztyén tanítást, ha mégoly különös nyomatékkal követeli is tőlük Mesterük. Némelyek ezzel kapcsolatos tudatlansága oly mélységes és teljes, akárha egyetlen szóval sem említene az egész Biblia. Mások még rosszabbul állnak, minthogy tudatlanul erős ellenérzéseket szívtak magukba vele szemben. Ezeket részben olyanoktól vették, akik külsőleg keresztyének – sima beszédű és modorú emberektől, akik semmit nem nélkülöznek a kegyességből, csak az erőt, semmit a vallásból, csak a lelket –, részben pedig olyanoktól, akik ha most nem is, de egykor „megízlelték a jövő világot”. De vajon

* Wesleynek ezt a megállapítását sokan túlzottan merésznek találnák a XVII-XVIII. századi angol „kegyességi és gyakorlati” szerzők teljesítményéből ítélve.

[Zsid 6,5] vannak-e ezek között is olyanok, akik az önmegtágadást sem nem gyakorolják, sem nem ajánlják másoknak? Vajmi kevéssé ismered az embereket, ha ezt kétled. Egész egyesületek vannak, amelyek épp hogy hadra nem kelnek ellene. Hogy Londonnál ne menjünk messzebb, nézd csak a predestináció híveinek egész gyülekezetét, melynek tagjait az Isten ingyen kegyelme nemrég vitte át a természeti sötétségből a hit világosságába. Ők példát mutatnak-e önmegtágadásból? Alig akad köztük, ki megvallaná gyakorlását!

[Kol 1,12–13] Még kevesebben ajánlanák azt, vagy kedvelik azokat, akik ezt teszik! Vajon nem inkább a legutálatosabb színben tüntetik-e fel, akárha miatta *cselekedetek által* keresnénk az *üdvösséget*, vagy „a magunk igazságát igyekeznénk érvényesíteni”. És mily készségesen csatlakoznak e csatakiáltáshoz a különféle antinomisták,* a mézes-mázos morva testvértől kezdve a hangoskodó, szabad szájú áradozóig** a „törvényeskedésről” meg a „törvény prédikálásáról” való ostoba, semmitmondó sallangjaikkal! Éppen ezért folyvást abban a veszélyben forogsz, hogy a hamis tanítók vagy hamis atyafiak (akik többé-kevésbé odahagyták az evangélium egyszerűségét) hízélgéssel, riogatással vagy gúnyolódással eltántorítanak e fontos evangéliumi tanítástól, ha nem ereszted bele mélyen gyökereidet. Buzgó imádság előzze meg, kísérje és kövesse azt, amit most olvasol, hogy azt az Isten ujsza írja be a szívedbe, s hogy az onnan soha ki ne töröltessen.

[vö. 2Móz 31,18] 2. De miben áll az önmegtágadás? Miképpen kell megtágadnunk önmagunkat? És miből fakad ennek szükségessége? A következőket felelem: az Isten akarata a legfőbb, megváltozhatatlan parancsolat minden értelmes lénynek, kötelezi mind a mennyei angyalokat, mind pedig a földi embereket. Nem is lehet ez másképpen: ez természetesen, szükségképpen következik a teremtmények és a Teremtő közötti kapcsolatból. Ha viszont az Isten akarata a cselekvésünk egyetlen mértéke mindenben, kicsiny és nagy dolgokban egyaránt, ebből vitathatatlanul az adódik, hogy nem követhetjük saját akaratunkat semmiben. Itt látjuk tehát máris az önmegtágadás természetét az alapjával és okával együtt. Látjuk az önmegtágadás természetét: megtágadjuk vagy elutasítjuk tulajdon akaratunk teljesítését ama meggyőződéstől vezérelve, hogy Isten akarata jelenti a cselekvés egyetlen mértékét számunkra. És látjuk az okát is: azért kell megtágadnunk önmagunkat, mert mi teremtmények vagyunk, „ő alkotott minket és nem magunk”.

* Az antinomizmus jelentése: törvényellenesség – a szerk.

** A korszak egyik antinomista csoportjának tagjait nevezték így („ranter”).

3. Az önmegtagadásnak ez az oka áll még a mennyei angyalokra nézve is, de a még ártatlan és Teremtője kezéből szentül kikerült emberre is. Egy további ok pedig abból az állapotból fakad, amelyben a bűneset óta van minden ember. Azóta mindnyájan „bűnben születünk, anyánk vétekben fogant minket”. Természetünk mindenestől romlott, valamennyi adottságában és képességében. Akaratunk pedig, épp olyan elfajult lévén, mint minden más, egészen arra hajlik, hogy átadja magát velünk született romlottságunknak. Másfelől azonban, az az Isten akarata, hogy ellenálljunk ama romlottságnak, és szembeszálljunk vele, nem csak időnként, vagy csak némely dologban, hanem mindenkor és mindenben. Íme tehát egy újabb ok a szüntelen és mindenre kiterjedő önmegtagadásra.

[Zsolt 100,3f]

[Zsolt 51,7]

4. Világítsuk meg ezt még egy kissé. Az Isten akarata nem más, mint ösvény, mely egyenesen hozzá vezet. Az ember akarata, mely valaha ezzel párhuzamosan futott, ma már egy másik ösvény, amely nem csupán eltér az Istenétől, hanem jelenlegi állapotunkban merőben ellentétes is vele. Istentől az ellenkező irányba vezet; ha tehát az egyiket járunk, a másikat szükségképpen el kell hagynunk. Nem járhatunk egyszerre mindkettőn. „Gyáva és tétova” ember csakugyan „űzhet kettős játékot”, egyiket a másik után, de egyszerre mindkét úton nem járhat. Egy és ugyanazon időpontban nem követheti saját akaratát és Isten akaratát; vagy egyiket, vagy másikat kell választania – megtagadva Isten akaratát, hogy a sajátját kövesse, vagy megtagadva saját magát, hogy Isten akaratát kövesse.

[Sirák 2,12]

5. Mármost kétségkívül kellemes egy ideig saját akaratunkat követni, minden kínálkozó alkalommal átadni magunkat romlott természetünknek. Hanem ezt téve meg is erősítjük akaratunk eltorzulását; és átadva magunkat neki szüntelenül növeljük természetünk romlottságát. Úgy, ahogy az ínyünkre való étel gyakorta súlyosbítja testi betegségünket. Izleni végtelenül ízlik, a rendelkezés azonban fokozza. Élvezetet ad, de a halált is elhozza.

6. Egészében véve tehát önmagunkat megtagadni annyi, mint megtagadni saját, még oly ígéretesnek tetsző akaratunkat is, ha nem egyezik Isten akaratával. Annyi, mint megvonni magunktól minden örömet, ha nem Istentől származik, és nem hozzá vezet; azaz valójában annyi, mint megtagadni, hogy letérjünk az útról, ha virágos, kellemes ösvény kedvéért is; visszautasítani azt, amiről tudjuk, hogy halálos méreg, pedig ínycsiklandó.

7. Aki pedig Krisztust akarja követni, aki valóban az ő tanítványa akar lenni, nemcsak „megtagadnia” kell „magát”, hanem „a keresztyét is felvennie”. Kereszt mindaz, ami akaratunkkal ellen-

tétes, ami természetünknek nem ízlik. Úgyhogy a kereszt felvétele kicsit tovább megy önmagunk megtagadásánál, kicsit magasabbra visz, és nehezebb feladatot ró testre és vérre, mivelhogy könnyebb lemondani az élvezetről, mint elviselni a fájdalmat.

8. Mármost miközben az Isten akarata szerint „futjuk az előttünk lévő pályát”, gyakran kereszteljük utunkat kereszt, azaz olyasvalami, ami nemhogy nem örömteli, hanem még fájdalmat is okoz, ellenkezik akarattunkkal, sérti természetünket. Mit kell tehát tennünk?

[Zsid 12,1] Két választásunk van nyilván: vagy „fel kell vennünk keresztünket”, vagy le kell térnünk Isten útjáról, „elfordulni a nekünk adott szent parancsolattól” – ha ugyan mindenestől meg nem állunk vagy vissza nem fordulunk az örök kárhozat felé.

9. A velünk született romlottságból, gonosz nyavalyából gyakorta csak úgy lehet kigyógyulni, ha mintegy kivájjuk jobb szemünket, levágjuk jobb kezünket: fájdalmas mind az elvégzendő dolog, mind az elvégzés módja, ha példának okán meg kell válnunk valamely esztelen kívánságtól vagy gonosz kívánságtól, vagy oda kell hagynunk a kívánság tárgyát, különben soha ki nem oltathatnánk a kívánságot. A betegség előbbi fajtája esetén kitépni a lélekben mélyen meggyökerezett vágyat vagy kívánságot gyakran olyan, mint ama tördöfés, amely „áthatol az elme és a lélek, az izületek és a velők szétválásáig”. Akkor az Úr leül a lélekhez, „mint az ötvösök tűzéhez”, hogy minden salakját kiégesse. És ez csakugyan kereszt: lényegénél fogva fájdalmas, a dolog természetéből fakadóan az. A lelket nem lehet így kettészakítani, a tűzön nem lehet fájdalom nélkül átvezetni.

[Mt 5,29–30]

[1Tim 6,9] [Kol
3,5]

10. Az utóbbi fajta esetén a bűn-beteg lélek kezelésének, valamely esztelen kívánságból vagy érzéki vágyból való kigyógyításának módja gyakran csakugyan fájdalmas, de nem magából a gyógy mód természetéből, hanem a betegség természetéből adódóan. Így amikor Urunk azt mondta a gazdag ifjúnak: „Menj el, add el vagyonedat, oszd szét a szegényeknek” (jól tudva, hogy ez a kapzsiságból való gyógyulásának egyetlen módja), maga a gondolat is olyan fájdalommal töltötte el őt, hogy „szomorúan távozott”, úgy döntve, hogy inkább megvált a menny reménységétől, mint földi vagyonától. Olyan teher volt ez, melyet nem volt hajlandó magára venni, olyan kereszt, melyet nem akart felvenni. Akár az egyik, akár a másik fajta esetében Krisztus minden követőjének bizonyosan „naponként fel kell vennie a keresztjét”.

[Zsid 4,12]

[Mal 3,2–3]

[Mt 19,21–22]

11. A „kereszt felvétele” némiképpen különbözik a „hordozásától”. Joggal mondjuk, hogy keresztet „hordozunk”, ha szelíd belenyugvással viseljük azt, ami nem a magunk döntése révén

nehezedik ránk. Ellenben csak akkor helyénvaló arról beszélni, hogy „felvesszük keresztünket”, ha készek vagyunk azt elszenvetni, amit hatalmunkban állna elkerülni, ha örömet elfogadjuk az Isten akaratát, még ha a miénkkel ellentétes is, és ha azt választjuk, ami fájdalmas, minthogy ez a mi bölcs és kegyelmes Teremtőnk akarata.

12. Így tehát Krisztus minden tanítványának illendő mind „felvennie”, mind pedig „hordoznia” a maga keresztjét. Az bizonyos értelemben nem is csupán az övé: rajta kívül sokan mások is részesülnek benne, hiszen „nem egyéb”, εἰ μὴ ἀνθρώπινος, „hanem csak emberi kísértés esett rajtuk”, olyan, ami hozzátartozik, illik közös természetükhöz és helyzetükhöz a jelen való világban. Más értelemben azonban, ha minden körülményt figyelembe veszünk, az övé, csakis az övé. Isten neki készítette, neki adja szeretete jeléül. Ha pedig így fogadja el, és (miután természetesen felhasználta a keresztyén bölcsesség ajánlotta eszközöket a sanyarúság megszüntetésére) mint agyag lesz a fazekas kezében, Isten a javára rendeli és jelöli ki keresztjét, megszabván milyenségét, mennyiségét, mértékét, tartamát és minden egyéb körülményét.

[IKor 10,13†]

13. Mindebből könnyen megláthatjuk, hogy áldott Urunk a lelkünk orvosaként cselekszik, nem pusztán „tetszése szerint”, hanem „a javunkra, hogy szentségében részesüljünk.” Ha sebeink vizsgálása közben fájdalmat okoz, az csak azért van, hogy begógyítsa azokat. Kivágja, ami gennyes vagy beteg, hogy az egészséges részt megőrizze. És ha inkább választjuk egyik végtagunk elvesztését, semhogy az egész test elvessen, mennyivel inkább kell úgy döntenünk, hogy – képletesen szólva – a jobb kezünket vágjuk le inkább, semhogy az egész lélek a pokolba vessen!

[Jer 18,6]

[Zsid 12,10†]

14. Világosan látjuk tehát a „keresztünk felvételének” természetét és alapját. Ez azonban nem jelenti „önmagunk megfegyelmzését” (miként állítják némelyek), testünk szó szerinti marcangolását: a szőrcsuha, szöges öv vagy bármi más viselését, ami árt testi épségünknek (jóllehet nem tudjuk, Isten mit néz el azoknak, akik tudatlanságból tesznek így), hanem jelenti az Isten akaratának elfogadását, még ha az ellenkezik is a miénkkel; az egészséges, bár keserű gyógyszerek, a bármiféle és bármilyen fokú ideig való fájdalom elfogadását, amikor az közvetlenül vagy közvetve szükséges az örök boldogsághoz.

[Mt 5,30]

II. 1. Másodszor azt óhajtom megmutatni, hogy ha valaki nem „követi őt” teljesen, nem válik Krisztus „tanítványává” igazán, ezt mindig az önmegtágadás vagy a keresztfelvétel hiánya magyarázza. Való igaz, némely esetben ez részint annak is köszönhető, hogy

hiányoznak a kegyelmi eszközök: az Isten igaz igéjének hatalommal való hirdetése, a sákramentumok vagy a keresztyén közösség. Ha azonban mindez megvan, az Isten kegyelmének elfogadását vagy az abban való növekedést elsősorban mindig az akadályozza, hogy nem tagadjuk meg magunkat, vagy nem vesszük fel a keresztyűnként.

[ld. 2Pt 3,18]

2. Néhány példa világossá teszi ezt. Egy ember meghallja az ígét, amely üdvözítheti lelkét. Örül annak, amit hall, elismeri igazságát, és valamelyest a hatása alá kerül. Ámde továbbra is „halott vétkei és bűnei miatt”, álomkóros, és nem serken fel. Miért? Mert nem hajlandó megválni dédelgetett bűnétől, noha tudja már, hogy az utálatos az Úr előtt. Az ige hallgatására vággyal és szentségtelen kívánságokkal telve jött, és azokat nem hajlandó elhagyni. Éppen ezért maradandó hatás nem éri, hanem ostoba szíve még inkább megkeményedik, álmából nem ébred fel, hiszen nem „tagadja meg magát”.

[ld. Ef 2,1]

3. Tegyük fel, hogy valamelyest megébred, szemei kissé felnyílnak, de miért csukódnak vissza oly gyorsan újra? Miért süllyed vissza a halál álmába? Mert újból enged dédelgetett bűnének, újból iszik az ínycsiklandó méregből. Következésképpen lehetetlen, hogy a szívére gyakorolt hatás maradandó legyen, vagyis újból visszaesik végzetes álomkórjába, mert nem „tagadja meg magát”.

4. De ez nem áll mindenkire. Sok példáját láttuk annak, hogy ha valaki egyszer felébredt, nem alszik utána többé. Az első benyomások megmaradnak: nemcsak mélyek, tartósak is lesznek. Az ilyenek közül mégis sokan nem találják meg, amit keresnek: sírnak, de meg nem vigasztaltatnak. Mármost ez miért van így? Azért, mert nem „teremnek megtéréshez illő gyümölcsöt”, mert a nekik adott kegyelem szerint nem „szűnnek meg gonoszt cselekedni”, és nem „tanulnak jót tenni”. Nem állnak el a megkörményező bűntől, a vérmérsékletük, műveltségük vagy hivatásuk bűnétől. Vagy pedig, holmi kellemetlen körülményre hivatkozva, elmulasztják megtenni a jót, amit megtehetnének, és amiről tudják, hogy meg kellene tenniük – vagyis nem jutnak hitre, mert nem „tagadják meg magukat”, és nem „veszik fel a keresztyűnként”.

[ld. Mt 5,4]

[3,8]

[Ézs 1,16-17†]

[Zsid 12,1]

5. „De ez az ember megkapta »a mennyei ajándékot«, és »megízlelte a jövő világ erőit«. Felragyogott előtte »Isten dicsőségének ismerete Krisztus arcán«. A »békeesség, mely minden értelmet meghalad«, uralta »szívét és gondolatait«; és az Isten szeretete szívébe áradt a neki adott Szentlélek által. Most azonban gyenge, mint bárki más. Ismét a földi dolgokat szereti, és jobban vágyik a látható dolgokra, mint a láthatatlanokra. Lelki szeme újra becsu-

[Zsid 6,4-5]

[2Kor 4,6]

kódott, úgyhogy már nem »látja a láthatatlant«. Szeretete meghidegült, és az Isten békessége már nem uralkodik a szívében.” Nem is csoda: hiszen újból engedett az ördögnek, és megszorította az Isten Szentlelkét. Újból a balgasághoz fordult, valami kellemes bűnhöz, ha külső cselekedetben nem is, akkor a szívében. Helyet adott a gőgnek, a haragnak vagy a kívánságnak, az önfejűségnek vagy a makacsságnak. Vagy nem gerjesztette fel magában az Istennek benne levő ajándékát, engedett a lelki restségnek, és nem igyekezett „imádkozni mindenkor... teljes állhatatossággal könyörögve” – vagyis a hit dolgában hajótörést szenvedett, mert híjával volt az önmegtágadásnak és keresztje naponkénti felvételének.

[vö. Fil 4,7]

[Róm 5,5]

[2Kor 4,18] [Ef 1,18] [Zsid 11,27]

[Ef 4,30]

6. De talán mégsem szenvedett hajótörést a hit dolgában: még bírja a fiúság Lelkének valamelyes mértékét, mely továbbra is bizonyosságot tesz az ő lelkével együtt arról, hogy valóban Isten gyermeke. Ámde nem „törekszik a tökéletességre”, már nem éhezi és szomjazza az igazságot, mint egykor, és nem óhajtja Isten képmásának egészét és őbenne lelmi minden örömét, miként a szarvas kívánczik a folyóvízhez. Inkább megfáradt és meglankadt elméjében, és mintegy lebeg élet és halál között. És miért van ez így, ha nem azért, mert elfeledte Isten szavát: „cselekedetekből lesz teljessé a hit”? Nem végzi teljes buzgósággal az Isten minden munkáját. Nem „állhatatos” a magános és közös „imádkozásban”: a beszélgetésben, hallgatásban, elmélkedésben, böjtölésben és áhítatosságokban. Ha nem is hanyagolja el teljességgel ezek mind-egyikét, legalábbis nem él mindegyikkel tőle telhetően. Vagy nem törekszik a jó cselekedetekre és a kegyes cselekedetekre. Nem irgalmas, amennyire csak erejéből telik, minden Istentől kapott képességének megfelelően. Nem lánkol az Úrért való szolgálatban, jót téve minden emberrel, képessége szerint mindenféle jót, mind a lelkükkel, mind pedig a testükkel. És miért nem kitartó az imádkozásban? Mert a lelki meddőség idején ezt kínosnak és elkedvetlenítőnek találja. Nem ragad meg minden alkalmat az íghallgatásra, mert édes az alvás, mert hideg van, vagy sötét, vagy esik az eső. De miért nem folytatja az irgalmas cselekedeteket? Mert nem adhat enni az éhezőknek, nem ruházhatja fel a mezítelent, csak ha kevesebbet költ a maga öltözködésére, vagy olcsóbb és kevésbé ízletes ételt fogyaszt. Ráadásul a betegek vagy foglyok meglátogatását sok kellemetlenség kíséri. És így van ez a lelki irgalmasság legtöbb cselekedetével – főként a feddással. Meg akarja feddeni felebarátját, de megzavarja időnként a szégyenérzet vagy a félelem. Mert nem csupán gúnynak teszi ki magát, hanem súlyosabb bosszúságoknak is. Ilyen és hasonló megfontolások alapján

[2Tim 1,6]

[Ef 6,18] [1Tim 1,19]

[Róm 8,15-16]

[Zsid 6,1] [Mt 5,6]

[Zsolt 42,2]

[ld. Jak 2,22]

[Róm 12,12]

[Tü 2,14]

[Mt 25,42-43]

elmulasztja megcselekedni az irgalmas cselekedetek egyikét vagy másikat, ha ugyan nem mindenikét. Így nem lesz tehát tökéletes a hite, nem tud növekedni a kegyelemben sem, mert nem hajlandó „megtagadni magát, és felvenni naponkénti keresztségét”.

7. Mindebből világosan következik, hogy mindig az önmegtagadás vagy a keresztfelvétel hiánya magyarázza azt, hogyha valaki nem követi az Urat teljesen, hogyha nem a Krisztus tanítványa egészen. Eme hiány magyarázza azt, hogy aki halott bűnei miatt, nem riad fel, pedig megharsant a kürt; hogy aki felszerken álmából, mégsem ébred mély vagy tartós büntudatra; hogy aki mély és tartós büntudatra ébredt, mégsem nyer bűnbocsánatot; hogy akik ugyan megkapták e mennyei ajándékot, mégsem tartják azt meg, és a hit dolgában hajótörést szenvednek; és hogy akik, ha a pusztulásba vissza nem esnek is, elméjükben mégis megfáradnak és meglankadnak, s nem jutnak el „Isten mennyei elhívásának a Krisztus Jézusban adott jutalmára”.

[Ám 3,6†]

III. 1. Mily könnyen megtudhatjuk mindebből, hogy akik közvetlenül vagy közvetetten, nyilvánosan vagy magánbeszélgetésben szembeszállnak az önmegtagadás és a naponkénti kereszthordozás tanításával, nem ismerik sem az Írásokat, sem az Istennek erejét! Mennyire figyelmen kívül hagyják az idevágó igék százait, sőt az Isten teljes beszédének egész vezérvonalát! És mennyire nem ismerik a valóságos keresztyén megtapasztalást! Azt, ahogyan a Szentlélek mindig is munkálkodott és mind a mai napig munkálkodik az emberek lelkében! Beszélhetnek csakugyan nagy garral és magabiztosan (ez a tudatlanság jellegzetes gyümölcse), akárha egyedül ők értenék az Isten szavát vagy gyermekeinek megtapasztalását. Beszédük azonban minden értelemben „hazug beszéd”: megméretett a mérlegen, és könnyűnek találtatott.

[Fil 3,14]

[Mt 22,29]

2. Másodszor megtudhatjuk ezekből a valódi okát annak, hogy miért nemcsak egyes emberek, hanem emberek – egykor volt égő és világító fáklyák – egész közösségei veszítették el mára fényüket és melegüket. Ha e drága igei tanítást nem gyűlölték és ellenezték is, mindenképpen alábecsülték. Ha vakmerően nem mondták is: *Abnegationem omnem proculcamus, interneccioni damus* („Mindenen önmegtagadást lábbal tiprunk, pusztulásra ítélünk”)*, nem is értékelték jelentőségének megfelelően, sem nem igyekeztek gyakorolni azt. *Hanc Mystici docent*, mondta volt ama nagy, rossz ember***: „A misztikus írók tanítják az önmegtagadást”. Nem; az

[2Móz 5,9]

[Dán 5,27]

[Jn 5,35]

* Idézi Wesley Zinzendorf grófnak a latinul lefolytatott vitájukon elhangzott kijelentését (London, 1741. szeptember 3.).

** Ti. Zinzendorf ugyanebben a disputában.

ihletett írók. És Isten tanítja ezt minden léleknek, mely kész hallgatni az ő hangjára.

3. Harmadszor megtudhatjuk mindebből, hogy nem elegendő, ha az evangélium szolgája nem száll szembe az önmegtágadás tanításával, ha hallgat róla. Sőt azzal sem teljesíti kötelességét, ha egy keveset szól az érdekében. Ha csakugyan tiszta akar lenni mindenki vértől: gyakran és részletesen kell hirdetnie; szükségességét a lehető legvilágosabban és legerőteljesebben belevésnie az emberek elméjébe; teljes erejéből megterhelnie vele mindenkit mindenkor és mindenütt, „parancsra új parancsot, parancsra új parancsot, szabályra új szabályt, szabályra új szabályt” adva. Így lesz a lelkiismerete botránkozás nélkül való. Így menti meg mind a maga, mind pedig hallgatói lelkét.

[*vö. Jn 10,16*]

[*ApCsel 20,26*]

4. Végül mindnyájan gondosan alkalmazzátok ezt a tanítást tulajdon lelketekre. Elmélkedjétek rajta, amikor magatokban vagytok, forgassátok szívetekben. Ne csak arra ügyeljétek, hogy alaposan megértsetek, hanem arra is, hogy mindéltig emlékezzétek rá. Kiáltsatok az igen Erőshöz erőért, hogy megértvén, mindjárt elkezdhesétek gyakorolni. Ne késlekedjétek, gyakoroljátok azonmód, már a mostani órától kezdve. Gyakoroljátok minden területen, az élet megannyi helyzetéből adódó ezernyi alkalommal. Gyakoroljátok naponként, szünet nélkül attól az órától kezdve, hogy kezeteket először az eke szarvára vetettétek, és állhatatosan tartsatok ki benne mindvégig, míg lelketek meg nem tér Istenéhez.

[*Ézs 28,10†*]

[*ApCsel 24,16†*]

[*ITim 4,16*]

[*ld. Lk 2,19*]

[*ld. Jób 9,19†*]

[*Lk 9,62*]

A MEGSZÓLÁS ELLENSZERE

(THE CURE OF EVIL-SPEAKING)

„Ha vétkezik atyádfia, menj el hozzá, intsd meg négy szemközt: ha hallgat rád, megnyerted atyádfiát. Ha pedig nem hallgat rád, végy magad mellé még egy vagy két embert, hogy két vagy három tanú szava erősítsen meg minden vallomást. Ha nem hallgat rájuk, mondd meg a gyülekezetnek. Ha pedig a gyülekezetre sem hallgat, tekintsd olyannak, mint a pogányt vagy a vámszedőt.”

(Máté 18:15-17)

1. „Senkit se szóljanak meg”, mondja a nagy apostol – ugyanolyan világos parancs ez, mint az, hogy „Ne ölj!” De ki az, még a keresztyének között is, aki megtartja ezt a parancsot? Sőt milyen kevesen értik meg egyáltalán? Mi a „megszólás”? Ez nem ugyanaz (bár némelyek úgy vélik), mint a hazugság vagy a rágalmazás. Talán mindaz, amit valaki mond, oly igaz, mint a Biblia, de ahogy mondja, az mégis megszólás. Mert a megszólás nem más, mint távollétében rosszat mondani valakiről; elmondani valami rosszat, amit tényleg megtett vagy kimondott, miközben az illető nincs jelen. Példának okáért ha láttam valakit részegen, vagy hallottam őt átkozódni vagy esküdni, és ezt elmondom, amikor nincs jelen, ez a megszólás. Ezt igen találó szóval „kibeszélésnek” is mondjuk. És ez nem sokban különbözik attól, amit általában „pletykálásnak” nevezünk. Ha a pletykát halkán, szelíden adják tovább (esetleg kifejezve az illető iránti jóakaratot és a rossz cselekedtségének reményét), akkor ezt „sugdosásnak” is nevezzük. De bármilyen módon történik is, a dolog maga ugyanaz – lényege mit sem különbözik, ha a körülmények másak is. Megszólás akkor is; a „senkit se szóljanak meg” parancsát tapodjuk tehát lábbal, ha valaki hibáiról a távollétében beszélünk, amikor nincs ott, hogy megvéddhetné magát.

[Tit 3,2]

[Mt 19,18]

[ld. Mt 26,74]

[Zsid 10,29]

2. És mily gyakran elköveti ezt a bűnt minden rendű és rangú ember! Hány előkelő és alacsonyrendű, gazdag és szegény, okos

és balga, tanult és tanulatlan esik bele folyvást! Olyan emberek, akik minden másban különböznek egymástól, ebben mégis egyformák. Mily kevesen vannak, akik bizonyosságot tehetnek Isten előtt: „Én tiszta vagyok ebben az ügyben: mindig zárat tettem a számra, őriztem ajkaim nyílását!” Hallasz-e olyan, kicsit is hosszabb beszélgetést, amelyben ne szólnának meg valakit? Méghozzá olyanok is, akiknek egyébként van isteni félelem a szemük előtt, és valóban vágnak arra, hogy lelkiismeretük tiszta legyen Isten és ember előtt.

[2Kor 7,11]

[Zsolt 141,3]

[Róm 3,18†]

[ApCsel 24,16]

3. És már e bűnnek a gyakorisága is megnehezíti elkerülését. Minthogy minden oldalról körülvesz bennünket, ha nem vagyunk valóban résen, és nem őrizkedünk tőle szüntelenül, könnyen magával ragadhat az áradat. Ebben a dologban csaknem az egész emberiség mintegy összeesküdött ellenünk. És nem is tudjuk, hogyan lopózik be szívünkbe példájuk: észre sem vesszük, máris utánozzuk őket. Arról nem is szólva, hogy belülről is, kívülről is megerősítést kapunk. Alig van olyan gonosz indulat az ember elméjében, amelynek ne okozna ez örömet, és amely éppen ezért ne tenne erre hajlamossá bennünket. *Büszkeségünk* tobzódik, ha mások olyan hibáit emlegethetjük, amelyektől magunkat tisztának véljük. *Haragunk*, sértettségünk és minden más rosszindulatunk virul, ha olyanok ellen beszélünk, akiket nem kedvelünk. És sok esetben felebarátaik bűneit sorolva az emberek saját „esztelen és káros kívánságaiknak” engednek.

[1Tim 6,9]

4. A megszólást annál is nehezebb elkerülni, mivel gyakran álcázva tör ránk. Nemes (még jó, hogy azt nem mondjuk, „szent”) „felháborodásunkban” emeljük fel szavunkat ez aljas teremtmények ellen! Bűnt követünk el tiszta büngyűlöletből! Az ördögöt szolgáljuk az Isten iránti buzgóságunkból! Csupán a gonoszok megbüntetéséért megyünk bele eme komiszságba. Így „igazolja magát,” mondja valaki, „minden szenvedély”, és bírja ránk a bűnt a szentség örve alatt!

5. De vajon nincs mód elkerülni a csapdát? Kétségkívül van. Áldott Urunk világosan kijelölte az utat követőinek a fent idézett szavakban. Senki nem esik a megszólás bűnébe, aki vigyázva és állhatatosan jár ezen az úton. E szabály vagy csalhatatlanul megelőzi ezt a bűnt, vagy bizonyosan meggyógyítja azt, aki beleesett. Az előző versekben ezt mondta Urunk: „Jaj a világnak a botránkozások miatt!” Kimondhatatlan nyomorúság fakad e veszedelmes forrásból. („Botránkozáson” értjük mindazt, ami miatt valaki megbotlik az Isten útján, vagy letér arról.) „Mert szükséges, hogy botránkozások történjenek”. Ilyen a dolgok természete: ilyen

[Mt 18,7]

gyenge, balga és gonosz az ember. „De jaj annak az embernek”, nyomorult az az ember, „aki megbotránkoztat. Ha a kezed vagy lábad botránkoztat meg téged”, ha legkedvesebb szórakozásod, vagy ha az az ember, akit legjobban szeretsz, és aki neked leginkább segítségére van, eltérít az Isten útjáról, vagy elállja azt – „vágd le és dobd el magadtól”. De hogyan kerülhetjük el azt, hogy mi magunk megbotránkoztassunk másokat, vagy pedig mi magunk megbotránkozzunk másokon? Főként, ha nagyon helytelen úton járnak, és ezt saját szemünkkel látjuk? Urunk megtanít rá: megmutatja a botránkozás és a megszólás elkerülésének biztos módját. „Ha vétkezik atyádfia, menj el hozzá, intsd meg négyszemközt: ha hallgat rád, megnyerted atyádfiát. Ha pedig nem hallgat rád, végy magad mellé még egy vagy két embert, hogy két vagy három tanú szava erősítsen meg minden vallomást. Ha nem hallgat rájuk, mondd meg a gyülekezetnek. Ha pedig a gyülekezetre sem hallgat, tekintsd olyannak, mint a pogányt vagy a vámszedőt.”

[Mt 18,7–9]

[Mt 18,15–17]

I. 1. Először is „ha vétkezik atyádfia, menj el hozzá, intsd meg négyszemközt”. A legjobb ez első szabályt szó szerint követni, ha lehet. Éppen ezért, ha saját szemeddel látod, hogy valamely testvéred, keresztyén társad tagadhatatlanul bűnt követ el, vagy saját füleddel hallod azt, úgyszólván lehetetlen kételkedned benne, világos, hogy mi a teendő: ragadd meg a legelső alkalmat arra, hogy elmenj hozzá, és ha bemehetsz hozzá, „intsd meg négyszemközt”. Különös gondot kell fordítanod arra, hogy ezt megfelelő *lelkülettel* és illő *módon* tedd. A feddés sikere nagyrészt azon múlik, hogy milyen lelkülettel történik. Ne mulaszd el tehát buzgón kérni Istent, hogy alázatos lélekkel végezhesd, azzal a mélységes, átható meggyőződéssel, hogy egyedül Isten tesz téged mássá, és ha bármi jó származik abból, ami most elhangzik, azt egyedül Isten viszi végbe. Kérd, hogy őrizze a szívedet, világosítsa meg elmédet, és adjon olyan szavakat a nyelvedre, amelyeket tetszik megáldania. Figyelj arra, hogy szelíd és alázatos lélekkel beszélj: „mert az ember haragja nem szolgálja az Isten igazságát”. Hogyha „tetten is érnek valakit valamilyen bűnben”, nem lehet máshogy „helyreigazítani”, csak „szelíd lélekkel.” Ha „ellenszegül” az igazságnak, akkor is csak „szelídséggel” lehet annak „megismerésére” eljuttatni. Akkor is a gyöngéd szeretet lelkével beszélj, amelyet „sok víz sem tud eloltani”. Ha a szeretetet le nem győzik, az mindent legyőz. Ki tudná megmondani, milyen erős a szeretet?

[Jak 1,20]

[Gal 6,1]

[2Tim 2,25]

[Én 8,7]

*Makacs nyakat meghajt a szeretet,
A kő hússá puhult,
Olvasztott, lágyított és zúzni megtanult
Egy adamant szívet.**

Biztosítsd tehát szeretetedről, és ezzel „parazsat gyűjtesz a fejére”.

[Péld 25,22;
Róm 12,20]

2. De vigyázz, hogy beszéded *módja* is összhangban legyen Krisztus evangéliumával. Óvakodj minden olyan pillantástól, mozdulattól, szótól vagy hangsúlytól, melyből *büszkeség* vagy önhittség érzik ki. Kínosan kerül a kioktató vagy fölényeskedő hangütést, mindent, ami dölyfösnek vagy elbizakodottnak hat. Óvakodj a megvetés, a fennhéjázás vagy a *lenézés* legapróbb jelétől is. Ugyanilyen gondosan kerül a *harag* minden látszatát, és ha teljes nyíltsággal szólsz is, ne legyen benne semmi szemrehányás, semmi becsmérő vádaskodás, semmi heveség, csak a szeretet. Mindenekfölött pedig ne legyen benne árnyéka sem a *gyűlöletnek* vagy rosszakaratnak, a fanyar vagy keserű kifejezésmódnak, hanem használd a nyájasság és szelídség nyelvét, hogy az egész láthatólag a szív szeretetéből fakadjon. Mindazáltal a nyájasság ne gátoljon abban, hogy a legkomolyabban és legnyomatékosabban szólj, amennyiben lehet, Isten ígését felhasználva (hiszen nincs más ahhoz fogható), és mintha csak annak szemei láttára tennéd, aki eljön megítélni az élőket és holtakat.

[2Kor 3,12]

[2Tim 4,1; 1Pt
4,5]

3. Ha nincs módod rá, hogy személyesen beszélj vele, vagy nem érheted el, teheted ezt követ útján is, egy közös barát útján, akinek bölcs belátásában és igazságában teljesen megbízol. Egy ilyen ember a te nevedben és a fent leírt lelkülettel és módon szólva megfelel ugyanezen célnak, és nagymértékben pótolhatja hiányzó szolgálatodat. Csak arra vigyázz, nehogy színleld a lehetőség hiányát azért, hogy ne kelljen fölvenned ezt a keresztet; és ne légy biztos benne, hogy nem mehetsz be hozzá, amíg meg sem próbáltad. Mindenképpen legjobb személyesen beszélned vele, hacsak lehet. De inkább tedd meg valakin keresztül, mint egyáltalán nem: ez is jobb a semminél.

4. De mi van akkor, ha nem tudsz személyesen beszélni vele, és nem találsz megbízható követet sem? Ha valóban ez a helyzet, akkor csak az írás marad. És lehetnek olyan körülmények, amelyek ezt teszik a megbeszélés leginkább javasolható módjává. Ilyen

* Charles Wesley: „*Against Hope, Believing in Hope*” [Remény nélküli reményhit].

körülmény az, ha a személy, akivel dolgunk van, olyan heves és lobbanékony természetű, hogy nem könnyen viseli a dorgálást, különösen olyantól, aki vele egyenrangú, netán alatta áll. Írásban azonban lehet úgy bevezetni, úgy lágyítani, hogy az sokkal elviselhetőbbé váljék. Ezenkívül sokan nem irtóznak elolvasni azt, amit meghallgatni nem bírnanak. Ez nem sérti annyira büszkeségüket, és nem érinti oly érzékenyen a becsületüket. És tegyük fel, hogy elsősre nem kelt túl nagy hatást, de később talán elolvassák másodszorra is, és újbóli megdölgölés után szívükbe zárják azt, amivel korábban nem törődtek. Ha odaírod a nevedet, az csaknem ugyanolyan, mintha elmennél, és személyesen beszélnél vele. És mindig oda kell írnod, hacsak valami sajátos ok miatt ez nem odaillő.

5. Jól meg kell fontolnunk, hogy nemcsak olyan lépés ez, amelyet Urunk kifejezetten megparancsol nekünk, hanem megparancsolja azt is, hogy először ezt a lépést kell megtennünk, mielőtt bármi mással próbálkoznánk. Nincs más lehetőség, nem lehet mást választani: ez az út, ezen járjatok. Való igaz, hogy Isten megkövetel, ha a szükség úgy kívánja, további két lépést. De azokat csak *ez után* lehet megtenni, egymást követve, sohasem *előtte*. Ez előtt vagy ezzel egyidejűleg még kevésbé szabad bármit is tennünk. Bármi mást tenni tehát, vagy ezt nem tenni meg, egyformán megbocsáthatatlan.

[Ézs 30,21†]

6. Ha ezzel ellentétesen cselekszel, ne mentegesd magad azzal, hogy ezt mondd: „De hát én nem szóltam senkinek, amíg annyira nem *nyomta szívemet*, hogy nem bírtam magamban tartani”. Nyomta a szívedet! Nem is csoda, hacsak lelkiismereted nincs megbélyegezve: a bűnöd büntethetősége nyomasztott, hiszen megszegted Isten egyértelmű parancsát. Azonnal oda kellett volna menned atyádfiához, megintened négy szemközt. Hogy ezt nem tetted meg, ez természetesen nyomja szívedet (hacsak a szíved teljesen meg nem keményedett), hiszen Isten parancsát lábbal tiportad, és „szívedben gonoszt gondoltál” felebarátod ellen. És milyen módját találtad annak, hogy megszabadulj a nyomás alól? Isten megfedd téged mulasztásos bűnödért, amiért nem intetted meg testvéredet a bűnéért, te pedig, miközben ő megfedd, úgy vigasztalódsz, hogy testvéred bűnét másnak kibeszélve magad is bünt követsz el! A bűnnel vásárolt kényelem nagyon drága: Isten ne adja, hogy megkönnyebbülj, hanem addig nyomja szívedet, míg oda nem mész atyádfiához, és „meg nem mondd” neki, de senki másnak.

[1Tim 4,2]

[Zsid 3,8]

[Zak 7,10†]

7. E szabály alól csupán egyetlen kivételt ismerek. Lehet olyan rendkívüli eset, amelyben azért kell a bűnöst távollétében megvá-

dolni, hogy az ártatlant óvjuk meg. Például: tudomásodra jut, hogy valaki rosszat forral felebarátja vagyona vagy élete ellen. Mármost az eset lehet olyan körülményes, hogy semmi más módon nem tudod elejét venni a szándék megvalósulásának, csak ha késlekedés nélkül tudatod azzal, aki ellen készül. Ez esetben tehát félretesszük a szabályt, miként az apostol parancsát is: „Senkit se szóljanak meg”, és jogosan szólhatunk rosszat a távollevőről, sőt kötelességünk megtenni, nehogy gonoszsgot kövessen el mások vagy akár saját maga ellen. Közben azonban ne feledd, hogy természeténél fogva halálos mérég minden megszólás. Éppen ezért ha időnként kénytelen vagy gyógyszerként alkalmazni, akkor is félelemmel és rettegéssel tedd, hiszen eme veszedelmes gyógyszernek csak a feltétlen szükség indokolhatja a használatát. Ennek értelmében csak a legkritkább esetben élj vele, csupán ha ilyen komoly szükség van rá. És még akkor is a lehető legkisebb mértékben alkalmazd: éppen amennyire a kívánt cél végett szükséges. Minden más esetben „menj el hozzá, intsd meg négy szemközt”.

II. 1. De mi van akkor, „ha nem hallgat rád”? Ha rosszal fizet a jóért? Ha nemhogy nem ébred bűne tudatára, hanem inkább felháborodik? Mi van akkor, ha nem hallgat a jó szóra, és továbbmegy gonosz útján? Számítanunk kell rá, hogy gyakran ez történik; a legszelídebb és leggyengédebb dorgálásnak sem lesz hatása, az áldás azonban, amelyet a másiknak kívántunk, vissza-visszaszáll a magunk kebelére. És ilyenkor mit kell tennünk? Urunk világos és teljes útmutatást adott nekünk ebben is. Akkor „végy magad mellé még egy vagy két embert”: ez a második lépés. Vigyél magaddal egy vagy két embert, akiről tudod, hogy szeretetteljesek, szeretik Istent és felebarátjukat. Figyelj arra is, hogy alázatos lelkűek legyenek, „az alázatosságot öltsek fel”. Olyanok legyenek, akik szelídek és nyájasak is, állhatatosak és hosszútűrők, akik nem fizetnek „a gonoszért gonosszal, vagy a gyalázkodásért gyalázkodással, hanem ellenkezőleg”: áldást mondanak. Legyenek értelmes emberek, akik kaptak felülről való bölcsességet, és pártatlanok, mentesek a részrehajlástól és mindenféle elfogultságtól. Arra is legyen gondod, hogy az illető jól ismerje őket és jellemüket. És lehetőleg olyanokat válassz, akiket ő is elfogad.

2. A szeretet eligazítja majd őket, hogy milyen módon haladjanak az ügy természetének megfelelően. Nem lehet egyetlen módot előírni minden esetre. De talán általánosságban azt tanácsolhatjuk, hogy mielőtt a dolog részleteibe belemennének, szelíden és szeretettel jelentsék ki, hogy nincs bennük harag vagy elfogultság az illetővel szemben, hogy csupán a jóakarát vezette őket ide, vagy

indította őket a dolgaival való törődésre. Hogy ezt még nyilvánvalóbbá tegyék, mielőtt megkísérelnek bármiben is határozni, csöndben meghallgathatják, ahogy elismétled a vele való korábbi beszélgetésedet és azt, amit ő védelmére felhozott. Ezután jobban meg tudják majd ítélni, mi módon járjanak el: „hogya két vagy három tanú szava erősítsen meg minden vallomást”; hogy elmondásod tulajdon tekintélyükkel is alátámasztva érvényesüljön.

[Mt 18,16]

3. Évэгтт mellőzhetik-e a következőket: (1) az általad mondotaknak és az ő válaszaiknak elismétlése; (2) indokaid részletezése, magyarázása és megerősítése; (3) dorgálásaid nyomatékosítása azok igazságának, nyájasságának és időszerűségének kiemelésével együtt; végül pedig az általad kiegészítésképpen adott tanácsok és észrevételek alátámasztása, illetve az elhangzottak tanúsítása?

4. E tekintetben, miként az előbbi szabály esetében, láthatjuk, Urunk nem ad választási lehetőséget, nem hagy más megoldást, hanem kifejezetten megparancsolja, hogy ezt tegyünk, és azt semmi mással ne helyettesítsük. Arra nézve is útmutatást ad, hogy mikor tegyünk így. Sem előbb, sem később: az első lépés *után* és a harmadik *előtt*. Csak ekkor áll jogunkban elmondani a rosszat, amit egy másik ember tett, és pedig azoknak, akiket be kívánunk vonni a testvéri szeretet eme nagy fontosságú eljárásába. De vigyázzunk, hogy mit mondunk el másoknak, amíg e két lépést meg nem tettük. Ha elmulasztjuk ezeket megtenni, vagy ha más lépéseket teszünk, ne csodálkozzunk, hogy az továbbra is nyomja szívünket! Mert vétkezünk Isten és felebarátunk ellen. És bármilyen kedvező színben tüntetjük is fel, ha van lelkiismeretünk, utolér bennünket vétkünk büntetése, és teherként nehezedik a lelkünkre.

[4Móz 32,23]

III. 1. Hogy biztosan eligazodjunk e fontos kérdésben, Urunk további útmutatást is ad. „Ha nem hallgat rájuk,” akkor, és csakis akkor, „mondd meg a gyülekezetnek”. Ez a harmadik lépés. Már csupán az a kérdés, hogy mit kell itt érteni „gyülekezetnek”. A dolog természete azonban minden kétséget kizáróan meghatározza ezt. Nem mondhatod el a nemzet egész egyházának, az emberek „anglikán egyház” néven nevezett közösségének. És ha megtehetnéd is, az sem felelne meg semmiféle keresztyén célnak: nem ez tehát a szó jelentése. Ugyancsak nem tudod elmondani az Angliában élő emberek azon közösségének sem, amellyel szorosabb kapcsolatban állsz. Ez sem felelne meg semmilyen jó célnak: a szót tehát nem így kell értenünk. És nem szolgálna semmilyen értelmes célt az sem, ha az egyes személyek hibáit a „gyülekezetnek” (már ha így nevezed): a Londonban összegyülekező

[Mt 18,17]

közösségnek vagy szövetségnek* mondanád el. Nincs más hátra tehát, mint hogy a gyülekezet presbiterének vagy presbiterének mondd el, azoknak, akik őrizői a Krisztus ama nyájának, amelyhez mindketten tartoztok, akik vigyáznak a te lelkedre és az övére „úgy, mint akik erről számot is adnak”. És amennyiben lehetséges, az érintett jelenlétében kell ezt megtenned, és világosan szólj, ugyanakkor teljes gyöngédséggel és szeretettel, amennyire a dolog természete csak engedi. Az ő feladatuk határozatot hozni a felvigyázásuk alá tartozó személyek magatartásával kapcsolatban, és „feddeni” vétkük érdeme szerint és „teljes határozottsággal”. Amikor tehát ezt megtetted, megtettél mindent, amit az Isten ígéje vagy a szeretet törvénye megkövetel tőled. Immár nem vagy részes a bűnében, ha pedig ő elvész, vére a saját fejére száll.

[ApCsel 20,28]

[Zsid 13,17]

[Tit 2,15]

[1Tim 5,22] [Ez
33,4]

2. Itt jegyezzük meg azt is, hogy ez és nem más, mint a harmadik lépés, amit meg kell tennünk, és hogy ebben a sorrendben kell megtennünk, a másik kettő után, nem a második, még kevésbé az első után, hacsak nem adódik valami rendkívüli körülmény. Egy esetben a második lépés valóban egybeeshet ezzel: bizonyos értelemben e kettő lehet egy és ugyanaz. A gyülekezet presbiteré vagy presbiteri állhatnak olyan kapcsolatban vétkező testvérükkel, hogy félretehették e lépés szükségességét, és az „egy vagy két” tanú helyébe léphetnek. Úgyhogy elégséges lehet csupán nekik elmondani, miután elmondtad testvérednek „négy szemközt”.

[ld. Ez 33,3–9]

[Mt 18,17]

[ApCsel 20,32]

3. Ha ezt megtetted, megmentetted a lelkedet. „Ha pedig a gyülekezetre sem hallgat”, ha megmarad a bűnében, „tekintsd olyannak, mint a pogányt vagy a vámszedőt”. Nem kötelességed többé vele gondolni – csak amikor Istennek ajánlod imádságban. Nem kell többé róla beszélned, bízd őt tulajdon Urára. Továbbra is tartozol neki, mint minden más pogánynak, őszinte, gyöngéd jóindulattal. Tartozol azzal, hogy udvarias légy vele, és ha a szükség úgy kívánja, segíts neki minden emberséges szolgálattal. De ne barátkozz, ne ismerkedj, ne érintkezz vele másképpen, mint azzal, aki nyíltan pogány.

[Gal 6,16†]

4. De ha ez a szabály, amely szerint a keresztyének járnak, hol az az ország, ahol keresztyének élnek? Elvéte találsz olyat, aki lelki ismeretesen betartja. Jaj, milyen kevesen is! Mily kevesen vannak ők szétszórva a föld felszínén! És hol van olyan emberközösség, amely egyetemesen e szerint járna? Találunk-e ilyet Európában? Vagy, hogy messzebb ne menjünk, Nagy-Britanniában vagy Írországban? Félek, nem: át- meg átkutathatjuk országunkat, mindhi-

* Ti. az Egyesült Metodisták Szövetsége [United Society of Methodists].

ába. Jaj a keresztyén világnak! Jaj a protestánsoknak, a reformált keresztyéneknek! „Kicsoda támad fel én mellettem a gonoszok ellen? Kicsoda áll mellém a hamisság cselekedők ellen?” „Te vagy-e az az ember?” Isten kegyelme által olyan lesz-e, akit nem sodor magával az áradat? Szilárdan elhatározod-e, hogy Isten segítségével e mostani órától kezdve „zárat teszel a szádra, őrzöd ajkaid nyílását”? Ettől az órától kezdve ama szabály szerint jársz el, hogy „senkit se szóljanak meg”? Ha látod, hogy testvéred gonoszul cselekszik, meginted őt „négy szemközt”? Azután pedig „magad mellé veszel egy vagy két tanút”, és csak azután „mondod el a gyülekezetnek”? Ha valóban ez a szíved szándéka, akkor jól jegyezd meg ezt a leckét: *Soha ne halld meg, ha valakit megszólal!* Ha nem volnának a megszólásnak meghallói, nem lennének a megszólásnak gyakorlói sem. Hát nem ugyanolyan gyalázatos (hogy ilyen közönséges mondást idézzek), aki kapja, mint aki lopja? Ha tehát valaki elkezdi megszólalni a másikat füled hallatára, azonmód szakítsd félbe. Ne hallgasd meg „a bűbajosnak szavát, a bűvölőét”, akármilyen nyájas szavakat, kedves beszédet használ is, még ha számtalanszor fejezi is ki jóindulatát az iránt, akit a sötétben hátba akar támadni, akit átszúr az ötödik oldalbordájánál. Makacsul állj ellent, ne hallgasd meg, akárhogy panaszkodik is a besűgő, hogy e dolog mennyire nyomja a szívét, ha el nem mondhatja. Nyomja a szívét! Te ostoba, „gyötrődész” átkozott *títkoddal*, miként gyötrődik „a szülő nő”? Eredj hát, és szabadulj meg nyomásától úgy, ahogy az Úr elrendelte. Először „menj el atyádfiához, intsd meg négy szemközt”. Azután „végy magad mellé még egy vagy két” közös barátot, és az ő jelenlétükben intsd meg. Ha e lépések egyike sem jár sikerrel, akkor „mondd meg a gyülekezetnek”. Lelked üdvösségével játszol: el ne mondd senki másnak, sem előtte, sem utána, hacsak végképp nem szükséges az ártatlan védelme végett. Miért terhelnél meg mást, nem csak magadat, azzal, hogy bűnöd részévé teszed?

[Zsolt 94,16†]

[1Kir 13,14]

[Zsolt 141,3]

[Tit 3,2]

[ApCsel 11,23]

[vö. Jak 1,22]

[Zsolt 58,6†]

[2Sám 3,27†]

[ld. Róm 1,29]

[Ézs 13,8]

[Zsid 13,13]

5. Ó, bárcsak ti mind, akik hordozzátok a Krisztus gyalázatát, és akiket „methodistáknak” csúfolnak, példát mutatnátok az úgynevezett keresztyén világnak legalább ez egy dologban! Hagyjatok el minden megszólást, pletykálkodást, sugdosást: ilyen sose hagyja el a szátokat. Vigyázzatok, soha „senkit meg ne szóljatok”, távollévőről semmit ne mondjatok, csak jót. Ha már ki kell tűnnötök, ha tetszik, ha nem, legyen ez a megkülönböztető jele egy methodistának: „A háta mögött senkit nem bírál: erről a gyümölcsről ismerhetitek meg”. Az önmegtagadásnak mily áldott hatását éreznénk azonmód szívünkben! Bizony „olyan lenne békességünk, mint a

[vö. Mt 7,16]

[Ézs 48,18†] [Zsid
12,14]

folyóvíz”, ha így „mindenki iránt a békességre” törekednénk. Mily bősséggel áradna az Isten szeretete a szívünkbe, miközben mi így bizonyítanánk szeretetünket egymás iránt! És milyen csodálatos hatással lenne ez mindazokra, akik az Úr Jézus Krisztus nevében egyesültek! Mily szüntelenül növekedne a testvéri szeretet, ha ez a nagy akadály elhárulna előle! Akkor Krisztus titokzatos testének minden tagja *természetes módon törődnek* a másikkal: „És így ha szenvedne az egyik tag, vele együtt szenvedne valamennyi, ha dicsőségben részesülne az egyik tag, vele együtt örülne valamennyi”, és mindenki „kitartóan, tiszta szívből” szeretné testvérét. És ez még nem minden: milyen drága hatással lehetne ez még a vad, meggondolatlan világra is! Mily hamar észrevennék bennünk azt, amit nem találtak meg sok ezer testvérükben, és felkiáltanának (mint Julianus, a hitehagyott a pogány udvaroncoknak): „Nézzétek, mennyire szeretik egymást ezek a keresztyének!” Isten már csak ezáltal is meg tudná győzni a világot, és felkészíteni országára: ezt könnyen megtudhatjuk Urunk utolsó, ünnepélyes imádságának szavaiból: „De könyörgök azokért is, akik hisznek énbenem; hogy mindnyájan egyek legyenek úgy, ahogyan te, Atyám, énbennem, és én tebenned, hogy elhiggye a világ, hogy te küldtél el engem”. Az Úr hozza el ezt mihamarabb! S tegyen *bennünket* képessé arra, hogy így szeressük egymást, nem csupán „szóval, ne is nyelvvel, hanem cselekedettel és valóságosan”, ahogy Krisztus is szeretett minket.

[1Kor 12,26] [1Pt
1,22]

[Jn 17,20–21]

[1Jn 3,18]

A PÉNZ HASZNAI

(THE USE OF MONEY)

„Én is mondom néktek, szereztek magatoknak barátokat a hamis mammonból, hogy mikor meghaltok, befogadjanak benneteket az örök hajlékokba.” (Lukács 16,9†)

1. Minekutána Urunk befejezte a tékozló fiúról szóló gyönyörű példázatát, amelyet különösképpen azoknak szánt, akik zúgolódtak, amiért magához fogadta a vámszedőket és bűnösöket, egy másféle elbeszélést mondott el, amely már inkább az Isten gyermekeinek szól. „Majd szólt a tanítványaihoz is,” nem annyira az eddig megszólított írástudókhöz és farizeusokhoz: „Volt egy gazdag ember, akinek volt egy sáfára. Ezt bevádolták nála, hogy eltékozza a vagyonát. Ezért előhívatta, és így szólt hozzá: Adj számat a sáfárságodról, mert nem lehetsz többé sáfár”. Miután Megváltónk elbeszéli, milyen módszerrel igyekezett a hamis sáfár felkészülni a szűkös napokra, hozzáteszi: „az ura pedig megdicsérte a hamis sáfárt,” és pedig azért, mert időben intézkedett, és ezt kiegészíti e súlyos megállapítással: „e világ fiai okosabbak” (nem minden értelemben, hiszen egytől egyig a legnagyobb balgák, a legszánalmasabb örültek az ég alatt, hanem) „a maguk nemében”, a maguk módján: következetesebbek önmagukkal szemben, hívebbek bevallott elveikhez, kitartóbban igyekeznek céljukat elérni, „mint a világosság fiai”, mint azok, akik előtt felragyogott „Isten dicsőségének ismerete Krisztus arcán”. Ezután következnek a fent idézett szavak: „Én is,” az Isten egyszülött Fia, az égnek, a földnek és minden benne levőnek Teremtője, Ura és Birtokosa*, mindenek Bírója, akinek „számat” kell adnotok „a sáfárságotokról”, amikor már „nem lehettek többé sáfárok,” „mondom néktek:” (tanuljatok e tekintetben még a hamis sáfártól is) „szereztek magatoknak barátokat” bölcs előrelátással „a hamis mammonból”. A

(Lk 16,1–2)

(16,8)

[2Kor 4,6]

[Jn 1,14]

(1Móz 14,19;

ApCsel 17,24)

* Így az AV.

„mammon” a vagyont vagy pénzt jelenti. Azért nevezik „hamis mammonnak”, mert gyakorta hamis módon szerzik meg, és még amit becsületes úton szereztek, azt is így használják. „Szereztek magatoknak barátokat” ebből úgy, hogy mindenféle jót cselekedtek, különösen az Isten gyermekeivel; „hogyan mikor meghaltok” [Károli], amikor visszatértek a porba, amikor nem lesz már helyetek a nap alatt, azok, akik már előrementek, „befogadjanak beneteket az örök hajlékokba”, és örömmel köszöntsenek.

[Jn 15,19]

2. A keresztyén bölcsesség egyik nagyszerű tételét vési be itt Urunk minden követője elméjébe, és pedig a pénz helyes használatáról szólót, amely kérdésről sokat beszélnek – természetükhöz híven – a világi emberek, ellenben nem taglalják azt kellőképpen azok, akiket Isten kiválasztott a világból. Ők általában nem szentelnek jelentőségéhez méltó figyelmet e kitűnő ajándék használatának. Azt sem értik, hogy mi módon aknázhatnák ki a legelőnyösebben emez eszközt, amelynek a világba való bevezetése Isten bölcs és kegyelmes gondviselésének egyik csodálatraméltó példája. Valójában szinte minden korban és nemzetben szokásuk volt a költőknek, szónokoknak és filozófusoknak, hogy szidalmazták az aranyat, a pénzt, mint a világ nagy megrontóját, az erény nagy csapását, az emberi társadalom pestisét. Így aztán mit sem hallunk gyakrabban, mint, hogy

Ferrum, ferroque nocentius aurum

„Az arany ártalmasabb a legélesebb vasnál is”. Ebből fakad a panaszos sirám:

Effodiuntur opes, irritamenta malorum.*

Sőt egy ünnepezt író komolyan felszólítja honfitársait, hogy minden bűnüket azonmód eltörölendő, „vessék minden pénzüket a tengerbe”:

*...in mare proximum [...]
Summi materiem mali!***

* Ovidius: *Átváltozások*, I 140-142: „Ekkor az ártó vas, s az arany, vasnál ami ártóbb, / színre került: s lett háború, mely küzd vassal, arannyal / s vér-befutott kézzel csörget, ráz vad hadifegyvert.” [Budapest, 1982, 11. o., Devecseri Gábor fordítása].

** Horatius: *Ódák*, III 24,47-49 [*Összes művei*, Budapest, 1989, 120. o., Bede Anna fordítása]: „hordjuk le a vízre...”

De vajon nem csupán üres fecsegés mindez? Van-e alapja egyáltalán? Az égvilágon semmi. Mert legyen bár a világ olyan romlott, amilyen csak akar lenni, vajon az aranyat vagy ezüstöt kell azért hibáztatni? „Mert minden rossznak gyökere”, tudjuk, „a pénz szerelme”, de nem maga a pénz. A hiba nem a pénzben van, hanem azokban, akik használják. Lehet helytelenül használni, de vajon mi az, amit nem lehet? Ellenben lehet vele helyesen élni; ugyanolyan alkalmas a legjobb, mint a legrosszabb célokra. Kimondhatatlan haszna van minden civilizált nemzet számára az élet valamennyi hétköznapi dolgában. A különféle üzleti ügyletek lebonyolításához igen alkalmas eszköz, és (amennyiben a keresztyén bölcsességnek megfelelően használjuk) mindenféle jó cselekvéséhez is. Való igaz, ha az ember az ártatlanság állapotában élne, vagy ha mindenki „megtelnék Szentlélekkel”, és miként az első jeruzsálemi gyülekezetben, ahol „senki sem mondott vagyonából bármit is a magáénak”, hanem „szétosztották mindenkinek úgy, ahogyan szüksége volt rá”, a pénz használata felesleges volna, amiként elképzelni sem tudunk ilyesmit a menny lakóinál. Az emberiség jelenlegi állapotában azonban a pénz nem más, mint Isten nagyszerű ajándéka, alkalmas a legnemesebb célokra. Gyermekének kezében ételt ad ez az éhezőnek, italt a szomjazónak, ruhát a mezítelennek. Hajlékot a vándornak és jövevénynek, hogy legyen hol fejét lehajtania. Általa láthatjuk el az özvegyet férje helyett, és az árvát apja helyett; nyújthatunk oltalmat az elnyomottaknak, egészséget a betegeknek, megkönnyebbülést a szenvedőknek. Bizony a pénz szeme lehet a vaknak, lába a sántának, a halál kapujából is felemelhet.

[1Tim 6,10]

[ApCsel 2,4]

[4,32.35]

[Mt 8,20]

[Jób 29,15]

[vö. Zsolt 9,14]

3. Éppen ezért végtelenül fontos, hogy mindazok, akik félik Istent, tudják, hogyan aknázzák ki ez értékes talentumot; hogy eligazítást kapjanak arról, hogy mi módon állíthatják azt a leginkább az iménti dicsőséges célok szolgálatába. Az ehhez szükséges eligazításokat alighanem összesűrítethetjük három egyszerű szabályba, amelyet szigorúan betartva hűséges sáfárok lehetünk „a hamis mammonon”.

I. 1. Ezek közül az első (aki hallja, értse meg!): *Hajts hasznot, amennyit csak bírsz!* Most beszélhetünk úgy, mint a világ fiai. Saját területükön mérkőzünk meg velük. És szent kötelességünk így tenni. Hasznot kell hajtánunk, amennyit csak bírunk; áron felül nem veszünk aranyat, értékénél többet nem fizetünk semmiért. Egyet azonban bizonyosan nem szabad tennünk: nem szabad sem életünk, sem pedig testi épségünk (a kettő tulajdonképpen ugyanaz) árán pénzt keresnünk. Úgyhogy semmiféle nyereség ne

[Mt 15,10]

[Lk 16,8]

késztesen arra, hogy olyan foglalatosságba kezdjünk, vagy benne megmaradjunk, amely már a testi egészségünket veszélyeztető nehéz vagy hosszú munkával jár. Ugyancsak nem szabad olyan munkába fognunk, vagy benne megmaradnunk, amely eleve megfoszt a természetünk által megkívánt táplálkozáshoz és alváshoz szükséges időtől. Nagy különbségek vannak e tekintetben. Némely mesterségek feltétlenül és mindig ártalmasak az egészségre – ilyenek azok, amelyek során arzénnel vagy más hasonlóan káros ásványi anyaggal kell gyakorta érintkezni, vagy olvasztott ólom gőzétől szennyes levegőt szívni be, ami végül a legerősebb szervezetet is elpusztítja. Más mesterségek nem feltétlenül egészségtelenek, hanem csak a gyengébb szervezetűek számára. Ilyenek például azok, amelyek során hosszú órákat kell írással tölteni, különösen ülve, hasnak támaszkodva, vagy sokáig kényelmetlen helyzetben maradv. Ha azonban a józan ész vagy a tapasztalat egészségünkre vagy erőnkre ártalmasnak talál valamit, annak nem szabad kitenünk magunkat, hiszen „több”, becsebb „az élet a tápláléknál, és a test a ruházatnál”. Ha pedig ilyen mesterséget űzünk, a lehető leghamarabb másikat kell keresnünk, hogy egészségünket óvjuk, ha hasznót annyit nem hajthatunk is.

[Lk 12,23]

2. Másodszor úgy kell hasznót hajtánunk, hogy azzal ne csak a testünknek ne ártsunk, hanem a lelkünknek se. Mert ennek sem szabad ártnunk. Mindig meg kell őriznünk az egészséges gondolkodás lelkületét. Éppen ezért nem foghatunk semmilyen bűnös vállalkozásba, és nem maradhatunk meg az ilyenben, amely ellenkezik Isten vagy országunk törvényeivel. Ilyen minden, ami a királyt a törvényes vámtól fosztja meg. Mert éppen olyan bűn megcsalni a királyt, mint kirabolni embertársainkat. A királynak ugyanis ugyanolyan joga van a vámhoz, mint nekünk a házunkhoz vagy ingóságainkhoz. Vannak más, *önmagukban* talán teljesen ártalmatlan vállalkozások, de *ma már* mégsem lehet őket ártatlanul űzni (legalábbis Angliában nem): ilyen például az, ami nem biztosít megfelelő megélhetést csalás, hazugság vagy a tiszta lelkiismerettel összeegyeztethetetlen szokás felvétele nélkül. Ezeket ugyancsak szent kötelességünk elkerülni, ha mégoly nagy haszonnal kecsegtetnek is; mert mit használ pénzt nyernünk, ha lelkünkben kárt vallunk. Vannak megint más vállalkozások, amelyeket sokan tökéletesen ártatlanul űznek anélkül, hogy akár testüket, akár lelküket megkárosítanák. Te azonban talán megkárosítanád, hiszen vagy olyan társaságba keverednél, amely lelkedet pusztítaná el – és többszöri próbálkozás után kitűnnék, hogy emezt nem tudod elválasztani amattól –, vagy pedig lelkiakatodnak (miként

[Mk 8,36]

mások testalkatának) lehet olyan különleges sajátossága, amely-nél fogva *neked* halálos az a mesterség, amit másvalaki biztonság-gal végezhet. Így nekem megannyi próbálkozás után az a belső meggyőződése alakult ki, hogy a matematika, aritmetika vagy algebra tanulmányozását a tökéletesség semmilyen fokán nem végezhetném anélkül, hogy deistává, ha ugyan ateistává ne válnék. Mások viszont akár egész életükben tanulmányozhatják ezeket anélkül, hogy bármiféle nehézséget okozna nekik. Ebben tehát senki nem dönthet a másik helyett, hanem mindenki saját maga ítélje meg, és tartózkodjék mindattól, ami megítélése szerint külö-nösképpen tulajdon lelkének árt.

3. Harmadszor hajtsunk annyi hasznot, amennyit csak bírunk, de anélkül, hogy megkárosítanánk felebarátunkat. Ezt nem is szabad megtennünk, nem is tudjuk megtenni, ha úgy szeretjük felebarátunkat, mint önmagunkat. Ha mindenkit úgy szeretünk, mint önmagunkat, nem károsíthatunk meg senkit a *vagyonában*. Nem emészthetjük fel valaki földje termését, nemkülönben eset-leg magát a földjét vagy házát kártyázással, bármilyen testi, törvé-nyi vagy egyéb okkal indokolható túlköltekezéssel vagy országunk törvényei által tiltott mértékű kamat követelésével vagy szedésé-vel. A szeretetparancs kizár mindenféle *zálogkölcsonzést*, hiszen miként minden elfogulatlan ember sajnálattal láthatja, a jó, amit így elérünk, messze alulmarad tettünk gonoszságával szemben. És ha ez másként volna is, nem szabad „rosszat” tennünk, „hogy a jó következze belőle”. Ha a testvéri szeretetnek meg akarunk felelni, nem adhatjuk árunkat a piaci ár alatt. Nem spekulálha-tunk arra, hogy felebarátunk üzletének tönkretételével legyen a magunké sikeres. Még kevésbé csalogathatjuk el vagy vehetjük át cselédeit vagy munkásait, akikre szüksége van. Aki pedig abból húz hasznot, hogy felebarátja vagyonát elnyeli, a pokol kárhozatát is elnyeri.

[Mt 22,39]

[Róm 3,8]

4. Úgy sem szabad hasznot hajtani, hogy felebarátunkat *tes-tében* megkárosítjuk. Semmit nem árulhatunk tehát, ami az egész-séget rombolhatja. Kiváltképpen ilyen az égettbor, közönségesen „pálinka” vagy „tüzes víz”. Való igaz, a gyógyászatban, egyes testi betegségek elleni orvosságként talán hasznos lehet (habár ritkán kellene hozzá folyamodni, ha az orvos jobban értené a dolgát). Akik tehát *e végett* főznek és árúsítanak pálinkát, azoknak tiszta lehet a lelkiismeretük. De vajon kik ezek? Ki az, aki *csak e végett* teszi ezt? Ismersz tíz ilyen szeszfőzőt Angliában? Nekik elnézhe-ted. De aki a szokásos módon méri a pálinkát bárki vevőnek, álta-lános gyilkos az. Halomra öli Őfelsége alattvalóit, szánakozás és

[vö. Ez 5,11]

könyörület nélkül juhokként tereli őket a pokolba. És milyen hasznot hűz? Mi a nyeresége? Vajon nem mindezek vére? Ki irigyelné hát hatalmas birtokát és fényűző palotáját? Átok ül rajta: az Isten átka tapad hozzá köveihez, gerendáihoz és bútoraihoz. Isten átka van a kertjén, a sétányain, a ligetein: tűz ég ott, pokol mélyéig lángoló. Vér, csupa vér minden – az alap, a padló, a falak, a tető, minden vérfoltos! És remélheted-e, te vérszopó, noha „bíborba és patyolatba öltözöl, és nap mint nap fényes lakomát rendezel”, remélheted-e, hogy „vérmezőidet” továbbörökíted a harmadik nemzedékre? Nem; mert van Isten az égben. Ezért neved hamarosan ki fog veszni. Ahogy történt azokkal, akiknek testét-lelkét elpusztítottad, „eltöröltetik neved mindörökre”.

[ld. Sirák 34,21]

[Lk 16,19]

[Mt 27,8]

[Dán 2,28]

[Zsolt 9,6]

5. És vajon nem ugyancsak részesei eme bűnnek, ha kisebb mértékben is, mindazok, legyenek bár sebészek, gyógyszerészek vagy orvosok, akik az emberek életével és egészségével játszanak, hogy nyereségüket növeljék? Akik szántsándékkal meghosszabbítják a fájdalmat vagy betegséget, amit pedig gyorsan megszüntethetnének? Akik elnyújtják páciensük testének gyógyítását azért, hogy vagyonát megcsapolhassák? Lehet-e tiszta Isten előtt bárki, aki nem csökkenti tőle telhető mértékben a betegségek idejét, és nem szüntet meg minden rosszulétet és fájdalmat, *amilyen hamar csak teheti*? Nem lehet. Mert napnál is világosabb: nem „szereti felebarátját, mint önmagát”, és nem „ugyanazt cselekszi” az emberekkel, „amit szeretné, hogy az emberek vele cselekedjenek”.

[Mk 12,33]

[Mt 7,12]

6. Ez drágán vett haszon. És ilyen bármi, amit úgy szerzünk meg, hogy ártunk felebarátunk *lelkének*, úgy, hogy akár közvetlenül, akár közvetve a szemérmatlenséget vagy mértéktelenséget ösztönözzük benne; illet kétségkívül nem tehet senki, aki egy kicsit is féli Istent, vagy neki tetsző életet akar élni. Közelről érinti ez mindazokat, akiknek bármi közük van kocsmákhoz, vendéglőkhöz, dalszínházakhoz, játékszínekhez vagy a nyilvános, divatos szórakozás bármilyen más helyéhez. Ha ezek javára válnak az emberek lelkének, tiszta vagy; jó vállalkozásba fogtál, és ártatlan a nyereséged. Ha azonban ezek önmagukban bűnösök, vagy természetesen ajtót nyitnak különféle bűnök előtt, akkor bizony félhetsz, szomorú lesz a számadás. Ó, vigyázz, nehogy azt mondja az Úr ama napon: „ezek a bűnösök meghaltak ugyan bűneik miatt, de a vértüket tőled kérem számon.”

[Ez 3,18]

7. Figyelembe véve mindeme figyelmeztetéseket és megszorításokat, szent kötelessége mindazoknak, akik világi mesterséget űznek, hogy betartsák a keresztyén bölcsesség első nagy pénzre vonatkozó parancsát: „Hajts hasznot, amennyit csak bírsz”. Hajts

hasznot, amennyit csak becsületes szorgalommal bírsz: légy a lehető legbuzgóbb hivatásodban. Nincs vesztegetni való időd. Ha megérted önmagadat, az Istenhez és emberhez való viszonyulást, tudod, hogy nincs felesleges időnk. Ha helyesen fogod föl a neked szánt hivatásodat, akkor aligha marad időd unatkozni. Valamennyi mesterség kínál elegendő elfoglaltságot minden napra és minden órára. Amelyiket *neked* rendelte Isten, az, ha buzgón végzed, nem hagy neked ráérő időt ostoba, haszontalan szórakozásokra. Mindig van valami jobb tennivaló, valami, ami többé-kevésbé javadra válik. „Tedd meg mindazt, ami kezded ügyébe esik, és amihez erőd van”. Tedd meg a lehető *leghamarabb*. Ne késlekedj! Ne halogasd napról napra, óráról órára. Soha ne halassz semmit holnapra, amit ma megtehetsz. És tedd meg a lehető *legjobban*. Ne aludj vagy ásítózz közben. Teljes erőddel láss munkához. Fáradságot ne kímélj! Ne végezz félmunkát, és ne csinálj semmit felületesen vagy gondatlanul. A munkádban semmit ne hagyj elvégezetlenül, ha fáradozással vagy türelemmel el lehet végezni.

[Préd 9,10]

8. Hajts hasznot, *amennyit* csak bírsz, józan ésszel, felhasználva munkádban mindazt az értelmet, amit Isten neked adott. Elképesztő látni, hogy mily kevesen vannak, akik ezt teszik, hogy az emberek ugyanabban az unalmas kerékvágásban haladnak, mint őseik. De bármit tesznek is az Istent nem ismerők, az *neked* nem követendő szabály. Szégyen, ha egy keresztyén nem múlja felül *őket* bármiben, amihez hozzáfog. *Neked* folyton tanulnod kell mások vagy a magad tapasztalatából, olvasmányaidból és elmékedéidből, hogy minden dolgodat jobban végezd ma, mint végezted tegnapi. És gondod legyen rá, hogy a tanultakat gyakorold is, s hogy a lehető legjobban kiaknázd azt, ami kezdedbe adatott.

II. 1. Minekutána becsületes bölcsességgel és fáradhatatlan szorgalommal annyi hasznot hajtottál, amennyit csak bírtál, a keresztyén megfontoltság második szabálya ez: *Takaríts meg, amennyit csak bírsz*. Ne szórd a drága ajándékot a tengerbe: hagyd meg e balgaságot a pogány filozófusoknak. Ne pazarold felesleges kiadásokra, ami ugyanaz, mintha a tengerbe dobnád. Semmi részét ne költsd pusztán a test kívánságának, a szem kívánságának és az étellel való kérdésnek a kielégítésére.

2. E drága talentum semmilyen részét ne tékozzd pusztán a test kívánságának a kielégítésére, bármiféle érzéki örömek megszerzésére, főként pedig az ízlelés élvezetének növelésére. Ezen nem csak azt értem, hogy kerülj a mohóságot és a részegséget: ezeket egy tisztességes pogány is elítélné. Van azonban az érzékiségnek egy bevett, elismert fajtája: az előkelő epikureizmus,

[1Jn 2,16]

amely nem rontja el azonmód a gyomrot, és az értelemnek sem árt (legalábbis észlelhetően nem). Ellenben (hogy más hatását ne is említsük) jelentős kiadás nélkül aligha lehet fenntartani. Vond meg mindeme kiadásokat. Vesd meg az ingyencségeket és a különlegességeket, és elégedj meg azzal, amire az egyszerű természetnek szüksége van.

3. Ily drága talentumnak semmi részét ne tékozzol pusztán a szem kívánságának kielégítésére: felesleges vagy drága öltözékekre vagy szükségtelen cifraságokra. Ne tékozzol belőle semmit arra, hogy házadat módfelett kidíszítsd felesleges vagy drága bútorokkal, képekkel, festéssel, aranyozással, könyvekkel, divatos (és nemigen hasznos) kertekkel. Hadd tegyék ezt felebarátaid, akik ennél jobbat nem tudnak: „hagyd a halottakra, hogy eltemessék halottaikat”. De „mit tartozik” ez „rád?” – mondja Urunk. „Te kövess engem!” Kész vagy erre? Akkor képes is leszel rá.

[Mt 8,22]

[Jn 21,22]

4. Ne költözz egy fillért sem arra, hogy az étellel való kérdésnek kedvezz, hogy az emberek csodálatát vagy dicséretét megszerezd. A költségek emez indítéka gyakran egybefonódik az előzőek egyikével vagy mindegyikével. Az emberek nem csak azért költenek ennivalóra, ruhára vagy bútorokra, hogy az étvágyukat, a szemük vagy képzeletük kívánságát kielégítsék, hanem hogy a hiúságukat is. Az embert „dicsérik”, amíg „jól megy sora”. Amíg „bíborba és patyolatba öltözöl, és nap mint nap fényes lakomát rendezel”, kétségtelenül sokan tapsolnak meg előkelő ízlésedért, bőkezűségédért és vendégszeretetedért. De ne vásárolj meg dicséretüket ilyen drágán! Elégedj meg inkább az Istentől jövő dicsérettel.

[Zsolt 49,19]

[Lk 16,19]

5. Ki költene egy fillért is ilyen kívánságok kielégítésére, ha figyelembe veszi, hogy kielégítésük a növelésüket is jelenti? Ennél semmi sem lehet bizonyosabb: a mindennapi tapasztalat is azt mutatja, hogy minél inkább engedünk nekik, annál inkább növekednek. Valahányszor tehát arra költesz, hogy ízlésednek vagy bármely más érzékednek kedvére tegy, az érzékiségre költesz. Ha pénzt adsz ki arra, hogy a szemed kívánságának kedvezz, azt a kíváncsiság növelésére költöd, azért, hogy még inkább ragaszkodj a pillanat múltó gyönyöreire. Midőn olyasmit veszel meg, amiért az emberek meg szoktak tapsolni, több hiúságot veszel. Nem volt elég a hiúságból, érzékiségből, kíváncsiságból eddig is? Szükség volt arra, hogy hozzátegyél? És még fizetsz is érte? Miféle bölcsesség ez? Nem lenne-e kevésbé káros balgaság, ha pénzedet szó szerint a tengerbe hajítanád?

6. És miért szórnod a pénzt inkább gyermekeidre, semmint magadra: az ő ingyencségeikre, színpompás vagy drága ruháikra,

egyéb fölösleges és talmi holmijukra? Miért vásárolnál nekik több büszkeséget vagy vágyat, több hiúságot vagy esztelen és káros kívánságot? Nekik sem kell több, van már elég, a természet bőszgösen gondoskodott róluk. Miért költenél még többet arra, hogy növeld kísértéseiket és csapdáikat, és hogy „általszegezd őket sok fájdalommal”?

[1Tim 6,9]

[6,10†]

7. Ne is engedd nekik elszórniuk. Ha jó okod van azt hinni, hogy javaidat elpazarolnák a test kívánságának, a szem kívánságának vagy az étellel való kérkedésnek kielégítésére és így növelésére (veszélybe sodorva a maguk és a te magad lelkét), ne állítsd ezeket a csapdákat az útjukba. Ne áldozd fel fiaidat vagy lányaidat sem Beliálnak, sem Moloknak. Szánd meg őket, és távolítsd el útjukból azt, amiről látod, hogy növelné bűneiket, és következőképpen még inkább alátaszítaná őket az örök kárhozatba. Mily elképesztő ama szülők elvakultsága, akik úgy gondolják, hogy sosem hagyhatnak eleget gyermekeikre! Micsoda? Nem hagyatsz rájuk eleget a nyilakból, parazsokból és halálból? Nem eleget az esztelen és káros kívánságokból? Nem eleget a gőgből, vágyból, becsvágyból, hiúságból? Nem eleget a perzselő tűzből! Szegény nyomorult! Attól félsz, amitől nem kellene. Nekik és neked is, amikor felemelitek szemeteket a pokolban, bizonyosan elegetek lesz mind „az el nem pusztuló féregből és az el nem alvó tűzből”.

[Ézs 33,14]

[ld. Mk 9,44]

8. „Mit tennél az én helyemben, ha jelentős vagyond lenne, amit hátrahagysz?” Hogy *akarnám* is, nem tudom, de tudnám, hogy mit *kellene* tennem: ez minden vitán felül áll. Ha olyan, akár idősebb, akár fiatalabb gyermekem van, aki ismeri a pénz értékét, aki hitem szerint igaz módon használná fel, feltétlen, el nem hanyagolható kötelességemnek érezném, hogy arra a gyermekre hagyjam vagyonom legnagyobb részét; a többieknek pedig éppen csak annyit, amennyi lehetővé tenné számukra, hogy az addig megszokott életvitelüket folytassák. „De mi van akkor, ha egyetlen gyermeked sem becsüli a pénz igaz használatát?” Akkor („kemény beszéd ez: ki hallgathatja?”) annyit kellene hagynom mindegyikre, ami megóvja őket a nélkülözéstől, a többit pedig olyasmire eladományoznom, ami megítélésem szerint a leginkább az Isten dicsőségére válna.

[Jn 6,60]

III. 1. De senki ne gondolja, hogy bármit tett is azzal, hogy idáig eljutott, hogy *annyi hasznot hajtott, amennyit csak bírt, és azt meg is takarította*, ha itt megáll. Mindez semmi, ha valaki nem megy tovább, ha mindezt nem állítja egy távolabbi cél szolgálatába. És nem is helyénvaló azt mondani, hogy bármit is megtakarítottál, ha csak félreteszed. Ha a földre ásd el a pénzedet, annyi erővel a

tengerbe is dobhatnád. És ha ládikóban rejtetted el, vagy az Angol Bankba teszed be, annyi erővel a földre is eláshatnád. Ha nem használjuk, az tulajdonképpen annyi, mintha eldobnánk. Ha tehát csakugyan szerezni akarsz magadnak „barátokat a hamis mammonból”, tedd hozzá a harmadik szabályt az előzőekhez. Miután először annyi hasznot hajtottál, amennyit csak bírtál, és másodszer megtakarítottál belőle, amennyit csak bírtál, azután *adományozz el belőle, amennyit csak bírsz.*

2. Ahhoz, hogy ennek az okát és alapját meglásd, fontold meg ezt: midőn az ég és föld Ura megteremtett téged és e világban elhelyezett, nem tulajdonosnak, hanem sáfárul küldött. Mint ilyenre, egy időre rád bízott különféle javakat. De ezek tulajdonjoga továbbra is őt illeti meg, és az tőle soha el nem idegeníthető. Mint ahogy te sem a magadé vagy, hanem az övé, így van ez mindennel, amit élvezned adatott. Így van a lelkeddel és a testeddel is – nem a sajátod, hanem az Istené. És különösképpen így van a vagyonoddal. Ő pedig a lehető legvilágosabban és kifejezetten tudtadra adta, hogy miképpen használd az ő javára, oly módon, hogy mindaz szent áldozat legyen, amely kedves Istennek Jézus Krisztus által. És megígérte, hogy ezt a könnyű, gyönyörűséges szolgálatot minden mértéket meghaladó örök dicsőséggel jutalmazza.

3. Az útmutatásokat, melyeket Isten adott nekünk a világi javaink használatára vonatkozólag, az alábbi pontokban lehet összefoglalni. Ha hű és bölcs sáfár kívánsz lenni, az Úr javainak abból a részéből, amelyet jelenleg rád bízott, amelyet ugyanakkor joga van tetszése szerint bármikor visszavenni, először gondoskodj szükségleteidről: élelmedről, ruházatról és mindarról, amire csak a természetnek mértékkel szüksége van tested egészségben és erőben tartásához. Másodszer gondoskodj mindezek tekintetében feleségedről, gyermekeidről, szolgálóidról vagy bárki másról, aki házad népéhez tartozik. Ha ezek után még marad felesleg, akkor „tegy jót... azokkal, akik testvéreink a hitben”. Ha még mindig marad felesleg, „míg időd van, tegyél jót mindenkivel”. Így cselekedve, *eladományoztál mindent, amit csak tudtál*, sőt jól értve mindent eladományoztál, amid csak van. Hiszen amit így költesz el, azt valójában Istennek adod. Nemcsak azzal adod meg „Istennek, ami az Istené”, amit a szegényeknek adsz, hanem azzal is, amit azért költesz, hogy gondoskodj magad és házad népe szükségleteiről.

4. Ha tehát bármikor kételyed támadna a tekintetben, hogy miképpen költsd el pénzedet akár magadra, akár családod bármely tagjára, azt könnyen eloszlathatod. Tedd föl magadnak nyugodtan és komolyan e kérdéseket: (1) E kiadással minőségemnek

megfelelően cselekszem-e? Úgy cselekszem-e, mint az én Uram javának sáfára, vagy pedig mint tulajdonos? (2) Az ő igéjének való engedelmségben teszek így? Mely igékben kéri ezt tőlem? (3) Fel tudom-e ajánlani ezt a cselekedetemet, ezt a kiadásomat Istennek való áldozatul Jézus Krisztus által? (4) Van-e okom azt hinni, hogy ezért a cselekedetemért viszonzásban részesülök az igazak feltámadásakor? Aligha lesz bármi másra szükséged, hogy az e tekintetben felmerülő bármilyen kételyeidet eloszlasd; e négyrét meggondolással tiszta fényben tűnik fel előtted az út, amelyen járnod kell.

[IPt 2,5]

[Lk 14,14]

5. Ha még mindig maradna benned kétely, megvizsgálhatod magad mélyebben úgy, hogy e kérdések szerint imádkozol. Tedd próbára magadat: tudod-e azt mondani a szívek Vizsgálójának lelkiismeret-furdalás nélkül: „Uram, te látod, hogy ez összeget enni-valóra, ruhára, bútorra költöm. És te tudod, hogy én mint javaidnak sáfára tiszta szemmel teszem ezt, eme részüket úgy adom ki, hogy szem előtt tartom a szándékot, amellyel rám bíztad azokat. Tudod, hogy igédnek engedelmeskedve teszem ezt, ahogy parancsolod, és mert Te parancsolod. Legyen ez, kérlek, szent áldozat, kedves előtted a Jézus Krisztus által! És adj bizonyosságot bennem, hogy a szeretet eme cselekedetéért jutalmat kapok, amikor majd megfizetsz mindenkinek cselekedetei szerint.” Mármost ha lelkiismereted bizonyosságot tesz a Szentlélekben, hogy ez az imádságod Isten tetszésére való, akkor nincs okod kételkedni kiadásod helyes és jó volta felől, és afelől, hogy az soha nem hoz szégyent rád.

[ld. Ézs 30,21]

[ld. Mt 6,22]

[Mt 16,27]

[vö. Róm 8,16]

6. Látod tehát, mit jelent „barátokat szerezni magunknak a hamis mammonból”, és hogy milyen eszközzel érheted el, hogy „mikor meghalsz, befogadjanak az örök hajlékokba.” Látod az igazán keresztyén megfontoltság természetét és tartalmát ama nagyszerű ajándék – a pénz – hasznait illően. *Hajts hasznot, amennyit csak bírsz*, anélkül, hogy megkárosítanád magadat vagy felebarátodat testben vagy lélekben, kitarva ebben szakadatlan buzgalommal, és mindamaz értelemmel, amelyet Isten adott neked. *Takaríts meg, amennyit csak bírsz*, megvonva minden olyan kiadást, amely csupán az esztelen kívánságokban való elmerülést, a test és a szem kívánságának vagy az étellel való kérdésnek a kielégítését szolgálja. Ne pazarolj semmit akár életedben, akár halálodban bűnre vagy ostobaságra, akár önmagad, akár gyermekeid tekintetében. Azután pedig *adományozz, amennyit csak bírsz*, vagy más szavakkal add oda mindenedet Istennek. Ne korlátozd adományod ilyen vagy olyan arányra inkább zsidóhoz, mint keresztyénhez illően. „Add meg Istennek”, ne csak a tizedet, harmadot vagy felet, hanem

[1Jn 2,16]

mindazt, „ami az Istené”, legyen az több vagy kevesebb, miközben úgy költesz magadra, házad népére, hittestvéreidre és az összes emberre, hogy jó számadást tehess sáfárságodról, amikor már nem lehetsz többé sáfár; hogy Isten igéje, mind az általános, mind pedig egyedi parancsolatok vezéreljenek; hogy amit csak teszel, legyen „áldozati ajándéku, az Istennek kedves illatként”, és hogy minden teted viszonzást nyerjen ama napon, amikor az Úr eljön minden szentjével.

7. Atyámfiak, lehetünk-e okos és hű sáfárok, ha nem így bánunk Urunk javaival? Nem lehetünk, és erről nemcsak az Isten beszéde, hanem saját lelkiismeretünk is bizonyosságot tesz. Akkor miért késlekednénk? Miért tanácskozunk továbbra is testtel és vérrrel vagy világi emberekkel? A mi országunk, a mi bölcsességünk „nem e világból való”. A pogányok szokása mit sem számít nekünk. Embert csakis oly mértékben követünk, amennyire ő a Krisztus követője. Halljátok meg őt. Igen, ma, amíg még tart a ma, halld meg és fogadd meg szavát. Ebben az órában és ettől az órától fogva cselekedjétek az ő akaratát; töltsétek be a szavát ebben és minden más dologban. Az Úr Jézus nevében kérlek téged, testvérem, cselekedj elhívásod méltóságához illően! Ne légy rest! Tedd meg mindazt, ami a kezed ügyébe esik, és amihez erőd van! Ne tékozzolj el semmit többé! Vonj meg minden kiadást, amit a divat, szeszély vagy a test és vér követel. Ne irigykedj többé! Hanem használj mindent, amit Isten rád bízott, úgy, hogy jót teszel, mindenféle jót, mindenféle módon és mértékben, azokkal, akik testvéreid a hitben, és mindenki mással. Ez nem csekély része „az igazak bölcsességének”. Adományozd el, amid van, és azt is, ami te magad vagy, lelki áldozatul annak, aki nem kímélte Fiát, egyetlen Fiát; így „gyűjts magadnak jó alapot a jövődre, hogy elnyerd az igaz életet.”

[1Tím 6,19]

A JÓ SÁFÁR

(THE GOOD STEWARD)

„Adj számot a sáfárságodról, mert nem lehetsz többé sáfár.”
(Lukács 16,2)

1. Az embernek az Istenhez, a teremtménynek a Teremtőjéhez való viszonyát a Szentírás különféle ábrázolásokban tárja elénk. Bűnösként, bukott teremtményként gyakran úgy mutatja föl őt, mint aki *adósa* Teremtőjének. Ugyancsak többször ábrázolja *szolgaként*, ami teremtményi mivoltának a lényegébe vág, minthogy az Isten Fia is ezt a nevet viselte, midőn megalázott állapotában „szolgai formát vett fel, emberekhez hasonlónak lett”.

[Fil 2,7]

2. Ám semmilyen minőség nem áll jobban összhangban az ember mostani állapotával, mint a *sáfáré*. Áldott Urunk gyakran ábrázolja őt így; és van emez ábrázolásban valami sajátos rend. Az ember csupán egy tekintetben, bűnös voltában jelenik meg „adós-ként”, midőn pedig „szolgaként” tűnik föl, a megjelölés általános és meghatározatlan. A „sáfár” azonban a szolgák egy sajátos fajtáját képezi, olyat, amilyen maga az ember minden tekintetben. Ez az elnevezés pontosan leírja a jelen világban való helyzetét, meghatározva, milyen módon szolgája Istennek, és miféle szolgálatot vár el tőle isteni gazdája.

Hasznos tehát e tételt alaposan megfontolnunk, és épülésünkre kiaknázunk. E végett vizsgáljuk meg először, milyen szempontból vagyunk most Isten „sáfárai”. Másodszor figyeljük meg, hogy midőn Isten elkéri tőlünk lelkünket, „nem lehetünk többé sáfárok”. Ilyenképpen pedig nem marad más hátra, miként a harmadik részben taglaljuk, hogy „számot adjunk sáfárságunkról”.

[Lk 12,20]

I. 1. Először is azt óhajtjuk megvizsgálni, milyen tekintetben vagyunk most Isten sáfárai. Adósai vagyunk öneki mindenért, amink van; és bár az adós köteles visszafizetni, amit kapott, amíg a visszafizetés ideje el nem jön, szabadon használhatja azt tetszése szerint. Nem így a sáfár: neki nem áll szabadságában úgy használ-

nia a reá bízottakat, ahogy *neki* tetszik, hanem csak ahogy gazdája parancsolja. Nem áll jogában rendelkeznie a kezében lévőkkel, csak ura akarata szerint. Mert ő nem tulajdonosa eme dolgoknak, ezeket csupán rábízta valaki más: és tette ezt a kifejezett kikötéssel, hogy csak ura utasításainak megfelelően intézkedhetik róluk. Mármost éppen ez áll minden emberre az Istennel való viszonyában. Nincs szabadságunk *tulajdon* tetszésünk szerint használni a ránk bízottakat, hanem egyedül a menny és föld Alkotójának és minden teremtmény Urának tetszése szerint. Nincs jogunk rendelkezni bármivel, amink van, csak az ő akarata szerint, mivel nem vagyunk tulajdonosai e dolgoknak. Ezek mind, miként Urunk mondja, ἀλλοτρία, „a másé”; és nem is helyénvaló bármit a „sajátunknak” neveznünk jövevénységünk földjén*. Nem kapjuk meg τὰ ἴδια-t, azt, ami „a magunké”, míg tulajdon hazánkba meg nem érkezünk. Csak az örök dolgokat bírjuk: a mulandó dolgokat csupán ránk bízta az, aki Ura és Teremtője mindeneknek. És ő azzal a határozott kikötéssel bízta ránk ezeket, hogy csak mint Urunk javait használhatjuk őket, éspedig az ígéjében nekünk adott utasításainak megfelelően.

[1Móz 14,22]

[Lk 16,12]

[vö. 2Móz 6,4]

[ld. ApCsel 4,32]

2. Eme feltétellel bízta ránk lelkünket, testünket, javainkat és minden más ajándékunkat; hogy e nagy igazságot még mélyebben bevessük szívünkbe, bele kell bocsátkoznunk a részletekbe.

Először is Isten ránk bízta *lelkünket*, az Isten képmására teremtett, halhatatlan lelkünket, annak minden tehetségével és képességével együtt – értelemmel, képzelettel, emlékezettel; akarattal és a benne foglalt vagy tőle szorosan függő érzelmek sorával: szeretettel és gyűlölettel, a jó és rossz miatt érzett örömmel és bánattal, vágygal és ellenszenvvel, az eljövendők iránti reménnyel és rettegéssel. Mindezeket láthatóan két szóban foglalja össze Szent Pál, midőn így szól: „Isten békessége meg fogja őrizni *szíveteket és elméteket*”***. Ez utóbbi szót, νοήματα, csakugyan inkább „gondolatoknak” kellene fordítani, feltéve, hogy e szót a legtágabb értelmében vesszük, belefoglalva az elme valamennyi, aktív vagy passzív észlelését.

[1Móz 1,27]

[ld. Fil 4,7]

3. Mármost az bizonyos, hogy mindezeknek csupán sáfárai vagyunk. Isten nem azért bízta ránk ezeket a képességeket és tehetségeket, hogy a magunk akarata szerint, hanem hogy az ő határozott parancsainak megfelelően használjuk őket, jóllehet az is igaz, hogy az ő akaratának cselekvése közben nagyon is

* Ld. AV.

** Ti. így az AV.

hatékonyan biztosítjuk tulajdon boldogságunkat, hiszen csak így lehetünk boldogok akár az időben, akár az örökkévalóságban. Értelmünket, képzeletünket, emlékezetünket tehát teljes egészében annak dicsőségére kell használnunk, akitől kaptuk azokat. Így akaratunkat teljes egészében ő alá kell rendelnünk, és minden érzelmünket az ő irányítása szerint szabályoznunk. Amaz előírásának megfelelően kell szeretnünk és gyűlölnünk, örülnünk és szomorkodnunk, kívánnunk és kerülnünk, remélnünk és félnünk, amelyben megmondja, hogy kié vagyunk, és kinek kell szolgálnunk mindenben. Ebben az értelemben még gondolataink sem a magunkéi: nem mi rendelkezünk velük, mert elménk minden elhatározásáért számadással tartozunk nagy Urunknak.

[ApCsel 27,23]

4. Másodszor Isten ránk bízta *testünket* („csodálatos alkotását”*, eme tökéletesen kialakított gépezetet), minden képességével és tagjával együtt. Ránk bízta az *érzékelés*, a látás, a hallás és a többi érzékelés szerveit: de ezek egyike sem úgy adatott nekünk, hogy sajátunk legyen, hogy önnön akaratunk szerint használjuk. Ezek egyikét sem *kölcsön* kaptuk, olyan értelemben, amely szabadságot adna nekünk arra, hogy egy időre tetszésünk szerint bánjunk velük. Nem; éppen azzal a kikötéssel kaptuk őket, hogy amíg velünk maradnak, mindegyiket úgy és csakis úgy használhatjuk, ahogy Isten elrendelte.

[ld. Zsolt 139,14]

5. Ugyanilyen kikötéssel ruházott fel bennünket a *beszéd* nagyszerű ajándékával. „Nyelvet adtál nekem”, mondja a régi író, „hogy dicsérjelek téged”.** E végre adatott az minden emberfiának, hogy Isten dicsőítésére használja. Éppen ezért semmi nem lehet hálátlanabb vagy esztelenebb annál, mint hogy azt gondoljuk vagy mondjuk: „a nyelvünk a miénk”. Ez nem lehet, hacsak nem mi alkottuk magunkat, és így függetlenek vagyunk a Mindenhatótól. De nem vagyunk azok, „ő alkotott minket és nem magunk”. Ennek nyilvánvaló következménye, hogy ő továbbra is *Úr felettünk*, ebben csakúgy, mint minden más tekintetben. Ebből adódik, hogy nincs olyan szava nyelvünknek, amelyről ne kellene neki számot adnunk.

[Zsolt 100,3†]

[ld. Mt 12,36]

6. Ugyancsak számadással tartozunk neki *kezünk*, *lábunk* és minden más *tagunk* használatáért. Ezek megannyi talentumok, amelyeket az Atya ránk bízott az általa megszabott időig. Addig használhatjuk valamennyit, de nem tulajdonosokként, hanem

[ld. 1Tim 1,11]

[Gal 4,2]

* Így az AV.

** Augustinus: *Vallomások*, V 1 [Budapest, 1987, 123. o., Városi István fordítása].

sáfárokként: azért, hogy „az igazság fegyvereiként adjuk át az Istennek”, nem pedig „a bűn szolgálatára, hogy a gonoszság fegyvereivé legyenek”.

[Róm 6,13]

7. Harmadszor Isten ránk bízott egy-egy részt a *földi javakból*: ételt, hogy legyen mit ennünk, ruhát, hogy legyen mivel testünket befednünk, és hajlékot, hogy legyen hová fejünket lehajtanunk, nemcsak szükségleteinkről, hanem kényelmünkről is gondoskodik. Mindenekfölött azonban gondjainkra bízta amaz értékes talentumot, amely az összes többit magában foglalja: a *pénzt*. Ez csakugyan kimondhatatlanul értékes, ha „híven és bölcsen sáfárkodunk” vele, és ha mindig olyan célokra használjuk fel, amilyeneket áldott Urunk megparancsolt.

[Lk 9,58]

[vö. Lk 12,42]

8. Negyedszer Isten ránk bízott több olyan talentumot, amely nem igazán illik bele a felsorolás egyik pontjába sem: ilyen a *testi erő*, az *egészség*, a kellemes *személyiség*, a csiszolt *modor*; ilyen különböző szintjeivel a *tanultság* és a *tudás*, megannyi előnyével a *műveltség*. Ilyen a *befolyás*, amellyel mások fölött rendelkezünk akár azért, mert azok *szeretnek* és *becsülnek minket*, akár azért, mert *hatalmunk* van fölöttük – hatalmunk ahhoz, hogy a javukra vagy kárukra tegyünk, hogy segítsük vagy gátoljuk őket az élet dolgaiban. Ehhez tegyük hozzá az *idő* felbecsülhetetlen ajándékát, amelyet Isten percről percre ránk bíz. Végül említsük meg azt is, amitől az összes többi függ, és amely nélkül valamennyi átok lenne, nem pedig áldás: nevezetesen az Isten *kegyelmét*, az ő Szentlelkének erejét, amely egyedül munkálja bennünk mindazt, ami „jó és kedves az ő színe előtt”.

[ld. Ef 3,20]

[ld. 1Tim 2,3]

II. 1. Ily sok tekintetben sáfárai az emberek fiai az Úrnak, „a menny és föld alkotójának”. Különféle javainak ily nagy részét bízta a gondjaikra. De nem is örökre, tulajdonképpen nem is huzamosabb időre. Bizalmával csak arra a rövid, bizonytalan időre tüntetett minket ki, amíg itt alant lakozunk, amíg itt vagyunk a földön, míg emez elröppenő lehelet orrunkban van. Gyorsan közeleg az óra, már itt az idő, midőn már „nem lehetünk többé sáfárok”. Abban a percben, hogy a test „visszatér a porba, s olyan lesz, mint volt, a lélek pedig visszatér Istenhez, aki adta”*, többé már nem viseljük eme minőségünket: sáfárságunk ideje lejár. Az addig ránk bízott javak egy része semmivé lesz, *ránk* nézvést legalábbis, és nincsen is többé ránk bízva – a megmaradó részt pedig nem használhatjuk immár, miként tettük addig.

[1Móz 14,22]

[ld. 1Móz 2,7]

[Lk 16,2]

[vö. Préd 12,7]

* Így az AV.

2. Az addig ránk bízott javak egy része semmivé lesz, legalábbis *ránk* nézve. Mi közünk lesz e földi élet után az ételhez, ruhához, házhoz, földi javakhoz? A halottak eledele a föld pora, öltöztetük nem más, mint a férgek s a rothadás. Abban a házban lakoznak, „ahol minden élő találkozik”; lakóhelyükön sem tudnak róluk többé. Minden földi javuk másra száll, és „nincs részük soha többé semmiben, ami a nap alatt történik”.

[Jób 30,23]

[7,10]

[Préd 9,6]

3. Ugyanez áll a *testre* nézvést is. Abban a percben, hogy a lélek visszatér Istenhez, többé nem vagyunk sáfárai e gépezetnek – az elvettetik romlandóságban és gyalázatban. Minden tagja és része, melyből állt, a földben porladozik. A kezeknek nincs többé erejük megmozdulni; a lábak elfeledték feladatukat; a hús, az inak, a csontok mind sietve bomlanak szét közönséges porrá.

[IKor 15,42–43]

4. Itt véget érnek *elegyes* tulajdonságaink ajándékai is: az *erőnk*, *egészségünk*, *szépségünk*, *ékesszólásunk* és *modorunk*, ama képességünk, hogy másokat megörvendeztessünk vagy meggyőzzünk. Szintén semmivé lesz minden *tisztesség*, amit valaha élveztünk, minden *hatalom*, ami kezünkben volt, minden *befolyás*, mellyel valaha bírtunk mások fölött, akár irántunk tanúsított szeretetük, akár megbecsülésük révén. „Szeretetünk is, gyűlöletünk is, igyekezetünk is tovatűnik”: senki nem veszi figyelembe, hogyan viseltettünk irántuk egykor. Úgy tekintenek a halottra, mint aki már nem tud sem segíteni, sem ártani nekik: úgyhogy „többet ér egy élő kutya, mint egy döglött oroszlán”.

[vö. Préd 9,6]

[9,4]

5. Esetleg marad némi kétely a többi, most még ránk bízott talentum némelyikével kapcsolatban, hogy vajon ezek is megszűnnek-e létezni, amikor a test visszatér a porba, vagy csak használhatóságuk múlik el. Ahhoz kétség nem férhet, hogy a testi szervek segítségével képzett *beszéd* teljesen megszűnik a szervek megsemmisültével. Bizonyos, hogy a nyelv nem idéz elő többé rezgéseket a levegőben, a fül sem továbbítja e rezdüléseket a közérzékhez. Még azt sem engedhetjük meg, hogy a *sonus exilis*, a mély, metező hang,* melyet a költő a különvált léleknek tulajdonít, valóban létezik; az csupán a képzelet múló tüneménye. Azt csakugyan nem vonhatjuk kétségbe, hogy a különvált lelkek valamiféleképpen közölhetik egymással érzéseiket; de ki az a hús-vér ember, aki ezt meg tudná magyarázni? Amit mi „beszédnek” nevezünk, azzal bizonyosan nem rendelkeznek. Úgyhogy ezen ajándéknak nem leszünk többé sáfárai, amikor a holtak közé számláltatunk.

* Bizonytalan eredetű fogalom, melyet Wesley talán az *Íliászból* (XXIII 99-101) vett át.

6. Az is hasonlóképpen kétkedésre ad okot, hogy *érzékeink* léteznek-e majd, minekutána az érzékszervek kimúlnak. Vajon alkalmasint megszűnnek-e az alacsonyabb rendűek – a tapintás, a szaglás, az ízlelés –, mivel ezek szorosabban kötődnek a testhez, és főként, ha ugyan nem egészen, minthogy annak fenntartására lettek szánva? De vajon nem marad-e meg valamiféle *látás*, noha a szemünket lezárja a halál? És vajon nem lesz-e valami a lélekben, ami megfelel a jelenlegi *hallásunknak*? Sőt vajon alkalmasint nemhogy léteznek-e majd emez érzékeink a különvált állapotban, hanem sokkal magasabb szinten, a mostanihoz képest sokkal különb módon léteznek? Midőn a porsátorától megszabadult lélek már nem

elhaló szikra e borongós helyen,

midőn már nem

kémlel ki szem s fül ablakán,*

hanem inkább csupa szem, csupa fül, csupa érzékelés, olyképpen, amit most még fel nem foghatunk. És nincs-e világos bizonyítékunk arra nézve, hogy a szem használata nélkül is látunk, a fül használata nélkül is hallunk? Sőt nem kapunk-e erre folyvást biztosítékot? Hiszen nem akkor lát-e a lélek a legtisztábban, midőn a szemnek semmi hasznát nem veszi, éspedig az álomban? Nem a fül segítségével nélkül élvezi-e a hallás képességét? Ám akárhogy is, annyi bizonyos, hogy midőn testünk már a csendes sírban nyugszik, akárcsak a *beszédünk*, az *érzékeink* sem lesznek úgy ránk bízva, mint most.

7. Hogy mennyiben marad meg akkor a *tanulás* útján nyert *tudományunk* vagy *műveltségünk*, nem tudjuk megmondani. Salamon valóban azt mondja: „nem lesz cselekedet, gondolkozás, ismeret és bölcsesség a holtak hazájában, ahová menned kell.” Nyilvánvaló azonban, hogy e szavakat nem lehet végső értelemben vennünk; mert úgynyíra nem igaz, hogy nem lesz *semmi ismeret*, minekutána elhagytuk a testet, hogy a kétely inkább a másik oldalról merül fel, éspedig, hogy van-e egyáltalán valódi ismeret addig? Vajon nem színtiszta, józan igazság-e, nem pedig csupán költői képzelgés, hogy

[Préd 9,10]

* Pontatlan idézet Sir John J. Davies: „*Of Human Knowledge*”, *Nosce Teipsum*, [Ismerd meg tenmagadat – Az emberi tudásról] c. verséből.

... e most valónak vélt árnyak:
 merő álmok, halál-álmunkban látjuk csak,*

ama dolgokat kivéve, amelyeket Isten maga jelentett ki tetszése szerint az embernek? Hadd szóljak csak a magam nevében. Minek utána némi szorgalommal fél évszázadon keresztül kerestem az igazságot, ma is csupán afelől vagyok bizonyos, amit a Bibliából tudok. Sőt határozottan kijelentem, hogy semmi mást nem tudok olyan bizonyosan, hogy az üdvösségemet kockára tenném érte.

Annyit azonban megtudhatunk Salamon szavaiból, hogy „semmi” olyan „ismeret és bölcsesség nincs a holtak hazájában”, ami bármiféleképpen hasznára lenne egy boldogtalan léleknek; nem lesz „gondolkozás”, amelynek segítségével hasznosítani tudná az egykor rá bízott ajándékokat. Mert *idő* sem lesz többé: az örökkévaló boldogságunkat vagy nyomorúságunkat eredményező próbatételünk ideje lejárt. *A mi napunk*, az ember napja véget ér; „az üdvösség napja” elmúlik. Semmi nincs hátra, csupán az Úr napja, amellyel a távoli, változhatatlan örökkévalóság köszönt be.

[2Kor 6,2; ld. Ézs 49,8] [Jóel 2,11]

8. A lelkünk azonban, amely minthogy romolhatatlan és halhatatlan, természetét tekintve pedig „kevésbé kisebb az angyaloknál” (még akkor is, ha e kifejezést eredendő természetünkre kell értenünk, amivel kapcsolatban támadhat kételyünk), megőrzi minden képességét, midőn testünk szétporlad. *Emlékezetünk, értelmünk* olyannyira nem semmisül meg, de még csorbát sem szenved a test elbomlásával, hogy épp ellenkezőleg: okunk van azt hinni, hogy inkább felfoghatatlanul megerősödik. Nincs-e világos okunk azt hinni, hogy akkor egészen megszabadul ama hiányosságoktól, amelyek most természetes módon fakadnak a lélek és a romlandó test egyesüléséből? Igen valószínű, hogy attól kezdve, hogy ezek szétválnak, az emlékezetünk semmit el nem felejt, sőt hűségesen elénk tár mindent, ami valaha belevésődött. Való igaz, hogy a láthatatlan világot a Szentírás a „feledés földjének” mondja, vagy miként a régi fordítás még erőteljesebben fejezi ki: „a föld, ahol mindent elfelednek”. Elfelednek, de kik? Nem annak az országnak a lakói, hanem a föld lakói. Az ő tekintetükből látszik a „feledés földjének” a láthatatlan világ. Az ottani dolgokat túl gyakran elfeledik ők, de nem így a testtől elvált lelkek. Az időtől kezdve, hogy földi sátorukat levetették, aligha gondolhatjuk, hogy bármit is elfelejtene.

[Zsolt 8,5; Zsid 2,7]

[Zsolt 88,13]

[2Kor 5,1; 2Pt 1,14]

* Vö. Abraham Cowley: „*Life*” [Az élet], *Pindaric Odes* [Pindaroszi ódák], II 22-23, illetve Zsolt 13,4, AV is.

[Bölcs 9,15]

9. Hasonló módon az *értelem* is kétségkívül megszabadul a tőle most elválaszthatatlan hiányosságoktól. Sok idő óta tartja magát a mondás *humanum est errare et nescire*, azaz „a tudatlanság és a tévedés emberi dolog”. Egészében véve azonban ez állítás az élő emberekre igaz, és csak addig érvényes, amíg „a romlandó test gátolja a lelket”. A tudatlanság csakugyan tulajdona minden véges értelemnek (hiszen Istenen kívül senki sincs, aki mindent tud), a tévedés azonban nem. Amikor a test megszűnik, ez is megszűnik örökre.

10. Mit mondhatunk tehát annak az elmés embernek, aki nemrégiben ama felfedezéssel állott elő, hogy a testtől elvált lelkeknek nemcsak semmiféle érzékük nincs (még látás vagy hallás sem), hanem emlékezetük és értelmük sem, gondolatuk vagy észlelésük sem, még saját létezésüknek sincsenek tudatában! Hogy tudniillik halott álomban vannak a haláltól a feltámadásig!* *Consanguineus lethi sopor*** csakugyan! Az ilyen álmot joggal nevezhetjük „a halál közeli rokonának”, ha ugyan a kettő nem egy és ugyanaz. Mi más mondhatnánk, mint hogy az elmés emberek különös álmokat látnak, és hogy ezeket néha összetévesztik a valósággal.

11. De térjünk vissza. Ahogy a léleknek megmarad az értelmé és emlékezete a test elbomlása ellenére is, az *akarat*, az összes *érzelemmel* együtt is kétségkívül teljesen elevenen megőrződik. Ha a szeretetünk vagy haragunk, reményünk vagy vágyunk elvész, az csak azok szemében következik be, akiket hátrahagyunk. Nekik nem számít, hogy szeretetünk vagy gyűlöletünk, kívánságunk vagy ellenszenvünk tárgyai voltak-e. De nincs okunk azt hinni, hogy magukban a különvált lelkekben ezek közül bármelyik kialszik. Alkalmasint inkább még nagyobb erővel működnek, mint amikor a lelket még megkötötte test és vér.

[Lk 12,42]

12. Jóllehet tudásunk, érzékeink, emlékezetünk, értelmünk, akaratunk, szeretetünk, gyűlöletünk és minden egyéb érzésünk együtt megmarad testünk levétele után, egy tekintetben mégis valamilyen olyan lesz, mintha nem lennének: nem vagyunk sáfáraik többé. A dolgok megmaradnak, sáfárságunk azonban nem, ilyen minőségünkben nem tevékenykedünk többé. Még a korábban ránk bízott *kegyelem* is, hogy hív és bölcs sáfárok legyünk, még az is elmúlik tőlünk. Sáfárságunk napjai véget értek.

* Ti. Edmund Law püspök ismét elővette a régi elgondolást a *The Theory of Religion* [A vallás elmélete] c. munkájában, 1755.

** Vergilius: *Aeneis*, VI 278 (Bp., 1984, 233. o.), vö. Homérosz: *Íliász*, XIV 231 [Bp., 1992, 261. o.].

III. 1. Nem marad más hátra, hogy mivel már „nem vagyunk többé sáfárok”, „számot adjunk sáfárságunkról”. Egyesek úgy vélekednek, hogy ez a halál után azonnal bekövetkezik, amint átlépünk a lelkek világába. Sőt a római egyház határozottan állítja is, hitcikkelyt is formálván belőle. Annyit meg kell engednünk: abban a pillanatban, hogy a lélek leveti a testet, és mezítelenül áll Isten előtt, lehetetlen, hogy ne tudja, mi lesz osztályrésze az egész örökkévalóságban. Egészen feltárul előtte az örökkévaló öröm vagy az örökkévaló gyötrellem, minthogy többé nem tévedünk az önmagunkról alkotott ítéletünkben. A Szentírás azonban nem ad okot azt hinnünk, hogy Isten ekkor tart ítéletet fölöttünk. Nincs Isten beszédében egyetlen szakasz sem, amely ezt alátámasztaná. Az éppen e végett gyakran idézett igé, mely így szól: „elrendeltetett, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután pedig ítélet következik”, úgy tűnik föl, inkább az ellenkezőjét bizonyítja. Mert az „egyszer” szó itt értelemszerűen az ítéletre is ugyanúgy vonatkozik, mint a halálra. Úgyhogy a helyes következtetés, amire éppen eme vers alapján juthatunk, nem az, hogy két ítélet lesz, egy részleges és egy egyetemes, hanem hogy megítéltetni, miként meghalni is, egyszer fogunk, nem pedig egyszer közvetlenül a halál után, majd ismét az egyetemes feltámadás után, hanem csak akkor, amikor „az Emberfia eljön az ő dicsőségében, és vele az angyalok mind”. Amaz elképzelésnek tehát, hogy lesz egy ítélet a halál után, egy másik pedig a világ végén, semmi helye nincsen azok elméjében, akik Isten írott igéjét teszik hitük egyedüli és teljes mércéjévé.

2. Akkor kell tehát számot adnunk, midőn leszáll az égből „egy nagy fehér trónus és a rajta ülő: színe elől eltűnik a föld és az ég, és nem marad számukra hely”. Akkor „a halottak, nagyok és kicsinyek a trónus előtt állnak, és könyvek nyitvatnak ki” – a Szentírás könyve azoknak, akikre az rábízott, valamint a lelkiismeret könyve az egész emberiségnek. Hasonlóképpen megnyitvatik ekkor (hogy egy másik igei kifejezést használjunk) az „emlékezet könyve” is valamennyi ember szeme láttára. Óelőttük, az egész emberiség előtt, az ördög és angyalai előtt, a szent angyalok megszámlálhatatlan serege előtt, és Isten, mindenek Bírója előtt fogsz megjelenni minden oltalom vagy fedezék nélkül, az álcázás bármiféle lehetősége nélkül, hogy részletesen számot adj arról, hogyan használtad Urad javait.

3. Az egész föld Bírója akkor megkérdezi: „Mit tettél a *lekeddel*? Rád bízottam e halhatatlan lelket, felruháztam különféle képességekkel és tehetségekkel: értelemmel, képzelettel, emlékezettel, akarattal, érzelmekkel. Használatukat illetően is teljesen és világo-

san eligazítottalak. Az *értelmedet*, amennyit adtam, útmutatásaim szerint kiaknázta-e, és pedig avégett, hogy megismerd önmagad, és megismerj engem? A természetemet, a tulajdonságaimat? Az alkotásom, gondoskodásom és kegyelmem cselekedeteit? Hogy megismerd beszédemet? Hogy minden eszközzel gyarapítsd igei tudásodat? Hogy éjjel és nappal róla elmélkedj? Az *emlékezetedet* az én akaratom szerint használtad-e? Felhalmoztál-e minden olyan ismeretet, amely az én dicsőségemet, a saját üdvösségedet vagy mások javát szolgálhatja? Nem talmi holmikkal töltötted-e meg, hanem az ígéből nyert tudással és a bölcsességemről, igazságomról, hatalmamról s irgalmamról szerzett tapasztalataiddal? A *képzetedet* vajon nem arra fordítottad-e, hogy hiú ábrándképeket fess, még kevésbé olyan káprázatokat, amelyek esztelen és káros kívánságokat szítanak benned, hanem arra, hogy azt jelenítse meg neked, ami lelked épülésére válik, a bölcsességre és szentségre való törekvéseidet sarkallja? Követted-e utasításaimat *akaratom* tekintetében? Teljességgel lemondta-e róla értenem? Elemésztetted-e az enyémekben úgy, hogy soha ne ellenkezzék, mindig egybehangozzék vele? *Érzelmeidet* úgy irányítottad s kormányoztad-e, ahogy azt ígémekben elrendeltem? Nekem adta-e szívedet? Nem szeretted a világot, sem a világban lévőket? Én voltam-e, akit szerettél? Teljesen énrám, énhozzám, az én nevem dicséretére vágyódott-e lelked? Én voltam-e szíved öröme, lelked gyönyörűsége, aki tízezer közül is kitűnik? Nem szomorkodtál-e semmin, csak azon, ami az én lelkemet szomorította meg? Nem féltél, csak a bűntől, és nem gyűlöltél semmi mást? *Érzelmeidnek* teljes folyama visszaömlött-e az óceánba, melyből fakadt? *Gondolataidat* az én akaratom szerint használtad-e? Nem a föld végéig való kóborlásra, nem balgaságra vagy bűnre, hanem arra, »ami csak tiszta, ami csak szent«, ami csak az én »dicsőségemet«, a földön a »békességet és az emberek közötti jóakaratot« munkálja.

4. Urunk ezután megkérdezi: „Hogyan használtad a *testet*, amit rád bíztam? Adtam neked *nyelvet*, hogy dicsérj engem. Avégett használtad-e, amire kaptad? Nem megszólásra vagy üres beszédre, nem szeretetlen vagy haszontalan, hanem neked is, másoknak is jó, szükséges vagy épületes társalgásra használtad? Olyanra, ami közvetve vagy közvetlenül, de mindig »áldást hoz azokra, akik hallják«? Egyéb érzékeiddel együtt neked adtam a tudás megszerzésének nagyszerű eszközeit: a *látást* és a *hallást*. Ezeket ama nemes célokra használtad, amelyekért neked adtam őket? Hogy egyre inkább a valóságos szentségben és igazságban nevelkedj? Adtam neked kezeket, lábakat és egyéb *tagokat*, hogy a neked

előre elkészített cselekedeteket megcselekedd. Nem arra használtad-e ezeket, hogy »a test akaratát«, gonosz természeted vagy »az elme akaratát« teljesítsd, azokat, amelyekre eszed vagy szeszélyed vezetett, hanem »annak az akaratát«, aki azért küldött el téged a világra, hogy »üdvösségedet munkáld«? Odaadtad-e tagjaidat, nem a bűn szolgálatára, mint a hamisság eszközeit, hanem egyedül nekem, szeretett Fiam által, »mint az igazság fegyvereit«?

[Jn 1,13]

[vö. Jn 1,13]

[vö. 6,38]

[ld. Fil 2,12]

[Róm 6,13]

5. Az egész föld Ura ezután megkérdezi: „Hogyan használtad a világi javakat, amelyeket kezdedbe adtam? Nem arra használtad ételedet, hogy abban keresd vagy abban lásd boldogságodat, hanem hogy megtartsd testedet egészségben, erőben és elevenességben, hogy alkalmas eszköze legyen lelkednek? Nem arra használtad ruhádat, hogy a büszkeséget vagy hiúságot tápláld, még kevésbé, hogy másokat bűnre csábíts, hanem hogy kényelmesen és illendőképpen megvédd magadat az időjárás bántalmaitól? Úgy készítetted el és használtad házádat, és minden más kényelmi eszközöt, hogy egyedül az én dicsőségemet tartottad szem előtt? Mindenben az én tiszteletemet, nem pedig a magadét kerested; az én tetszésemre, nem pedig a magadéra törekedtél? És még valami: milyen módon használtad ama mindent magába foglaló ajándékot, a pénzt? Nem a test kívánságának, a szem kívánságának vagy az étellel való kérdésnek kielégítésére? Nem tékozoltad hiábavaló holmikra, ami annyi, mintha a tengerbe dobtad volna? Nem csak felhalmoztad, hogy azután csupán hátrahagyd, ami annyi, mintha a földbe ástad volna el? Hanem előbb gondoskodván a magad és családtagjaid szükségleteiről, visszaszolgáltattad a fennmaradó részt nekem ama szegények által, akiket kijelöltem arra, hogy megkapják azt? Eközben csupán úgy tekintettél-e magadra, mint eme szegények egyikére, akiknek szükségleteit javaim azon részéből kell fedezned, amelyet e végett kezdedbe adtam, meghagyva neked a jogot, hogy elsőként te kapj ellátást, és ama boldogságot, hogy inkább adj, ne pedig kapj? Ilyenképpen az emberiség általános jötevője voltál-e? Tápláltad az éhezőt, felruháztad a mezítelent, megvigasztaltad a beteget, segítetted a jövevényt, adtál-e enyhet a szenvedőnek különféle szükségleteiknek megfelelően? Szeme voltál-e a vaknak, és lába a sántának? Atyja az árvának, és védője az özvegynek? És azon fáradoztál-e, hogy az irgalmasság minden külső cselekedetét kihasználva lelkeket ments meg a haláltól?”

[1Jn 2,16]

[ApCsel 20,35]

[Mt 25,35–36]

[Jób 29,15]

[Zsolt 68,6]

[ld. Jak 5,20]

[Lk 12,42]

6. Urad megkérdezi még: „Híven és okosan sáfarkodtál-e elegendes tulajdonságaid ajándékaival, amelyeket neked adtam? Nem balgaságra vagy bűnre, a megszerzés pillanatában elmúló örömökre használtad egészségedet és erődöt, nem azért gondoztad »testedet,

[Róm 13,14]

[Lk 10,42]

hogy bűnös kívánságok ébredjenek benne«, hanem hogy buzgón törekedj a jobbik részre, mely el nem vétethetik tőled? Megnyerő egyéniségedet vagy modorodat, műveltséged előnyeit, a dolgokról és emberekről nyert tudásodat arra használtad-e, hogy elősegítsd az erényt a világban, hogy növeld az én országomat? A neked adott hatalmat, a másokra szeretetük vagy megbecsülésük folytán gyakorolt befolyásodat arra használtad-e, hogy növeld a bölcsességüket és szentségüket? Az idő felbecsülhetetlen ajándékát előrelátón, gonddal használtad-e, kellőképpen felmérve minden perc értékét, és tudva, hogy mind számon van tartva az örökkévalóságban? Mindenekfölött jó sáfára voltál-e kegyelmemnek, amely előtted járt, kísért és követett téged? Kellőképpen odafigyeltél-e Lelkem minden mozdulására, és gondosan kihasználtad-e azokat? Kihasználtál-e minden jó kívánságot? A világosság minden mértékét? Minden kemény vagy szelíd feddését? Láttad-e hasznát a »szolgaság és félelem lelkének«, amely megelőzte a »fiúság Lelkét«? Amikor pedig részesedtél eme Lélekből, »aki által kiáltod: Abbá, Atya!«, megmaradtál-e a dicsőséges szabadságban, melyre megszabadítottalak? Attól kezdve odaszántad-e testedet-lelkesed, minden gondolatodat, szavadat és cselekedetedet egyetlen szeretetlángban szent áldozatul, engem dicsőítve testeddel és lelkeddel? Akkor »jól van, jó és hű szolgám, [...] menj be urad ünnepi lakomájára!«” És mi vár ezután akár a hű, akár a hűtlen sáfára? Nem más, mint az igaz Bíró ítéletének a végrehajtása, amely az örök időkön át változhatatlan állapotban rögzít. Csak az marad hátra, hogy az egész örökkévalóságra megfizessen neked cselekedeteid szerint.

[ld. Róm 8,15]

[1Kor 6,20†]

[Mt 25,21, 23]

[2Tim 4,14; vö.

2Kor 5,10]

IV. 1. Emez egyszerű meggondolásokból megtudhatjuk először is, hogy milyen fontos életünk rövid, bizonytalan napja! Milyen kimondhatatlanul, felfoghatatlanul értékes annak minden egyes pillanata!

*A legkisebb is nagy gondot sürget,
Parány, de együtt aranyföveny lesz!**

Mily sokat nyom a latban, hogy az emberek fiai soha egy percet se vesztegessenek el, hanem valamennyit a legnemesebb célokra fordítsák mindaddig, amíg Isten lehelete az orrukban van!

* John Gambold: „Upon Listening to the Vibrations of a Clock” [Órajárás hallgatása közben].

2. Másodszor megtudhatjuk ebből, hogy nincs tisztán *semleges* időtöltés, tett vagy társalkodás. Minden jó vagy rossz, mivel az időnk, amiképpen semmi egyebünk, *nem a sajátunk*. Mindezek, miként Urunk mondja, τὰ ἄλλοτρία, „a máséi” – Istenéi, a Teremtőnkéi. Mármost ezeket vagy az ő akarata szerint használjuk, vagy nem. Ha igen, valamennyi jó; ha nem, valamennyi rossz. Továbbá: az ő akarata az, hogy szüntelenül növekedjünk a kegyelemben, és a mi Urunk Jézus Krisztus élő ismeretében. Következésképpen, minden gondolat, szó és cselekedet, amellyel ezt az ismeretet növeljük, amely által növekedünk a kegyelemben, jó; és mindaz, ami nem hagyja növekedni ezt az ismeretet, az igazán és mindelestől rossz.

[Lk 16,12]

[2Pt 3,18]

3. Harmadszor megtudhatjuk ebből, hogy nincsenek túlbuzgó cselekedetek (*supererogatio*), hogy soha nem tehetünk többet, mint ami a kötelességünk, minthogy amink csak van, nem a magunké, hanem Istené; mindaz, amit megtehetünk, őt illeti meg. Nemcsak ezt vagy azt, nem is csupán sok mindent, hanem mindent tőle kaptunk: éppen ezért minden őt illeti meg. Annak, aki mindenünket adja, joga is van mindenünkhöz. Úgyhogy ha a mindennél kicsit is kevesebbet adunk neki, nem lehetünk „hű sáfárok”. Arra való tekintettel pedig, hogy minden ember „majd a maga jutalmát kapja fáradozásához méltóan”, nem lehetünk bölcs sáfárok, ha nem fáradozunk, ahogy csak erőnkből telik, ha elvégezetlenül hagyunk bármit is, amit csak képesek vagyunk megtenni, és nem feszítjük meg minden erőnket.

[1Kor 3,8]

4. Atyámfiai, „kicsoda bölcs és értelmes közöttetek?” Az úgy mutassa meg a felülről való bölcsességét, hogy a maga minőségéhez méltón jár. Ha valaki Isten sokféle ajándéka sáfárának tekinti magát, vigyázzon, hogy valamennyi gondolata, szava és cselekedete összhangban álljon azzal a hivatallal, amelyet Isten kijelölt számára. Nem csekély dolog Istennek felkínálni mindazt, amit tőle kaptál. Ehhez szükséged van minden bölcsességedre, minden kitartásodra, minden türelmedre és állhatatosságodra; sokkal többre, mint amivel valaha is rendelkezel természetednél fogva, de nem többre, mint amivel rendelkezhetsz kegyelemből. Mert elég neked az ő kegyelme, és tudod, hogy „minden lehetséges annak, aki hisz”. Hit által tehát „öltsd magadra az Úr Jézus Krisztust”, „öltözd föl az Isten minden fegyverét”, és képessé válsz arra, hogy őt dicsőítsd minden szavaddal és cselekedetteddel, sőt hogy „foglyul ejts minden gondolatot a Krisztus iránti engedelmességre”.

[Jak 3,13]

[2Kor 12,9]

[Mk 9,23] [Róm 13,14] [Ef 6,11]

[2Kor 10,5]

Edinburgh, 1768. május 14.

AZ ERKÖLCSÖK MEGJOBBÍTÁSA*

(THE REFORMATION OF MANNERS)

„*Ki kel fel velem a gonoszok ellen?*”** (Zsoltárok 94,16)

1. Minden korban előfordult, hogy akik sem az Istent nem félték, sem az embereket nem becsülték, összeszövetkeztek, hogy a sötétség cselekedeteit műveljék. És ebben okosaknak mutatkoztak a maguk nemében, hiszen így hathatósabban tudták előmozdítani atyjuknak, az ördögnek a királyságát, mint máskülönben. Másfelől viszont akik félték Istent, és embertársaik jólétére törekedtek, minden korban szükségesnek ítélték, hogy összefogva szembe szálljanak a sötétség cselekedeteivel, terjesszék üdvözítő Istenük ismeretét, és előrevigyék királyságának ügyét e földön. Erre igazság szerint ő maga utasította őket. Attól az időtől kezdve, hogy az emberek a földön élnek, arra tanította őket, hogy fogjanak össze az ő szolgálatában, és a Lélek által egy testben egyesítette őket. És kifejezetten avégett egyesítette őket, „hogy az ördög munkáit lerontsa”, először őbennük, akik már egyesültek, utána pedig általuk a körülöttük lévőkben.

[Lk 18,2]

[Róm 13,12; Ef 5,11] [Lk 16,8]

[Jn 8,44]

[vö. Ef 4,4]

[1Jn 3,8]

2. Ebben áll Krisztus egyházának eredeti célja. Az emberek pedig azért egyesülnek az egyházban, hogy először is megmentsek tulajdon lelküket, azután pedig segítsék egymást az üdvösségük munkálásában, végül pedig, amennyire tőlük telik, megmentsenek mindenkit a jelenvaló és eljövendő nyomorúságtól, megdöntsék a Sátán uralmát, és felállítsák a Krisztus országát. És erre kell szüntelenül törekednie és igyekeznie egyháza minden tagjának. Máskülönben nem méltó arra, hogy a tagjának neveztessek, hiszen nem élő tagja Krisztusnak.

[Róm 12,18]

[ld. 1Kor 12,12kk]

* A *Society for Reformation of Manners* [Társulat az erkölcsök megjobbításáért] előtt 1763. január 30-án, vasárnap a Seven-Dials West-Street-i kápolnában elhangzott prédikáció.

** Angolból (Wesley fordítása).

3. Következésképpen erre kellene törekedniük, és szüntelen ezen igyekezniük mindazoknak, akik országainkban egyesültek, és akiket közönségesen „anglikán egyháznak” neveznek. Azért egyesültek, hogy szembeszálljanak az ördöggel és munkáival, és hogy háborút vívjanak állandó és hűséges szövetségesei: világ és test ellen. De vajon valóban megfelelnek-e egyesülésük céljának? Akik az „anglikán egyház tagjainak” mondják magukat, teljes szívből szembeszálltak-e az ördög munkáival, és harcolnak-e világ és test ellen? Ó, jaj, ezt nem mondhatjuk el. Olyannyira nem, hogy nagy részük – attól tartok, a nagyobbik részük – nem más, mint maga a „világ”: olyan emberek, akik nem ismerik Istent, és nem nézik üdvösségüket; nap mint nap átadják magukat a testnek és szenvedélyeinek, kívánságainak ahelyett, hogy „megölemléne” azt; az ördög munkáit cselekszik ahelyett, hogy lerontásukon törnének magukat.

[ld. Róm 8,24;
Gal 5,24]

4. Még mindig szükség van tehát arra, még e „keresztyén országban” is (miként *udvariasan* nevezzük Nagy-Britanniát), sőt e „keresztyén egyházban” is (ha szabad így címeznünk nemzetünk zömét), hogy némelyek „felkeljenek a gonoszok ellen”, és összefogjanak „a hamisságcselkedők ellen”. Soha nem volt ily nagy szükség rá, hogy éppen erről „tanakodjanak egymással az Úrnak tisztelői”, hogy ugyanis mi módon „bonthatnának zászlót”^{**} a földet elárasztó gonosszal szemben. Bőséges oka van Isten valamennyi szolgájának arra, hogy egy szívvel, közös szándékkal és erőfeszítéssel összefogjanak az ördög munkái ellen, felkeljenek Istenért, és amennyire tőlük telik, visszaszorítsák az „istentelenség árját”.

[Zsolt 94,16†]

[Mal 3,16†] [ld.
Ézs 59,19]

[ld. Zsolt 18,5†]

5. Az elmúlt század végén Londonban néhányan éppen e végre egyesültek, és kis idő elteltével megkapták a „Társulat az erkölcsök megjobbításáért” nevet^{**}. És közel negyven éven át hihetetlenül sok jót tettek. Azután azonban, amikor az első tagok közül a legtöbbien előrementek a dicsőségbe, az őket követők már meglankadtak, és abba hagyták a munkát, úgyhogy néhány évvel ezelőtt megszűnt a társulat, és nem is maradt meg egy hozzá fogható sem az országban.

6. Nemrégiben azonban hasonló társulat alakult meg. Mostani szándékom szerint megmutatom először is a tagok *célját*, és az eddig elvégzett *munkájukat*; (2) *az ügyük nagyszerűségét* és a vele szemben felhozott különféle kifogásokat; (3) azt, hogy *miféle*

* Így az AV.

** Ilyen néven és ilyen céllal számos társaság működött a korszak Angliájában.

emberek fogjanak ilyen vállalkozásba; és (4) azt, hogy milyen lel-külettal és milyen módon végezzék munkájukat. Végül pedig egy nekik és minden istenfélő embernek szóló alkalmazással zárom mondandómat.

I. 1. Először tehát törekvésük természetét és az eddig elvégzett munkájukat óhajtom részletezni.

1757 augusztusának egyik úrnapiján egy áhítatra és lelki beszélgetésre összegyűlt kicsiny gyülekezetben valaki felhozta, hogy a szent napot mily nyíltan és durván megszenstelenítik, akik akárha közönséges napon, most is adnak-vesznek, boltot nyitva tartanak, kocsmákban poharaznak, az utcákon, utak mentén vagy a mezőkön ácsorognak és üldögélnek, portékájukat árusítják; különösen így volt Moorfields területén*, amely akkoriban minden vasárnap, egyik végétől a másikig megtelt ilyen népséggel. Az imaközösség tagjai megvitatták, hogy milyen módon lehetne e sérelmeket orvosolni. Ugy határoztak, hogy közülük hatan másnap reggel fölkeresik Sir John Fieldinget**, hogy útmutatást kérjenek. Így is tettek. Ő egyetértett a tervükkel, és eligazította őket, hogy mi módon járjanak el a továbbiakban.

2. Először kérvényt nyújtottak be a főméltóságú polgármester úrnak és a városi tanácsnak, a Hick's Hallban és a Westminster Hallban ülésező bírának. Mindeme tiszteletreméltó testületektől sok bátorítást kaptak munkájuk folytatására.

3. Ezután jónak látták, hogy elgondolásukról tájékoztassanak különféle előkelőségeket és a lelkészi kart, továbbá a London és a Westminster városában, illetve környékükön található egyéb gyülekezetek és felekezetek lelkipásztorait is. Megelégedésükre szolgált, hogy mindenütt szívből jövő egyetértésre és általános helyeslésre találtak.

4. Ezt követően saját költségükön több ezer példányban kézikönyvet nyomtattak ki, és osztottak szét közrendőrök és a gyülekezeti tisztviselők között, melyben elmagyarázták azok különféle feladatait és kötelmeit. Azonkívül a törvények tényleges végrehajtását lehetőleg elkerülendő a szombatszegéstől eltántorító röpiratokat is kinyomtattak, és osztottak szét szerte a városban; bennük kivonatolták az országgyűlés ide vonatkozó törvényeit, és figyelemztették a törvényszegőket.

* Londonnak akkoriban külvárosa, szegénynegyede, és Wesley legfőbb evangélizációs terepe.

** Rendőrbíró, Henry Fielding, a kiváló író féltestvére.

5. Minekutána emez óvintézkedésekkel előkészítették az utat, az 1758. esztendő elején, azt követően, hogy újabb és újabb felhívásokat küldtek szét, amelyeket az emberek rendre semmibe vettek, tényleges följelentést eszközöltek az előjáróságon az úrnapiját megszenteltető személyekről. Ily módon először megtisztították az utcákat és mezőket azoktól a megrögzött törvényszegőktől, akik Istenre vagy a királyra való tekintet nélkül reggeltől estig árulták portékáikat. Ezután nehezebb feladatra vállalkoztak: hogy megszüntessék az úrnapiján való *italozást*, hogy az emberek az Isten tiszteletére rendelt időt ne kocsmázással töltsék. Ebben eljárva mindenféle gyalázkodásoknak, sértéseknek és ócsárlásoknak voltak kitéve, hiszen nemcsak a korhelyekkel és az őket vendégül látókkal, a kocsmárosokkal kellett vitába ereszkedniük, hanem gazdag és tiszteletre méltó emberekkel is, részben a kocsmárosok háziuraival, részben pedig az italszállítókkal, illetve általában véve mindazokkal, aki hasznot húztak eme bűnökből. Jó néhányuk nem csupán tehetős, hanem tekintélyes is volt; sőt nem egy esetben éppen eléjük vitték a vétkeiket. És az, ahogyan ők bántak a feljelentőkkel, magától értetődően felbátorította a népet, hogy kövesse a példájukat, és úgy tekintsék azokat, mint akiket el kellene törölni a föld színéről. Így aztán gátlástalanságukban nemcsak hogy a legközönségesebb nyelven acsarkodtak velük, nemcsak megdobálták őket sárral vagy kövekkel, vagy ami a kezük ügyébe esett, hanem számos alkalommal irgalom nélkül megverték, a köveken vagy kanálisokon vonszolva végig őket. Nem a szándék hiányának, hanem csak a megzabolázásnak volt köszönhető, hogy nem gyilkolták meg őket.

6. Ezért tehát, minthogy Isten megsegítette őket, megpróbáltak gátat vetni annak, hogy a *pékek* is hasonlóképpen úrnapijának nagy részét hivatásuk gyakorlásával töltsék. Ezek közül azonban sokan nemesebb szívűek voltak a kocsmárosoknál. Nemcsak hogy nem vették ezt zokon, vagy nem érezték támadásnak, hanem jó néhányan, akiket csak az ár sodort magával, hogy lelkiismeretük ellenére cselekedjenek, még őszinte köszönetet is mondtak nekik fáradozásukért, és valódi jószágként ismerték el azt.

7. Az utcáknak, mezőknek és kocsmáknak a szombatszegőktől történő megtisztítása után azonban a társadalomra felette ártalmas gonosztevő újabb fajtájára: a különféle *szerecsenjátékosokra* bukkantak. Ezek legaljasabbjai és leghitványabbjai, akiket közönségesen „sipistáknak” mondanak, hivatásukká teszik, hogy fiatal és tapasztalatlan embereket hatalmukba ejtsenek, és minden pénzükből kiforgassanak. Miután pedig koldusbotra juttatták őket,

gyakran őket is megtanítták álnokságuk titkára*. Ezek számos tanyáját sikerült felszámolni, és többüket rászorítottak arra, hogy becsületesen, homlokuk verejtékével és kezük fáradságával keressék meg a kenyerüket.

[ld. 2Thessz 2,7]

8. Számban és erőben megnövekedvén még nagyobb célt tűztek ki maguk elé, immár nemcsak az *istenkáromlást* igyekeztek visszaszorítani, hanem nekiláttak egy másik, a keresztyén nevet gyalázó közártalomnak, nevezetesen az *utcanőknek* az utcákról való eltávolításához. Sokuknak így szakították félbe ez arcátlan gonosz-ságban való dicstelen pályafutását. És hogy a betegség gyökeréig hatoljanak, a *nyilvánosházak* közül sokat felfedtek, a törvénynek megfelelően eljárást indítottak ellenük, és teljesen bezáratták őket. A nyomorult, elhagyatott nők közül pedig némelyek, jóllehet az *emberi romlottság legmélyére* süllyedtek, felismerték Isten kegyelmes gondviselését, és maradandó megtérésük révén végleg szakítottak bűneikkel. Közülük többeket elhelyeztek, többeket pedig befogadtak a Magdaléna Kórházba**.

9. Ha szabad némi kitérőt tennem, ki csodálhatja eléggé az isteni gondviselés bölcsességét, amellyel az időket és alkalmakat úgy igazítja, hogy egyik esemény a másikhoz illeszkedjék? Példának okáért: éppen midőn eme nyomorult teremtmények közül sokan bűnös útjukon megállani kényszerültek, szívükben feltámadt a jobb élet iránti vágy, és mintegy válaszul szomorú kérdésükre: „De ha felhagyok mostani életvitelemmel, miből lesz megélhetésem? Hiszen nincs semmilyen mesterségem, nincsenek barátaim, akik befogadnának”, mondom, éppen ebben az időben készítette elő Isten a Magdaléna Kórházat. Itt nyájasan befogadják mindazokat, akiknek nincs mesterségük, sem barátaik, akik befogadnák őket. Itt élhetnek, még hozzá kényelmesen, megkapván mindazt, ami „az életre és a kegyességre való”.

[2Pt 1,3]

10. De térjünk vissza. 1757 és 1762 augusztusa között bíróság elé állított személyek száma

9596

Azóta a mai napig
törvénytelen szerencsejátékért és szentségtörő

káromkodásért 40

szombatszegésért 400

kéjnők és nyilvánosház-tulajdonosok 550

szeméremstértő iratok terjesztői 2

összesen: 10588 főt.

* Így az AV.

** Jó útra tért, volt prostituáltak, 1758-ban alapított otthona Londonban.

11. Új tagoknak a társulatba történő felvételekor a felekezeti vagy pártovatartozást nem veszik figyelembe. Az érdeklődőt, ha jó embernek találják, készségesen felveszik. Akinek önző vagy anyagi céljai vannak, amúgy sem marad meg sokáig, nemcsak azért, mert itt semmi nyereségre nem tehet szert, hanem mert hamarosan vesztes lesz, minthogy taggá válásával nyomban járulékot kell fizetnie. Valóban a rosszakarók ezt szokták kiabálni: „Csupa *whitefieldista!*”*. Ez azonban súlyos tévedés. A jelenlegi rendes tagok közül mindössze húszan állnak kapcsolatban Mr. Whitefielddel, körülbelül ötvenen Mr. Wesley-vel. Mintegy húszat számlálnak az anglikán tagok, akik ezek egyikéhez sem kötődnek, és körülbelül hetvenet a szakadárok, azaz összesen százhatvanat. Ezenkívül számosan alkalmi adományokkal segítik a társaságot.

II. 1. Eleddig tehát ezt a munkát vitték végbe céljuk megvalósításáért. E második részben tehát ügyük *nagyszerűségét* kívánom taglalni, jóllehet vele szemben számos *kifogást emeltek*. Hogy milyen nagyszerű, nyilvánvaló több meggondolásból is. Először is abból, hogy az országunkat özönvízként elárasztó istentelenséggel és hamissággal szemben nyíltan kiállni az egyik legnemesebb módja annak, hogy megvalljuk Krisztust ellenségei színe előtt. Dicsőséget ad ez Istennek, és megmutatja az emberiségnek, hogy még ebben az alávaló időben is:

*sok megállott
hűben, istenhűségben... ***

És mi lehet nagyszerűbb annál, ha megadjuk az Isten dicső nevének járó tiszteletet? Ha szavaknál erősebb eszközzel, akár szenvedéssel és veszélyek vállalásával jelentjük ki: „Mégis van az igaznak jutalma, mégis van Isten, aki igazságot tesz a földön”?

[vö. Zsolt 29,2;
96,8]
[Zsolt 58,12]

2. Nagyszerű tehát a törekvés, hogy mindenféleképpen megakadályozzuk Isten dicsőséges nevének meggyalázását, tekintélyének megvetését és ama gyalázatot, amelyet azok durva, arcátlan gonoszsága hoz szent hitűnkre, akik még mindig a Krisztus nevééről neveztetnek! Hogy bármilyen mértékben gátat vessünk a gonoszság özönének, hogy visszaszorítsuk az istentelenség árját, hogy lehetőleg elejét vegyük minden olyan alkalomnak, amelyben

* George Whitefield (1714-1770), a XVIII. századi angolszász protestáns megújulás kiemelkedő alakja.

** Milton: *Elveszett Paradicsom*, VI 143-144 (Bp., 1978, 202. o., fordította Jánosy István).

káromolhatják névadónk szép nevét: nemesebb ügy aligha foganhatott volna meg emberi szívben.

[Jak 2,7]

[vö. 1Kor 2,9]

3. És ahogy e törekvés nyilvánvalóan „dicsőséget” hoz „a magaságban Istennek”, nem kevésbé kézzelfoghatóan járul hozzá a „békesség” létrehozásához „a földön”. Mert amiképpen minden bűn az Istennel való nyílt szembeszegülés révén azonnal megsemmisíti a vele való békességünket, elűzi a békét saját keblünkéből is, és az ember kardját saját felebarátja ellen fordítja, úgy bármi, ami meggátolja vagy eltávolítja a bűnt, ugyanolyan mértékben elősegíti a békességet, mind a saját lelkünk békéjét, mind az Istennel való békességünket, mind pedig az egymás közötti békét. Ezek tehát eme törekvésnek a valódi gyümölcsei, méghozzá ebben a mai világban. De miért kellene terveinket az idő és tér szabta szűkös korlátok közé szorítanunk? Vigyük inkább tovább őket az örökkévalóságba. És milyen gyümölcsöt leljük ott meg azoknak? Hadd szóljon az apostol: „Testvéreim, ha valaki közöttetek eltévelyedik az igazságtól, és megtéríti valaki” (nem ehhez vagy ahhoz a nézethez, hanem Istenhez!), „tudja meg, hogy aki megtérített egy bűnöst a tévelygés útjáról, megmenti annak a lelkét a haláltól, és sok bűnt elfedez.”

[Lk 2,14]

[Jak 5,19-20]

4. Eme nagyszerű munka nem is csak egyénekre gyakorol jótékony hatást (akár azokra, akik bűnre csábítanak másokat, akár azokra, akik hajlamosak engedni a csábításnak, és így elpusztulnak), hanem az egész közösségre, amelynek tagjai vagyunk. Hiszen férhet-e kétség a megállapításhoz: „Az igazságosság felmagasztalja a népet”? És vajon nem ugyanilyen bizonyos-e, hogy „a bűn pedig gyalázatukra van a nemzeteknek”? Sőt hogy azzal az Isten átkát vonják magukra? Ha tehát az igazság jut bármely szinten érvényre, az a nemzet érdekét is előmozdítja. Miközben a bűnt, különösképpen a nyílt bűnt megfékezzük, eltávolítjuk magunkról az átkot és a gyalázatot. Akik tehát ezen munkálkodnak, nagy jót cselekszenek. Ők a legigazabb barátai a királynak és országának. És amilyen mértékben törekvésüket sikerre viszik, efelől nem lehet kétségünk, Isten úgy felvirágoztatja a nemzetet, betölti hűséges szavát: „akik engem dicsőítenek, azoknak dicsőséget szerzek”.

[Péld 14,34]

[1Sám 2,30]

5. Kifogást emelnek azonban többek: „Bármilyen nagyszerű az ügy, mindez nem *rád* tartozik. Hát nincsenek olyan személyek, akiknek valóban rendelt kötelességük e vétségek visszaszorítása és a vétkesek megbüntetése? Nincsenek a rendnek őrei és gyülekezeti tisztviselők, akiket esküjük éppen erre kötelez?” Vannak. A rend őreit és a kurátorokat különösképpen ünnepélyes eskü

kötelezi, hogy az úrnapiját megszenteltelenítőkről és minden más botrányos bűnt elkövetőkről feljelentést tegyenek. Ha azonban ők elvégezetlenül hagyják munkájukat, ha esküjük ellenére nem törik magukat, akkor akik félik Istent, akik szeretik az embereket, és akik jót akarnak a királyuknak és az országuknak, azoknak kötelességük e dologban oly buzgón serénykedni, mintha nem is volnának ilyen tisztviselők. Hiszen ha ezek hasznavethetetlenek, az annyi, mintha nem is volnának.

6. „De ez csak ürügy; az hajtja őket, hogy a feljelentésért cserébe pénzt kapnak.” Így erősködtek sokan nagy hangon, ámde teljesen alaptalanul. Az ellenkezőjét viszont ezernyi példával lehet igazolni: a társulat tagjai soha nem fogadják el a pénzt, amelyet a feljelentő jutalmául a törvény előír. Nem is tették soha, kezdettől fogva nem, de azért sem kap közülük soha senki egy garast sem, hogy visszatartson vagy visszavonjon feljelentést. Ez újabb tévedés, ha ugyan nem szándékos rágalmazás, amelynek egyáltalán semmi alapja sincs.

7. „De hát ez megvalósíthatatlan cél. A gonoszság úgy elharpózott, hogy képtelenség gátat vetni neki, különösen ilyen eszközökkel. Mert hát mit tehet egy maroknyi nyomorult ember az egész világ ellenében?” „Embereknél ez lehetetlen, de Istennél minden lehetséges.” Márpedig ezek az emberek őbenne, nem pedig önmagukban bíznak. Legyenek tehát bármilyen erősek a gonoszság pártfogói, az ő szemében csupán sáskák. És őelőtte minden eszköz egyforma. Istennek egyre megy: „akár sok, akár kevés ember által szerezhet szabadulást.” Nem számít tehát, mily csekély azoknak száma, akik az Úr oldalán állnak, sem az, milyen nagy azoknak száma, akik ellene vannak. Ő úgyis azt teszi, ami neki tetszik. És „nem használ a bölcsesség és az értelem, sem a tanács az Úrral szemben”.

8. „De ha a cél valóban a bűnösök megjobbítása, akkor rossz eszközt választottatok. Ezt az Isten ígéjének kell elérnie, nem pedig emberi törvényeknek. Az viszont a lelkipásztorok munkája, nem a rendőrbíróké. Ha tehát ezekhez folyamodunk, az pusztán külső javulást hozhat. A szívben nem visz végbe változást”.

Való igaz, hogy az Isten ígéje a fő, általános eszköz, melynek segítségével ő a bűnösök szívét és életét megváltoztatja, ezt pedig főként az evangélium szolgálain keresztül teszi. Ellenben az is ugyanígy igaz, hogy a rendőrbíró, az előljáró szintúgy „Isten szolgálója”, és Isten arra rendelte, hogy az emberi törvények végrehajtása miatt félni kelljen tőle „annak, aki a rosszat teszi”. Ha ez a szívet nem változtatja is meg, a külső bűn megakadályozása

[vö. Róm 13,3–4]

is értékes eredményünk. Annyival is kevesebb gyalázat éri Istent, kevesebb becstelenség szent hitünket, kevesebb átok és szégyen a nemzetünket, és kevesebb kísértés kerül mások útjába. Sőt még maguk a bűnösök is kevesebb haragot gyűjtenek a fejükre a harag napjára.

[Róm 2,5]

9. „Dehogy, inkább többet, hiszen közülük így sokan képmutatókká válnak, másnak mutatják magukat, mint amik. Megint mások, mivel így megszegyenítéd és megbírságotlatod őket, vakmerővé és elkeseredetté válnak a gonoszságban; úgyhogy valójában, ha nem is lesznek rosszabbak, jobb sem lesz közülük senki, mint azelőtt.”

Ez mindenestül fogva tévedés. (1) Mert hol vannak eme képmutatók? Nem ismerünk senkit, aki másnak mutatja magát, mint ami. (2) Ha a megátalkodott vétkezőket megszegyenítjük, és megbírságotlatjuk őket, az nem elkeseredetté teszi őket a vétkezésben, hanem inkább félelmet kelt bennük, hogy ne vétkezzenek. (3) Néhányan nemhogy rosszabbakká lennének, hanem lényegesen jobbakká lesznek, életük egész vitele megváltozik. (4) Sőt némelyük belső változáson megy át, „a sötétségből a világosságra, és a Sátán hatalmából az Istenhez tér”.

[ApCsel 26,18]

10. „De sokan nem tekintik bűnnek, hogy úrnapiján adjanak-vegyenek.”

Ha nem tekintik annak, nos, legfőbb ideje, hogy meggyőzzék róla őket. A dolog világos, mint a nap. Hiszen ha az Isten törvényének és az ország törvényének nyílt megszegése nem bűn, akkor, könyörgök, mi az? És ha mind az isteni, mind az emberi törvénynek ilyen megszegését nem kell büntetni, mert az illető nincs meggyőződve arról, hogy ez bűn, akkor vége mindenfajta igazságszolgáltatásnak, és minden ember úgy él, ahogy akar.

11. „De először *szelídebb* módszerekkel kellene próbálkozni”. Úgy van. Ez történik. Először szelíd figyelmeztetést kap minden vétkező, mielőtt a törvényt végrehajtanák velük szemben; és vádat sem emelnek senki ellen, amíg nem kapott határozott figyelmeztetést arról, hogy ez bekövetkezik, hacsak okafogottá nem teszi a vádemelést. Minden esetben a legszelídebb módszert alkalmazzák, amit csak az ügy jellege lehetővé tesz, és nem is alkalmaznak súlyosabb módszereket egyáltalán, legfeljebb végszükség esetén.

12. „Jó, de ez a hatalmas erkölcsjobbító sürgölődés miféle tényleges jót ért el?” Kimondhatatlanul sok jót; sokkal többet, mint amire ily rövid idő alatt, ily kevés rendelkezésre álló eszköz és ennyi megtapasztalt nehézség ellenére számítani lehetett volna. Máris sok rosszat akadályoztak meg, és sokat megszüntettek. Sok

bűnös megjavult külsőleg, s néhányan belsőleg is megváltoztak. Névadónk annyiszor nyíltan gyalázott tiszteletét immár nyilvánosan megvédtük. Azt pedig, hogy eme kicsiny kiállítás Istenért és vakmerő ellenével szembeni ügyéért mily sok és nagy áldást hozott egész nemzetünkre, nehéz megállapítani. Egészeiben véve azonban a felhozható összes kifogás ellenére az értelmes emberek még mindig arra a következtetésre juthatnak, hogy ennél kitűnőbb ügy aligha születhetett volna meg emberi szívben.

III. 1. *De miféle emberek* fogjanak ilyen vállalkozásba? Némelyek úgy vélik, hogy bárkit készséggel be kell vonni, aki hajlandó ebben segédkezni, és hogy minél nagyobb a tagok száma, annál nagyobb lesz a hatásuk. Ez azonban semmi esetre sem igaz; a tények vitathatatlanul az ellenkezőjét bizonyítják. Az előző *Társulat az erkölcsök megjobbításáért* csak kiválasztott tagokból állt, nem voltak sokan, és nem voltak sem gazdagok, sem hatalmasok, mégis minden ellenállást legyűrtek, és kiemelkedő sikereket értek el vállalkozásuk minden területén. Amikor azonban számos kevésbé gondosan kiválasztott embert fogadtak be tagjaik közé, egyre kevesebb hasznuk volt, míg végül észrevétlenül semmivé váltak.

2. A tagok száma tehát éppúgy nem számíthat, mint a gazdagságuk vagy előkelőségük. Ez Isten ügye. Isten nevében, és őerte vállaljuk. Következésképpen azoknak, akik nem szeretik és nem is félik Istent, nincsen sem részük, sem örökségük ebben a dologban.

[ApCsel 8,21†]

„Hogy mered szádra venni szövetségemet?” – mondhatja Isten az ilyennek. „Hiszen te” magad „gyűlölöd a feddést, és elveted ígéimet!” Aki tehát bármilyen ismert bűnben él, az nem alkalmas rá, hogy bűnösök megjobbításával foglalkozzék. Kiváltképpen akkor, ha a legcsekélyebb mértékben is vétkes az Úr nevének megszenteltelenítésében, úrnapiján való adás-vevésben vagy bármilyen szükségtelen munka elvégzésében, vagy pedig bármely olyan dologban, aminek megjobbítását a társulat kifejezetten célul tűzte ki. Nem alkalmas tehát erre senki, akinek magának is szüksége van ilyen megjobbításra, és ne merészeljen ilyen munkába fogni. „Vegye ki előbb saját szeméből a gerendát!” Legyen előbb ő maga *feddhetetlen* minden dolgában.

[Zsolt 50,16–17]

[Mt 7,5]

3. Nem mintha ez elegendő volna. Annak, aki ebbe bekapcsolódik, többnek kell lennie, mint ártalmatlan embernek csupán. *Hívő* embernek kell lennie; legalább oly mértékével kell rendelkeznie „a nem látható dolgok létéről való meggyőződésnek”, hogy „ne a láthatókra nézzen, hanem a láthatatlanokra, mert a láthatók ideig valók, a láthatatlanok pedig örökkévalók”; olyan hittel kell rendelkeznie, ami biztos *istenfélelmet* terem benne, ama szi-

[Zsid 11,1]

[2Kor 4,18]

lárd elhatározást, hogy Isten kegyelme által tartózkodik mindattól, amit ő megtiltott, és megteszi mindazt, amit ő megparancsolt. Kiváltképpen szüksége lesz a hit külön hajtására: „az Úrban való bizalomra”. Ez a hit „mozdít el hegyeket”, „oltja ki a tűz erejét”, gyűr le minden ellenállást, és tesz képessé „egyet” ellenállni és „ezret elűzni”, mert az így tudja, kiben rejlik ereje, és amikor már „elszánta magát a halálra”, akkor is „bizakodik az Istenben, aki feltámasztja a halottakat”.

[2Thessz 3,4] [Mt 17,20; 1Kor 13,2]
[Zsid 11,34] [Józs 23,10]
[2Kor 1,9]

4. Aki hisz és bízik Istenben, következőképpen *bátor* is lesz. És rendkívül fontos, hogy ilyen legyen mindenki, aki e vállalkozásban részt vesz. Mert munkája közben sok rettenetes dolog történik majd, valójában oly rettenetes dolgok, hogy aki „testtel és vérrel tanácskozik”, fél majd szembeszállni velük. Igaz bátorság kell tehát ide, és itt van rá a legfőképpen szükség. Ezt pedig csupán a hit tudja megadni. A hívő elmondhatja:

[Gal 1,16]

*Nem bánok semmit,
Félelem nem nyel el,
Vész-napot enyhít,
Ha Krisztus közel.**

5. A bátorsághoz szorosan kötődik az *állhatatosság*: amaz a jövő, emez a jelenvaló gonoszságokat nézi. És aki csak ilyen ügy megvalósításához csatlakozik, annak nagy szüksége lesz emerre is. Mert minden feddhetetlensége ellenére éppen Izmael helyzetében találja majd magát: „az ő keze mindenek ellen, és mindenek keze őellene”. És nem is csoda. Ha igaz az, hogy „mindazokat, akik kegyesen akarnak élni, szintén üldözni fogják”, mennyivel inkább be kell ennek teljesednie azokon, akik nem elégszenek meg a maguk kegyes életével, hanem erre rá is bírják az istenteleneket, vagy legalábbis hírhedett istentelenségükről leszoktatják őket! Nem annyi ez, mint hadat üzenni az egész világnak? Szembeszállni az ördög valamennyi gyermekével? És vajon maga a Sátán, „e világ fejedelme”, „a sötétség világának ura” nem veti-e be minden ravaszságát és minden erejét ingatag birodalmának megerősítésére? Ki gondolja, hogy az „ordító oroszán” szelíden tűri, hogy a zsákmányt kitépjék fogai közül? „Állhatatosságra van” tehát „szükségetek, hogy az Isten akaratát cselekedjétek, és így beteljesüljön rajtatok az ígélet.”

[1Móz 16,12†]

[2Tim 3,12]

[1Jn 3,10]

[Jn 12,31; 14,30;
16,11] [Ef 6,12]

[1Pt 5,8]

6. És *jellemszilárdságra* is szükségetek van, hogy „a reménység hitvallásához szilárdan ragaszkodjatok”. Szilárd jelleműeknek kell

[Zsid 10,36]

* John és Charles Wesley: „*While Jesus is Near*” [Míg Jézus közel].

lenniük mindazoknak, akik e társulatban egyesülnek; nem „két-lelkű”, „minden útján állhatatlan” embernek való feladatot ad ez. Aki olyan, mint a „szélingatta nádszál”, az nem alkalmas e hadviselésre, mert ehhez a lélek szilárd céltudatossága, határozott, rendületlen eltökéltség kell. Akiből ez hiányzik, az lehet, hogy „az eke szarvára teszi a kezét,” de vajon milyen hamar „tekint hátra”? Csakugyan egy ideig talán kitart, de „ha nyomorúságot vagy üldözést,” külső vagy belső nyomorúságot „kell szenvednie” a munka „miatt, azonnal eltántorodik”.

7. Valóban nehéz bárkinek kitarania ilyen kellemetlenséggel teljes munkában, hacsak a *szeretet* felül nem kerekedik a fájdalom és a félelmen. Éppen ezért igen célszerű, ha a részt vállalókban megvan „az Isten szívbe áradt szeretete”, hogy valamennyien mondhassák: „Mi tehát azért szeretünk, mert ő előbb szeretett minket.” A lelkükből szeretett jelenléte könnyűvé teszi fáradozásukat. Akkor elmondhatják, nem a túlfűtött képzelet vadságával, hanem mélységes igazsággal és józansággal a szavukban:

*A közeledben elfeledjük mind, mi nyom,
Az időt, kint és gondot,
Csitul az utiláz, a fájdalom,
Urunk, az oldaladon mindez szertefoszlott.**

8. Külön megédesíti a fáradozást és a fájdalmat a *felebaráti*, a keresztyén *szeretet*. Ha úgy „szeretik felebarátjukat”, azaz minden teremtett lelket, „mint önmagukat”, mint saját lelküket; ha „a Krisztus szeretete szorongatja” őket, hogy úgy szeressék egymást, „ahogyan a Krisztus is szeretett minket”; ha amiként ő „mindenkiért megízlelte a halált”, ők is készek „életüket adni testvéreikért” (beleértve ebbe *minden embert*, minden lelket, akiért Krisztus meghalt), milyen fenyegető veszély riaszthatja el őket szeretetből jövő fáradozásuktól? Milyen szenvedést nem vállalnának, hogy egyetlen lelket is megmentsenek a perzselő tűztől? Milyen szüntelen fáradozás, csalódás, fájdalom győzi le szilárd eltökéltségüket? Nem lesznek-e

*Megacélozva minden kudarc ellen, soha nem fáradón,
Szorgos napokban, avagy kudarcos éjeken?****

* John és Charles Wesley: „*On a Journey*” [Útközben].

** Samuel Wesley: „*The Battle of the Sexes*” [A nemek harca].

Így a szeretet „mindent remél, mindent eltűr”. Így „a szeretet soha el nem múlik”. [1Kor 13,7-8]

9. Más oknál fogva is szüksége van a szeretetre egy ilyen társulat valamennyi tagjának, éspedig azért, mert az „nem fuvalkodik fel”, nem csupán bátorságot és türelmet, de *alázatot* is ad. És, ó, mily fontos ez egy ilyen ügy munkásainak! Mi lehet annál fontosabb, hogy kicsiknek, gyarlóknak, hitványaknak és alávalóknak lássák önmagukat? Máskülönben ha valaminek is gondolnák magukat, ha valamit is maguknak tulajdonítanak, ha engednének a farizeusi lelkületnek, „igaznak tartva magukat, a többieket pedig lenézve”, mi sem áshatná biztosabban alá egész ügyüket. Mert akkor nemcsak az egész világgal kellene szembeszállniuk, hanem magával Istennel is, mert ő „a gőgösöknek ellenáll,” és egyedül „az alázatosaknak ad kegyelmet”. E társulat minden tagja legyen tehát mélységesen tudatában önnön balgaságának, gyengeségének, tehetetlenségének, és szüntelenül, egész lelkével azon csüggjön, aki egyedül bölcs és erős, mert kimondhatatlan meggyőződése: „a segítség az Úrtól jön”, ezt „az Isten rendezi így”, és *egyedül* ő az, „aki munkálja bennünk mind az akarást, mind a cselekvést az ő tetszésének megfelelően”. [Lk 18,9] [1Pr 5,5] [ld. Zsolt 121,2] [Préd 3,14] [Fil 2,13]

10. Még egy dolgot véssen mélyen mindenki a szívébe, aki csak csatlakozik e vállalkozáshoz: „az ember haragja nem szolgálja az Isten igazságát”. „Tanuljon” tehát attól, aki „szelíd” volt, és „alázatos szívű”. És maradjon meg a szelidségben és alázatban: „teljes alázatossággal, szelidséggel” éljen „méltón ahhoz az elhíváshoz, amellyel elhivatott”. Legyen „barátságos mindenkihez”, jókhoz és rosszakhoz, magamagáért, őertük és Krisztusért. „Tudatlanokat és tévelygőket” lát? „Tudjon velük együtt érezni”. Ráadásul *ellene is szegülnek* az Isten ígéjének és munkájának, sőt hadba szállnak ellene? Annál nagyobb szükség van arra, hogy „szelidséggel nevelje az ellenszegülőket, hátha... felocsúdnak az ördög csapdájából”, és nem lesznek többé „fogyok...”, hogy akaratát teljesítsék.” [Jak 1,20] [Mt 11,29] [Ef 4,1-2] [2Tim 2,24] [Zsid 5,2] [2Tim 2,25-26]

IV. 1. Minekutána jellemeztem az ilyen vállalkozásban való részvételre alkalmas embereket, negyedsorban megmutatom, milyen *lelkülettel* és milyen *módon* kell ezt végezniük. Először is milyen lelkülettel. Ez elsősorban az *indítékot* érinti, amelyet minden egyes lépésnél meg kell őrizni. „Ha a benned lévő világosság” bármikor is „sötétség, milyen nagy akkor a sötétség!” Ha azonban „a szemed tiszta, az egész tested világos lesz.” Ezt tehát szüntelenül szem előtt kell tartani, és beépíteni minden szavunkba és cselekedetünkbe. Semmit, sem nagy, sem kicsiny dolgot nem szabad szólni vagy tenni bármiféle ideig való előnyre, az emberek tetszé-

[Mt 6,22–23] sére vagy megbecsülésére, szeretetére vagy dicséretére való tekintettel. Hanem irányítsuk a szándékot, elménk szemét mindig az Isten dicsőségére és az emberek javára.

2. A lelkület azonban, amellyel mindent végezni kell, az *indulatra* is vonatkozik csakúgy, mint az indítékra. Ez pedig megfelel a fentebb leírtaknak. Mert ugyanarról a bátorságról, állhatatosságról és jellemzilárdságról, amely alkalmassá teszi az embert a munkára, kell munkája során bizonyosságot tennie. „Vegye fel mindenképpen a hit pajzsát”: vele ezernyi tüzes nyilat olt ki. Használja mindazt a hitet, amit Isten neki adott, minden nehéz órában. És „minden dolga szeretetben menjen végbe”, és soha ne engedje, hogy azt kicsavarják kezéből. Nem szabad, hogy víz eloltsa vagy a hálátlanság folyói elsodorják a szeretetét. „Az az” alázatos „indulatl legyen benne, ami Krisztus Jézusban is megvolt”. Sőt „öltse fel az alázatosságot”, töltsse az be szívét, és díszítse egész magaviseletét. Ugyanakkor „öltse magára [a] könyörületes szívét, szelídséget, türelmet”, kerülje a rosszindulatnak, keserűségnek, haragnak vagy neheztelésnek a legcsekélyebb látszatát is, és tudván tudja, hogy az az elhívásunk, hogy „ne győzzön le minket a rossz, hanem mi győzzük le a rosszat a jóval”. Hogy ezt az alázatos, szelíd szeretetet megőrizze, fontos, hogy mindent *összeszedett* lélekkel tegyen, óvakodva minden sietségtől vagy szórakozottságtól, büszkeségtől, haragtól vagy zsémbességtől. Ezt azonban csak úgy tudja megőrizni, ha „az imádkozásban állhatatos” marad mind a munka megkezdése előtt, mind a végzése közben, és ha mindent *áldozatos lélekkel* tesz, felajánlva mindent Istennek szeretett Fia által.

3. Ami pedig a cselekvés külső *módját*, a magatartást illeti, az általános szabály az, hogy fejezze az ki ezeket a belső indulatokat. De nézzük egy kicsit részletesebben. (1) Vigyázzon mindenki, hogy ne „tegye a rosszat, hogy a jó következzék belőle”. „Ezért tehát vessétek le a hazugságot, és mondjatok igazat, mindenki a felebarátjának”. Ne használj semmiféle fondorlatot vagy ármányt azért, hogy bárkit felfedj vagy megbüntess, hanem „az Isten szentségével és tisztaságával” „ajánld magadat minden ember lelkiismeretének az Isten előtt.” Meglehet, ha eme szabályokhoz tartod magadat, kevesebb vétkest ítélnék el. De annál inkább kíséri Isten áldása az egész ügyet.

4. Az ártatlanság azonban párosuljon a jó értelemben vett okossággal. Nem a pokol amaz ivadékával, amit „a világ” nevez okosságnak, hanem a „felülről való bölcsességgel”, melyet Urunk kifejezetten ajánl mindazoknak, akik az ő országát akarják előmozdítani a földön. „Legyetek tehát okosak, mint a kígyók,” köz-

ben pedig „szelídek, mint a galambok”. Ez az okosság megtanítja, hogyan igazítsd szavaidat és egész viselkedésedet az emberekhez, akikkel dolgozol, az időhöz, helyhez és minden egyéb körülményhez. Megtanít arra, hogy ne adj okot a botránkozásra még azoknak sem, akik keresik azt, és hogy a legbántóbb dolgokat is a lehető legkevesbé bántó módon tedd. [Mt 10,16]

5. A *beszédmódod*, különösen midőn a vétkesekkel ereszkedsz szóba, legyen mindenkor mélységesen *komoly* (nehogy úgy tessék, meg akarnád sérteni őket, vagy diadalmaskodni akarsz rajtuk), lehetőleg *szomorúba* hajló, kimutatva, hogy szánod őket tetteikért, és együtt érzel velük szenvedésükben. *Hangszíned*, *hanghordozásod* és szavaid legyenek *szenvtelenek*, *higgadtak*, *szelídek*; sőt ha nem látszanak színlelésnek, még *kedvesek* és *barátságosak* is. Bizonyos esetekben, ha szándékoznak megfelelően fogadják, *kifejezheted* irántuk viselt *jóindulatodat*, egyúttal azonban (nehogy azt gondolják, hogy félelemből vagy bármilyen helytelen hajlandóságból teszed), fejezd ki *elszántságodat* és rendíthetetlen *eltökéltségedet*, hogy a végsőig szembeszállsz a gonosszággal, és megbünteted azt.

V. 1. Már csak az van hátra, hogy az elhangzottak alkalmazását is kifejtsük, részint nektek, akik kivettétek részleteket eme nagy munkából, részint mindazoknak, akik félik Istent, de különösképpen azoknak, akik szeretik is, nemcsak félik őt.

Nektek, akik már munkásai vagytok ez ügynek, először is ama tanácsot adom, hogy alaposan és higgadtan fontoljátok meg vállalkozásotok jellegét. Tudjátok, hogy mire készültök; ismerjétek ki ügyetek minden mozzanatát. Gondoljátok végig a kifogásokat, melyeket felhoznak vállalkozásotok egésze ellen. És mielőtt továbbmentek, bizonyosodjatok meg arról, hogy az ellenvetéseknek semmilyen valóságos alapjuk nincs. Azután pedig cselekedjen mindenki úgy, hogy bizonyos legyen a maga meggyőződésében. [ld. Róm 14,5]

2. Másodszor azt tanácsolom, ne iparkodjatok létszámotokat növelni. Ha pedig gyarapodtok, ne nézzétek a vagyont, rangot vagy bármilyen más külső körülményt. Egyedül az imént taglalt megszorításokra legyetek tekintettel. Tudakozzátok szorgalmasan, hogy a javasolt személy *magaviselete feddhetetlen-e*, és hogy *hívő, bátor, állhatatos és jellemes-e*, hogy *szereti-e* az Istent és az embereket. Ha így van, nemcsak számotokat, de erőtöket is növelni fogja. Ha nem, többet veszítetek, mint amennyit nyertek vele. Mert Isten nemtetszését fogjátok kivívni. És ne féljétek attól, hogy megtisztogassátok magatokat azoktól, akik nem felelnek meg az előbb

említett jellemzőknek. Ha így csökkentitek számotokat, növelni fogjátok erőteteket, így lesztek „hasznos” edényei „a gazdának”.

[ld. 2Tim 2,21]

3. Harmadszor azt tanácsolom, hogy aprólékosan vizsgáljátok meg, milyen *indítékből* cselekedtek vagy szóltok bármely időben. Vigyázzatok, hogy szándékotokra ne vessen árnyékot akár a haszonlesés, akár a dicsvágy. Bármit tesztek, „az Úrnak tegyétek”, mint akik Krisztusnak szolgálói vagytok. Semmiben ne akarjatok a saját kedvetekre tenni, hanem mindenben annak kedvét keressétek, akié vagytok, és akinek szolgáltok. Kezdetől fogva mindvégig legyen a szemetek tiszta, és egyedül Istent tartásatok szem előtt minden szavatokban és minden tetteitekben.

[Kol 3,23]

[Ef 6,6]

[ApCsel 27,23]

[Mt 6,22]

4. Negyedszer azt tanácsolom, vigyázzatok, hogy mindent helyes *indulattal* tegyetek, alázattal és szelídséggel, türelemmel és gyengédséggel, a Krisztus evangéliumához méltón. Minden lépést Istenbe vetett bizalommal tegyetek meg, és a töletek telhető legszelídebb, legszeretetteljesebb lelkülettel. Eközben *óvakodjatok mindig* mindenféle kapkodástól és szórakozottságtól, és *imádkozzatok mindig* teljes buzgósággal és állhatatossággal, hogy a hitetek el ne fogyjon. És ne hagyjátok, hogy bármi megzavarja az *áldozatos lelkületet*, amellyel eltöltitek minden dolgokat és egész valótokat, minden szenvedéseketek és cselekedeteketek, hogy azok kedves illatú áldozatok legyenek az Istennek Jézus Krisztus által.

[ld. Ef 5,2]

5. Ami pedig a cselekvés és beszéd *módját* illeti, azt tanácsolom, hogy teljes ártatlansággal és tisztasággal, okossággal és komolysággal végezzétek. Ezekhez társítsátok még a lehető legnagyobb higgadtságot és szelídséget, sőt a legnagyobb gyöngédséget, amit csak az ügy megenged. Isten ments, hogy mészárosokként vagy hóhérokként viselkedjétek, hanem inkább orvosokként, akik nem teszik ki a beteget felesleges fájdalomnak, csak amennyi szükséges a gyógyuláshoz. Ezért mindannyiótoknak legyen a szíve bátor, akár az oroszláné, és keze finom, akár hölgyké. Így sokan még azok közül is, akiket kénytelenek vagytok megbüntetni, „dicsőítik majd Istent a meglátogatás napján”.

[1Pt 2,12]

6. Intelek mindnyájatokat, akik féltitek Istent, mert irgalmat tőle remélték, és mert rettegtetek attól, hogy „Isten ellen harcolóknak találtattok”, semmi esetre, semmiféle okból vagy ürüggyel ne hátráltassatok vagy ellenezetek akár közvetve, akár közvetlenül ily könyörületes ügyet, amely ennyire az ő dicsőségére szolgál. Ez azonban még nem minden. Ha szeretitek az embereket, és ha csökkenteni akarjátok embertársaitok bűneit és nyomorúságát, e drága ügy pusztá nem ellenzésével megelégedhettek-e, tiszták lehettek-e Isten előtt? Nem a legszentebb kötelékek kényszeríte-

[ApCsel 5,39]

nek *benneteket*, hogy „míg időtök van, tegyetek jót mindenkivel”? És nem kínálkozik-e itt alkalom arra, hogy sokakkal jót tegyetek, és pedig a legfőbb jót? Az Isten nevében azért, ragadjátok meg a lehetőséget! Segítetek e jó megcselekvésében, ha másként nem is, akkor a résztvevőkért mondott buzgó imádságaitokkal. Segítsétek őket képességeitekhez mérten az ezzel szükségképpen járó költségek fedezésében, amely jótékony segítség híján elhordozhatatlan teherré válna. Segítsétek őket, ha nehézség nélkül megtehetitek, a negyedéves vagy éves járulék kifizetésével. Legalább segítsétek őket *most*: használjátok ki e mostani órát, azt cselekedve, amit Isten a szívetekre helyez. Ne mondhassák, hogy láttátok testvéreiteket Istenért munkálkodni, és a kisujjatokat sem mozdítottátok, hogy segítsétek őket. Ily módon azonban „segítetek az Úrnak, segítetek az Úrnak a hatalmasok ellen”^{*}.

[Gal 6,10]

[Mt 23,4]

[ld. Bír 5,23]

7. Ennél is nagyobb követelményt támasztok veletek szemben, akik szeretitek is, nemcsak félitek Istent. Az, akit félték, akit szerettek, alkalmassá tett *benneteket* arra, hogy még kiválóbb módon előmozdítsátok az ő ügyét. Mivel szeretitek Istent, szeretitek testvéreiteket is. Nemcsak barátaitokat szeretitek, hanem ellenségeiteket is; nemcsak Isten barátait, hanem még az ellenségeit is. „Mint Isten választottai”, felöltöttétek „tehát magatokra [az] alázatot, szelidséget, türelmet”. Hisztek Istenben és a Jézus Krisztusban, akit elküldött – olyan hittel, amely legyőzi a világot. Ezzel a hittel győzitek le mind a gonosz szégyent, mind „az emberektől való rettegést”, amely „csapdába ejt”: úgyhogy „bátorságosan állhattok szemben azokkal, akik sanyargattak, és lebecsülték fáradozásotokat”. Akármilyen alkalmas és felkészült vagy is a harcra, *te* olyan leszel-e, „mint az íjjal fölfegyverzett efraimiaiak, akik meghátráltak az ütközet napján”? *Te* hagyod-e, hogy néhány testvéred magára maradjon az idegenek egész seregével szemben? Ó, ne mondd: „Túl nehéz kereszt ez: nincs erőm vagy bátorságom elhordozni”. Igaz, magadtól nincs is. De neked, aki hiszel, „mindenre van erőd a Krisztusban, aki megerősít” téged. „Ha hiheted azt, minden lehetséges a hívőnek”. Semmilyen kereszt nem túl nehéz *neki*, mert tudja, hogy akik vele együtt „túrnek, vele együtt fognak uralkodni is”. Ne mondd: „De én nem tudom elviselni, hogy *rendkívüli ember* legyek”^{**}. Akkor nem mehetsz be a mennyek országába. Senki nem mehet oda, csak a „keskeny úton” járva. Akik pedig azon járnak, azok mind rendkívüliek. Ne mondd: „De én képtelen vagyok elviselni a szégyenletes feljelentő, a *besúgó* nevet”.

[1Jn 4,21]

[Mt 5,44]

[Kol 3,12]

[Ef 4,2]

[Jn 17,3]

[Péld 29,25]

[Bölcs 5,1]

[Zsolt 78,9]

[Fil 4,13]

[Mk 9,23†]

[2Tim 2,12]

[Mt 7,14]

* Így az AV.

** Vö. XXXI. prédikáció, III. 4.

- [Tób 3,4] Mentette-e meg bárki is a lelkét, aki nem volt „szóbeszéd és gúny tárgya meg intő példa”? Te sem mentheted meg soha a sajátodat, hacsak kész nem vagy arra, hogy „mindenféle rosszat hazudjanak rólad” az emberek. Ne mondd: „De ha ebben a munkában részt veszek, nemcsak a jó híremet, hanem barátaimat, vásárlóimat, munkámat, megélhetésemet veszítem el, úgyszólván koldusbotra jutok.” Nem jutsz koldusbotra, az nem lehet, az teljességgel lehetetlen, hacsak Isten maga úgy nem dönt. Hiszen „királyi hatalmával mindenben uralkodik”, és neked „még a hajad szálai is mind számon vannak tartva”. Ha azonban a bölcs és kegyelmes Isten ezt választja számodra, zúgolódsz vagy panaszkodsz? Nem mondd-e inkább: „Vajon nem kell kiinnom azt a poharat, amelyet az Atya adott nekem?” „Boldog vagy, ha gyaláznak a Krisztus nevéért, mert a dicsőség Lelke, az Isten Lelke megnyugszik rajtad”. Ne mondd: „Én bármit elszenvednék, de a feleségem nem akar beleegyezni. Márpedig az »embernek« mindenképpen el kell hagynia »apját és anyját«, mindenkit, »és ragaszkodnia feleségéhez«”. Igaz, mindenkit – csak Istent nem; mindenkit – csak Krisztust nem. *Őt* azonban nem szabad elhagynia a felesége kedvéért. Semmilyen kötelességét nem szabad „elhagynia” a legkedvesebb hozzátartozója kedvéért sem. Urunk maga mondta, éppen ebben az értelemben: „Aki jobban szereti apját vagy anyját, feleségét vagy gyermekeit, mint engem, az nem méltó hozzám”. Ne mondd: „Nos, én elhagynék mindent Krisztusért. Egyik kötelesség azonban nem hátráltathat a másik teljesítésében. Ez pedig gyakorta meggátolna abban, hogy részt vegyek a nyilvános istentiszteleten”. Néha aligha így nem lenne. „Menj” azért, „és tanulj meg, mit jelent ez: Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot.” És akármit veszítesz emez irgalmasság gyakorlásával, Isten azt „hétszeresen fizeti vissza” neked. Ne mondd: „De saját lelkemnek ártok. Ifjú vagyok, és ha feslett nőket fogok el, kísértésnek teszem ki magam”. Igen, ha ezt a magad erejéből vagy magad kedvéért tennéd. De szó nincs erről. Te Istenben bízol: és csak az *ő* kedvéért kívánsz cselekedni. És ha *ő* égő tüzes kemence közepébe hívna is, „ha tűzben jársz is, nem perzselődsz meg, a láng nem éget meg”. „Igaz, ha *ő* hívna a kemencébe. De én nem látom úgy, hogy erre hívott volna el”. Lehet, hogy nem is akarsz úgy látni. De még ha eddig nem hívtál is el, *most* én a Krisztus nevében hívlak: „vedd fel a keresztedet, és kövesd *őt*”. Ne tanácskozz többé testtel és vérrel, hanem határozz azonmód úgy, hogy az *ő* legmegvetettebb, leghírhedtebb követőinek, a világ szeméjtjének és mindenki söpredékének sorában osztozol. Kiváltképpen téged hívlak, aki egykor erősítettet
- [Zsolt 103,19]
[Mt 10,30]
[Jn 18,11]
[1Pt 4,14]
[ld. 1Móz 2,24]
[ld. Mt 23,23]
[vö. 10,37]
[9,13]
[Zsolt 79,12]
[Dán 3,6]
[Ézs 43,2]
[ld. Mt 16,24]
[1Kor 4,13]

őket, ám azóta meghátráltál. Bátorodj fel! Légy erős! Töltsd be az örömeidet, térj vissza közénk szívvel és lélekkel. Hadd lássák úgy, hogy „talán azért szakadtál el tőlük egy időre, hogy örökre visszanyerjenek”. Ő, „ne légy engedetlen a mennyei látomás iránt”! Ti pedig, akik tudjátok, mire hívatatok el, ítéljetek mindent kárnak, hogy megmentsetek egyetlen lelket is, akiért Krisztus meghalt. Eközben pedig „ne aggódjatok a holnapért”, hanem „minden gondotokat őreára vessétek, mert neki gondja van rátok”. „Ajánljátok lelketeket”, testeteket, valótokat, mindeneteket neki, „a hű Teremtőnek”.

[Filem 15] [ApCsel 26,19] [ld. Fil 3,8]

[Mt 6,34]

[1Pt 5,7]

[1Pt 4,19]

TARTALOM

A szerkesztő jegyzete	5
Előszó	7
XXXIV. A törvény eredete, természete, jellemzői és hasznai	9
(THE ORIGINAL, NATURE, PROPERTIES, AND USE OF THE LAW)	
XXXV. A hit által érvényre juttatott törvény I	23
(THE LAW ESTABLISHED THROUGH FAITH I)	
XXXVI. A hit által érvényre juttatott törvény II	35
(THE LAW ESTABLISHED THROUGH FAITH II)	
XXXVII. A rajongás természete	45
(THE NATURE OF ENTHUSIASM)	
XXXVIII. Intés vakbuzgóság ellen	59
(CAUTION AGAINST BIGOTRY)	
XXXIX. Az egyetemes lelkület	73
(CATHOLIC SPIRIT)	
XL. A keresztyén tökéletesség	87
(CHRISTIAN PERFECTION)	
XLI. Csapongó gondolatok	109
(WANDERING THOUGHTS)	
XLII. A Sátán mesterkedései	119
(SATAN'S DEVICES)	
XLIII. Az üdvösség szentírási útja	131
(THE SCRIPTURE WAY OF SALVATION)	
XLIV. Az eredendő bűn	143
(ORIGINAL SIN)	

XLV. Az újjászületés	155
(THE NEW BIRTH)	
XLVI. A pusztai állapot	167
(THE WILDERNESS STATE)	
XLVII. Szomorúság különféle kísértések között	181
(HEAVINESS THROUGH MANIFOLD TEMPTATIONS)	
XLVIII. Az önmegtagadás	193
(SELF-DENIAL)	
XLIX. A megszólás ellenszere	205
(THE CURE OF EVIL -SPEAKING)	
L. A pénz hasznai	215
(THE USE OF MONEY)	
LI. A jó sáfár	227
(THE GOOD STEWARD)	
LII. Az erkölcsök megjobbítása	241
(THE REFORMATION OF MANNERS)	